

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 8 ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน 2564

E-ISSN: 2630-0362 Vol.8 No. 9 (September 2021)

💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณะ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

◆ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพวัชรบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.

◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

◆ กองบรรณาธิการ

พระครูสิริธรรมาภิรต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสไกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บัญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คุวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิตร์ ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ดร.มุกดาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

💧 ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

💧 ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

พระเดชโษ ปุญญวโร

พระเกียรติศักดิ์ กิตติสกุโก

สามเณรบุรีศรี ศรีสุข

นายอภินันท์ คำหารพล

💧 ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

◆ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ์ ภาททจารี

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 9 ประจำปีพุทธศักราช 2564 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 8 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2564) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศ ปีที่ 8 ฉบับที่ 9 นี้ประกอบด้วย บทความวิจัย 17 เรื่อง บทความวิชาการ 5 เรื่อง ในเล่มนี้ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ บทบาทของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) โดย ภูวมินทร์ วาดเขียน บทความฉบับนี้กล่าวถึง 1) การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ตามพระดำริสมเด็จพระสังฆราช 2) การจัดตั้งตู้พระทำนุสุข และ 3) การปลูกพืชสวนครัวนำสุพพอเพียงเพื่อความเพียงพอ ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัด การดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 3 โครงการได้ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั้งในส่วนของคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และประชาชนโดยทั่วไปเป็นอย่างมาก

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขออ้อมรับไว้ด้วยความยินดี

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

- แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วน
ตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี 1

GUIDELINES FOR LOCAL POLITICAL DEVELOPMENT: A CASE STUDY OF BANGRAKNOI
DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION AMPHOE MUEANG NONTABURI
PROVINCE

คงชิต ชินสิญจน์ และธเนศ วงศ์ยานนาวา

- การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคม
ออนไลน์กับทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคในกรุงเทพมหานคร 18

INFORMATION PERCEPTION CONCERNING NOVEL CORONAVIRUS (COVID-19)
THROUGH SOCIAL MEDIA ON THE ATTITUDES AND PREVENTIVE BEHAVIORS OF
CITIZENS IN BANGKOK

ปทุมมา ลีศรีงาม และศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว

- รอยเชื่อมต่อทางการศึกษาจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา 34

A TRANSITION FROM PRIMARY TO SECONDARY GRADES

โชติกา กังสนันท์

- แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการอาชีวศึกษา 47

GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT QUALITY OF LIFE FOR THE ELDERLY BY
EDUCATIONAL INSTITUTIONS UNDER THE VOCATIONAL EDUCATION

โสภา ชันทะเสน, อรุณ รักธรรม, เพ็ญศรี ฉิรินัง และอุดมวิทย์ ไชยสกุลเกียรติ

- องค์ประกอบการบริหารจัดการเพิ่มเติมศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายเพิ่มเติมศึกษาของ
โรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย 61**
STEM EDUCATION MANAGEMENT COMPONENT
OF STEM NETWORK OF SECONDARY SCHOOLS IN THAILAND
สุดารัตน์ พรหมแก้ว, เอกรินทร์ สังข์ทอง, ขวลิต เกิดทิพย์ และชิตชนก เชิงเขาวัว
- การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
เทคโนโลยีอุตสาหกรรม 77**
DEVELOPMENT OF WEBSITE TO PROMOTE THE DOCTOR OF PHILOSOPHY PROGRAM
IN INDUSTRIAL TECHNOLOGY
อัษฎา วรรณกายนต์, ขาดิชาญ จริญญาไพศาล, อภิชัย ไพรสินธุ์, ลลิตทิพย์ รุ่งเรือง
และแดงน้อย ปุสาเดช
- รูปแบบ และเทคนิคการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับปรับพื้นฐานของนักศึกษา
เข้าเรียนสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ 94**
MATHEMATICS COURSES FOR ADJUSTING STUDENTS' BASICS BEFORE STUDYING
ECONOMICS
จงจิต ลีอ่อนรัมย์ และพรชัย พรวิริยะกิจ
- การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุและพัฒนาความรู้ผู้ดูแลต่างวัย 105**
PREPARING THE ELDERLY AND DEVELOPING KNOWLEDGE OF CAREGIVERS OF
DIFFERENT AGES
ปิยะวรรณ ศรีสุรักษ์ และเพ็ญณี แนนรอน
- โครงสร้างปริจเฉทและภาพสะท้อนวัฒนธรรมในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” ของ
หม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล 116**
DISCOURSE STRUCTURE AND CULTURAL REFLECTION IN THE COOKING PROGRAM
“HIGH ZONE KITCHEN” HOSTED BY M.L. KWANTIP DEVAKULA
ภาสพงศ์ ผิวพอใช้ และอาทิตย์ เกษหอม
- บทบาทพยาบาลในการส่งเสริมภาวะโภชนาการในผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมี
บำบัด 131**
THE ROLE OF NURSES FOR PROMOTING NUTRITION IN CANCER PATIENTS RECEIVING
CHEMOTHERAPY
วรรณิธร โพธารินทร์, วรุฒิ แสงทอง, ยุทธชัย ไชยสิทธิ์, อธิราภรณ์ บุญล้อม
และณัฐภัทน์ นวลสีทอง

- การพัฒนาแนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด โรงพยาบาลเกาะสมุย 144**
 A DEVELOPMENT OF PRACTICE GUIDELINE FOR PAIN REDUCTION IN WOMEN WITH CAESAREAN SECTION, KOH SA MUI HOSPITAL
เพ็ญศรี เรืองศรี
- รูปแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: การศึกษาแบบเรื่องเล่า 161**
 A MODEL OF WASTE MANAGEMENT ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY: NARRATIVE STUDY
อัญญา ปลดเปลื้อง, ศิรเมศร์ โกโค และวิราวรรณ คล้ายทิม
- บทบาทของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในการดำเนินงานสาธารณสุข 180**
สงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19)
 THE ROLE OF SANGHA IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE IN PUBLIC WELFARE OPERATION DURING THE CORONAVIRUS DISEASE 2019 (COVID- 19) PANDEMIC
ภูมินทร์ วาดเขียน
- เหตุปัจจัย มุมมอง และแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน 196**
ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานีที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว
 SCHOOL DROPOUT PROBLEM AND FAMILY'S SOCIOECONOMIC STATUS OF LOWER SECONDARY STUDENTS IN PATTANI'S PUBLIC SCHOOLS: ITS FACTORS, PERSPECTIVES, AND SOLUTIONS
ซูฟเฟียน เจ๊ะมะ และชวลิต เกิดทิพย์
- การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง 211**
อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
 THE COMMUNITY BASED TOURISM MANAGEMENT OF BANSUANKLUAI, BANSONG SUB, WIENGSA, SURATTHANI PROVINCE
ประไพ กรายแก้ว, เสน่ห์ บุญกำเนิด และภมรรัตน์ สุธรรม

- เรือเหินือคืรืง : ปฐมเหตุและการเปลืยนแปลงในป้จจุบั้น** 227
RUEA NUEA IN KHIRI WONG: FIRST CAUSE AND CURRENT CHANGES
เดโช แชน้้าแก้ว และเชษฐา มุหะหมัด
- กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงาน 238
คณะกรรมการการศึษาขั้นพ้้นฐาน**
THE STRATEGIES OF MANAGING WELL-BEING DEVELOPMENT ACTIVITES OF
SECONDARY SCHOOL UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION
ทรงธรรม พลัปปลา และสุบิณ ยุระรัช
- การรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะ 252
พลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของเทศบาลนครนนทบุรี**
PERCEPTION AND GUIDELINES TO DRIVE THE CIRCULAR ECONOMY CONCEPT FOR
PLASTIC WASTE MANAGEMENT THE 3Rs PRINCIPLE IN THE NONTHABURI CITY
MUNICIPALITY
ชไมกานต์ ดวงแก้ว และอ๋นเรื้อน เล็กน้อย
- ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากร 266
โรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ**
FACTORS INFLUENCING TEAM WORKING IN HUMAN RESOURCES DEVELOPMENT OF
HOSPITAL PERSONNEL IN OF BANGKOK HOSPITALS GROUP
ชยุต นิธิโชติการ
- กฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่ามในชั้นสอบสวน 281**
LAWS REGARDING PROCURING INTERPRETERS AT THE INQUIRY LEVEL
วีรยุทธ ตาฮา
- รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ 293**
THE MODEL OF STUDENTS' GOOD CITIZENSHIP ENHANCEMENT INTEGRATING
BUDDHISM
พระอนุสรณ์ กิตติวณโณ, พระคักคิธัช สั้วโร, เกรียงคักคิ ฟองคำ และอมิชา สุขจีน

การกระทำความผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับ 307

การอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล

DISCIPLINARY OFFENSES OF NON-COMMISSIONED POLICE OFFICERS IN PROTECTION
AND CROWDS CONTROL DIVISION, METROPOLITAN POLICE DIVISION

ธัชพนธ์ สุทธิสาร

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

ณ

แนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษา
พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี*
GUIDELINES FOR LOCAL POLITICAL DEVELOPMENT: A CASE STUDY
OF BANGRAKNOI DISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION
AMPHOE MUEANG NONTHABURI PROVINCE

คงชิต ชินสิญจน์

Kongchit Shinnasin

ธเนศ วงศ์ยานนาวา

Thanes Wongyannava

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University, Thailand

E-mail: kongchitbud@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเมือง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย จำนวน 19 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 10 คน และการสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่ส่งต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง การไม่ได้รับข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล การไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดฝึกอบรมให้กับประชาชนตลอดจนคนดั้งเดิมในชุมชนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ไม่สนใจการเมือง ไม่เข้าสังคมจึงทำให้ถูกชักจูงในทางการเมืองที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย ส่วนแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยนั้นผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้ายกัน คือควรให้ความรู้ทางการเมืองแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในแต่ละกิจกรรม เปิดเวทีชาวบ้านเพื่อแสดงความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชนกับผู้บริหาร และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองที่จะ

* Received 13 June 2021; Revised 1 July 2021; Accepted 18 July 2021

ทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดคือ ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักความสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและหลักการกระจายอำนาจปกครองคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางการเมืองอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การพัฒนาการเมือง ระดับท้องถิ่น, องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย, จังหวัดนนทบุรี

Abstract

The objectives of the study were to 1) study the factors affecting the development of politics in the Bangraknoi Sub-district Administrative Organization 2) study the guidelines for political development. It is a qualitative research, the data was collected from 19 community leaders and administrators of Bangraknoi Sub-district Administrative Organization, divided by in-depth interviews with 10 people and focus group discussion with 9 people. The data was analyzed by content analysis. The results of the study revealed that the factors affecting political development in the Bangraknoi Sub-district Administrative Organization. Most of them relate to the lack of knowledge of the public political understanding Failure to receive news from the Sub-district Administrative Organization. Failure to participate in political-related activities organized by the Sub-district Administrative Organization to train people as well as traditional people in the community have had economic problems not interested in politics not socializing, so it is easy to be influenced in the wrong politics. As for the political development approach in the Bangraknoi Sub-district Administrative Organization, most community leaders have similar views. Is to provide political knowledge to people in the community thoroughly organize activities where people in the community participate or take a role as both a leader and a follower in each activity open a platform for villagers to express their opinions between the community members and the executives and public relations are made to make people know all the information thoroughly community leaders also made additional recommendations on how to develop politics to maximize efficiency which includes the rule of law, the principle of awareness of responsibility. The main transparency the principle of participation for the benefit of the public and the principle of decentralization to rule the people in the community for real political strength.

Keywords: Local Political Development, Bangraknoi District Administrative Organization, Nonthaburi Province.

บทนำ

ประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วส่งผลทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาด้านการเมืองการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยโดยมีประชาชนมีส่วนร่วมซึ่งเป็นสิ่งที่ดี แต่ในสถานการณ์บ้านเมืองขณะนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่เหมาะสม จึงส่งผลทำให้เกิดปัญหาวิกฤตทางการเมืองการปกครองขึ้นภายในประเทศอย่างต่อเนื่อง ในตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ปัญหาเหล่านี้เกิดจากความขัดแย้งระหว่างกลุ่มการเมืองและการทหารที่มีอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งมีความเห็นต่อต้านและสนับสนุนต่าง ๆ นานาและยังสะท้อนถึงความไม่เสมอภาคและความแตกแยกระหว่างชาวเมืองและชาวชนบท (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2556) ซึ่งมีผลทำให้การเมืองไทยเกิดการปั่นป่วนวุ่นวาย ทั้งยังส่งผลกระทบต่อปัญหาอื่นตามมาอีกหลายด้าน อาทิ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาการศึกษา เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำให้การเมืองของประเทศไทยเสื่อมถอยลงอย่างเห็นได้ชัด สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจาก “คน” ซึ่ง คนในที่นี้มีหลายบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการเมือง อาทิ คนในบทบาทผู้บริหารประเทศ คนในบทบาทนักการเมือง คนในบทบาทของประชาชนทั่วไป แต่ทุกคนก็มีความต้องการในการเรียกร้องสิทธิและหน้าที่ทางการเมืองที่มีจุดมุ่งหมายแตกต่างกัน จึงทำให้เกิดปัญหาของระบบการเมืองไทยที่จะต้องแก้ไขปัญหามาตามา เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่เหมาะสมของทุกฝ่ายและทุกคนในประเทศอย่างแท้จริง ปัญหาที่แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยต้องมีการพัฒนาทางการเมือง มีดังนี้ 1) ปัญหาการใช้รัฐธรรมนูญ โดยเกิดปัญหาจากการตีความเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญที่คลาดเคลื่อนเนื่องจากผู้มีอำนาจในประเทศพยายามตีความรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและพวกพ้อง รวมถึงปัญหาการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญบ่อยครั้งจนทำให้ขาดความต่อเนื่องในการบังคับใช้ 2) ปัญหาการขาดความสามัคคีของประชาชนไทย ซึ่งมีผลมาจากการมีความคิดเห็นทางการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน ความไม่ยุติธรรมของกระบวนการทางสังคมต่าง ๆ รวมถึงการขัดผลประโยชน์ของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมเกิดปัญหาการทุจริต ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นต้น และ 3) ปัญหาการขาดจริยธรรมทางการเมืองของประชาชนชาวไทย เช่น การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งของประชาชน นักการเมืองมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องมากเกินไป การไม่ปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาที่ให้ไว้กับประชาชนก่อนการเลือกตั้ง

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น คนไทยทุกคนควรร่วมคิดทบทวนกันดูว่าระบบการเมืองที่เป็นอยู่นี้เหมาะสมหรือไม่ โดยเฉพาะเมื่อมีการเลือกตั้งครั้งใด ก็ไม่สามารถสกัดกั้นอำนาจเงินและการซื้อสิทธิขายเสียงได้ รวมทั้งวิกฤตการคอร์รัปชันที่มีอยู่อย่างกว้างขวางโดยที่ระบบการเมืองก็ยังไม่สามารถหาทางออกได้ แล้วประเทศไทยจะสามารถปฏิรูปทางการเมืองกัน

อย่างไร การคอร์รัปชันทางนโยบายก็ดูเสมือนเป็นเรื่องธรรมดา ไม่สามารถแก้ไขได้และมักควบคู่กับนโยบายของรัฐบาลอย่างแยกกันไม่ออก แม้แต่การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นก็มีการเรียกเก็บเงินที่เรียกว่าการทอนเงิน แนวโน้มการเป็นเผด็จการของรัฐ เผด็จการโดยการเลือกตั้ง โดยการปกครองของผู้ที่มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งรัฐบาลมีอำนาจมาก ประชาชนจะคัดค้านอย่างไรก็ไม่เป็นผล รัฐบาลมีการออกกฎหมายที่ขัดต่อหลักนิติธรรม เช่น พ.ร.บ.นิรโทษกรรม อีกทั้งมีการปฏิวัติ รัฐประหารบ่อยครั้ง ซึ่งอาจเป็นเพราะรัฐบาลเข้าไปควบคุมระบบราชการ ด้วยการแต่งตั้งตำแหน่งสำคัญ ๆ โดยให้ผู้ที่ต่อต้านไม่ก้าวหน้าในหน้าที่ราชการ ทำให้กลไกราชการยอมต่ออำนาจทางการเมืองและการทหาร ด้วยเหตุนี้จึงมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองโดยประชาชน วิกฤตทางการเมืองก้าวขึ้นสู่การขัดแย้งภายในสังคมที่มีความแตกแยก ไม่เพียงแต่ความคิด แต่เป็นการต่อต้านหรือสนับสนุนบุคคลออกเป็นสองขั้ว ไม่มีสมัยไหนที่ประชาชนถูกปลุกเร้ามากขนาดนี้ คนในชนบทจึงเริ่มมีการตื่นตัวทางการเมืองอย่างมาก แต่เป็นไปในด้านลบและมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น จากเหตุการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน การเมืองของประเทศไทยควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน มิฉะนั้นอาจจะส่งผลให้เกิดการล่มสลายของระบบการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยตามมา โดยจะเกิดขึ้นอย่างฉับพลันและหวนกลับไปสู่ระบอบเผด็จการและรูปแบบการสูญเสียประชาธิปไตยอันเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยลดทอนคุณภาพประชาธิปไตยโดยเฉพาะมิติเสรีภาพและความเสมอภาค ในแง่หนึ่งเริ่มมีการตั้งคำถามกับปรากฏการณ์คลื่นลูกที่สามของการทำให้เป็นประชาธิปไตยและองค์ความรู้การเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตย ว่ายังคงอธิบายปรากฏการณ์ในปัจจุบันได้หรือไม่ และแนวโน้มของปัญหาทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยสามารถพิจารณาได้ 2 ประเด็นใหญ่ คือ 1) การฟื้นตัวของเผด็จการและ 2) แนวโน้มของปัญหาประชาธิปไตย ระบอบเผด็จการเริ่มฟื้นตัวและปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองของตนให้อยู่รอดและเสริมสร้างความเข้มแข็งผ่านกลไกต่าง ๆ โดยปัญหาประชาธิปไตยนั้น สามารถพิจารณาได้หลายแง่มุม เช่น การเสื่อมความเข้มแข็งของประชาธิปไตย (Democratic deconsolidation) การขาดดุลประชาธิปไตย (Democratic deficits) และการหมดความเชื่อถือประชาธิปไตย (Democratic disenchantment) จากสภาพวิกฤตการณ์ประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ทำให้เกิดคำถามหลายประเด็น อาทิ 1) ประชาธิปไตยดำเนินมาจนถึงจุดเสื่อมถอยหรือไม่ 2) ประชาธิปไตยในโลกกำลังประสบวิกฤตอย่างไร หรือแม้แต่ 3) ประชาธิปไตยตายหรือยัง คำถามเหล่านี้ล้วนสะท้อนความกังวลต่อสถานะประชาธิปไตยในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี แม้กระแสนี้แห่งประชาธิปไตยในช่วงทศวรรษ 1970 – 1990 จะส่งสัญญาณเชิงบวกต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในหลายพื้นที่ของโลก ในอีกด้านหนึ่งกระแสดังกล่าวก็นำมาซึ่งสัญญาณด้านลบที่แสดงความกังวลต่อประชาธิปไตยในหลายประเทศว่าเริ่มเสื่อมคลาย ดังจะเห็นจากการใช้คำศัพท์ที่หลากหลายในหมู่นักวิชาการที่ศึกษาประชาธิปไตยเพื่อแสดงว่า “ประชาธิปไตยกำลังประสบปัญหา” อาทิ เสื่อมคลาย (Decline)

ถดถอย (Recession) ผุกร่อน (Erosion) ย้อนกลับ (Rollback) ไปจนถึงล่มสลาย (Breakdown) (Diamond, L. & Plattner M. C. , 2015)

จากที่ประชุมเวทีท้องถิ่นสรุปความได้ว่าความผิดพลาดและความบกพร่องในการจัดการเลือกตั้งของสำนักงานการเลือกตั้งในครั้งนี้ อาจทำให้สำนักงานการเลือกตั้งปรับเปลี่ยนวิธีการเลือกตั้งใหม่โดยจัดให้มีการเลือกตั้งในแต่ละภาคไม่พร้อมกัน ซึ่งอาจมีผลทำให้เกิดการบั่นทอนความเติบโตเสถียรภาพและความมั่นคงอย่างยั่งยืนของการเมืองในระดับท้องถิ่น เพราะเป็นการลดความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน อันเนื่องมาจากหัวใจสำคัญของประชาธิปไตยอยู่ที่การมีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบของประชาชนในท้องถิ่น แม้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการกระจายอำนาจ มีความเชื่อมโยงกันกับความเชื่อมั่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไทยโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตย ก็ยังพบกับปัญหาที่สำคัญอยู่หลายประการคือ สภาพปัญหาสำคัญของการปกครองท้องถิ่นไทย ในปัจจุบันที่ทำให้ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อมและความต้องการของประชาชนและสังคมได้อย่างเต็มที่ ได้แก่ 1) ปัญหา โครงสร้างของระบบการบริหารท้องถิ่นไม่เป็นประชาธิปไตยที่ชัดเจน ทั้งยังมีส่วนคาบเกี่ยว หรือเหลื่อมทับกับระบบการบริหารประเทศในภาพรวม 2) ปัญหาด้านการคัดสรร เลือกตั้ง หรือแต่งตั้ง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ เข้าสู่อำนาจ 3) ปัญหาด้านการบริหารงานของท้องถิ่น ประกอบไปด้วย 1) ปัญหาการกำหนดนโยบายและแผน การนำนโยบายและแผนไปปฏิบัติและการควบคุมตรวจสอบ และการประเมินผลการปฏิบัติ 2) ปัญหาด้านทรัพยากรบุคคลของท้องถิ่น ที่ครอบคลุมปัญหาทรัพยากรบุคคล ทั้งในฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายปฏิบัติการ 3) ปัญหาทางด้านการคลังของท้องถิ่น ซึ่งประกอบไปด้วย ปัญหาด้านรายได้และงบประมาณของท้องถิ่นรวมถึงความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ในการบริหารทรัพยากรต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้สาเหตุที่ทำให้เกิดการถดถอยทางการเมือง คือ การที่ประชาชนเปรียบเสมือนรากฐานความชอบธรรมของรัฐดังกล่าวที่ว่า “สถานะของประชาชนในการเมืองภายใต้โครงสร้างของรัฐประชาชาติทำให้ประชาชนกลายเป็นรากฐานของอำนาจรัฐเพราะเมื่ออำนาจอธิปไตย “เป็นของ” หรือ “มาจาก” ประชาชน ก็ทำให้ประชาชนกลายเป็นรากฐานของความชอบธรรมให้แก่รัฐ การอ้างอิงประชาชนที่ไม่ได้แสดงความแตกต่างทางชนชั้น อายุ เพศ จึงเป็นการกระทำสามัญในการเมืองของสภาวะสมัยใหม่” การที่จะพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น จนเกิดเป็นการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นตามระบอบประชาธิปไตยดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น สิ่งที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่ง คือ การที่หน่วยงานของรัฐ ได้แก่ องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องรู้ถึงสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาว่าเกิดจากสาเหตุใดเพื่อจะได้แก้ไขปัญหและพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นได้ตรงประเด็นโดยต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนที่มีเป้าหมายในการพัฒนา

อย่างแท้จริง แนวทางการพัฒนาการเมืองอย่างหนึ่งคือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมือง เป็นพัฒนาการการมีส่วนร่วมในทางการเมืองไทยแบบพหุนิยม (Pluralism) หรือเป็นแนวความคิดที่เคารพความแตกต่าง (Difference) และความหลากหลาย (Diversity) ในมิติต่าง ๆ ของผู้คนในสังคม ตั้งแต่การเมือง ชีวิตทางสังคม และวัฒนธรรม (ธีรยุทธ บุญมี, 2543) อันเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการผลักดันหรือการพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ก่อให้ชุมชนเข้มแข็ง หรือที่เรียกว่า “ประชาสังคม” ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2540 จนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยปีพุทธศักราช 2560 ที่เน้นการให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองก็ตาม แต่การเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ได้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนไทยยังไม่ประสบผลสำเร็จ สืบเนื่องจากการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2544 - ปีพุทธศักราช 2562 พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามระบอบประชาธิปไตยลดลง โดยสังเกตได้จากการไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งของประชาชนนั้นลดลงอย่างเห็นได้ชัด อาทิ การเลือกตั้งครั้งล่าสุด (วันที่ 24 มีนาคม 2562) ของจังหวัดนนทบุรี ซึ่งแบ่งเป็น 6 เขต มีผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งจำนวน 1,001,744 คน แต่มีจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเพียง 722,021 คน คิดเป็นร้อยละ 72.07 โดยเฉพาะในเขต 2 ซึ่งเป็นเขตที่มีคนในตำบลบางรักน้อยรวมอยู่ ประชาชนในเขตนี้มีจำนวนผู้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้งน้อยที่สุด คือ มีผู้มีสิทธิในการเลือกตั้งจำนวน 157,760 คน แต่มีจำนวนผู้ไปใช้สิทธิเพียง 109,147 คน คิดเป็นร้อยละ 69.18 ที่เป็นเช่นนี้อาจเกิดจากปัจจัยหลายอย่าง ทั้งข้อจำกัดที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเอง รวมทั้งข้อจำกัดของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ปัญหานี้เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ ดังเช่น เมื่อปลายปี 2546 ที่ผ่านมา วิทยาลัยพัฒนาการปกครองท้องถิ่น สถาบันพระปกเกล้า ได้จัดเวทีประชุมสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นจากบรรดาผู้ที่เกี่ยวข้องจากคราวการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นจังหวัดนำร่องการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทางตรงตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2546 ซึ่งผลจากการจัดเวทีระดมความคิดเห็นปรากฏข้อที่น่าสนใจและพบข้อสังเกตซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคจากการบริหารจัดการเลือกตั้งหลายประการ ได้แก่ ปรากฏการณ์สมยอมหรือที่เรียกว่า “การฮั้วทางการเมือง” ของผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหลายราย เพื่อชิงการแข่งขันระหว่างบุคคลเพียง 2 คน ส่วนในแง่กลไกจัดการและควบคุมการเลือกตั้งได้ปรากฏปัญหาและอุปสรรคอยู่เช่นกัน อาทิ ปัญหาในการวางกติกากำกับควบคุมการเลือกตั้งที่ยังเป็นเรื่องสับสนอยู่มากสำหรับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยเลือกตั้ง ปัญหาการทำทะเบียนรายชื่อผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งไม่ครบถ้วน เช่น ในบางเขตของจังหวัดนนทบุรีตามที่เป็นข่าว ปัญหาการลงคะแนน ปัญหาการนับคะแนน หรือแม้แต่ปัญหาประสิทธิภาพการเตรียมความพร้อมของปลัดจังหวัดซึ่งต้องดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการเลือกตั้งท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่จะรับภาระหน้าที่ในการจัดการ

เลือกตั้ง ตลอดจนความสนใจในการวางตัวกรณีผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดลงสมัครรับเลือกตั้งด้วย และประเด็นที่น่าสนใจคือ จากการสอบถามความคิดเห็นของประชาชนผู้มาใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง (วุฒิสาร ตันไชย, 2552) พบว่าประชาชนจำนวนมากไม่มีความเข้าใจในเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่นซึ่งกำหนดให้มีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรงแต่ประการใด ในความไม่เข้าใจเจตนารมณ์เช่นนี้ สะท้อนออกมาจากความคิดเห็นที่ว่า ประชาชนไม่เข้าใจว่าทำไมต้องมีการเลือกตั้งโดยตรงและผลที่ได้จากการเลือกตั้งโดยตรงแตกต่างจากที่เคยเป็นมาอย่างไร รวมไปถึงประเด็นอันน่าตกใจว่า ประชาชนบางคนไม่รู้ว่าจะเลือกตั้ง (นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและสมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดโดยตรง) ไปเพื่ออะไร สภาพการขาดความรู้ความเข้าใจกับเรื่องการเมืองที่ใกล้ชิดกับพวกเขาดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากการที่หน่วยงานที่ทำหน้าที่จัดการการเลือกตั้ง ไม่ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการรณรงค์ให้ความรู้ และประชาสัมพันธ์เชิญชวนไปใช้สิทธิเลือกตั้งเท่าที่ควรนัก ซึ่งย่อมเป็นปัญหาที่อาจกลายเป็นผลกระทบอันบั่นทอนต่อความเข้มแข็งของกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ทั้งนี้เนื่องจากการเมืองการปกครองไม่ใช่เรื่องเฉพาะกลุ่มชนชั้นนำหรือผู้ปกครองเท่านั้น หากแต่เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกทุกคนในสังคมไม่มากก็น้อย ทั้งนี้เพราะไม่มีใครจะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมโดยปราศจากความยุ่งเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครอง จนอาจกล่าวได้ว่าความเฉยเมย เฉื่อยชา ขาดความสนใจและขาดการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนี่เองที่ยังผลให้เกิดความเบี่ยงเบนของความเป็นประชาธิปไตย ดังที่นักวิชาการบางท่านได้กล่าวไว้ว่า ความไม่สนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้แสดงให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างอุดมการณ์ทางการเมืองกับความเป็นจริงทางการเมือง ประชาธิปไตยจึงมักจะเป็นคณาธิปไตยทางปฏิบัติ โดยมิได้เกิดขึ้นมาเพราะความบกพร่องหละหลวมของโครงสร้างและสถาบันทางการเมืองในกระบวนการประชาธิปไตยเท่านั้น หากยังเป็นผลส่วนหนึ่งมาจากการที่บุคคลขาดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สำหรับประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลบางรักน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดนันทบุรี ก็เช่นเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่มีความสนใจและร่วมกิจกรรมทางการเมืองค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะการเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง อาทิ การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ตลอดจนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นต้น ในปีพ.ศ. 2562 ที่ผ่านมา จำนวนประชาชนเข้าไปใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีจำนวนน้อยลงกว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมาทุกปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนในตำบลนี้ส่วนใหญ่ไม่ให้ความสำคัญและไม่ใส่ใจที่จะไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้อาจเป็นสัญญาณหนึ่งในการเสื่อมถอยทางการเมืองที่คนรุ่นก่อนพยายามให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมาโดยตลอด ผู้ศึกษาเป็นคนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในตำบลนี้และได้เห็นการเปลี่ยนทางการเมืองที่เสื่อมถอยมาอย่างต่อเนื่อง หากยังไม่มีการแก้ไข ก็อาจส่งผลให้เกิดการเสื่อมถอยทางการเมืองในท้องถิ่นอย่าง

ถาวร ซึ่งผู้ศึกษาเล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เพื่อจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและพัฒนาทางการเมืองของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาและวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ที่มุ่งหวังในการตอบคำถามการนำเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี รวมทั้งแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยศึกษาจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลบางรักน้อย กับการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชนและจัดระเบียบข้อมูล แสดงข้อมูล การหาข้อสรุปและการตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรการวิจัยในครั้งนี้ คือประชาชนในตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยกลุ่มตัวอย่าง มีการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 19 คน ประกอบด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 10 คน ได้แก่ นายก อบต. 1 คน ปลัดตำบลบางรักน้อย 1คน กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 5 คน ประธานสภา อบต. 1 คน และเจ้าอาวาสวัดบางรักน้อย 1 รูปผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 9 คน ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 6 หมู่บ้านและผู้นำกลุ่มทางการเมือง จำนวน 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง แบบบันทึกภาคสนามโดยใช้เทปบันทึกเสียงจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยและแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง ที่ใช้สำหรับสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยจำนวน 10 คน โดยมีกรอบการสัมภาษณ์แบบกว้าง ๆ ที่ใช้เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ประกอบด้วย คำถามปลายเปิด

2. ศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น

3. กำหนดประเด็นที่ทำการสัมภาษณ์แบบกว้าง ๆ ได้แก่ 1) ท่านคิดว่าคนในชุมชนสนใจกิจกรรมทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น หรือระดับชาติหรือไม่ อย่างไร 2) ท่านคิดว่าคนในชุมชนมีการซื้อสิทธิ์ ขายเสียงในการเลือกตั้งหรือไม่ หากมีท่านคิดว่าจะมีแนวทางแก้ไขในเรื่องนี้ได้อย่างไร 3) ท่านคิดว่าอบต.ตำบลบางรักน้อย มีกิจกรรมอะไรที่แสดงถึงการพัฒนาด้านการเมืองให้กับคนในชุมชนบ้าง อาทิ โครงการที่ให้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นหรือระดับชาติ เป็นต้น

4. ประเด็นคำถามการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกภาคสนามโดยใช้เทปบันทึกเสียงจากการสนทนากลุ่มกับผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยและแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี โดยใช้ประเด็นคำถาม ที่ใช้สำหรับการสนทนากลุ่ม (Focus Group)กับผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย จำนวน 9 คน โดยมีกรอบของคำถามแบบกว้าง ๆ ที่ใช้เป็นแนวทางการสนทนาประกอบด้วย คำถามปลายเปิด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ผู้นำชุมชน จำนวน 6 หมู่บ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ได้ยึดกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากองค์ประกอบหลัก 3 ประการ คือ

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data Organizing) เป็นกระบวนการ จัดการกับข้อมูลที่ได้มาจากหลากหลายวิธี ให้อยู่ในรูปของเอกสารที่เป็นระบบ ระเบียบ สามารถตรวจสอบความถูกต้องและมีความเชื่อถือได้

2. การแสดงข้อมูล (Data Display) เป็นการนำเอาหน่วยข้อมูลที่แยกหรือแตกออกเป็นส่วนย่อย ๆ กลับมารวมเข้ากันใหม่ (Reassembling) ให้เป็นกลุ่มตามประเด็น/หัวข้อของการวิเคราะห์

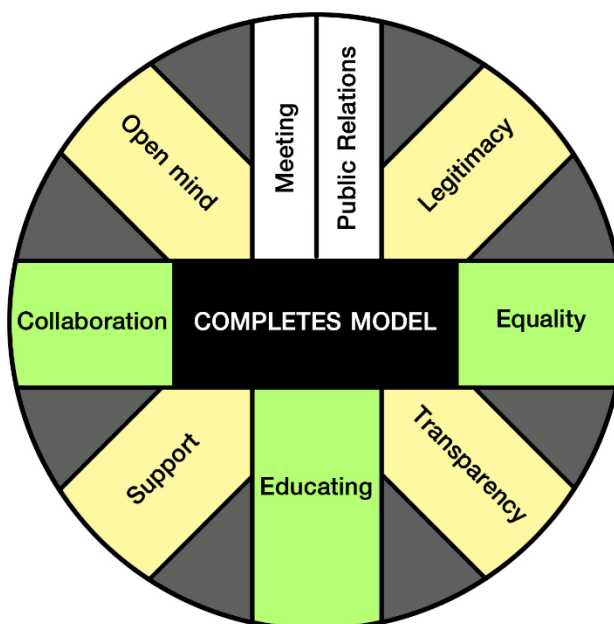
3. การหาข้อสรุป การตีความ (Conclusion and Interpretation) เป็นกระบวนการหาข้อสรุป และตีความหมายของข้อค้นพบที่ได้จากการจัด ระเบียบข้อมูล และการแสดงข้อมูลแล้วนำมาเรียบเรียงนำเสนอเป็นข้อมูล ลักษณะการบรรยายต่อไป

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่กำหนดไว้ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี พบว่าส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับ การที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมือง การไม่ได้รับข่าวสารจากองค์การบริหารส่วนตำบล การไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรม ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดฝึกอบรมให้กับประชาชน ตลอดจนคนดั้งเดิมในชุมชนมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ไม่สนใจการเมือง ไม่เข้าสังคมจึงทำให้ถูกชักจูงในทางการเมืองที่ไม่ถูกต้องได้ง่าย ส่วนแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยนั้นผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคล้ายกัน คือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ควรให้ความรู้ทางการเมืองแก่คนในชุมชนอย่างทั่วถึง จัดกิจกรรมที่ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการเป็นทั้งผู้นำและผู้ตามในแต่ละกิจกรรม เปิดเวทีชาวบ้านเพื่อแสดงความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชนกับผู้บริหาร องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย และมีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง นอกจากนี้ผู้นำชุมชนยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดคือ ความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ ตลอดจนการที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อยนำหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักความสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและหลักการกระจายอำนาจมาปกครองคนในชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งทางการเมืองอย่างแท้จริง นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ารูปแบบที่สามารถพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด คือ รูปแบบที่มีชื่อว่า COMPLETES MODEL ซึ่งประกอบด้วย C= Collaboration หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับชุมชนในตำบลบางรักน้อยรวมทั้งการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่การพัฒนาทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมความร่วมมือ O= Open mind หมายถึง การเปิดใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถพัฒนาการเมืองได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเปิดใจ และจริงใจต่อคนในชุมชน เพราะหากคนในชุมชนรักและศรัทธากับหน่วยงานของรัฐแล้วการจะขอความร่วมมือในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็จะราบรื่น M= Meeting หมายถึง การประชุมร่วมกันระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลกับชุมชนในตำบลบางรักน้อยอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องทางความคิดและหากมีข้อเสนอแนะหรือปัญหาที่ต้องแก้ไขก็สามารถบริหารจัดการได้ทันที P= Public Relations หมายถึง การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนหรือคนในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจและรับทราบข้อมูลที่ตรงกัน ทั้งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี L= Legitimacy หมายถึง ความชอบธรรมทางการเมือง เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ยอมรับความถูกต้องตามกฎหมายหรือตามลายลักษณ์อักษร และมีเหตุผลที่คนในสังคมรับได้มีความเหมาะสมกับกาลและเทศะ E= Equality หมายถึง ความเสมอภาค

หรือความเท่าเทียมถือเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์ได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นต้น T= Transparency หมายถึง ความโปร่งใสในการทำงาน การที่ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนตำบลบางรักน้อย ทำงานอย่างท่อมเทและเสียสละโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ทั้งหลักนิติธรรม หลักความสำนึกรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมตลอดจนหลักการกระจายอำนาจมาปกครองชุมชน จนทำให้คนในชุมชนเกิดความไว้วางใจ ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้คนในชุมชนเกิดความศรัทธา ไว้นื้อเชื่อใจ อันจะส่งผลให้เกิดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง E= Educating หมายถึง การให้ความรู้ทางการเมืองกับคนในชุมชนตั้งแต่วัยเด็ก วัยรุ่น วัยกลางคน ตลอดจนวัยผู้ใหญ่ โดยใช้หลักการกล่อมเกล้าทางการเมืองค่อย ๆ ให้ความรู้ด้านกฎหมาย พร้อมตัวอย่างแบบง่าย ๆ สม่่าเสมอและต่อเนื่องจนเกิดเป็นความรู้ทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย S= Support หมายถึง การสนับสนุนทางการเมืองจากภาครัฐและภาคเอกชนในการทำโครงการต่าง ๆ หรือการส่งเสริมงานวิจัยทางการเมืองที่เน้นให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งการสนับสนุนนี้จะเป็แรงขับเคลื่อนในการปฏิรูปการเมืองแบบได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาพบว่า รูปแบบในการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อย ที่มีชื่อว่า COMPLETES MODEL ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 COMPLETES MODEL

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ดังนี้ 1) การให้ความรู้ (Educating) ทาง

การเมืองกับคนในชุมชนตำบลบางรักน้อย เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง โดยหน่วยงานของรัฐควรให้การศึกษา ให้ความรู้แก่คนในชุมชน โดยเฉพาะความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเมือง อาทิ การเข้ารับการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการเลือกตั้ง การเชิญคนในชุมชนมาร่วมแสดงความเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกทางการเมืองที่ถูกวิธีและถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตยก่อนมีการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ โดยมีการประชุมเป็นระยะ ๆ เพื่อให้การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีหนังสือเชิญไปยังประชาชนทุกคนในตำบลบางรักน้อย มีการแจ้งข่าวสารให้ประชาชนทราบอย่างต่อเนื่องและอย่างทั่วถึง

2) ความร่วมมือ (Collaboration) การที่ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนเพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาทางการเมืองอย่างเหมาะสมนั้นเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงประสงค์ ซึ่งตรงกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้วางบทบัญญัติที่สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมมือกันในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นกว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 โดยเฉพาะเรื่องสิทธิการมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประชาชน ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวได้เน้นย้ำถึงการรับรองสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายรูปแบบ อาทิ การประชุม (Meeting) ของประชาชนในระดับชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นโดยจัดขึ้นโดยองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

3) ความโปร่งใส (Transparency) การที่จะพัฒนาการเมืองอย่างมีคุณภาพทั้งผู้สมัครและประชาชนให้รักประชาธิปไตย และมีคุณธรรมและจริยธรรมนั้น ทุกคนและทุกภาคส่วนต้องมีการปฏิบัติตามที่โปร่งใส สามารถตรวจสอบและติดตามผลได้ 4) ความชอบธรรม (Legitimacy) ความชอบธรรมทางการเมือง เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนที่ยอมรับความถูกต้องตามกฎหมายหรือตามลายลักษณ์อักษร และมีเหตุผลที่คนในสังคมรับได้มีความเหมาะสมกับกาลและเทศะ อาทิ การใช้งบประมาณแผ่นดินของผู้บริหารรัฐแม้จะปฏิบัติตามกฎหมายรัฐทุกประการ แต่หากนำมาใช้อย่างสุรุ่ยสุร่ายก็ไม่มี ความชอบธรรมทางการเมือง 5) การสนับสนุน (Support) การพัฒนาการเมืองจะเกิดขึ้นได้ดีมากน้อยเพียงใดปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การมีงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมือง ทั้งในแง่การพัฒนาและการแก้ปัญหา รวมทั้งการสนับสนุนการวิจัยให้นักวิชาการเพื่อลงมาดำเนินการพัฒนาการเมืองในท้องถิ่นอย่างตรง 6) ความเสมอภาค (Equality) ความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมถือเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มนุษย์ได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่ต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่น ๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นต้น

7) การประชุม (Meeting) การประชุมรับฟังความคิดเห็นเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ การประชุมมีหลายรูปแบบ อาทิ

7.1) การประชุมในระดับชุมชน เพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะผลกระทบที่คาดว่าจะ

เกิดขึ้นและตอบข้อซักถาม 7.2) การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ และ 7.3) การประชาพิจารณ์ ซึ่งเป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผย มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจนและแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบโดยทั่วกัน เป็นต้น 8) การเปิดใจ (Open mind) การเปิดใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่สามารถพัฒนาการเมืองได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเปิดใจและจริงใจต่อคนในชุมชน เพราะหากคนในชุมชนรักและศรัทธากับหน่วยงานของรัฐแล้ว การจะขอความร่วมมือในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็จะราบรื่น 9) การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการเพื่อให้ประชาชนหรือคนในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจและรับทราบข้อมูลที่ตรงกัน ทั้งเป็นการเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการที่หน่วยงานของรัฐต้องการขอความร่วมมือจากประชาชนอย่างเร่งด่วนการประชาสัมพันธ์ก็เป็นช่องทางหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสารได้เป็นอย่างดี และสืบเนื่องจากการที่คนในชุมชนไม่ร่วมกิจกรรมที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจัดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางการเมืองหรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่มีในแผนการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนหนึ่งคือ การที่คนในชุมชนไม่ได้รับข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐ

อภิปรายผล

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม จากผู้นำชุมชน ตัวแทนของ อบต.บางรักน้อยนั้น ผลการศึกษาที่ได้มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย รวมถึงแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย กล่าวคือ ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมือง คือ การที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองไม่สนใจการเมืองระดับการศึกษาน้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์, 2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในตำบล นาไผ่และตำบลบ้านพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดหนองบัวลำภู ผลการวิจัยพบว่า ประชากรในชนบทมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย เนื่องจากคนในชุมชนไม่มีความสนใจ ไม่มีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง ประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงรวมถึงไม่มีความศรัทธาต่อระบบการเมือง การพัฒนาการเมืองมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางสังคม และเศรษฐกิจ เป็นอย่างมาก ต่างฝ่ายต่างเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นการยากลำบากที่จะบอกว่าอะไรเป็นเงื่อนไขของอะไร การพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องต้องมาก่อนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม หรือต้องมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจก่อนจึงจะมีการพัฒนาการเมืองแต่ที่เห็นได้ชัดเจนคือ การพัฒนาการเมืองและการพัฒนาทางเศรษฐกิจส่งเสริมซึ่งกันและกัน ถ้าระบบการเมืองใดมีความอ่อนแอ ไร้สาระส่ายไม่มั่นคง การพัฒนาทางเศรษฐกิจก็ทำได้ลำบากขณะเดียวกัน ประเทศที่มีความล่าช้าทาง

เศรษฐกิจมักประสบปัญหาทางการเมือง ดังนั้นการพัฒนาทางการเมืองจะมีส่วนช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านเศรษฐกิจ ก็จะช่วยให้ระบบการเมืองพัฒนาได้เร็วขึ้น ทั้งนี้ (จิราชาติ นาคสวัสดิ์, 2540) ได้กล่าวสอดคล้องกันและเพิ่มเติมว่าการที่ประชาชนไม่ให้ความสนใจเกี่ยวกับการเมืองเกิดจากตัวแปร 3 ประการ คือ 1) ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ประกอบด้วย ระดับการศึกษา อาชีพ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา เพศและที่อยู่อาศัย 2) ตัวแปรด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย ความต้องการอำนาจ การแข่งขัน ความสำเร็จ การมีสัมพันธกับนักการเมือง การยอมรับจากสังคม และ 3) ตัวแปรด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ประกอบด้วย ระบบพรรคการเมือง การรณรงค์หาเสียง อุดมการณ์ทางการเมือง นอกจากนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองในท้องถิ่นที่สำคัญ จากการสัมภาษณ์อีกประการหนึ่ง คือ การเลือกผู้แทนท้องถิ่นโดยใช้ระบบอุปถัมภ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ปธาน สุวรรณมงคล ได้กล่าวว่า การเลือกผู้แทนท้องถิ่นโดยใช้ระบบอุปถัมภ์โดยเป็นผู้มีอำนาจ ซึ่งเป็นรูปแบบการปฏิบัติหรือวัฒนธรรมแบบเครือญาติและพวกพ้องในสังคมไทย มีความเห็นชอบความสัมพันธ์เรื่องส่วนตัวเป็นสำคัญและในสังคมท้องถิ่นให้ความสำคัญทางการเงินโดยไม่มองถึงความถูกต้อง คุณธรรม จริยธรรมความรู้ความสามารถ ซึ่งระบบอุปถัมภ์ในสังคมไทยยังเป็นระบบที่มีความล้าหลังไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจปัจจุบันที่พัฒนา แบบทุนนิยมที่ต้องใช้การแข่งขันที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเป็นหลัก ผลกระทบที่ตามมาจากการเลือกผู้แทนที่ไม่มีความรู้ความสามารถมาบริหารงานในท้องถิ่นประกอบกับการขาดคุณธรรมจริยธรรมนั้น (ปธาน สุวรรณมงคล, 2549) ทำให้เกิดการคอร์รัปชันซึ่งสอดคล้องกับ โกวิท พงงาม ได้กล่าวถึงว่าการทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาของสังคมไทยที่ต้องมีการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะนอกจากจะสร้างความเสียหายแก่ประเทศนับแสนล้านบาทต่อปีแล้ว คอร์รัปชันยังทำลายขีดความสามารถในการแข่งขันและฉุดรั้งการพัฒนาประเทศ จึงมีการกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติในการตั้งเป้าหมายกำจัดทุจริตอย่างต่อเนื่องและจริงจัง (โกวิท พงงาม, 2559)

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มคือการกระจายอำนาจในท้องถิ่นที่ไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง โดยองค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีอำนาจบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ นโยบายหลายอย่างต้องรอการตัดสินใจจากผู้บังคับบัญชาที่เหนือกว่าทำให้เกิดความล่าช้าในการทำงานและไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างทันท่วงที ทั้งนี้ สกนธ์ วรรณวิวัฒนา กล่าวว่า การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ถือได้ว่าเป็นกลไกที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็ง ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยไม่ได้จำกัดว่าจะเป็นภาระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อาจมีความเป็นเมืองหรือไม่ก็ตาม การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนี้ยังต้องเป็นการมุ่งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ มีความสามารถที่จะตัดสินใจและดำเนินการได้อย่างอิสระ ทั้งนี้ หากการกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทำได้อย่างเต็มรูปแบบจะช่วยให้เกิดความมีประสิทธิภาพของการให้บริการสาธารณะได้ดียิ่งขึ้น (สกนธ์ วรรณวิวัฒนา, 2556) ทั้งนี้ บุญทัน ดอกไธสง, ได้กล่าวไว้ว่า การจะ

ทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจต่อเรื่องประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองให้ดีขึ้น ยิ่งประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้นเท่าใด ยิ่งทำให้ประชาชนมีความรู้และเกิดประสบการณ์ที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตยฐานรากมากขึ้นเท่านั้น (บุญทัน ดอกไธสง, 2555) นอกจากนี้ ถวิลวดี บุรีกุล ยังกล่าวว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยนั้น จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจไม่ใช่เป็นแบบปลุกเร้า สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้ จะเกิดขึ้นได้ เมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อน (ถวิลวดี บุรีกุล, 2550)

2. แนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมือง จังหวัดนันทบุรี การพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่นยังมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองของชุมชนนั้น สมบัติ อารังธัญวงศ์ กล่าวว่า การที่ประชาชนตระหนักในคุณค่าของการเมืองที่มีต่อวิถีชีวิตของประชาชนทำให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาทางการเมืองอย่างซึ่งวัฒนธรรมทางการเมือง ซึ่งมีองค์ประกอบของการพัฒนาทางการเมือง (สมบัติ อารังธัญวงศ์, 2559) ได้แก่ 1) ความเสมอภาคในการมีส่วนร่วมทางการเมือง อาทิ ความเสมอภาคในทางการเมือง สิทธิที่จะได้รับบริการจากรัฐบาล 2) ความสามารถของระบบการเมือง อาทิ สนองตอบความต้องการของประชาชนให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคม ระบบการเมืองจะต้องมีความสัมพันธ์กับความเป็นเหตุเป็นผลในการบริหารและกำหนดนโยบาย 3) การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะในการปฏิบัติภารกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน 4) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุผล อาทิ สังคมที่ประชาชนได้รับการศึกษาและได้ฝึกฝนให้คิดแบบมีเหตุผล สังคมแบบดั้งเดิมที่นิยมมักจะปกครองแบบมีการปลุกฝังให้ประชาชนยึดมั่นในจารีตประเพณีแบบไม่มีเหตุผล เป็นต้น 5) ความเป็นอิสระของระบบย่อย อาทิ การให้อิสระแก่หน่วยการปกครองท้องถิ่น ระบบพรรคการเมือง เป็นต้น จากการสนทนากลุ่มมีการเสนอแนะว่าจะพัฒนาการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยการสร้างเสริมหลักธรรมาภิบาล ประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศนั้น UNESCO หรือ The United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization ได้กล่าวถึงบทบาทสำคัญของสื่อในการส่งเสริมธรรมาภิบาล และองค์ประกอบอื่น ๆ ดังต่อไปนี้ (United Nation (UN)., 2005)

- 1) การมีส่วนร่วม (Participation) 2) สิทธิมนุษยชน (Human Rights) 3) หลักนิติธรรม (The rule of law) 4) การต่อต้านการทุจริตและส่งเสริมความโปร่งใส (Anti-corruption, Transparency and Accountability) และ 5) ธรรมาภิบาลของสื่อ (Governance of the media)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการเมืองในระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอมือง จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ดังนี้ 1) ประชาชนในท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นอย่างจริงจัง ดังนั้นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการเสริมแรงทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม 2) ควรให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย แก่ประชาชนในท้องถิ่นโดยการจัดโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในสิทธิการมีส่วนร่วมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยการโน้มน้าวให้คนในชุมชนเข้าร่วมโครงการ 3) ฝึกอบรมและพัฒนาผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่นและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักธรรมาภิบาล ให้มีคุณธรรม ศีลธรรมและทำงานเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง รวมทั้งฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายข้อบังคับ และระเบียบต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) ส่งเสริมให้ชุมชนที่มีการศึกษามาสนใจศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินงานพัฒนาด้านการส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และ หน่วยงานของรัฐ เช่น อบต) ควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้คนในชุมชนได้เรียนรู้สิทธิการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาทางการเมืองในท้องถิ่น และตระหนักถึงความสำคัญในผลประโยชน์ของชุมชนในท้องถิ่น นอกจากนี้ยังทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างผู้ร่วมประชุมและชุมชนกับหน่วยงานของรัฐ ข้อเสนอแนะ มีดังนี้ 1) การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งใช้จำนวนกลุ่มตัวอย่างไม่มาก อาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ครอบคลุมกับชุมชนในตำบลบางรักน้อยทั้งหมด ดังนั้นในการศึกษาแนวทางการพัฒนาการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย ในครั้งต่อไปควรศึกษาด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณเพิ่มเติม ซึ่งเป็นวิธีวิจัยที่ใช้สถิติต่าง ๆ มาวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงกว้างที่จะเป็นประโยชน์และนำไปสู่แนวทางการพัฒนาการเมืองในตำบลบางรักน้อยที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต 2) ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายทางการเมืองตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยมีการติดตามผลการประเมินทุก ๆ 6 เดือน หรือ 1 ปี เป็นอย่างน้อย

เอกสารอ้างอิง

กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์. (2542). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในตำบลนาคำไฮ และตำบลบ้านพร้าว อำเภอมือง จังหวัดหนองบัวลำภู. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- โกวิทย์ พวงงาม. (2559). ธรรมชาติของท้องถิ่น ว่าด้วยการมีส่วนร่วมและความโปร่งใส. กรุงเทพมหานคร: มิสเตอร์ก๊อปปี.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2550). พลวัตการมีส่วนร่วมของประชาชน: จากอดีตจนถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ.พี.กราฟิก ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด.
- ธีรยุทธ บุญมี. (2543). ภาพรวมการเมือง สังคม วัฒนธรรมไทย 2000. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2555). ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาชน.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2549). การเมืองการปกครองท้องถิ่น. นนทบุรี : สถาบันและกระบวนกรทางการเมืองไทย มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2552). ยุทธศาสตร์ การปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- สกนธ์ วรรณวิวัฒนา. (2556). การกระจายอำนาจการคลังสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : แนวคิดและการปฏิบัติกรณีศึกษาประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ อารังธัญวงศ์. (2559). การเมืองการปกครองไทย: ยุคเผด็จการ ยุคปฏิรูป. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- เอนก เหล่าธรรมทัศน์. (2556). สอนคราประชาธิปไตย: แนวทางปฏิรูปการเมือง เศรษฐกิจ เพื่อประชาธิปไตย. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: คบไฟ.
- Diamond, L. & Plattner M. C. . (2015). Democracy in Decline Baltimore. United States: Johns Hopkins University Press.
- United Nation (UN). (2005). Building Partnership for Good Governance. New York: United Nation.

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)
ผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรค
ในกรุงเทพมหานคร*

INFORMATION PERCEPTION CONCERNING NOVEL CORONAVIRUS
(COVID-19) THROUGH SOCIAL MEDIA ON THE ATTITUDES
AND PREVENTIVE BEHAVIORS OF CITIZENS IN BANGKOK

ปทุมมา ลัมศรีงาม

Patumma Limsringam

ศรัณย์ธร ศศิธรนากรแก้ว

Saranthorn Sasithanakornkaew

วราพรรณ อภิศุภโชค

Warapan Apisupachoke

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: patumma.l@ku.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากร ระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) การรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรค ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ การรับรู้และทัศนคติข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร ทำการเก็บแบบสอบถามประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร อายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 74.50 อายุระหว่าง 26 – 35 ปี ร้อยละ 42.00 การศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 57.00 อาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 49.00 รายได้เฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในระหว่าง 20,001 – 30,000 บาท ร้อยละ 26.25 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารโดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 (ระดับปานกลาง) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารโดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 (ระดับมาก) มีการรับรู้หากกลับจากการเดินทางในพื้นที่ระบาด จะต้องกักตัว 14 วัน ในระดับมาก ทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารโดยรวม มีค่าเฉลี่ย

* Received 9 June 2021; Revised 30 June 2021; Accepted 18 July 2021

เท่ากับ 3.88 (ระดับปานกลาง) มีพฤติกรรมป้องกันโรคโดยรวม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 (ระดับมาก) มีการสวมใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกต้อง ในระดับมาก 2) การเปิดรับข้อมูลข่าวสารมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการป้องกันโรคมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การเปิดรับข้อมูลข่าวสารทางสื่อสังคมออนไลน์, การรับรู้, ทัศนคติ, พฤติกรรมการป้องกันโรค

Abstract

The objectives of this research article were to 1) to study demographic characteristics Levels of information exposure to coronavirus disease 2019 (COVID-19), perceptions, attitudes and disease prevention behaviors through social media in Bangkok and 2) to study the relationship between exposure Perceptions and attitudes about information about Coronavirus 2019 through social media in Bangkok. A questionnaire was collected for 400 people living in Bangkok, aged 18 years and over, using descriptive statistics such as mean, percentage, standard deviation. The results showed that 1) Most of them were female, 74.50 percent, aged between 26-35 years, 42.00 percent, bachelor's degree, 57.00 percent, civil servants/state enterprise employees, 49.00 percent, and most of their average income was in the range of 20,001 - 30,000 baht, 26.25 percent overall information exposure The mean was 3.17 (moderate level). The mean was 4.51 (high level). There was a perception that if returning from a trip in an epidemic area, a 14-day quarantine would be required at a high level. The mean was 3.88 (moderate level) with overall disease prevention behaviors. The mean level was 4.37 (high level). Masks were worn correctly at a high level. 2) Information exposure was positively correlated with the perception of information from government agencies at a statistically significant level. 05 recognition of information from government agencies there was a statistically significant positive correlation with attitudes towards information from government agencies at .05 level, and attitudes towards information from

government agencies was positively correlated with disease prevention behaviors at statistical significance at .05 level. Level .05

Keywords: Information Exposure Through Social Media, Perception, Attitude, Preventive Behaviors

บทนำ

เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) คือ ไวรัสในกลุ่มโคโรนาที่เพิ่งมีการค้นพบใหม่ (Novel Coronavirus, nCov) โดยพบครั้งแรกที่เมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ สาธารณรัฐประชาชนจีน จากการรายงานของทีมผู้เชี่ยวชาญจากคณะกรรมการอนามัยแห่งชาติจีน (National Health Commission) เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2563 ในการทำการสอบสวนการระบาดของ “โรคปอดอักเสบที่ไม่ทราบสาเหตุ” หลังจากได้รับการยืนยันรายงานดังกล่าว องค์การอนามัยโลก (WHO) จึงได้แถลงยืนยันการพบเชื้อไวรัสโคโรนาว่าเป็น “โรคติดต่ออุบัติใหม่” (Emerging infectious diseases) และเตรียมการรับมือกับภาวะฉุกเฉิน (Emergencies preparedness) เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2563 ภายหลังได้มีการตรวจพบผู้ป่วยยืนยันที่ตรวจพบนอกประเทศจีน และการแพร่ระบาดเพิ่มกำลังความรุนแรงขึ้น จึงได้ประกาศให้การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (2019-nCov) (ชื่อในขณะนั้น) เป็น ภาวะฉุกเฉินทางด้านสาธารณสุขระหว่างประเทศ (Public Health Emergency of International Concern : PHEIC) เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2563 และวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2563 ได้ประกาศชื่อที่เป็นทางการของโรคชนิดนี้ว่า COVID-19 ซึ่งย่อมาจาก “Coronavirus Disease starting in 2019” หรือโรคไวรัสโคโรนาที่เริ่มต้นในปี ค.ศ.2019 (World Health Organization, 2563) หลังจากมีการเรียกร้องให้มีการตั้งชื่อที่เหมาะสมเพื่อป้องกันความสับสนและหลีกเลี่ยงการเรียกชื่อแบบตีตรา ซึ่งว่ากลุ่มบุคคล สัตว์ ภูมิภาค หรือประเทศใดประเทศหนึ่งเป็นแหล่งที่มาของเชื้อโรค คณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยอนุกรมวิธานวิทยาของไวรัส (International Committee on Taxonomy of Viruses) ได้กำหนดให้ใช้ชื่อใหม่ว่า SARS-CoV-2 หรือโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรงชนิดที่สอง (Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2) เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องทางพันธุกรรมอย่างใกล้ชิดกับเชื้อโคโรนาไวรัสที่ทำให้เกิดโรคซาร์ส (SARS-CoV) ในภายหลังได้มีองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ตัดสินใจประกาศยกระดับการแพร่ระบาดของโรคจากโรคระบาด (Epidemic) เป็นโรคระบาดใหญ่ทั่วโลก (Pandemic) จากจำนวนตัวเลขผู้ติดเชื้อและผู้เสียชีวิตที่เพิ่มสูงขึ้นทั่วโลก การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ได้สร้างความตื่นตระหนกให้กับประชาชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่ ประชาชนจึงยังไม่ทราบถึงอาการของโรค การป้องกันตนเองที่ถูกต้อง ทั้งนี้ รัฐบาล โดยกระทรวงสาธารณสุขได้มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ สื่อประชาสัมพันธ์ภายนอก หรือสื่อสังคมออนไลน์ก็เป็นอีกหนึ่งสื่อที่ถูกใช้ใน

การประชาสัมพันธ์ในเรื่องดังกล่าว เนื่องจากเป็นช่องทางหลักที่ได้รับความนิยมอย่างมากในปัจจุบันรวมทั้งการใช้งานการถ่ายทอดสด ซึ่งเป็นส่วนขยายของการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ที่กำลังได้รับความนิยมอย่างสูง ภายหลังได้มีการมีรายงานผู้ติดเชื้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นจำนวนมาก รัฐบาลจึงยกระดับการเฝ้าระวังโดยได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)” (ศบค.) เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร มาตรการต่างๆ ที่ประชาชนควรถือปฏิบัติ (กระทรวงสาธารณสุข กลุ่มสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ, 2563) ปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เป็นสื่อที่อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งอยู่ในรูปแบบ ต่าง ๆ โดยที่ผู้ส่งสารสามารถแบ่งปันสารไปยังผู้รับสารผ่านเครือข่ายออนไลน์ และสามารถโต้ตอบกัน ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร หรือระหว่างผู้รับสารด้วยกันเองได้ จากข้อมูลของ Thailand Internet User Profile 2020 จากสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA) เกี่ยวกับพฤติกรรมผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตของคนไทยพบว่า คนไทยมีพฤติกรรมจำนวนชั่วโมงการใช้อินเทอร์เน็ตที่เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยปี 2563 นี้มีจำนวน 10 ชั่วโมง 22 นาที โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับ 1 ได้แก่ การใช้ Social Media ซึ่งมีจำนวนมากถึงร้อยละ 91.2 (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563) เมื่อมีสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในช่วงแรกของสถานการณ์ของการแพร่ระบาด เนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่ จึงมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลในโดยเน้นไปที่ความรู้ความเข้าใจต่อโรค มาตรการป้องกันตนเอง หรือการปฏิบัติตนเมื่อเกิดโรคแก่ประชาชน ผ่านสื่อประชาสัมพันธ์รูปแบบต่าง ๆ เช่น อินโฟกราฟิก ข้อความ คลิปวิดีโอ หรือการถ่ายทอดสดผ่านเฟซบุ๊ก เพื่อเป็นช่องทางในประชาชนสามารถสอบถามข้อสงสัยได้ ซึ่งการใช้สื่อสังคมออนไลน์นั้น นอกจากจะเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างรวดเร็วแล้ว ยังสามารถสร้างการรับรู้ ความเข้าใจต่อโรค ก่อให้เกิดเป็นพฤติกรรมการป้องกันโรค ทำให้สังคมเข้าสู่การปฏิบัติตามวิถีชีวิตใหม่ (new normal) และรณรงค์ให้ประชาชนหันมาสนใจในสุขภาพของตนมากยิ่งขึ้น จึงนำมาซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาการเปิดรับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และทัศนคติ รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาลักษณะทางประชากร ระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) การรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการป้องกันโรค ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ การรับรู้และทัศนคติข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับทัศนคติและพฤติกรรมการป้องกันโรคในกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย โดยเป็นระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร อายุ 18 ปีขึ้นไป ทั้งเพศชายและหญิง ไม่จำเป็นต้องมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ใช้สูตรคำนวณ Cochran (Cochran, W. G, 1963) ระดับความน่าเชื่อถือร้อยละ 95 ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 384 คน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันการคลาดเคลื่อน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีเครื่องมือหลักในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) เนื้อหาของแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ลักษณะทางด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ส่วนที่ 2 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร ส่วนที่ 3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร ส่วนที่ 4 ทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร ส่วนที่ 5 พฤติกรรมการป้องกันโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร โดยในส่วนที่ 2 - ส่วนที่ 5 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยใช้มาตราวัด 5 ระดับของลิเคิร์ต สเกล (Likert, Rensis, 1967) การตรวจสอบในด้านความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item - Objective Congruence Index : IOC) มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.70 จึงเป็นที่ยอมรับทางสถิติ และค่าความน่าเชื่อถือใช้สูตรของสัมประสิทธิ์แบบอัลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) มีค่าเท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ทำการเก็บแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 400 ชุด โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยจะมีการนำแบบสอบถามออนไลน์ไปลงไว้ในช่องทางต่าง ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องสุขภาพ เช่น การโพสต์ลงเพจที่โพสต์ในเพจกระทรวงสาธารณสุขหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเฟสบุ๊ก การติดแฮชแท็กในทวิตเตอร์ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลและการทดสอบสมมติฐาน แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยวิธีการแจกแจงความถี่ (Frequency) และใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

ผลการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากร ระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) การรับรู้ ทักษะคิด และพฤติกรรมการป้องกันโรค ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร

ลักษณะทางประชากรของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 298 คน คิดเป็นร้อยละ 74.50 และเป็นเพศชาย จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.50 โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 26 – 35 ปี จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.00 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 228 คน คิดเป็นร้อยละ 57.00 มีอาชีพข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 49.00 มีรายได้มากกว่า 40,000 บาท และอยู่ในช่วง 20,001 – 30,000 บาท จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 26.25

การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร ของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 1 การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ตามประเภทของสื่อสังคมออนไลน์

ประเภทของสื่อสังคมออนไลน์	$\bar{x}$	S.D	การแปลผล
เฟซบุ๊ก	4.20	1.03	มาก
ทวิตเตอร์	2.96	1.48	น้อย
อินสตาแกรม	2.87	1.31	น้อย
ยูทูบ	3.21	1.22	ปานกลาง
ติ๊กต็อก	2.11	1.10	น้อย
ไลน์ @	3.67	1.26	ปานกลาง
รวม	3.17	0.67	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.17 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ในส่วนของ

เฟสบุ๊ก อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.03 รองลงมาคือ ไลน์@ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.26 และยูทูบ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.21 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.22 ตามลำดับ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่าง

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ท่านรับรู้เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นโรคอุบัติใหม่	4.54	0.66	มาก
ท่านรับรู้เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) สามารถติดต่อได้ทางอากาศ	4.47	0.81	มาก
ท่านรับรู้เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) มีอาการคล้ายปอดอักเสบ	4.44	0.71	มาก
ท่านรับรู้ข้อปฏิบัติ หลังจากสัมผัสหรือใกล้ชิดผู้ที่มีอาการป่วย	4.32	0.85	มาก
ท่านรับรู้ข้อปฏิบัติหากมีอาการป่วย เมื่ออยู่ในระหว่างเดินทาง	4.25	0.83	มาก
ท่านรับรู้ว่าหากกลับจากการเดินทางในพื้นที่ระบาด จะต้องกักตัว 14 วัน	4.67	0.62	มาก
ท่านรับรู้ถึงวิธีการสวมใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกต้อง	4.63	0.63	มาก
ท่านรับรู้ถึงการปฏิบัติในการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing)	4.62	0.62	มาก
ท่านรับรู้ถึงวิธีการปฏิบัติการส่งเสริมสุขอนามัย กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ	4.64	0.65	มาก
รวม	4.51	0.52	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้หากกลับจากการเดินทางในพื้นที่ระบาด จะต้องกักตัว 14 วัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างรับรู้ถึงวิธีการปฏิบัติการส่งเสริมสุขอนามัย กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมืออยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65 และกลุ่มตัวอย่างรับรู้ถึงวิธีการสวมใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 ตามลำดับ

ทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่าง

ทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
ท่านคิดว่า ภาพของเชื้อไวรัส ส่งผลต่อความกังวลต่อโรค	3.99	0.98	ปานกลาง
ท่านคิดว่า ข้อความที่ใช้มีความเป็นทางการมากเกินไป	3.50	0.77	ปานกลาง
ท่านคิดว่า การรายงานสถิติผู้ป่วยในต่างประเทศ มีความเหมาะสม	3.89	0.78	ปานกลาง
ท่านคิดว่า การรายงานข้อมูลทางวิชาการของโรค มีความเหมาะสม	3.89	0.79	ปานกลาง
ท่านคิดว่า บุคลากรทางการแพทย์ที่มาให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ	4.19	0.77	มาก
ท่านคิดว่า หน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่หน่วยงานในกระทรวงสาธารณสุข มีความเหมาะสมในการนำเสนอข้อมูล	3.47	0.99	ปานกลาง
ท่านคิดว่า เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นโรคที่น่ากลัว	4.23	0.80	มาก
ท่านคิดว่า เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นโรคที่รักษาไม่หาย	2.94	1.19	น้อย
ท่านคิดว่า การกักตัวของผู้ที่เดินทางจากพื้นที่ระบาดมีความเหมาะสม	4.12	1.01	มาก
ท่านคิดว่า ระยะเวลา 14 วันที่ใช้ในการกักตัว เป็นระยะเวลาที่เหมาะสม	3.97	0.98	ปานกลาง
ท่านคิดว่า การสวมใส่หน้ากากอนามัยสามารถป้องกันเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)	4.13	0.78	มาก
ท่านคิดว่า การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) มีผลต่อการเดินทางโดยขนส่งสาธารณะ	4.30	0.80	มาก
รวม	3.88	0.50	ปานกลาง

จากตารางที่ 3 พบว่า ทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.88 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างคิดว่าการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) มีผลต่อการเดินทางโดยขนส่งสาธารณะ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.30 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างคิดว่า เชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นโรคที่น่ากลัว อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.23 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 และกลุ่มตัวอย่างคิดว่า บุคลากรทางการแพทย์ที่มาให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.77 ตามลำดับ

พฤติกรรมกำรป้องกันโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรมกำรป้องกันโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง

พฤติกรรมกำรป้องกันโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19)	$\bar{X}$	S.D	การแปลผล
ทำนปฏิบัติตามข้อกำหนด หลังจากสัมผัสหรือใกล้ชิดผู้ที่มีอาการป่วยได้	4.32	0.71	มาก
ทำนปฏิบัติตนหากมีอาการป่วย เมื่ออยู่ในระหว่างเดินทางได้	4.29	0.76	มาก
ทำนปฏิบัติตามกำรคัดกรองควบคุมโรคในการเดินทางไปที่ต่าง ๆ	4.36	0.71	มาก
ทำนมีการสวมใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกต้อง	4.57	0.58	มาก
ทำนปฏิบัติในการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) อย่างเคร่งครัด	4.28	0.74	มาก
ทำนปฏิบัติตามกำรส่งเสริมสุขอนามัย กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ	4.43	0.70	มาก
รวม	4.37	0.57	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า พฤติกรรมกำรป้องกันโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.37 และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการสวมใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.57 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.58 รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตามกำรส่งเสริมสุขอนามัย กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.70 และกลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตามกำรคัดกรองควบคุมโรคในการเดินทางไปที่ต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 ตามลำดับ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ การรับรู้และทัศนคติข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ การรับรู้ ทัศนคติข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร และพฤติกรรมการป้องกันโรค

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)
ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในสื่อสังคมออนไลน์กับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ	.246*
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐกับทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ	.428*
ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐกับพฤติกรรมป้องกันโรค	.481*

จากตารางที่ 5 พบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารในสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ พบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .246 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐมีความสัมพันธ์ทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .428 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

ทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐมีความสัมพันธ์พฤติกรรมการป้องกันโรค พบว่า ทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการป้องกันโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .481 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

อภิปรายผล

1. ลักษณะทางประชากร ระดับการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) การรับรู้ ทักษะ และพฤติกรรมการป้องกันโรค ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร

การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความบ่อยครั้งในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ในส่วนของเฟซบุ๊ก และเมื่อจำแนกตามอุปกรณ์ที่ใช้ในการเปิดรับ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารด้วยโทรศัพท์มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากเฟซบุ๊ก ถือเป็นสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2563 (สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์, 2563) พบว่า การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ตอบแบบสำรวจ พบว่า Facebook เป็นอันดับที่ 1 ที่ใช้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 98.29 เมื่อนำมาเทียบกับจำนวนผู้ใช้เฟซบุ๊กที่มีมากกว่าผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอมิกา เหมมินทร์ ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการใช้และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชน ในกรุงเทพมหานคร มีประสบการณ์ในการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ 3 ปี ขึ้นไปมากที่สุด ประชาชนใช้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์ Facebook บ่อยที่สุด ช่องทางที่ประชาชนใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์บ่อยที่สุด คือ Smartphone (เอมิกา เหมมินทร์, 2556)

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ว่า กรณีเดินทางกลับจากพื้นที่ระบาด จะต้องกักตัว 14 วัน วิธีการปฏิบัติการส่งเสริมสุขอนามัย กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ และรับรู้วิธีการสวมใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามคำแนะนำการป้องกันควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 สำหรับผู้เดินทางไป-กลับจากพื้นที่การระบาดจากกรมควบคุมโรค (กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค, 2563) ที่ได้จัดคู่มือแนวปฏิบัติสำหรับการแยกเพื่อสังเกตอาการ ณ ที่พักอาศัย (Self-Quarantine at Home) กรณีประชาชนที่เดินทางกลับจากพื้นที่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยได้ระบุไว้ถึงการเตรียมความพร้อมของสถานที่ ข้อปฏิบัติของผู้เดินทางกลับจากพื้นที่ระบาดรวมถึงวิธีสังเกตอาการ และสอดคล้องกับ ยรรยง สิ้นธุ์งาม ซึ่งกล่าวว่า การให้ความรู้เฉพาะเจาะจง (principle of specify) หลักการนี้จะมีอิทธิพลต่อผู้รับมาก ถ้าเป็นสารที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้ข้อมูลโดยเฉพาะในเรื่องนั้น ๆ เช่น การพูดถึงเรื่องการออกกำลังกาย ผู้ที่

รักสุขภาพก็จะติดตามอย่างใกล้ชิด และกลายเป็นผู้ชมประจำในที่สุด (ยรรยง สิ้นธุ์งาม, 2554) ทศนคติต่อข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างคิดว่าการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) มีผลต่อการเดินทางโดยขนส่งสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ทำให้เห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความระมัดระวังในการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ซึ่งมีผลต่อการเดินทางโดยขนส่งสาธารณะ อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลชนก สารศาณิน ที่ได้ศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสาร ทศนคติ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ ของไวรัสโควิด-19 ของกลุ่มเจนเนอเรชันวาย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่มีต่อการบริหารงานของรัฐบาลในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ที่เห็นด้วยเกี่ยวกับมาตรการด้านการป้องกันของรัฐบาล (กมลชนก สารศาณิน, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร เดชารัตน์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความคาดหวังประโยชน์ การเปิดรับ และทัศนคติ ที่มีต่อข้อมูลข่าวสาร บนเฟซบุ๊กแฟนเพจด้านสุขภาพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารบนแฟนเพจด้านสุขภาพ ในระดับดี หากพิจารณารายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่เข้าใจง่าย และสามารถนำไปปฏิบัติ ได้ รองลงมาเห็นด้วยกับประเด็นนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยเท่าทันต่อเหตุการณ์ (ศศิธร เดชารัตน์, 2560)

พฤติกรรมการป้องกันโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการป้องกันโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการสวมใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกต้อง อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ กลุ่มตัวอย่างปฏิบัติตามการส่งเสริมสุขอนามัย กินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ อยู่ในระดับมาก กล่าวคือ การที่กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติตนที่ส่งผลดีต่อการป้องกันโรคจะส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูล พฤติกรรมการป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดการปฏิบัติจนเป็นพฤติกรรมที่ประพจน์เป็นประจำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณี กล่อมใจและคณะ ได้ศึกษาเรื่อง ความรู้และพฤติกรรมของประชาชนเรื่องการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019 พบว่า พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ว่า การที่บุคคลได้รับข้อมูลข่าวสารจากศูนย์ปฏิบัติการภาวะฉุกเฉินที่ได้ให้ข้อมูลทุกวันและมีการเน้นย้ำให้เห็นถึงความรุนแรงของโรคที่มีต่อสุขภาพและอาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการติดเชื้อของประชาชนที่ถูกต้องได้ (ธาณี กล่อมใจและคณะ, 2563)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับ การรับรู้และทัศนคติข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในสื่อสังคมออนไลน์กับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ พบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อมีการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ในสื่อสังคมออนไลน์มาก ก็จะมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐมากตามไปด้วย ซึ่งการรับรู้ข้อมูลข่าวสารนั้น อาจจะทำให้เกิดการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานรัฐในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ ยูทูบ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพล วัฒนะวิรุณ ศึกษาเรื่อง การเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้บริการเรียกรถโดยสารผ่านแอปพลิเคชันของกลุ่มเจนเนอเรชั่นวาย โดยศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีผลต่อผู้ให้บริการเรียกรถโดยสารผ่านแอปพลิเคชัน พบว่า ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่มีการเปิดรับสื่อจากทางเฟสบุ๊ก ซึ่งการรับรู้การสื่อสารการตลาดมีความสัมพันธ์ต่อทัศนคติ และทัศนคติมีความสัมพันธ์กับความตั้งใจใช้บริการ (ณัฐพล วัฒนะวิรุณ, 2560)

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐกับทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐมาก ก็จะมีทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐที่ดีตามไปด้วย ซึ่งทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารนั้น อาจจะทำให้เกิดจากการที่ผู้รับสารมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลของโรค การป้องกัน หรือสวัสดิการต่างๆ ที่เผยแพร่ผ่านทางช่องทางการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นสื่อเก่า เช่น วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร วารสาร เป็นต้น หรือสื่อใหม่ที่ได้รับคามนิยมอย่างมากในปัจจุบัน เช่น เว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ ยูทูบ เป็นต้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีให้กับหน่วยงานรัฐ อาจจะส่งผลให้ผู้รับสารมีทัศนคติที่ดีต่อหน่วยงานรัฐอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธิยา ญาณจินดา ศึกษาเรื่อง การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์กับทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความสัมพันธ์ทัศนคติเกี่ยวกับการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วย และพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับบ่อยครั้ง (เมธิยา ญาณจินดา, 2557)

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐกับพฤติกรรมการป้องกันโรค พบว่า ทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับพฤติกรรมการป้องกันโรค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวคือ เมื่อมีทัศนคติที่ดี ก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคมามากตามไปด้วย ซึ่งพฤติกรรมการป้องกันโรค อาจจะทำให้เกิดความตื่นตระหนกของประชาชนต่อการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เนื่องจากเป็นโรคอุบัติใหม่ ประชาชนจึงมีการตื่นตัวในการป้องกันตนจากโรคอย่างมาก จะเห็นได้จากเมื่อมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประเด็นที่อาจจะส่งต่อเนื่องในพฤติกรรมการป้องกันโรคของประชาชน จะได้รับความร่วมมือในการปฏิบัติเป็นอย่างดี เช่น การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) ที่ได้รับการปฏิบัติจนส่งผลต่อทั้งตนเอง ชุมชน และสังคมในวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิธาพิสุทธิ์ พรหมสาขา ณ สกลนคร ศึกษาเรื่อง การรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มแรงงานก่อสร้างต่อสื่อองค์กรการเลิกสูบบุหรี่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาทัศนคติมีผลต่อพฤติกรรมของกลุ่มแรงงานก่อสร้างในกรุงเทพมหานคร ทัศนคติมีผลต่อพฤติกรรมเลิกสูบบุหรี่มากที่สุด (ศิธาพิสุทธิ์ พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2558)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในกรุงเทพมหานคร พบว่า ความบ่อยครั้งในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ในส่วนของเฟซบุ๊กอยู่ในระดับมาก โดยใช้ระยะเวลาในการเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนมากใช้เวลาเปิดรับรายได้ครั้งละ 15 นาที กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับการนำเสนอข่าวผ่าน Smartphone มากที่สุด มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์โดยรวม อยู่ในระดับมาก กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้หากกลับจากการเดินทางในพื้นที่ระบาด จะต้องกักตัว 14 วัน อยู่ในระดับมาก ทัศนคติต่อข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อการเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing) มีผลต่อการเดินทางโดยขนส่งสาธารณะอยู่ในระดับมาก ส่วนพฤติกรรมการป้องกันโรคเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างมีการสวมใส่หน้ากากอนามัยอย่างถูกต้องอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดรับการนำเสนอรูปแบบเนื้อหาเป็น Infographic มากที่สุด จากสื่อสังคมออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) และพบการใช้ Facebook Live ซึ่งถือเป็นการนำเสนอในรูปแบบใหม่อีกด้วย ดังนั้นทางหน่วยงานทางสาธารณสุขจึงควรที่จะ

นำเสนอในรูปแบบดังกล่าว เพื่อตอบสนองต่อความสนใจของผู้ติดตามสื่อสังคมออนไลน์ 2) จากผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเปิดประเด็นเนื้อหาสถานการณ์การแพร่ระบาดและการติดต่อ/การป้องกันมากที่สุด จากสื่อสังคมออนไลน์ทั้งเฟซบุ๊ก (Facebook) และทวิตเตอร์ (Twitter) ดังนั้นทางหน่วยงานจึงควรที่จะนำเสนอประเด็นเนื้อหา ดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อความสนใจของผู้ติดตามสื่อสังคมออนไลน์ และก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติตนจนเกิดเป็นพฤติกรรมสุขภาพที่ดี 3) ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นั้น หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการด้านนโยบายสุขภาพ สามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปปรับปรุงการนำเสนอข้อมูลข่าวสาร ให้ตรงกับความต้องการของผู้รับสารได้ เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า การเปิดรับข้อมูลข่าวสารเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานรัฐ

เอกสารอ้างอิง

- เมธิยา ญาณจินดา. (2557). การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งผ่านสื่อสังคมออนไลน์ กับทัศนคติและพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- เอมิกา เหมมินทร์. (2556). พฤติกรรมการใช้และความคิดเห็นเกี่ยวกับผลที่ได้จากการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (Social Media) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการสื่อสาร. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กมลชนก สารศาลิน. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ของกลุ่มเจนเนอเรชันวาย. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการสื่อสาร. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมโรค. (2563). จัดหมายเหตุ COVID-19 : รวมพลัง ร่วมใจ ฝ่าภัยวิกฤติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.
- กระทรวงสาธารณสุข กลุ่มสำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ. (2563). แนวปฏิบัติสำหรับการแยกเพื่อสังเกตอาการ ณ ที่พักอาศัย (Self-Quarantine at Home) (Online). เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2564 จาก <https://ddc.moph.go.th/>
- ณัฐพล วัฒนะวิรุณ. (2560). การเปิดรับข่าวสาร การรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการใช้บริการเรียกรถโดยสารผ่านแอปพลิเคชัน ของกลุ่มเจนเนอเรชันวาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธานี กล่อมใจและคณะ. (2563). ความรู้และพฤติกรรมของประชาชนเรื่องการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา สายพันธุ์ใหม่ 2019. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา.
- ยรรยง สิ้นธุ์งาม. (2554). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน Problem – based Learning (PBL). เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2564 จาก <http://www.vcharkarn.com>
- ศศิธร เดชรัตน์. (2560). ความคาดหวังประโยชน์ การเปิดรับ และทัศนคติ ที่มีต่อข้อมูลข่าวสาร บนเฟซบุ๊กแฟนเพจด้านสุขภาพ. ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิธาพิสุทธิ์ พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2558). การรับรู้ข่าวสาร ทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มแรงงานก่อสร้างต่อสื่อรณรงค์การเลิกสูบบุหรี่ในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2563). การใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย (Online). เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr-news/ETDA-released-IUB-2020.aspx/>
- Cochran, W. G. (1963). Sampling Techniques. (2nd Ed.). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Likert, Rensis. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale”. In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.
- World Health Organization. (2563). Novel Coronavirus-China (Online). Retrieved May 13, 2021, from <https://www.who.int/emergencies/disease-outbreak-news/item/2020-DON233/>

รอยเชื่อมต่อทางการศึกษา
จากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา*
A TRANSITION FROM PRIMARY TO SECONDARY GRADES

โชติกา กังสนันท์

Chotika Kangsanant

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: Chotika.kan@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสำคัญของรอยเชื่อมต่อจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา และเสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนสำหรับครูเพื่อส่งเสริมความพร้อมให้แก่นักเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อดังกล่าว เพราะเมื่อนักเรียนเข้าศึกษาในระบบโรงเรียน การเปลี่ยนแปลงย่อมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะเมื่อเปลี่ยนระดับการศึกษา ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่นักเรียนจะต้องประสบและปรับตัว โดยการปรับตัวของนักเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อนี้มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน หากนักเรียนสามารถปรับตัวได้ จะสามารถเรียนรู้และได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ แต่หากนักเรียนขาดความพร้อม ย่อมส่งกระทบต่อการเรียน และสภาพจิตใจของนักเรียน โดยเฉพาะรอยเชื่อมต่อจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงที่นักเรียนจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ด้วยการจัดการเรียนการสอนของระดับประถมศึกษา และมัศึกษามีความแตกต่างกัน ทั้งวิธีการในการจัดการเรียนการสอน จุดเน้น และเป้าหมายของการจัดการศึกษา อีกทั้งยังเป็นการเปลี่ยนช่วงวัยจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่นอีกด้วย ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญครั้งหนึ่งในชีวิต เพราะสองวัยนี้มีความแตกต่างกันค่อนข้างมากโดยเฉพาะด้านสังคม อารมณ์และจิตใจ การเปลี่ยนแปลงจากวัยประถมศึกษาสู่วัยมัธยมศึกษาจึงเป็นรอยเชื่อมต่อที่นักเรียนจะต้องเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากความแตกต่าง ทั้งการเรียนการสอน บทบาทของตนเองในห้องเรียน รวมทั้ง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภายในของตนเองอีกด้วย ดังนั้นการส่งเสริมความพร้อมให้แก่แก่นักเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรจัดให้มีขึ้นเพื่อสร้างความพร้อมและลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษานี้

คำสำคัญ: รอยเชื่อมต่อ, การประถมศึกษา, การมัธยมศึกษา

* Received 4 June 2021; Revised 2 July 2021; Accepted 20 July 2021

Abstract

This article aims to explain the importance of the transition from primary to secondary level. And propose guidelines for teachers to promote readiness for students in this transition. Because when students enter the school system. Changing is always happen. especially when changing the level of education. This is a major change that students must experience and adapt. The adjustment in this transition affects the students' learning. If students can adapt will be able to learn and be developed to their full potential but if students lacked the readiness would affect learning and the mental state. Especially the transition from primary to secondary level. This is a period where students will experience about changes in many areas. with teaching and learning management of the primary level and secondary education. both the methods of teaching and learning, the focus, and the goals of educational management; It is also the transition from childhood to adolescence. This is a major change in one's life. Because these two ages are quite different, especially in the social aspect mood and mind. The transition from elementary school to secondary school is a transition where students face problems arising from differences. both teaching their role in the classroom, as well as the changes that occur from within themselves. Therefore, it is important to promote readiness among students in the transition from elementary to secondary level.

Keywords: Transition, Primary Education, Secondary Education

บทนำ

พื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศ คือ คุณภาพของบุคคลหรือประชาชนในชาติ โดยการให้การศึกษาที่มีคุณภาพ และการให้ความสำคัญกับการเรียนในแต่ละระดับชั้นของนักเรียน ซึ่งแต่ละระดับชั้นย่อมมีความแตกต่างกัน นักเรียนจึงต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อยู่เสมอในระบบการศึกษา ตั้งแต่ในวัยที่เริ่มต้นเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปลี่ยนระดับการเรียน ซึ่งได้แก่ การเปลี่ยนแปลงจากบ้านสู่สถานรับเลี้ยงเด็กหรือโรงเรียนอนุบาล เปลี่ยนแปลงจากระดับอนุบาลสู่ระดับประถมศึกษา และการเปลี่ยนแปลงจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เรียกว่า “รอยเชื่อมต่อ” (Transition) เป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่นักเรียนจะต้องประสบและปรับตัว ซึ่งการปรับตัวของนักเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อนี้มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน หาก

นักเรียนสามารถยอมรับการเปลี่ยนแปลงในช่วงรอยเชื่อมต่อ และเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ นักเรียนจะสามารถเรียนรู้และได้รับการพัฒนาได้เต็มตามศักยภาพ (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) ทั้งนี้เพราะรอยเชื่อมต่อด้านการศึกษาในระบบโรงเรียนนั้น ย่อมส่งผลกระทบต่อนักเรียนโดยตรงทั้งในด้านการเรียนรู้ การดำเนินชีวิตในโรงเรียน รวมทั้งสภาพจิตใจ

ปัญหาที่นักเรียนจะต้องเผชิญในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา นั้น แบ่งได้เป็นปัญหา 3 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านการเรียนรู้ ปัญหาด้านการเข้าสังคม และปัญหาด้านสภาพจิตใจ นักการศึกษาที่มีความกังวลในเรื่องการเปลี่ยนแปลงนี้ ที่มักเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนที่ต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลง จากโรงเรียนประถมศึกษาไปยังมัธยมศึกษา เช่น การประเมินคุณค่าในตนเอง (Self - esteem) ที่สูญเสียไป ความสนใจในโรงเรียนที่ลดลง คะแนนสอบที่ตกต่ำ และการก่อปัญหาที่เพิ่มขึ้น เหตุผลของความยากในช่วงรอยต่อ คือ วัยรุ่นนั้นมักประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย (Physical) และจิตใจ (Psychological) ในเวลาเดียวกันกับที่ต้องเปลี่ยนโรงเรียน หรือเปลี่ยนระดับการเรียน นักวิจัยพบว่า สิ่งเหล่านี้ทำให้นักเรียนมีการประเมินคุณค่าในตนเองที่ต่ำลง (วิทยา มานะวานิชเจริญ, 2558) การเตรียมความพร้อมจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อที่จะช่วยให้นักเรียนพร้อมรับมือกับช่วงเปลี่ยนผ่าน หรือรอยต่อนี้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสุข รอยเชื่อมต่อจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา เป็นรอยเชื่อมต่อหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก และมีการเปลี่ยนแปลงที่นักเรียนจะต้องประสบ ด้วยการจัดการเรียนการสอนของระดับประถมศึกษา และมัศึกษามีความแตกต่างกัน ทั้งวิธีการในการจัดการเรียนการสอน จุดเน้น และเป้าหมาย สำหรับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนไทย ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งคือโรงเรียนที่ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 นั้นระบุว่าระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6) เป็นช่วงแรกของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน การเขียน การคิดคำนวณ ทักษะการคิดพื้นฐาน การติดต่อสื่อสาร กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม และพื้นฐานความเป็นมนุษย์ โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ส่วนการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นนั้น หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ระบุว่า “มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัด และความสนใจของตนเอง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดสร้างสรรค์ และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิต มีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบวิชาชีพ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา และมัศึกษามีความแตกต่างกัน มีจุดเน้น และทักษะต่าง ๆ ที่แตกต่างกัน ทำให้มีการจัดการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน เช่น ใน

ระดับประถมศึกษา นักเรียนจะเรียนแบบบูรณาการ หรือเรียนรู้ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีความสนุกสนาน ตามความเหมาะสมของวัย แต่การจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษามีความเข้มข้นของเนื้อหาด้านวิชาการมากขึ้น นักเรียนต้องใช้ทักษะการคิด และมุ่งสู่การประกอบอาชีพมากขึ้น ความแตกต่างนี้จึงส่งผลให้นักเรียนต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลงในการเรียน และเกิดปัญหาขึ้นได้ พัฒนาการในด้านต่าง ๆ ของนักเรียนเมื่อเปลี่ยนจากวัยประถมศึกษาเข้าสู่มัธยมศึกษา ก็เป็นอีกการเปลี่ยนแปลงหนึ่งที่นักเรียนจะต้องประสบ เนื่องจากนักเรียนสองวัยนี้มีพัฒนาการแต่ละด้านที่แตกต่างกัน เช่น พัฒนาการทางบุคลิกภาพ ที่ อิริคสัน (Erikson) ได้อธิบายไว้ว่า นักเรียนในช่วงวัย 6 - 12 ปี หรือในวัยประถมศึกษานั้น จะเป็นวัยที่เริ่มเข้าเรียน และต้องการเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น มีพัฒนาการทางด้านความขยันขันแข็ง โดยพยายามคิดทำ คิดผลิตสิ่งต่าง ๆ ให้เหมือนผู้ใหญ่ด้วยการทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังใจ ถ้าเขาได้รับคำชมเชย ก็จะเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดกำลังใจ มีความมานะพยายามมากขึ้น ส่วนในวัย 12 - 17 ปี หรือวัยมัธยมศึกษา เป็นช่วงที่นักเรียนย่างเข้าสู่วัยรุ่น และเริ่มพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเองว่าตนคือใคร ถ้าค้นหาตนเองได้ จะแสดงบทบาทของตนเองได้อย่างเหมาะสม แต่ถ้าค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองไม่พบจะเกิดความสับสนและแสดงบทบาทที่ไม่เหมาะสมได้ (ณัฐชนา มณีพฤกษ์, 2560) จากพัฒนาการด้านบุคลิกภาพข้างต้นจึงเห็นได้ว่านอกจากการเปลี่ยนแปลงในการเปลี่ยนระดับชั้นเรียนที่นักเรียนจะต้องประสบแล้ว การเปลี่ยนจากประถมศึกษาสู่มัธยมศึกษา ยังเป็นการเปลี่ยนช่วงวัยจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่นอีกด้วย ซึ่งถือเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญครั้งหนึ่งในชีวิต เพราะสองวัยนี้มีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ดังที่ ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช กล่าวไว้ว่า วัยประถมศึกษาเป็นช่วงที่กำลังเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจภายใต้การดูแลของผู้ปกครอง เริ่มตอยอดจากความคิดรวบยอดต่าง ๆ ที่นักเรียนได้เรียนรู้ แต่ทางด้านจิตใจของนักเรียนนั้นบิตามารดายังมีอิทธิพลมาก ส่วนพัฒนาการของนักเรียนในวัยมัธยมศึกษา (12 - 18 ปี) มีการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและอารมณ์จนถึงขั้นสูงสุด ความแตกต่างระหว่างเพศเห็นได้ชัดเจน สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้มากที่สุดในช่วงวัยรุ่นนี้ คือทางด้านอารมณ์และสังคมไม่ใช่ทางสติปัญญา นักเรียนชายและนักเรียนหญิงต่างก็เรียนรู้วิธีที่จะดึงดูดความสนใจของเพื่อนต่างเพศ วัยรุ่นเป็นวัยที่จะเรียนรู้การทำงานร่วมกับเพื่อนที่มีความสนใจแบบเดียวกัน ความสนใจในวิชาชีพนั้นว่าเป็นความสนใจที่มีมากเป็นพิเศษสำหรับนักเรียนวัยนี้ (ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช, 2544) ด้วยพัฒนาการที่แตกต่างกันของสองวัยนี้ ทำให้การจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา และมัศึกษาก็อ ย่อมต้องมีความแตกต่างกันด้วย นักเรียนในวัยประถมศึกษา เป็นช่วงวัยแห่งความขยันหมั่นเพียร พร้อมจะเรียนรู้รู้งานนั้น กระบวนการจัดการเรียนการสอนต้องเน้นให้นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ และพัฒนาความรู้ได้ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพของตนเอง สอนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนระดับมัธยมศึกษา เป็นช่วงวัยที่เริ่มเผชิญกับความซับซ้อนของสังคม ดังนั้น นักเรียนในช่วงวัยนี้ต้องมีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้ ความสามารถในการค้นหาความรู้ บนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรม การ

เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคม ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต รู้จักปรับตัว และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี (ดารณี อุทัยรัตนกิจ, 2559) การเปลี่ยนแปลงจากวัยประถมศึกษาสู่วัยมัธยมศึกษาจึงเป็นรอยเชื่อมต่อที่สำคัญครั้งหนึ่ง ที่นักเรียนจะต้องประสบกับความเปลี่ยนแปลง และเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างสองระดับชั้น ทั้งการเรียนการสอน บทบาทของตนเองในห้องเรียน บทบาทของครู รวมทั้ง อารมณ์และจิตใจของตนเองอีกด้วย

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายความสำคัญของรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา และนำเสนอแนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาในช่วงรอยเชื่อมต่อดังกล่าว โดยเน้นที่การจัดการเรียนรู้ของครูชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อส่งเสริมความพร้อมด้านพื้นฐานทางวิชาการให้นักเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อนี้ ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสาระที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวข้องกับรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา และ 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความพร้อมให้นักเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษา

แนวคิดสำคัญที่เกี่ยวกับรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา

รอยเชื่อมต่อทางการศึกษา เป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญครั้งหนึ่งของนักเรียน ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวนักเรียน รวมทั้งครอบครัว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงควรเข้าใจถึงแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาดังกล่าว ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่ 1.1) ความหมายและความสำคัญของรอยเชื่อมต่อ 1.2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา และ 1.3) ผลกระทบต่อการเรียนของนักเรียนที่อยู่ในรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา

1. ความหมายและความสำคัญของรอยเชื่อมต่อ

ตั้งแต่ในวัยเด็กที่เริ่มต้นเข้าสู่ระบบการศึกษา นักเรียนจะต้องก้าวข้ามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเปลี่ยนระดับชั้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้เรียกว่า “รอยเชื่อมต่อ (Transition)” โดยมีผู้ให้ความหมายของรอยเชื่อมต่อไว้จำนวนมาก ดังที่ ดันลอป (Dunlop, A.) กล่าวว่า รอยเชื่อมต่อ คือ การส่งผ่านจากสถานที่หนึ่ง วัยหนึ่ง รูปแบบหนึ่ง ไปยังสถานการณ์ใหม่เมื่อเวลาผ่านไป ช่วงรอยเชื่อมต่อจึงเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงของนักเรียนและครอบครัวซึ่งมีความท้าทาย โดยที่ ยศวีร์ สายฟ้า ได้กล่าวไว้ว่า เป็นช่วงของการเปลี่ยนผ่านจากระดับชั้นเรียนหนึ่งไปยังระดับชั้นเรียนอีกระดับหนึ่ง รวมทั้งการประสานหรือเชื่อมต่อระหว่างระดับชั้นเรียนที่มีธรรมชาติในการจัดการเรียนรู้ (Dunlop, A., 2002) และระบบการศึกษาที่แตกต่างกันออกไปเข้าด้วยกัน ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นก้าวอย่างสำคัญของการศึกษา

นักเรียน (ยศวีร์ สายฟ้า, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับที่ มอร์ริสัน (Morrison, K., 1998) ได้กล่าวไว้ว่า รอยเชื่อมต่อ เป็นการเปลี่ยนผ่านจากการเรียนรู้ในระดับชั้นหนึ่งไปสู่การเรียนรู้อีกระดับชั้นหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ อาจทำให้เกิดความไม่แน่ใจ หรือกังวลขึ้น การสร้างการดำเนินการในรอยเชื่อมต่อจะทำให้ลดความกังวลดังกล่าวให้น้อยที่สุด

สรุปได้ว่า รอยเชื่อมต่อทางการศึกษา คือ การเปลี่ยนผ่านจากระดับการศึกษาหนึ่งสู่ระดับการศึกษาอีกชั้นหนึ่ง ที่มีความแตกต่างกันทั้งสภาพแวดล้อม ความสัมพันธ์ทางสังคม และการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของนักเรียน ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อตัวนักเรียน รวมทั้งครอบครัว และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นความท้าทายในการปรับตัว

2. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา

ระดับประถมศึกษาเป็นเสมือนรากฐานของการศึกษา ในขณะที่ระดับมัธยมศึกษาเป็นขั้นตอนการพัฒนาสำหรับนักเรียนที่ช่วยในการตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติในอนาคต ในการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ดังนั้นระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาจึงเป็นรอยเชื่อมต่อที่สำคัญ เพราะนอกจากที่นักเรียนจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่น ต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย ด้านอารมณ์-จิตใจ ซึ่งส่งผลต่อการใช้ชีวิตประจำวันของนักเรียนแล้ว นักเรียนยังต้องประสบกับความแตกต่างด้านอื่น ๆ ในการศึกษา ดังที่ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลและสรุปความแตกต่างของการเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาไว้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปความแตกต่างของการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ประเด็น	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา
หลักการสำคัญ	การพัฒนาเด็กแบบองค์รวม เน้นให้นักเรียนสามารถอ่านออก เขียนได้ และ คิดคำนวณได้	เสริมสร้างความรู้และทักษะ กระบวนการเฉพาะด้าน เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาระดับสูงต่อไป
หลักสูตร	หลักสูตรแบบตายตัว มีมาตรฐาน และ ตัวชี้วัด การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ชัดเจน	หลักสูตรแบบตายตัว มีมาตรฐาน และตัวชี้วัด การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ชัดเจน
ครู	1. ครูช่วยให้นักเรียนเติบโตเป็นคนที่ สมบูรณ์ จึงไม่เพียงอบรมสั่งสอนความรู้ เท่านั้น แต่ยังพัฒนาความเป็นมนุษย์ทั้งใน ด้านสังคม อารมณ์ ร่างกาย และ สติปัญญา ครูประถมจะคอยสังเกต นักเรียนแต่ละคนในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพ อุปนิสัย พฤติกรรม ความ ถนัด เป็นต้น เพื่อให้คำแนะนำและพัฒนา นักเรียนได้อย่างเหมาะสม 2. ครูประถมศึกษา จะเรียนมาเพื่อให้ สามารถสอนได้ในทุกรายวิชา บาง โรงเรียนในระดับประถมศึกษาครูประจำ ชั้น 1 คนจึงอาจสอนทุกรายวิชา	ครูมัธยมศึกษาจะเรียนเฉพาะเจาะจง เป็นรายวิชา นักเรียนจึงจะเจอครูที่ แตกต่างกันในทุกรายวิชา และครูจะ เน้นสอนเนื้อหาที่มีความเข้มข้นทาง วิชาการมากขึ้น

ประเด็น	ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา
ตารางเรียน	แบ่งเป็นคาบเรียนที่ชัดเจน แจกแยกกันไป ตามรายวิชา ส่วนใหญ่มีประมาณ 5 - 6 คาบต่อวัน	แบ่งเป็นคาบเรียนที่ชัดเจน แจกแยกกัน ไปตามรายวิชา ส่วนใหญ่มีประมาณ 7 - 9 คาบต่อวัน
ระยะเวลาเรียน	ระยะเวลาเรียนขึ้นอยู่กับคาบเรียนแต่ละ วิชาใช้เวลาคาบเรียนละ 45 - 60 นาที	ระยะเวลาเรียนขึ้นอยู่กับคาบเรียนแต่ละ วิชาใช้เวลาคาบเรียนละ 50 - 90 นาที
เนื้อหาการจัดการเรียนการสอน	1. ให้นักเรียนได้รับความรู้พื้นฐานทั่วไป เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และ มุ่งเน้นให้อ่านออก เขียนได้ คิด คำนวณได้ 2. การจัดการกิจกรรมจะเน้นให้นักเรียนได้มี ส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน โดย เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง	1. เจาะลึกลงไปเนื้อหาแต่ละ สาขาวิชามากขึ้น เนื้อหามีความ เข้มข้นทางวิชาการมากขึ้น 2. การจัดการเรียนการสอนเน้นการ สอนแบบบรรยายมากขึ้น
ภาระงานของนักเรียน	ระดับประถมศึกษาจะคาดหวังความ รับผิดชอบ และการบ้านที่น้อยกว่าระดับ มัธยมศึกษา โดยเฉลี่ยให้นักเรียนควรใช้ เวลาในการทำการบ้าน 10 - 30 นาทีต่อวัน และการบ้านมักจะมีการฝึกทักษะการใช้ ความคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย เช่น การวาดภาพ	นักเรียนจะต้องรับมือกับภาระงานที่ มากขึ้น ยากขึ้น และหลากหลายมาก ขึ้น โดยเฉลี่ยนักเรียนควรใช้เวลาใน การทำการบ้านประมาณ 80 นาทีต่อ วัน
การวัด และการประเมินผล	เน้นการประเมินตามมาตรฐาน และ ตัวชี้วัดในหลักสูตร โดยใช้แบบทดสอบใน การประเมิน	เน้นการประเมินตามมาตรฐาน และ ตัวชี้วัดในหลักสูตร โดยใช้ แบบทดสอบในการประเมิน

จากตารางเปรียบเทียบความแตกต่างของประถมศึกษาและมัธยมศึกษาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าระดับประถมศึกษา และมัศึกษามีทั้งความเหมือน และความแตกต่างกัน นั่นคือ ในระดับมัธยมศึกษาเมื่อเทียบกับประถมศึกษาแล้วจะมีความเข้มข้นของเนื้อหาที่เรียนมากกว่า และมีภาระงานที่ได้รับมอบหมายที่มากกว่า โดยครูจะให้ความช่วยเหลือและดูแลน้อยลง ดังที่ ยศวิทย์ สายฟ้า ได้สรุปไว้ว่า รอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา คือ ช่วงรอยเชื่อมต่อที่นักเรียนต้องปรับตัวจากการเรียนในระดับประถมศึกษาไปสู่ระดับมัธยมศึกษา ส่วนมากเป็นช่วงรอยเชื่อมต่อที่เกิดขึ้นกับนักเรียนอายุ 10 - 12 ปีโดยประมาณ หากพิจารณาเพียงผิวเผินแล้วอาจดูเหมือนว่ารอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษาไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เนื่องจากรูปแบบและลักษณะการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนทั้งสองระดับค่อนข้างเป็นไปในทิศทางเดียวกันแต่ในความเป็นจริงแล้ว นักเรียนจำเป็นต้องปรับตัวมากพอสมควรในขณะที่อยู่ในช่วงรอยเชื่อมต่อระหว่างชั้นเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา (ยศวิทย์ สายฟ้า, 2557) ถึงแม้ว่าการจัดการเรียนรู้ในระดับมัธยมศึกษาจะใกล้เคียงกับระดับประถมศึกษาตอนปลาย คือการเรียนรู้เชิงวิชาการแต่รอยเชื่อมต่อในช่วงนี้ยังมีความแตกต่างเกิดขึ้น ความแตกต่างประการแรกคือความเข้มข้นในเนื้อหาสาระของการเรียน ที่มีมากขึ้นในระดับมัธยมศึกษา นักเรียนจำเป็นต้องทำความเข้าใจเนื้อหาที่เรียนอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้นักเรียนยังต้องเรียนรู้การบริหารจัดการการงานที่ได้รับมอบหมายซึ่งมีปริมาณมากขึ้นเมื่อเทียบกับการบ้านหรือชิ้นงานที่ได้รับในระดับประถมศึกษา ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบ

การเรียนรู้ของนักเรียนที่ต้องอาศัยวุฒิภาวะรวมถึงการรักษาวินัยและความรับผิดชอบจากนักเรียนมากพอสมควร ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่นักเรียนต้องเรียนรู้และปรับตัวให้ได้

3. ผลกระทบต่อการเรียนของนักเรียนที่อยู่ในรอยเชื่อมต่อทางการศึกษาจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษา

ความแตกต่างของรูปแบบการเรียนการสอน หรือสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ของการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย อารมณ์และจิตใจของนักเรียนที่เปลี่ยนจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่นตอนต้น ย่อมส่งผลกระทบต่อนักเรียน ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในรอยเชื่อมนี้ ส่งผลกระทบต่อนักเรียนใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านสังคม และด้านอารมณ์และจิตใจ ซึ่งสรุปได้ดังต่อไปนี้

3.1 ผลกระทบด้านวิชาการ

นักเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อนี้ อยู่ในช่วงของการเรียนรู้ทางวิชาการในปีแรกของการเรียนระดับมัธยมศึกษา นักเรียนจะต้องประสบกับการเรียนที่มากขึ้น ทั้งวิชาเรียน บทเรียน เนื้อหา และภาระงานที่มากขึ้น ทำให้นักเรียนต้องบริหารจัดการการเรียนและการทำงานต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมายโดยต้องใช้วุฒิภาวะและความรับผิดชอบที่สูงขึ้น และต้องใช้เวลากับการเรียนมากขึ้น ทำให้นักเรียนเกิดความกดดันในการเรียน และเกิดความรู้สึกไม่สนุกกับการเรียนในระดับมัธยมศึกษา เพราะความกังวลถึงความล้มเหลวในการเรียนได้ อีกทั้งหากนักเรียนที่เข้าเรียนระดับมัศยิมศึกษายังขาดทักษะพื้นฐานทางวิชาการที่เหมาะสมทั้งการอ่าน การเขียน และการคิดคำนวณ จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการเรียนในระดับมัธยมศึกษาได้ด้วยหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาที่ไม่เน้นการฝึกทักษะพื้นฐานทางวิชาการให้แก่นักเรียน เช่นเดียวกับในระดับประถมศึกษา ดังนั้นนักเรียนที่อยู่ในช่วงรอยเชื่อมต่อนี้ที่ขาดความพร้อมทางวิชาการก็จะเกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการเรียนของนักเรียนได้ และทำให้นักเรียนไม่สามารถเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่

3.2 ผลกระทบด้านสังคม

นักเรียนที่อยู่ในช่วงรอยเชื่อมต่อ หรือเข้าสู่วัยรุ่นจะมีความต้องการอย่างมากในการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ในขณะเดียวกันก็ค้นหาความเป็นตัวเอง อยู่ในช่วงวัยที่กำลังสร้างความเป็นตัวตน และเกิดคำถามถึงอัตลักษณ์ของตนเองในความแตกต่างที่มีอยู่มากมาย ทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกกังวลที่จะไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เกิดความรู้สึกไม่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่อาศัยอยู่ กังวลกับการทำความรู้จักเพื่อนใหม่ การพบเพื่อนใหม่ ครูใหม่ ที่มีความแตกต่างกับระดับประถมศึกษา ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อนักเรียน ช่วงรอยเชื่อมต่อนี้จึงถือเป็นช่วงเวลาที่ยากสำหรับนักเรียนที่จะใช้ชีวิตให้มีความสุข ทำให้เป็นอุปสรรคในการเรียนรู้ของนักเรียน

3.3 ผลกระทบด้านอารมณ์และจิตใจ

นักเรียนที่อยู่ในช่วงรอยเชื่อมต่อ หรือเข้าสู่วัยรุ่นจะมีความอ่อนแอทางจิตใจ และความตระหนักรู้ตนเอง บ่อยครั้งจะมีอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงโดยที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้ การศึกษาพบว่าแม้ว่านักเรียนจะเป็นคนที่มีความมั่นใจ แต่การเคารพตนเองจะลดลงเมื่อเข้าสู่ระดับมัธยมศึกษา เพราะนักเรียนจะเปรียบเทียบกับตนเองกับเพื่อน ๆ โดยเฉพาะกับคนที่เก่งกว่า มีบุคลิกหน้าตาที่ดีกว่า หรือเป็นที่ชื่นชอบมากกว่า นักเรียนในช่วงวัยนี้จึงจะได้รับแรงกดดันจากเพื่อน ต้องการเป็นที่ยอมรับจากเพื่อนและสังคม ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนเกิดความกังวล ความเครียด สูญเสียการเคารพตนเอง ทำให้เกิดผลเสียต่อการเรียนของนักเรียนได้

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความพร้อมด้านพื้นฐานทางวิชาการให้แก่ นักเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษา

การส่งเสริมความพร้อมด้านพื้นฐานทางวิชาการให้แก่เด็กนักเรียนนั้น ทำได้โดยการจัดการเรียนการสอน โดยจัดให้สอดคล้อง เหมาะสมกับการพัฒนาด้านสติปัญญาของนักเรียน ซึ่งมนุษย์แต่ละช่วงวัยจะมีพัฒนาการทางสติปัญญาที่แตกต่างกันดังที่ เพียเจต์ (Piaget) ได้อธิบายพัฒนาการทางสติปัญญาของบุคคลว่า คือ การพัฒนาการคิดเชิงตรรกะหรือการคิดเชิงเหตุผล ตั้งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ ซึ่งสามารถนำทฤษฎีนี้มาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความพร้อมให้แก่ นักเรียนให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับพัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียนในช่วงวัย มัธยมศึกษา (Piaget, J., 1998)

ดังนั้นการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กนักเรียนในวัยนี้ เพื่อให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดตามศักยภาพ ครูจึงควรคำนึงถึงการส่งเสริมความพร้อมที่เป็นการส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียนที่ตรงตามช่วงวัย ดังที่ เจเน็ต (Jeanette) ได้อธิบายไว้ว่า ควรสนับสนุนให้นักเรียนเรียนหรือทำกิจกรรมที่เหมาะสมตามความสามารถและความสนใจ และลักษณะการเรียนรู้ของนักเรียน โดยครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ควรมีส่วนช่วยในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมในการเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อนี้มากขึ้น โดยการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามแนวทาง 3 ประเด็น คือ การพัฒนาทักษะพื้นฐาน การลดความเหนื่อยล้าจากการเรียนที่ยาวนาน และการมอบหมายภาระงานที่เหมาะสมตามรายละเอียด ดังต่อไปนี้ (Jeanette, V., 2019)

1. การพัฒนาทักษะพื้นฐานของนักเรียน

ในชั้นเรียนที่พบว่านักเรียนมีทักษะการอ่าน การเขียน หรือทักษะพื้นฐานอื่น ๆ ที่แตกต่างกัน การสังเกตและศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนจะช่วยให้ครูสามารถพัฒนา และดูแลนักเรียนได้อย่างทั่วถึง และการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับความสามารถที่ต่างกันของนักเรียนจะช่วยพัฒนานักเรียนในชั้นเรียนได้อย่างสมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวนี้มีหลากหลายรูปแบบ เช่นการจัดการเรียนการสอน

รายบุคคล (Individualized Instruction) อันเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนการสอน ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเลือกเรียนหรือเรียนตามความสามารถ ความสนใจของตนเอง โดยคำนึงถึงหลักของความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiate) ซึ่งได้แก่ความแตกต่างในด้านความสามารถ สถิติปัญญา ความต้องการ ความสนใจ และความสะดวกของนักเรียนแต่ละบุคคล ดังนั้นเมื่อครูพบว่านักเรียนคนใดยังขาดทักษะพื้นฐานในการเรียน การจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล โดยให้มีระดับความยากง่ายของเนื้อหาที่แตกต่างกัน ออกแบบสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม จะเป็นการตอบสนองตามความสามารถที่แตกต่างของนักเรียนและเติมเต็มการพัฒนาทักษะนั้น ๆ ให้แก่นักเรียนได้

2. การลดความเหนื่อยล้าจากการเรียนที่ยาวนาน

เนื่องจากการเรียนในระดับมัธยมศึกษา นั้น จะมีระยะเวลาแต่ละคาบเรียนที่นานขึ้น หากกิจกรรมการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นการสอนแบบบรรยายที่ให้นักเรียนนั่งเรียนตลอดเวลา โดยที่นักเรียนต้องฟังครูอย่างต่อเนื่อง หรือต้องอยู่ในอิริยาบถเดียวตลอดทั้งคาบเรียน นักเรียนจะเกิดความเบื่อหน่าย และความเหนื่อยล้าจากการเรียนได้ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างเต็มที่ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active learning) อันเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีกิจกรรมให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติทั้งในเชิงทักษะต่าง ๆ เช่น การทดลอง การสำรวจตรวจสอบ และในเชิงเชาว์ปัญญา เช่น การแก้ปัญหาวិเคราะห์วิจารณ์ หรือตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น เพื่อแทนที่การเรียนการสอนที่ครูบอกเล่าให้นักเรียนฟังด้านเดียว จะลดความเบื่อหน่าย และความเหนื่อยล้าจากการเรียนของนักเรียนลงได้ การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) นั้น จะเป็นการปรับเปลี่ยนบทบาทในการเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ของครู และให้นักเรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนโดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น โดยมีเทคนิค กิจกรรมหรือวิธีการที่หลากหลายที่ครูจะสามารถเลือกใช้เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทในชั้นเรียน เช่น การเรียนรู้ด้วยการค้นพบ (Discovery Learning) การเรียนรู้จากการทำกิจกรรม (Activity-Based Learning) การเรียนรู้แบบใช้เกม (Game-Based Learning) เทคนิคแลกเปลี่ยนความคิด (Think-Pair-Share) เป็นต้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้น เพิ่มแรงจูงใจในการเรียน ลดความเบื่อหน่าย เหนื่อยล้าในการเรียน และทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพสูง

3. การมอบหมายภาระงานที่เหมาะสม

การเรียนในระดับมัธยมศึกษา นักเรียนจะมีภาระงานที่มากและยากขึ้น แต่มีระยะเวลาในการทำงานที่น้อยลง และนักเรียนยังถูกคาดหวังถึงผลงานในระดับที่สูงขึ้น จึงส่งผลให้นักเรียนเกิดความเครียดในการทำงานนักเรียนที่บริหารจัดการเวลาได้ไม่ดี ก็จะมี ความยากในการทำงาน และส่งผลกระทบต่อ การเรียนของนักเรียนต่อไป ดังนั้นการมอบหมายภาระงานที่เหมาะสมกับนักเรียน โดยที่ลักษณะงานที่มอบหมายตรงกับ ความถนัดหรือความสนใจของนักเรียน จะช่วยลดปัญหาให้แก่นักเรียนได้โดยการมอบหมายงานนั้นควรเปิดโอกาสให้นักเรียน

ได้มีอิสระในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเองอย่างเต็มที่ ให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสนใจของตนเองในการทำภาระงานต่าง ๆ เช่น การจัดทำผลงานในรูปแบบการบูรณาการนำเสนองานในรูปแบบวิดีโอ เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนเกิดความสุขและตั้งใจในการทำงานให้สำเร็จมากขึ้น และการมอบหมายงานเป็นกลุ่มก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะลดปัญหาในการทำภาระงานต่าง ๆ ให้นักเรียนได้ เพราะเมื่อนักเรียนได้ทำงานร่วมกัน ได้วางแผนและแบ่งงานกันทำ จะทำให้นักเรียนแต่ละคนมีภาระงานที่ไม่มากจนเกินไป โอกาสที่จะทำงานเสร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพก็จะมีมากขึ้น ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ทำงานร่วมกันตามความสนใจจึงเป็นวิธีการที่เหมาะสมกับชั้นเรียนที่พบปัญหานี้ ซึ่งมีหลากหลายวิธี เช่น การจัดการเรียนการสอนแบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) เป็นรูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำงานตามระดับทักษะที่ตนเองมีอยู่ เป็นเรื่องที่สนใจและรู้สึกสบายใจที่จะทำ นักเรียนสามารถเลือกว่าจะตั้งคำถามอะไร และต้องการผลผลิตอะไรจากการทำงานชิ้นนี้ โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนอุปกรณ์และจัดประสบการณ์ให้แก่นักเรียน คอยสนับสนุนการแก้ไขปัญหา และสร้างแรงจูงใจให้แก่นักเรียน หรือการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นในสิ่งที่นักเรียนอยากเรียนรู้ โดยสิ่งที่อยากเรียนรู้นี้จะต้องเริ่มมาจากปัญหาที่นักเรียนสนใจหรือพบในชีวิตประจำวันที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับบทเรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนข้างต้นจะช่วยให้นักเรียนได้ทำผลงานตามความสนใจ ทำให้มีแรงจูงใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นจะช่วยให้นักเรียนได้ทำผลงานตามความสนใจ ทำให้มีแรงจูงใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น

สรุป

รอยเชื่อมต่อทางการศึกษานั้น คือช่วงเวลาของการเปลี่ยนผ่านจะระดับการศึกษาหนึ่งสู่อีกระดับการศึกษาหนึ่ง ซึ่งเป็นช่วงที่นักเรียนจะต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ โดยเฉพาะรอยเชื่อมต่อจากระดับประถมศึกษาสู่ระดับมัธยมศึกษาอันเป็นช่วงเวลาที่นักเรียนจะต้องก้าวสู่การเรียนรู้ที่มีความท้าทายมากขึ้น ทั้งในด้านเนื้อหาการเรียนรู้ที่มีความเข้มข้นมากขึ้น นักเรียนจะรับภาระงานที่ต้องใช้วุฒิภาวะและความรับผิดชอบที่มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเข้าสู่สังคมใหม่ที่ใหญ่ขึ้น พร้อมกับการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กสู่วัยรุ่น ทำให้นักเรียนในช่วงวัยนี้ประสบกับการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายในและภายนอก ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในช่วงรอยเชื่อมต่อนี้ส่งผลกระทบต่อนักเรียนทั้งในด้านวิชาการ ด้านสังคม และด้านอารมณ์และจิตใจของนักเรียน อันจะเป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของนักเรียนได้ ดังนั้นครูซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเรียนของนักเรียนจึงควรเข้าใจนักเรียนในช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษานี้ และจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยส่งเสริมความพร้อมด้านวิชาการให้แก่นักเรียน โดยการพัฒนาทักษะพื้นฐานให้แก่นักเรียน ลดความเหนื่อยล้าจากการเรียนที่ยาวนาน และมอบหมายภาระงานที่เหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำงานอย่างมีความสุข เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และพร้อม

สำหรับการเรียนมากขึ้น โดยการส่งเสริมความพร้อมด้านพื้นฐานทางวิชาการให้นักเรียนนั้น การจัดการเรียนการสอนควรอยู่บนพื้นฐานของความสอดคล้อง และเหมาะสมกับพัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียนในช่วงวัยมัธยมศึกษา ซึ่งสามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ดี สามารถใช้คำพูด และชอบเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติเพื่อให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ ดังนั้น การเตรียมความพร้อมให้นักเรียนในวัยนี้ ครูจึงควรคำนึงถึงการส่งเสริมความพร้อมที่เป็น การส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญาของนักเรียนที่ตรงตามช่วงวัยและควรสนับสนุนให้นักเรียน เรียนหรือทำกิจกรรมที่เหมาะสมตามความสามารถ ความสนใจ และลักษณะการเรียนรู้ของ นักเรียน ในขณะเดียวกันควรยอมรับในขีดความสามารถของนักเรียน ไม่กดดันหรือเร่งรัดใน เรื่องการเรียนมากเกินไป รวมทั้งการส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบด้านการเรียนด้วย ตนเอง เช่น วางแผนการทำการบ้าน เตรียมอ่านหนังสือสอบ โดยครูคอยติดตามเรื่องการเรียนรู้ ของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และให้การชี้แนะที่เหมาะสม นอกจากนี้ควรมีการสื่อสารติดต่อกับ ผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ เพื่อติดตามปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน เช่น ปัญหาเกิดขึ้นที่บ้าน ปัญหาพฤติกรรมที่บ้าน เพื่อหาทางแก้ไขร่วมกัน ในการช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความพร้อมใน การเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุขในช่วงรอยเชื่อมต่อทางการศึกษานี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. (2544). คู่มือการเขียนแผนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับ มัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์ฯ.
- ณัฐชนา มณีพฤษ. (2560). แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าใน พหุวัฒนธรรมระดับประถมศึกษาในโรงเรียนนานาชาติ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา บัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดารณี อุทัยรัตนกิจ. (2559). ครูแนะปรับวิธีสอน 3 ช่วงวัย “อนุบาล-ประถม-มัธยม. เรียกใช้ เมื่อ 29 มกราคม 2564 จาก <https://mgronline.com/qol/detail /9590000003478>
- ยศวีร์ สายฟ้า. (2557). รอยเชื่อมต่อการเรียนรู้ระหว่างชั้นเรียนอนุบาลและ ประถมศึกษา: ก้าว อย่างที่สำคัญของเด็ก ประถมศึกษา. วารสารครุศาสตร์, 42(3), 143-145.
- วิทยา มานะวานิชเจริญ. (2558). จิตวิทยาวัยรุ่น ตอนที่ 72 ความสัมพันธ์กับพ่อ แม่. เรียกใช้ เมื่อ 2 มกราคม 2564 จาก <http://haamor.com>
- Dunlop, A. (2002). Perspectives on Children as learners in the transition to school. London: Paper presented at the Transitions in the Early Years: debating continuity and progression for children in early education.

- Jeanette, V. (2019). Promoting Academic Readiness for African American Males with Dyslexia: Implications for Preschool to Elementary School Teaching. Retrieved February 4, 2564, from <https://wd.dsa-design.ru/books/>
- Morrison, K. (1998). Management Theories for Educational Change. London: SAGE Publications.
- Piaget, J. (1998). Equilibration of Cognitive Structures. New York: Vinking Press, 1997.

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยสถานศึกษา
ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา*
GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT QUALITY OF LIFE
FOR THE ELDERLY BY EDUCATIONAL INSTITUTIONS
UNDER THE VOCATIONAL EDUCATION

โสภา ชันทะเสน

Sopa Kuntasen

อรุณ รักธรรม

Arun Raktham

เพ็ญศรี ฉิรินัง

Pensri Chirinang

อุดมวิทย์ ไชยสกุลเกียรติ

Udomvit Chaisakulkiet

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Rajamangala University of Technology Rattanakosin, Thailand

E-mail: sopa0898134629@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร อันเนื่องมาจากประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเตรียมความพร้อมและรับมือเพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ และเพื่อเป็นการรับมือสถานการณ์ดังกล่าว สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครจึงได้มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการป้องกันรักษาและส่งเสริมสุขภาพอนามัย โดยการจัดให้มีศูนย์กิจกรรมหรือสถานที่เพื่อออกกำลังกายครอบคลุมพื้นที่ทุกชุมชน รวมทั้งโครงการฝึกอบรมบุคลากรที่จะเข้ามาดูแลผู้สูงอายุให้มีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ 2) ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ โดยการจัดให้มีศูนย์กิจกรรมหรือสถานที่เพื่อออกกำลังกาย รวมทั้งมีโครงการฝึกอบรมดูแลผู้สูงอายุ 3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม โดยการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมใน

* Received 8 June 2021; Revised 2 July 2021; Accepted 20 July 2021

สังคม รวมทั้งการจัดให้มีศูนย์กิจกรรมหรือสถานที่เพื่อกำลึงกายซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้สูงอายุไม่เกิดความรู้สึกลดต่ำและโดดเดี่ยวแล้วยังส่งผลทำให้ผู้สูงอายุมองโลกในแง่ดีและเห็นคุณค่าในการดำรงชีวิตต่อไปในสังคม 4) ด้านการส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้โดยจัดโครงการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นกิจกรรมการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นให้กับผู้สูงอายุตามความต้องการและเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทในชุมชน 5) ด้านการส่งเสริมการศึกษา โดยการจัดให้มีโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุที่มุ่งเน้นเนื้อหาวิชาที่จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ เช่น หลักโภชนาการที่ดี การสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมนันทนาการ เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ, การอาชีวศึกษา

Abstract

This article focuses on the development of quality of life for the elderly by educational institutions under the Vocational Education Commission in Bangkok because Thailand is stepping into an aging society. It is therefore important to prepare and deal with ways to improve the quality of life of the elderly and in order to cope with such situations Educational institutions under the Office of Vocational Education Commission in Bangkok therefore have guidelines for improving the quality of life for the elderly in 5 side: 1) Prevention, treatment and promotion of health by providing an activity center or a place to exercise covering every community Including the training program for the elderly to have sufficient number of staff to meet the needs of the elderly 2) Promotion of recreational activities of the elderly by providing an activity center or a place to exercise covering every community Including there is a training program to take care of the elderly 3) Social relations By organizing activities that encourage the elderly to play a role and take part in society As well as providing an activity center or a place to exercise covering all areas it not only makes the elderly feel depressed and lonely but also makes the elderly look more optimistic and appreciate their continued life in society. 4) Career promotion to increase income by organizing a short-term vocational training program for the elderly By organizing short-term vocational training programs for the elderly according to their needs and suitability Consistent with the community context. 5) Education promotion By providing a school for the elderly that focuses on the subjects necessary for the daily life of the elderly Such as the principles of good nutrition

for the elderly health Promoting health through recreational activities
Communication technology for the elderly.

Keywords: Guidelines for the development, Quality of life, elderly, Vocational Education

บทนำ

ปัจจุบันจำนวนประชากรผู้สูงอายุของโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยจะเห็นได้จากการคาดการณ์ของ United Nation ที่ระบุว่าในปี ค.ศ. 2012 ทั่วโลกจะมีประชากรผู้สูงอายุที่อายุ 60 ปี ขึ้นไปถึงกว่า 810 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 12 ของประชากรโลกทั้งหมด และภายในปี ค.ศ. 2050 จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นมากกว่า 2 เท่าจากระดับในปัจจุบัน (Unicef, 2012) ซึ่งไม่ต่างจากสถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทยในปัจจุบันที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยโดยจะเห็นได้จากข้อมูลของ United Nations World Population Ageing ที่พบว่าประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยสมบูรณ์ (Aged Society) โดยสหประชาชาติระบุว่าประเทศไทยได้มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป ในสัดส่วนเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศนั้นก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ หรือ Aging Society และจะเป็น "สังคมผู้สูงอายุเต็มรูปแบบ" (Aged Society) ซึ่งในปี พ.ศ. 2563 ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 18.24 ของประชากรทั้งประเทศ และมีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ ร้อยละ 3.6 ต่อปี การคาดประมาณการประชากรของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้คาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ. 2566 จะมีประชากรผู้สูงอายุถึงร้อยละ 20.66 และคาดว่าในปี พ.ศ. 2578 จะมีประชากรผู้สูงอายุถึงร้อยละ 28.55 ของประชากรทั้งประเทศ (กรมอนามัย, 2564) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อประเทศทั้งทางเชิงบวกและเชิงลบ โดยที่ผลกระทบเชิงลบของการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นปัญหาทางภาคเศรษฐกิจที่อาจนำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคการผลิตเนื่องจากการขาดสภาพของแรงงานส่งผลให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลในภาคการผลิตลดลง รวมทั้งการที่ภาครัฐต้องแบกรับค่าใช้จ่ายทางด้านต่าง ๆ ของผู้สูงอายุไม่ว่าจะเป็นงบประมาณค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ งบประมาณในการเบิกจ่ายค่าบำนาญ บำนาญ การดูแลระบบสุขภาพ และระบบการดูแลผู้สูงวัย โดยเฉพาะในเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานครที่มีประชากรผู้สูงอายุจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย โดยมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุทั้งสิ้น 1,108,219 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) ส่งผลทำให้กรุงเทพมหานครต้องเผชิญกับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุมากมายหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพแวดล้อม ที่อยู่อาศัย การสาธารณสุข การจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ การจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ การประกอบอาชีพ และอื่น ๆ ทั้งนี้หน่วยงานภาครัฐที่เข้ามารับผิดชอบดูแลทางด้านจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ และการประกอบอาชีพในเขตกรุงเทพมหานคร คือสำนักงาน

คณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่งที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลจัดการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งงานทางการศึกษาในด้านการอาชีวศึกษา โดยมีภารกิจหลักทางด้านการสร้างความรู้และเตรียมความพร้อมทุกมิติให้กับคนทุกช่วงวัย รวมถึงการสร้างระบบคุ้มครอง จัดสวัสดิการผู้สูงอายุ และดูแลระบบสุขภาพเพื่อรองรับสังคมสูงอายุ ตามมาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระผู้สูงอายุในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนทุกวัย เพื่อเพิ่มโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพให้ประชาชนทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาด้านวิชาชีพที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีจุดมุ่งหมายให้ครอบคลุมประชาชนทุกเพศทุกวัยโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส และคนพิการ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริม พัฒนาอาชีพ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้กลุ่มบุคคลเหล่านี้สามารถมีงานทำอันจะเป็นการสร้างรายได้ซึ่งจะก่อให้เกิดความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้ที่สามารถช่วยเหลือและพึ่งพาตนเองได้ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต บทความนี้จะจึงมุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครว่ามีแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครอย่างไรที่จะทำให้ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครมีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

สถานการณ์ผู้สูงอายุของประเทศไทยในปัจจุบัน

จากสถานการณ์ผู้สูงอายุทั่วโลกที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น โดยทางกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) และองค์การเฮล์เพจ อินเตอร์เนชั่นแนล (กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ, 2015) ได้รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุทั่วโลกไว้ว่าในปี ค.ศ.2015 มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวนกว่า 901 ล้านคน หรือร้อยละ 12.30 ของประชากรทั่วโลก และจะมีประชากรสูงอายุในปี ค.ศ. 2030 เพิ่มขึ้นประมาณ 1,402 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 16.50 ของประชากรทั่วโลก และประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจะเพิ่มมากขึ้นถึง 2,092 ล้านคนในปี ค.ศ. 2050 คิดเป็นร้อยละ 16.50 ของประชากรทั่วโลก ซึ่งสถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทยก็ไม่ได้แตกต่างจากสถานการณ์ผู้สูงอายุทั่วโลกกล่าวคือ ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ภาวะโครงสร้างสังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 โดยสาเหตุสำคัญมาจากการลดลงของภาวะเจริญพันธุ์ การลดลงของภาวะการตาย และการเพิ่มขึ้นของอายุค่าเฉลี่ยประชากร (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) และสหประชาชาติได้ให้นิยามสังคมสูงอายุเอาไว้ 3 ระดับด้วยกันคือ ระดับที่ 1 เป็นระดับการก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ โดยถือเอาการที่ประเทศใดประเทศหนึ่งมีสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงกว่า 10 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งประเทศ หรือ มีประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปมากกว่า 7 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งประเทศ ระดับที่ 2 คือระดับการเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ ถือเกณฑ์โดยรวมที่ประชากร

อายุ 60 ปีขึ้นไปเกินกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด หรืออายุ 65 ปีขึ้นไป มากกว่า 14 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด ระดับที่ 3 เป็นระดับสังคมสูงอายุเต็มที่ (Super-Edge Society) คือประเทศที่มีผู้สูงอายุ 65 ปีขึ้นไปคิดเป็นสัดส่วน 20 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งประเทศ และธนาคารโลกระบุเอาไว้ว่าปี ค.ศ. 2016 ประเทศไทย 11 เปอร์เซ็นต์ หรือราว 7.5 ล้านคน มีอายุ 65 ปีหรือมากกว่าเทียบกับเมื่อปี ค.ศ. 1995 ซึ่งในขณะนั้นประชากรไทยที่มีอายุ 65 ปีหรือเกิน 65 ปีมีเพียง 5 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น โดยธนาคารโลกประเมินว่าประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงอายุเต็มที่ คือจัดอยู่ในระดับสูงสุดภายในปี ค.ศ. 2040 โดยคาดว่า ในปีดังกล่าวไทยจะมีประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไปถึง 17 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนราว 1 ใน 4 หรือ 25 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งประเทศ (มติชนออนไลน์, 2561) ซึ่งจากรายงานการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรผู้สูงอายุได้ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงสัดส่วนของประชากรในวัยพึ่งพิงที่เพิ่มมากขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ดังจะเห็นได้จากข้อมูลสถิติสถานการณ์ของจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทยแยกเป็นรายภาคดังนี้

ตารางที่ 1 สถิติผู้สูงอายุของประเทศไทย

ภาค	จำนวนประชากรทั้งหมด			จำนวนประชากร 60 ปีขึ้นไป		
	ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
รวมทั้งสิ้น	32,375,532	33,811,199	66,186,729	5,130,363	6,496,767	11,627,130
ภาคกลาง	8,615,325	9,380,185	17,995,510	1,421,366	1,936,512	3,357,878
ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ	10,835,589	11,012,639	21,848,228	1,669,567	2,014,828	3,684,395
ภาคเหนือ	5,886,252	6,141,019	12,027,271	1,076,607	1,313,263	2,389,970
ภาคใต้	4,657,548	4,810,353	9,467,901	632,502	808,106	3,440,608
ภาคตะวันออก	2,380,818	2,466,999	4,847,817	330,321	424,058	754,379

ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563 (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563)

จากตารางที่ 1 จำนวนประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทยเมื่อดูรายละเอียดตามรายภาคแล้วจะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรผู้สูงอายุในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนมากที่สุด และเมื่อเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรผู้สูงอายุกับจำนวนประชากรทั้งหมดพบว่าสถานการณ์จำนวนผู้สูงอายุของไทยเพิ่มสูงขึ้นมากกว่าร้อยละ 10 คือร้อยละ 17.57 และเมื่อเปรียบเทียบเป็นรายภาคพบว่าในแต่ละภาคมีอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรเกินร้อยละ 10 คือภาคกลางมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุคิดเป็นร้อยละ 18.66, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือคิดเป็นร้อยละ 16.86 ภาคเหนือคิดเป็นร้อยละ 19.87 ภาคใต้คิดเป็นร้อยละ 15.22 ภาคตะวันออกเป็นร้อยละ 15.56 แสดงให้เห็นว่าประเทศไทยได้เข้าใกล้สู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์

(Complete aged society) คือการที่สังคมมีผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในประเทศไทย

ผู้สูงอายุนับว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในสังคมไทย และจากการที่ประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุทำให้ทุกภาคส่วนต่างตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ และกรมกิจการผู้สูงอายุเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบภารกิจเกี่ยวกับผู้สูงอายุโดยตรง ซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุภายใต้กรอบการพัฒนาของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2562) ดังนี้

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580)

การพัฒนาประเทศตามแนวทางยุทธศาสตร์ชาติ 20 มีการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุจำนวน 2 ยุทธศาสตร์ ได้แก่

1. ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัย ให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ โดยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ และสติปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้าน และมีสุขภาวะที่ดีในทุกช่วงวัย มีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มียัศรัต อุดม โอปปาต อารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็น ในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่สาม และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญคือการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชน ท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมทำเพื่อส่วนรวม การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และการเตรียมความพร้อมของประชากรไทยทั้งในมิติสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมให้เป็นประชากรที่มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองและทำประโยชน์แก่ครอบครัว ชุมชน และสังคม โดยรัฐให้หลักประกันการเข้าถึงบริการและสวัสดิการที่มีคุณภาพ อย่างเป็นธรรมและทั่วถึง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) มียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านผู้สูงอายุ ดังนี้

1. ด้านการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยมีแนวทางการพัฒนาประกอบด้วย 1) ปรับเปลี่ยนค่านิยมคนไทย ให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีวินัย จิตสาธารณะ และ

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ 2) พัฒนาศักยภาพ คนให้มีทักษะ ความรู้ และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า 3) ยกระดับคุณภาพ การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) ลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพและให้ทุกภาคส่วนคำนึงถึง ผลกระทบต่อสุขภาพ 5) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบสุขภาพ ภาครัฐและปรับ ระบบการเงินการคลังด้านสุขภาพ 6) พัฒนาระบบการดูแลและสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม กับสังคมสูงวัย 7) ผลักดันให้สถาบันทางสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างเข้มแข็ง

2. ด้านการสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม โดยมีแนวทางการพัฒนา ประกอบด้วย 1) การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐ 2) การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการ ที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง 3) เสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการทุนที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน

ทั้งนี้กรมกิจการผู้สูงอายุ สังกัดกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุตามนโยบายของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ที่มีเป้าหมายการพัฒนาประเทศอันจะนำไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561) กรมกิจการผู้สูงอายุได้ดำเนินงานโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อก่อให้เกิดการบูรณาการในการทำงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อให้คนทุกวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีในสังคม โดยกรมกิจการผู้สูงอายุมีภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพ การจัดสวัสดิการ และการคุ้มครองพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ รวมทั้งการพัฒนารูปแบบงานด้านสวัสดิการสังคมให้ครอบคลุมและตอบสนองต่อสภาพการณ์ทางสังคมตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก การมีพันธกรณีและข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความมั่นคงในการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุ (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2561) และนอกจากนี้แล้ว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำพื้นที่ว่างของโรงเรียนขนาดเล็กมาปรับปรุงและใช้ประโยชน์ในการจัดตั้งเป็นศูนย์เรียนรู้และดูแลผู้สูงอายุตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไปในอนาคต

การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานภายใต้สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลจัดการศึกษาด้านการอาชีวศึกษาสำหรับผู้สูงอายุมุ่งถึงการสร้างระบบคุ้มครอง จัดสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานครที่มีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุด โดยจากข้อมูลทางสถิติของกรมกิจการผู้สูงอายุมีจำนวนประชากรไทยทั้งหมด 66,186,727 คน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563) พบว่าผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครมีจำนวนมากที่สุดตามตารางดังนี้

ตาราง 2 แสดงสถิติจำนวนผู้สูงอายุสูงสุดของประเทศไทย 5 อันดับแรกจำแนกตามจังหวัด (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2563)

จังหวัด	จำนวนประชากรผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไป			ร้อยละ (%)
	ชาย	หญิง	รวม	
กรุงเทพมหานคร	459,490	648,729	1,108,219	19.83%
นครราชสีมา	211,033	262,424	473,457	17.98%
เชียงใหม่	156,306	193,449	349,755	19.60%
ขอนแก่น	147,464	178,463	325,927	18.18%
อุบลราชธานี	132,921	156,137	289,058	15.48%

จากตาราง 2 จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครมีจำนวนมากที่สุดเมื่อจำแนกออกตามรายจังหวัดโดยคิดเป็นร้อยละ 19.83 ของจำนวนผู้สูงอายุในประเทศไทย โดยในจำนวนผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครคิดเป็นเพศชายจำนวนทั้งสิ้น 459,490 คน และเพศหญิงจำนวน 648,729 คน ซึ่งเมื่อแบ่งแยกตามพื้นที่เขตแล้วพบว่าจำนวนผู้สูงอายุในเขตบางแคมีจำนวนประชากรสูงอายุมากที่สุด ดังแสดงให้เห็นตามตาราง 3 ดังนี้

ตาราง 3 ข้อมูลพื้นที่เขตที่มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากในกรุงเทพมหานคร (กองยุทธศาสตร์และสิ่งแวดล้อม, 2561)

เขต	จำนวนผู้สูงอายุ (คน)	ร้อยละต่อประชากรผู้สูงอายุทั้งหมดในกรุงเทพมหานคร
1. เขตบางแค	35,615	3.49
2. เขตจตุจักร	33,103	3.24
3. เขตบางเขน	32,223	3.16
4. เขตสายไหม	30,107	2.95
5. เขตจอมทอง	29,895	2.93

จากข้อมูลจำนวนประชากรผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครที่มีจำนวนประชากรสูงอายุมากกว่าพื้นที่จังหวัดอื่นโดยมีจำนวนของผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ร้อยละ 19.83 และซึ่งแสดงให้เห็นถึงการจะก้าวย่างเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ และจากปัญหาความ

หนาแน่นของผู้สูงอายุในเขตเมืองหลวงทำให้หน่วยงานภาครัฐตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบที่เกิดจากปัญหาผู้สูงอายุที่จะตามมา อาทิเช่น ปัจจัยการผลิตทางด้านแรงงานลดลง ค่าใช้จ่ายสวัสดิการผู้สูงอายุของภาครัฐเพิ่มสูงขึ้น ระบบสวัสดิการดูแลด้านการรักษาพยาบาล ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นส่งผลให้รายได้ของประเทศลดลง สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) ซึ่งอยู่ภายใต้หน่วยงานหลักของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบกำกับดูแลงาน การศึกษาในด้านการอาชีวศึกษาโดยมุ่งเน้นการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาวิชาชีพให้ประชาชน ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาด้านวิชาชีพที่มีคุณภาพมาตรฐานอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้ง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีจุดมุ่งหมายให้ครอบคลุมประชาชนทุกเพศทุกวัยโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ผู้ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส และคนพิการ เพื่อ ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กลุ่มเหล่านี้สามารถมีงานทำอันจะเป็นการสร้างรายได้ รวมทั้ง สามารถดูแลตนเองและที่สำคัญยังช่วยพัฒนาประเทศอีกทางหนึ่งด้วยจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ นโยบาย ทิศทางการขับเคลื่อนแผนการในการทำงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาส่งเสริม ศักยภาพของผู้สูงอายุ (สำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา, 2563) โดยยุทธศาสตร์เหล่านี้มี เป้าหมายสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วย

1. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์
2. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม
3. ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

นอกจากแผนยุทธศาสตร์แล้วสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษายังได้กำหนดทิศทางการ ขับเคลื่อนแผนปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุโดยมุ่งเน้นนโยบาย ทางด้าน Re-Skills ,Up-Skills ,New-Skills (สำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา, 2563) ซึ่งประกอบไปด้วย 1) การยกระดับศักยภาพและพัฒนาทักษะกำลังคน (โดยวิทยาลัยสารพัด ช่างและวิทยาลัยการอาชีพทั่วประเทศ) 2) การเตรียมความพร้อมกำลังคนเพื่อรองรับสังคม ผู้สูงอายุ 3) หลักสูตรฝึกอบรมระยะสั้น (Short Course Training) 4) หลักสูตรฝึกอาชีพฐาน สมรรถนะ 5) Startup/Business online ซึ่งแผนการดำเนินงานทั้งหมดอยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์ ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564)

การดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ อาชีวศึกษา

สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ได้นำแนวนโยบายการพัฒนาและการส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ โดยมีเป้าหมายคือการพัฒนา อาชีพด้วยการต่อยอดอาชีพให้กับประชากรวัยแรงงาน กลุ่มเป้าหมายพิเศษ และผู้สูงอายุโดยมี

กลยุทธ์ที่สำคัญ คือการส่งเสริมและพัฒนาการจัดอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสังคม และจัดการศึกษาด้วยการฝึกอบรมวิชาชีพด้วยรูปแบบที่หลากหลายทั้งในระบบ นอกระบบ และทวิภาคี รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับประชาชนในการสร้างงาน สร้างรายได้ อีกทั้งยังจัดการศึกษาด้านวิชาชีพแก่ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ ผู้สูงอายุ ซึ่งหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุประกอบไปด้วย (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2563)

1. หลักสูตรด้านนวัตกรรมดิจิทัลให้กับผู้สูงอายุ เป็นหลักสูตรทางด้านการพัฒนาทักษะให้กับผู้สูงอายุผู้ด้อยโอกาส และผู้พิการเพื่อให้สามารถเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. หลักสูตรโครงการฝึกอาชีพเพื่อการมีงานทำสำหรับผู้พิการ และผู้สูงอายุ

3. หลักสูตรการฝึกอาชีพระยะสั้น ประกอบด้วย การอบรมกลุ่มอาชีพอาหารและโภชนาการ กลุ่มอาชีพช่างเสริมสวย กลุ่มอาชีพช่างยนต์ และอื่น ๆ

4. หลักสูตรฝึกอบรมการดูแลผู้สูงอายุ 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) สมรรถนะพื้นฐานในการบริบาลผู้สูงอายุ 2) สมรรถนะการบริบาลผู้สูงอายุ เพื่อดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีปัญหาในเรื่องระบบต่าง ๆ ในร่างกาย เช่น สมอ่ง ประสาท ระบบทางเดินหายใจ และอื่น ๆ 3) สมรรถนะการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ เป็นหลักสูตรเกี่ยวกับการศึกษาและปฏิบัติในเรื่องอาหารและโภชนาการ การออกกำลังกาย 4) สมรรถนะการสื่อสารทางสุขภาพและจริยธรรมในการดูแลผู้สูงอายุ 5) การฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานพยาบาลหรือศูนย์ดูแลผู้สูงอายุเพื่อเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2563)

จากการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครจะเห็นได้ว่า นโยบาย โครงการหรือกิจกรรมที่ทางสถานศึกษาในสังกัดคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้นำไปปฏิบัติเป็นโครงการที่ช่วยส่งเสริมศักยภาพและคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 3 ด้าน คือ

1. ด้านสุขภาพ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามุ่งเน้นนโยบายด้านสุขภาพของผู้สูงอายุโดยมีหลักสูตรฝึกอบรมดูแลผู้สูงอายุ รวมทั้งการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุในเรื่องอาหารและโภชนาการ การออกกำลังกาย การดูแลสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและการจัดกิจกรรมนันทนาการให้แก่ผู้สูงอายุ

2. ด้านเศรษฐกิจ ความมั่นคง และความปลอดภัยในชีวิต โดยการมุ่งเน้นนโยบายทางด้านการสร้างรายได้ การฝึกอาชีพ เป็นการเน้นหลักประกันทางด้านเศรษฐกิจเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถมีรายได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องหวังพึ่งพิงผู้อื่นมากมายนัก หลักสูตรโครงการฝึกอาชีพเพื่อการมีงานทำสำหรับผู้สูงอายุ หลักสูตรการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นมุ่งเน้นให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการ และความเหมาะสมของผู้สูงอายุ

3. ด้านการมีส่วนร่วม นโยบาย โครงการ หรือกิจกรรมของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นว่าความต้องการของผู้สูงอายุเป็นไปในทิศทางใด เช่น ต้องการฝึกอบรมอาชีพแบบไหน ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องอะไร ตัวอย่างโครงการหลักสูตรการฝึกอาชีพระยะสั้น หลักสูตรด้านนวัตกรรมดิจิทัลให้กับผู้สูงอายุ และหลักสูตรทั้งหลายเหล่านี้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้รับความร่วมมือกับเครือข่ายทั้งในหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานของภาคเอกชนเข้ามาดำเนินงานร่วมกันเพื่อรองรับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุรวมทั้งเป็นการยกระดับและส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อมุ่งเน้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับแผนนโยบายภาครัฐและยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสุขภาพอนามัย 2) ด้านการศึกษา 3) ด้านนันทนาการ 4) ด้านที่อยู่อาศัย และจากการศึกษาพบว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครดังนี้

1. ด้านการป้องกันรักษาและส่งเสริมสุขภาพอนามัย

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทางด้านสุขภาพอนามัย โดยการ

1.1 มีการจัดศูนย์กิจกรรมหรือสถานที่สำหรับออกกำลังกายให้ครอบคลุมพื้นที่ทุกชนชน รวมทั้งอุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการออกกำลังกายของผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้ใช้เป็นสถานที่เพื่อออกกำลังกาย และร่วมกิจกรรมการออกกำลังกายในกลุ่มผู้สูงอายุด้วยกันเอง รวมทั้งศูนย์แห่งนี้ยังใช้เป็นสถานที่พบปะสังสรรค์ พักผ่อน หย่อนใจของผู้สูงอายุได้อีกทางหนึ่งด้วย

1.2 มีการโครงการฝึกอบรมบุคลากรที่จะเข้ามาดูแลผู้สูงอายุให้มีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอกับความต้องการของผู้สูงอายุ อาทิเช่นการฝึกอบรมในเรื่องอาหารและโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุ การฝึกอบรมดูแลผู้สูงอายุ เหล่านี้เป็นต้น

2. ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ

โดยมีการจัดกิจกรรมนันทนาการซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุทำตามสมัครใจในยามว่าง เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน และ ผ่อนคลายความตึงเครียด เช่น การเต้นลีลาศ ซึ่ง

เป็นกิจกรรมนันทนาการที่ให้ความสุขและเป็นการออกกำลังกายอีกทางหนึ่งที่เหมาะสำหรับผู้สูงอายุ หรือโครงการฝึกอบรมสมาธินอกสถานที่ให้กับชมรมผู้สูงอายุเป็นประจำสม่ำเสมอเพื่อเป็นการสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี อันจะเป็นการพัฒนาทางด้านจิตใจรวมทั้งการได้เดินทางท่องเที่ยวหรือไปพักผ่อนต่างสถานที่ด้วย

3. ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

โดยมีโครงการหรือกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้แสดงออกถึงความรู้ความสามารถ คุณค่าของตนเองที่มีต่อสังคมและผู้สูงอายุด้วยกันเอง โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ยังมีความรู้ความสามารถ มีพลังความคิดสร้างสรรค์ มีประสบการณ์ รวมทั้งการมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะตัว สิ่งเหล่านี้จะเป็นการส่งเสริมศักยภาพของผู้สูงอายุที่มีอยู่ให้น่ามาทำให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และยังเป็นการสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุยังคงมีบทบาท มีส่วนร่วมในสังคม รวมทั้งการส่งเสริมการจัดกิจกรรมเชื่อมสัมพันธภาพระหว่างวัย ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้สูงอายุไม่เกิดความหดหู่ ว้าเหว่ โดดเดี่ยว แล้วยังส่งผลทำให้ผู้สูงอายุมองโลกในแง่ดีและเห็นชีวิตมีคุณค่าแล้วยังจะช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน ๆ ที่สูงอายุด้วยกันและสามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ได้อีกด้วยเช่นการมีโรงเรียนผู้สูงอายุ หรือการมีตลาดสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อผู้สูงอายุจะได้นำสินค้าที่ผลิตขึ้นเองมาวางจำหน่ายเป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แล้วยังเป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่งด้วย

4. ด้านการส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้

โดยการจัดโครงการฝึกอบรมอาชีพระยะสั้นให้กับผู้สูงอายุตามความต้องการ และเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทในชุมชน รวมทั้งโครงการอบรมการใช้สื่อดิจิทัลสำหรับผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้การสื่อสารโดยผ่านทางโซเชียลออนไลน์เพื่อนำไปสร้างรายได้ด้วยการขายสินค้าออนไลน์ รวมทั้งทำให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ทั้งข้อมูลในเรื่องสุขภาพความรู้ทั่วไป และอื่น ๆ

5. ด้านการส่งเสริมการศึกษา

โดยการจัดให้มีโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุโดยการมุ่งเน้นเนื้อหาวิชาที่จำเป็นในชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ เช่นหลักโภชนาการที่ดีต่อสุขภาพผู้สูงอายุ การสร้างเสริมสุขภาพด้วยกิจกรรมนันทนาการ การอบรมการใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารสำหรับผู้สูงอายุ เหล่านี้เป็นต้น

สรุป

จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรผู้สูงอายุของไทยที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมผู้สูงอายุ และการที่สังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุนั้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบตามมามากมายทั้งผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานในภาคการผลิต การเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศลดลงอันเนื่องมาจาก

การขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผลจากการที่มีแรงงานในภาคการผลิตลดลง ผลกระทบทางด้านสังคมที่ทำให้ภาครัฐต้องมีการงบประมาณในการใช้จ่ายดูแลผู้สูงอายุมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายสวัสดิการทางด้านสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุและอื่น ๆ ดังนั้นเพื่อที่จะไม่ให้ผู้สูงอายุกลายเป็นภาระทางสังคมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุต่างตระหนักถึงความสำคัญและเตรียมพร้อมในการรับมือกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของไทย โดยกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นหน่วยงานหลักในการดูแล ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุได้มอบหมายให้กรมกิจการผู้สูงอายุรับผิดชอบในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุภายใต้นโยบายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ทั้งนี้ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทางด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการอาชีวศึกษา การจัดสวัสดิการคุ้มครอง ดูแลผู้สูงอายุ การฝึกอบรมวิชาชีพระยะสั้นให้กับผู้สูงอายุ และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการได้ตระเตรียมความพร้อมในการดำเนินตามนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งทางร่างกายจิตใจ มีสภาพแวดล้อมที่ดี มีอาชีพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งการมีสัมพันธภาพที่ดีในสังคมอันจะส่งผลให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่ดีและมีความสุข ทั้งนี้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครจึงได้มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ 5 ด้านประกอบไปด้วย 1).ด้านการป้องกันรักษาและส่งเสริมสุขภาพอนามัย 2). ด้านการส่งเสริมกิจกรรมนันทนาการของผู้สูงอายุ 3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 4). ด้านการส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ 5) ด้านการส่งเสริมการศึกษา ซึ่งแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้านนี้สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐและยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้มีความสุข มั่นคง และยั่งยืนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2562). มาตรการขับเคลื่อนระเบียบวาระแห่งชาติเรื่องสังคมผู้สูงอายุ (ฉบับปรับปรุง), (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2563). สถิติผู้สูงอายุประเทศไทย 77 จังหวัด ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2563. เรียกใช้เมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://www.dop.go.th/th/known/side/1/1/335>

- กรมอนามัย. (2564). โครงการพัฒนาและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ ปี 2564. เรียกใช้เมื่อ 5 กรกฎาคม 2564 จาก <http://doc.anamai.moph.go.th/index.php?r=str-project/view&id=4425>
- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพมหานคร: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ. (2015). สูงวัยในศตวรรษที่ 21: การเฉลิมฉลองและความท้าทาย. อังกฤษ: กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ.
- กองยุทธศาสตร์และสิ่งแวดลอม. (2561). รายงานข้อมูลผู้สูงอายุของกรุงเทพมหานครจากฐานประชากรในระบบทะเบียนราษฎร ณ เดือนธันวาคม 2561. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2564 จาก http://www.bangkok.go.th/upload/user/00000132/download/22_02_62fullpaper.pdf
- มติชนออนไลน์. (2561). โลกกับความท้าทาย ของ “สังคมสูงอายุ”. เรียกใช้เมื่อ 28 มกราคม 2564 จาก https://www.matichon.co.th/foreign/indepth/news_789840
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2563). อาชีวะเปิดหลักสูตรการดูแลผู้สูงอายุเอาใจสังคม สว. เรียกใช้เมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <https://www.vec.go.th>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). คนไทยแห่งอนาคต. วารสารเศรษฐกิจและสังคม, 56 (2), 1-100.
- สำนักนโยบายและแผนการอาชีวศึกษา. (2563). แผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- Unicef. (2012). Ageing in the Twenty-First Century: A Celebration and A Challenge. England: United Nations Population Fund.

องค์ประกอบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษา
ของโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษา
ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย*
STEM EDUCATION MANAGEMENT COMPONENT
OF STEM NETWORK OF SECONDARY SCHOOLS IN THAILAND

สุดารัตน์ พรหมแก้ว

Sudarat Phromkaew

เอกรินทร์ สังข์ทอง

Ekkarin Sungtong

ชวลิต เกิดทิพย์

Chawalit Kerdtip

ชิตชนก เชิงเช่า

Chidchanok Churngchow

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

E-mail: sudarat_pat@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้เทคนิคเดลฟาย มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบปลายเปิด และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยเก็บข้อมูล 3 รอบ รอบที่ 1 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ รอบที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยนำคำตอบจากรอบที่ 1 มาสร้างเป็นข้อคำถาม และรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยนำผลจากรอบที่ 2 มาเพิ่มค่ามัธยฐานของน้ำหนักคะแนน จากคำตอบของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ ช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำตอบของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และน้ำหนักคะแนนของคำตอบเดิมของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านได้ทราบบำตอบ และทบทวนคำตอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายสะ

* Received 9 June 2021; Revised 3 July 2021; Accepted 20 July 2021

เต็มศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบย่อย 34 ตัวบ่งชี้ ดังนี้ องค์ประกอบ ที่ 1 การขับเคลื่อนสะเต็มศึกษาของผู้บริหาร มี 2 องค์ประกอบย่อย 9 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาครูด้านสะเต็มศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนการสอน สะเต็มศึกษา มี 3 องค์ประกอบย่อย 7 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบที่ 5 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มี 8 ตัวบ่งชี้ และ องค์ประกอบที่ 6 การนิเทศแบบร่วมพัฒนา มี 2 ตัวบ่งชี้

คำสำคัญ: องค์ประกอบ, การบริหารจัดการ, สะเต็มศึกษา, โรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษา, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objective of this research was to Component of STEM network school of secondary school in Thailand. This research was Quantitative Research by composition analysis using Delphi method by 17 experts. The research instrument was an open-ended and 5-rating scales questionnaire form. By data collecting for 3 rounds. 1st round was a close-ended questionnaire open for the experts to express their opinion freely, 2nd round was a 5 rating-scales questionnaire by using the answers from 1st round, and 3rd round was 5 rating-scales questionnaire by using the results from the 2nd round to adding the median of score weights from the responses of the expert group. The interquartile range of the expert group and the weight of the original answer of the expert and each of the experts know and review the answers. The statistical tools for data analysis were the mode, median and interquartile range. The study revealed as follows: STEM education management of STEM network of secondary schools in Thailand included 6 main components, 5 sub-components, 34 indicators, for instance, Component 1: Driving STEM education management of school administrators consisted of 2 sub-components and 9 indicators, Component 2: STEM education teacher development included 4 indicators, Component 3: Institutional curriculum development included 4 indicators, Component 4: Learning management of STEM education included 3 sub-components and 7 indicators, Component 5: Network engagement consisted of 8 indicators and Component 6: Developmental co-supervision included 2 indicators.

Keywords: Composition, Management, STEM education, STEM network school, Secondary School

บทนำ

ปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและเทคโนโลยีเป็นเหตุให้ทุกประเทศต้องเร่งพัฒนาประชากรของตนให้มีคุณภาพสูงขึ้น ประเทศไทยเองก็ต้องการปรับเปลี่ยนประเทศให้สอดคล้องกับโลกในศตวรรษที่ 21 โดยการพัฒนาประเทศให้ก้าวผ่านสามกับดัก ที่ประเทศไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน กับดักแรกคือ กับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) เป็นกับดักที่เกิดจากการที่ประเทศไทยไม่มีฐานรากของตนเองไม่มีภูมิคุ้มกันที่เพียงพอ กับดักที่สองคือ กับดักความเหลื่อมล้ำ (Inequality Trap) เป็นกับดักที่เกิดจากช่องว่างของรายได้และโอกาสของคนจนและคนรวย และกับดักที่สามคือ กับดักความไม่สมดุล (Imbalance Trap) เป็นกับดักที่เกิดจากประเทศไทยเน้นความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ แต่ละเลยการรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้ง 3 กับดักข้างต้นเป็นเหตุผลสำคัญในการสร้างโมเดล Thailand 4.0 ซึ่งเป็นโมเดลเศรษฐกิจที่จะนำพาประเทศไทยให้หลุดพ้นจากสามกับดักพร้อม ๆ กับเปลี่ยนผ่านประเทศไทยไปสู่ประเทศ ในโลกที่หนึ่ง ที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน อย่างเป็นรูปธรรม (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559) การขับเคลื่อนประเทศให้มีความมั่นคงตาม โมเดล Thailand 4.0 นั้นควรเริ่มจากการเตรียมคนไทย 4.0 ให้พร้อมก้าวสู่โลกที่หนึ่ง ด้วยการบ่มเพาะคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเครื่องมือที่จะพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้เป็นไปตามความคาดหวังนี้ได้คงมีเพียงการจัดการศึกษาเท่านั้น

การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีความพร้อมกับการใช้ชีวิตในศตวรรษที่ 21 ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะสำหรับการออกไปดำรงชีวิตในโลกศตวรรษที่ 21 โดยทักษะที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็น ดังที่ วิจารณ์ พานิช ได้กล่าวถึงทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ไว้ว่าสารวิชาที่มีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนการสอนจึงควรเกิดจากการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองของผู้เรียนโดยมีครูคอยให้คำแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ผู้เรียนแต่ละคนสามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) การศึกษาที่เหมาะสมคือ การจัดการเรียนการสอนตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่บูรณาการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริงเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต (สุพรรณิ ขาญประเสริฐ, 2557) สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) เห็นความสำคัญของการเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี จึงได้จัดตั้งเครือข่ายสะเต็มศึกษาประเทศไทยขึ้นเพื่อตอบสนองยุทธศาสตร์ที่มุ่งหวังจะขับเคลื่อนสะเต็มศึกษาให้เกิดขึ้นในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม โดยการประสานความ

ร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนผ่านทาง ศูนย์ส่งเสริมศึกษาแห่งชาติ และศูนย์ส่งเสริมศึกษาภาคที่กระจายอยู่ใน 12 จังหวัด ทั่วประเทศ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ที่เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนตามแนวทาง สะเต็มศึกษาจึงได้กำหนดเป็น 1 ใน 11 นโยบายสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการปี 2560 โดย กำหนดให้มีโครงการขับเคลื่อนสะเต็มศึกษาให้กับโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งสิ้น 2,250 โรงเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และ เทคโนโลยีให้เท่าเทียมนานาชาติ และสร้างกำลังคนสายอาชีพที่มีคุณภาพให้กับประเทศชาติ

เมื่อสะเต็มศึกษาปรากฏขึ้นมาในฐานะนโยบาย ที่ต้องปฏิบัติจึงเกิดผลกระทบเป็น ปฏิกริยาในสองลักษณะ คือ แรงต้าน และความเฉื่อย โดยแรงต้านจะแสดงออกมาจากผู้ที่เกี่ยวข้องที่มองว่าสะเต็มศึกษา คือสิ่งแปลกปลอมของห้องเรียนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ใน ส่วนของความเฉื่อยนั้น ผู้เกี่ยวข้องมักจะมองว่าสะเต็มศึกษาเป็นอีกนโยบายหนึ่งที่เข้ามาเป็น กระแสเพียงชั่วระยะเวลาเท่านั้น จึงไม่ตื่นตัว ไม่รับรู้ ดังคำตอบของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เคย เข้าร่วมโครงการพัฒนาวิชาชีพครูตามแนวทางสะเต็มศึกษาที่ระบุว่า “ครูยังลังเล กับแนวการ ปฏิบัติ ไม่แน่ใจว่าสะเต็มจะยั่งยืนนานแค่ไหน” ทั้งแรงต้านและความเฉื่อยส่งผลให้การ ขับเคลื่อนสะเต็มศึกษาสู่การปฏิบัติเป็นไปได้ยาก (สุทธิดา จำรัส, 2559) ถึงแม้ว่านโยบายด้าน สะเต็มศึกษา จะชัดเจนขึ้น แต่การนำนโยบายสะเต็มศึกษาลงสู่การปฏิบัติยังไม่มีแนวปฏิบัติที่ ชัดเจน โดยเฉพาะด้านหลักสูตรที่ยังไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษา อีกทั้งตัว ครูผู้สอนเองก็ยังไม่เข้าใจวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษา รวมทั้งตัวผู้บริหารเองก็ ยังไม่เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาทั้งในเรื่องการนำ นโยบายลงสู่การปฏิบัติ การพัฒนาครู และการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งผู้ที่จะตอบ คำถามต่าง ๆ ได้ดีที่สุดคงจะเป็นผู้บริหารโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษาที่ได้จัดกิจกรรมการ เรียนรู้ตามแนวทางสะเต็มศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา 2557 แต่เนื่องจากโรงเรียนเครือข่ายสะเต็ม ศึกษาามีหลายประเภท คือ โรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนขยายโอกาส และโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยเลือกศึกษาเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้วยเหตุผลที่ว่าโรงเรียนมัธยมศึกษามุ่งเน้นให้ ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านวิชาการ และวิชาชีพที่สามารถนำไปประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับวัย และความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน สามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์จากการเรียนรู้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง เป็น ประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต

งานวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาของโรงเรียน เครือข่ายสะเต็มศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย ทั้งในด้านหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล ว่ามีองค์ประกอบใดบ้างที่จะช่วยให้การบริหาร จัดการสะเต็มศึกษาประสบความสำเร็จ และสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เชื่อมโยงความรู้ระหว่าง วิชาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์เข้าด้วยกันได้ ซึ่งข้อค้นพบจาก

การวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียนขับเคลื่อนสะเต็มศึกษาและโรงเรียนอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสะเต็มศึกษา และการบริหารจัดการสะเต็มศึกษา มากำหนดเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามแบบปลายเปิด เพื่อเก็บข้อมูลในรอบที่ 1 แล้วนำผลที่ได้จากการเก็บข้อมูลในรอบที่ 1 มาสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เพื่อเก็บข้อมูลในรอบที่ 2 และรอบที่ 3 ตามกระบวนการเก็บข้อมูลด้วยเทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi technique) โดยผู้วิจัยกำหนดให้มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน ร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษา ทั้ง 3 รอบ ซึ่งสอดคล้องกับ Macmillan, T. T. ที่ได้เสนอว่าจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิที่จะใช้ในการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายตั้งแต่ 17 คนขึ้นไป อัตราการลดลงของความคลาดเคลื่อนจะมีน้อยมาก (Macmillan, T. T., 1971)

ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้วิจัยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 17 คน ประกอบด้วย ผู้รับผิดชอบงานด้านสะเต็มศึกษาจาก สสวท. จำนวน 2 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษา จำนวน 3 คน ผู้อำนวยการศูนย์สะเต็มศึกษาภาค จำนวน 1 คน ผู้ประสานงานโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษา จำนวน 3 คน ครูผู้สอนสะเต็มศึกษาในโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษา จำนวน 3 คน ครูที่ได้รับรางวัลครูสะเต็มศึกษาดีเด่นระดับ ประเทศ จำนวน 1 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านสะเต็มศึกษา จำนวน 2 คน และศึกษานิเทศก์ ที่ดูแลด้านสะเต็มศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 2 คน

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสะเต็มศึกษา และการบริหารจัดการสะเต็มศึกษามาสร้างเป็นแบบสอบถามปลายเปิด และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ
2. นำแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับ ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา และความเหมาะสมของการใช้ภาษา
3. ปรับปรุงแบบสอบถามทั้ง 3 ฉบับตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้ทรงคุณวุฒิ

2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามให้กับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 17 คน จำนวน 3 รอบ

2.1 รอบที่ 1 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

2.2 รอบที่ 2 ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้จากแบบสอบถามปลายเปิด ในรอบที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2.3 รอบที่ 3 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามในรอบที่ 2 มาสร้างเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยเพิ่มคำมัธยฐานของน้ำหนักคะแนน จากคำตอบของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิช่วงพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำตอบของกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และน้ำหนักคะแนนของคำตอบเดิมของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านได้ทราบคำตอบ และทบทวนคำตอบ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อหาค่าฐานนิยม ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์

ผลการวิจัย

องค์ประกอบการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ 5 องค์ประกอบย่อย 34 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การขับเคลื่อนส่งเสริมศึกษาของผู้บริหาร มี 9 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบย่อยที่ 1.1 การขับเคลื่อนส่งเสริมศึกษาของผู้บริหารด้านนโยบาย

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1.1 ผู้บริหารเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของส่งเสริมศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1.2 ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนส่งเสริมศึกษาในโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1.3 ผู้บริหารติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของส่งเสริมศึกษาเป็นระยะ และแจ้งให้บุคลากรในโรงเรียนทราบ

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1.4 ผู้บริหารจัดให้มีโครงการที่เกี่ยวกับส่งเสริมศึกษาในแผนปฏิบัติการประจำปี

ตัวบ่งชี้ที่ 1.1.5 ผู้บริหารกำกับ ติดตาม ประเมินผลการขับเคลื่อนส่งเสริมศึกษา และรายงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบทุกปีการศึกษา

องค์ประกอบย่อยที่ 1.2 การขับเคลื่อนสู่เสเต็มศึกษาของผู้บริหารด้านการสนับสนุน

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2.1 ผู้บริหารส่งเสริมให้มีการนำเสเต็มศึกษาเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ เช่น บูรณาการในรายวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี หรือเปิดเป็นวิชาเพิ่มเติม หรือจัดเป็นกิจกรรมนอกชั้นเรียน เช่น ค่าย ชุมนุม หรือโครงการ

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2.2 ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาตนเองด้านการจัดการเรียนการสอน เสเต็มศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2.3 ผู้บริหารสนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมเสเต็มศึกษาอย่างเหมาะสม

ตัวบ่งชี้ที่ 1.2.4 ผู้บริหารสนับสนุนให้บุคลากรเผยแพร่ผลงานเกี่ยวกับเสเต็มศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาครูด้านเสเต็มศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 2.1 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรเข้าร่วมงานประชุม สัมมนาเกี่ยวกับเสเต็มศึกษาในระดับชาติ หรือนานาชาติ

ตัวบ่งชี้ที่ 2.2 ผู้บริหารเชิญบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเสเต็มศึกษามาให้ความรู้แก่บุคลากรทั้งโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 2.3 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูเข้ารับการพัฒนาตนเองด้านเสเต็มศึกษากับหน่วยงานต่าง ๆ หรือผ่านระบบออนไลน์

ตัวบ่งชี้ที่ 2.4 ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูใช้กระบวนการ PLC ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับ เสเต็มศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มี 4 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 3.1 โรงเรียนจัดทำหลักสูตรเสเต็มศึกษาที่ครอบคลุมมาตรฐาน และตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตัวบ่งชี้ที่ 3.2 โรงเรียนมีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เชื่อมโยงเสเต็มศึกษาเข้ากับบริบทของโรงเรียนและชุมชน

ตัวบ่งชี้ที่ 3.3 ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 3.4 โรงเรียนนำผลจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษามาพัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้การใช้หลักสูตรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนการสอนเสเต็มศึกษา มี 7 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

องค์ประกอบย่อยที่ 4.1 การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1.1 ครูผู้สอนบูรณาการเสเต็มศึกษาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือข้ามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ตามมาตรฐาน/ ตัวชี้วัด ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้

ตัวบ่งชี้ที่ 4.1.2 ครูผู้สอนมีการดำเนินการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในรูปแบบของโครงการ

องค์ประกอบย่อยที่ 4.2 การจัดการเรียนการสอนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2.1 ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาในกิจกรรมชุมนุม

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2.2 ครูผู้สอนจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาในลักษณะการเข้าค่ายสะเต็มศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 4.2.3 ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาในกิจกรรมลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้

องค์ประกอบย่อยที่ 4.3 การวัดและประเมินผล

ตัวบ่งชี้ที่ 4.3.1 ครูผู้สอนประเมินการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาตามสภาพจริง ทั้งภาคความรู้ และทักษะกระบวนการ

ตัวบ่งชี้ที่ 4.3.2 ครูผู้สอนประเมินการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การถามตอบ การอภิปราย การทำ folio ผลงาน การนำเสนองาน

องค์ประกอบที่ 5 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มี 8 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 5.1 ศูนย์สะเต็มศึกษาภาคเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุน และช่วยเหลือโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น สื่อ อุปกรณ์ วิทยากร

ตัวบ่งชี้ที่ 5.2 โรงเรียนเข้าร่วมงานเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนต่าง ๆ ในศูนย์สะเต็มศึกษาภาค

ตัวบ่งชี้ที่ 5.3 ศูนย์สะเต็มศึกษาภาคมีส่วนร่วมในการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล การจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาของโรงเรียนในด้านหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

ตัวบ่งชี้ที่ 5.4 มหาวิทยาลัยในพื้นที่ให้การสนับสนุนห้องปฏิบัติการ หรืออุปกรณ์ หรือวิทยากรในการส่งเสริมการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาของโรงเรียน

ตัวบ่งชี้ที่ 5.5 โรงเรียนเชิญทูตสะเต็ม มาพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์กับครูผู้สอนและผู้เรียนอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยการบรรยาย ทำกิจกรรม หรือการไปศึกษาดูงานในสถานที่จริงของ ทูตสะเต็ม

ตัวบ่งชี้ที่ 5.6 โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมด้านบุคลากร งบประมาณและทรัพยากรที่มีในชุมชนเพื่อนำมาวางแผนร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน

ตัวบ่งชี้ที่ 5.7 โรงเรียนสร้างความร่วมมือกับปราชญ์ชุมชน หรือหน่วยงานของรัฐ หรือเอกชนในพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ หรือเป็นวิทยากรให้กับผู้เรียน หรือสนับสนุนด้านงบประมาณ

ตัวบ่งชี้ที่ 5.8 โรงเรียนเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายร่วมประเมินผลการจัดสะเต็มศึกษาของโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 6 การนิเทศแบบร่วมพัฒนา มี 2 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

ตัวบ่งชี้ที่ 6.1 ผู้บริหาร และครูร่วมกันนิเทศเพื่อให้ข้อเสนอแนะ หรือข้อสังเกตเชิงกัลยาณมิตร

ตัวบ่งชี้ที่ 6.2 โรงเรียนเข้ารับการนิเทศแบบร่วมพัฒนาจากหน่วยงานภายนอก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การขับเคลื่อนส่งเสริมศึกษาของผู้บริหาร 2) การพัฒนาครูด้านส่งเสริมศึกษา 3) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 4) การจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมศึกษา 5) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และ 6) การนิเทศแบบร่วมพัฒนา ผลการวิจัยใกล้เคียงกับสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ ที่พบว่าองค์ประกอบการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาในสถานศึกษา มี 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดนโยบาย 2) การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 3) การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา 4) การนิเทศและการประเมินผล และ 5) การสร้างเครือข่ายแนวร่วมพัฒนา (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2561)และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ทำการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายการส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านส่งเสริมศึกษาของประเทศไทย โดยศึกษาการจัดการศึกษาด้านส่งเสริมศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ออสเตรเลีย จีน และเกาหลีใต้ เพื่อสรุปแนวปฏิบัติที่ดี ในการพัฒนาส่งเสริมศึกษาของประเทศไทย ได้แก่ 1) นโยบาย แผนพัฒนาส่งเสริมศึกษาและการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษา 2) การผลิตและพัฒนาวิชาชีพครูส่งเสริม 3) การพัฒนาหลักสูตรส่งเสริมศึกษา 4) การประเมินผลส่งเสริมศึกษา และ 5) การสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) ทั้งนี้ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การขับเคลื่อนส่งเสริมศึกษาของผู้บริหาร

ผลจากการวิจัย พบว่าองค์ประกอบที่สำคัญ คือการขับเคลื่อนส่งเสริมศึกษาของผู้บริหารซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักในการบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายส่งเสริมศึกษา เนื่องจากผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารสถานศึกษาเพราะผู้บริหารคือผู้ที่กำหนดนโยบายและทิศทางการดำเนินงานของสถานศึกษา และเป็นผู้นำในการบริหารงานต่าง ๆ ในโรงเรียน การที่ผู้บริหารเข้ามาขับเคลื่อนส่งเสริมศึกษาด้วยตัวเองเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นที่ยืนยันว่าส่งเสริมศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะถ้าหากผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญหรือไม่ขับเคลื่อนส่งเสริมศึกษาด้วยตัวเอง ครูผู้สอนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอาจจะไม่ให้ความร่วมมือ การบริหารจัดการส่งเสริมศึกษาก็จะเป็นไปได้ยาก ดังเช่นที่ พรทิพย์ ศิริภักทธาชัย (2556) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จของการ

เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสถานศึกษาเพราะสะสมเต็มศึกษาต้องการผู้บริหารมืออาชีพที่สามารถบริหารจัดการอย่างมียุทธศาสตร์ เป็นนักวิชาการที่มุ่งพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเป็นหลัก เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดและการบริหาร (พรทิพย์ ศิริภัทราชัย, 2556) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าองค์ประกอบการขับเคลื่อนสะสมเต็มศึกษาของผู้บริหารจึงเป็นองค์ประกอบแรกที่มีความสำคัญ นอกจากนี้ยังมีองค์ประกอบย่อยที่มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนสะสมเต็มศึกษาของผู้บริหาร คือ การขับเคลื่อน สะเต็มศึกษาด้านนโยบาย และการขับเคลื่อนสะสมเต็มศึกษาด้านการสนับสนุนการขับเคลื่อนสะสมเต็มศึกษาของผู้บริหารด้านนโยบาย นั้นเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นมากที่สุดในการนำนโยบายด้านสะสมเต็มศึกษาเข้าสู่การปฏิบัติในโรงเรียน เพราะการกำหนดนโยบายเป็นการกำหนดทิศทางการทำงานของโรงเรียน ถ้าผู้บริหารไม่กำหนดนโยบายด้านสะสมเต็มศึกษาไว้ตั้งแต่ต้นการดำเนินงานเกี่ยวกับ สะเต็มศึกษา จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ผู้บริหารจึงควรกำหนดนโยบาย และแผนสะสมเต็มศึกษาที่สอดคล้องกับทิศทางพัฒนาประเทศอย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) สอดคล้องกับ สถาบันส่งเสริม การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่ได้เสนอแนะแนวทางการบริหาร จัดการสะสมเต็มศึกษาไว้ว่าผู้บริหารควรกำหนดนโยบายขับเคลื่อนสะสมเต็มศึกษาในโรงเรียน และกำหนดแผนกลยุทธ์การดำเนินกิจกรรมสะสมเต็มศึกษาที่ชัดเจน ส่วนการขับเคลื่อนสะสมเต็มศึกษาของผู้บริหารด้านการสนับสนุนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นในการบริหารจัดการสะสมเต็มศึกษาเช่นเดียวกัน เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมสะสมเต็มศึกษาในโรงเรียนนั้นควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารทั้งในด้านของบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การบริหารจัดการสะสมเต็มศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัญญณัช สมครกิจ ที่พบว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ด้าน การอำนวยความสะดวก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 ลำดับ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ครูจัดการเรียนรู้สะสมเต็มศึกษา เช่น หนังสือ สื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้เพื่อวางแผนทางการจัดการเรียนรู้สะสมเต็มศึกษา และส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อให้ครูไปใช้ในการจัดการเรียนรู้สะสมเต็มศึกษา (กัญญณัช สมครกิจ, 2561)

องค์ประกอบที่ 2 การพัฒนาครูด้านสะสมเต็มศึกษา

การพัฒนาครูด้านสะสมเต็มศึกษาเป็นองค์ประกอบที่ 2 ที่มีความสำคัญในการบริหารจัดการสะสมเต็มศึกษา รองจากการขับเคลื่อนสะสมเต็มศึกษาของผู้บริหาร สืบเนื่องจากครูคือผู้ที่จะนำแนวทางการจัดการเรียนการสอนสะสมเต็มศึกษาไปใช้กับนักเรียน ดังนั้นครูจึงควรมีทักษะสะสมเต็มศึกษา ดังเช่นที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่ได้กล่าวไว้ว่า ควรพัฒนาครูประจำการให้มีทักษะสะสมเต็ม และมีความรู้ความสามารถในการสร้างเสริมทักษะสะสมเต็มให้แก่ผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รสริน พันธุ์ ที่พบว่า

กระบวนการพัฒนาผู้นำครูสะเต็มศึกษา ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) การพัฒนาครูสะเต็มศึกษา ประกอบด้วยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสะเต็มศึกษา การพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา และการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษา และ 2) การพัฒนาผู้นำครูสะเต็มศึกษา ประกอบด้วยกิจกรรมพัฒนาผู้นำครูสะเต็มศึกษาเพื่อการเรียนรู้ เพื่อการคิด เพื่อการเปลี่ยนแปลง และเพื่อการสร้างสรณ์นวัตกรรม เพราะการพัฒนาครูเป็นกระบวนการมุ่งผลสัมฤทธิ์ที่เชื่อมโยงกับสิ่งที่ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้ และต้องสามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (รสริน พันธุ์, 2562) ดังที่ พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์ ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาครูที่ดีและชัดเจนจะมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความเข้าใจที่ถูกต้องในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือกระทำ เพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพโดยการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้แก่บุคลากร การจัดประชุมหรือการร่วมประชุมวิชาการนานาชาติ การเชิญผู้ทรงคุณวุฒิมาให้ความรู้ การพัฒนาครูไม่ว่าจะด้วยรูปแบบใดก็ตาม เป็นการส่งเสริมให้ครูได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพ และความถนัด เพื่อนำความรู้ไปพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน (พรทิพย์ ศิริภัทรราชย์, 2556)

องค์ประกอบที่ 3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การพัฒนาหลักสูตรนั้น ผู้บริหารและครูจะต้องร่วมกันวิเคราะห์หลักสูตรของสถานศึกษา เพื่อนำกิจกรรมสะเต็มไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับรายละเอียดของเนื้อหา พัฒนาสื่อการเรียนการสอนหรือจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ โดยเน้นการบูรณาการสาระการเรียนรู้ในหลากหลายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะด้านสะเต็มและทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า ควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนในทุกระดับให้สอดคล้องกับการพัฒนาสะเต็มศึกษาตั้งแต่หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรสถานศึกษา และแผนการเรียนการสอน โดยเน้นการบูรณาการสาระการเรียนรู้ในหลากหลายวิชา เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะด้านสะเต็ม และทักษะในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) สอดคล้องกับ มนตรี จุฬาวัฒนพล ที่กล่าวว่า หลักสูตรจะต้องเน้นการบูรณาการระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และคณิตศาสตร์ นอกจากสาระความรู้แล้ว หลักสูตรยังต้องเน้นทักษะ การคิดและการประยุกต์ใช้ การแก้ปัญหาและการสร้างนวัตกรรมเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน (มนตรี จุฬาวัฒนพล, 2556) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และลัดดาวลัย เพชรโรจน์ ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวมควรให้ความสำคัญกับการวางแผนจัดทำหลักสูตรโดยใช้แนวคิดสะเต็มศึกษา ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง เพราะความชัดเจน ถูกต้องและสอดคล้องของหลักสูตรจะช่วยให้ครูผู้สอนนำไปจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และลัดดาวลัย เพชรโรจน์, 2561)

องค์ประกอบที่ 4 การจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษา

การจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษา เป็นอีกหนึ่งองค์ประกอบที่มีความสำคัญเพราะเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้เรียนโดยตรง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาจึงควรเน้นการกำหนดประเด็นปัญหาหรือหัวข้อที่สามารถเชื่อมโยงสู่การบูรณาการความรู้ทั้ง 4 สาขาวิชา โดยคำนึงถึงการกำหนดแนวคิดหลักที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในบริบทที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ (วรรณพงษ์ เจริญโพธิ์ และอาทร นกแก้ว, 2563) การจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาของโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษา มี 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน การจัด การเรียนการสอนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และการวัดและประเมินผล สอดคล้องกับ สุพรรณิ ขาญประเสริฐ ที่กล่าวว่า โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามแนวทางของสะเต็มศึกษาได้หลายรูปแบบ ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน (สุพรรณิ ขาญประเสริฐ, 2557)

การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดกิจกรรมโดยครูผู้สอนบูรณาการสะเต็มศึกษาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้ หรือข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สามารถเชื่อมโยงกันได้ หรือในรูปแบบของโครงการ สอดคล้องกับ จิรประวัติ ศรีวัฒนทรัพย์ ที่กล่าวว่า การนำกิจกรรมสะเต็มศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนสามารถดำเนินการได้ โดยการจัดกิจกรรมสอดแทรกไปตามเนื้อหาที่เกี่ยวข้องของแต่ละรายวิชาภายในคาบเรียน หรือจัดกิจกรรมไว้ในรายวิชาเลือกเสรีของกลุ่มวิชาต่าง ๆ (จิรประวัติ ศรีวัฒนทรัพย์, 2559) และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาจณรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์ ที่พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนการสอนสะเต็มศึกษาที่ไม่เป็นทางการสามารถจัดได้โดยการบูรณาการสะเต็มศึกษาในรายวิชา คือ ผู้สอน บูรณาการเนื้อหาสะเต็มศึกษาเข้าไปในรายวิชา และเนื้อหาวิชาที่ตนเองสอน (อาจณรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์, 2560)

การจัดการเรียนการสอนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษา ส่วนใหญ่จะเป็นการจัดกิจกรรมชุมนุม และการจัดกิจกรรมค่ายสะเต็ม สอดคล้องกับ จิรประวัติ ศรีวัฒนทรัพย์ ที่กล่าวว่า การนำกิจกรรมสะเต็มศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนสามารถดำเนินการได้โดยการจัดกิจกรรมไว้ในกลุ่มกิจกรรมนอกห้องเรียนต่าง ๆ (จิรประวัติ ศรีวัฒนทรัพย์, 2559) เช่น ชุมนุม ค่าย กิจกรรมชุมนุม เป็นการรวมกลุ่มของผู้เรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ของตนเองให้เต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ส่วนการจัดค่ายสะเต็มศึกษาเป็นการจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ และทักษะการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ดังที่สุดาวรรณ เครือพานิช ได้กล่าวไว้ว่า การจัดค่าย เป็นการเปลี่ยนแหล่งของความรู้ เปลี่ยนบริบท การเรียนรู้ จากการเรียนรู้จากตำราเรียน และครู สู่การเรียนรู้จากผู้รู้อื่น ๆ และจากสถานการณ์จริง (สุดาวรรณ เครือพานิช, 2553)

การวัดผลและประเมินผลนั้น ครูผู้สอนประเมินการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาตามสภาพจริง ทั้งภาคความรู้ และทักษะกระบวนการ โดยใช้การประเมินการจัดกิจกรรมสะเต็มศึกษาที่หลากหลาย เช่น การสังเกต การอภิปราย การนำเสนองาน สอดคล้องกับ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่กล่าวว่า ควรปรับเปลี่ยนการวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับสะเต็มศึกษารวมทั้งทำการศึกษาให้เชื่อมโยงกับการทำงานจริง เพราะการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอาจไม่สามารถวัดและประเมินด้วยวิธีการแบบเดิมได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

องค์ประกอบที่ 5 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยการเข้ามามีส่วนร่วมนั้นต้องให้บุคคลได้มีส่วนร่วมรับรู้ขั้นตอนหรือเป็นการ มีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร และรวมทั้งให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย ซึ่งจะทำให้กิจกรรม หรืองานที่ปฏิบัตินั้นบังเกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุด (บุญเชิด สุขอภิรมย์, 2541) ซึ่งการที่ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมเป็นการช่วยให้การจัดกิจกรรมประสบความสำเร็จ ดังเช่นที่ วินัย ดิสงส์ กล่าวว่า การที่ผู้บริหารจงใจให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ เพื่อพัฒนางานที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงขึ้น ซึ่งระบบการบริหารแบบ มีส่วนร่วมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันและเป็นที่ยอมรับว่าได้ผลในเชิงปฏิบัติมาก (วินัย ดิสงส์, 2549) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่รายงานการวิจัยเพื่อจัดทำข้อเสนอนโยบายการส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านสะเต็มศึกษาของประเทศไทย ได้เสนอแนะไว้ว่า ควรเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนหรืออุตสาหกรรมเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น เพื่อให้การจัดการศึกษาและพัฒนากำลังคนทางด้านสะเต็มตอบสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรมอย่างแท้จริงโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานจริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559)

องค์ประกอบที่ 6 การนิเทศแบบร่วมพัฒนา

การนิเทศแบบร่วมพัฒนาเป็นการนิเทศที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ทางการนิเทศระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ศึกษาานิเทศก์ และครู เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบเป็นกระบวนการนิเทศการศึกษา และกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งพัฒนาการเรียนการสอนที่ดำเนินการในโรงเรียนโดยบุคลากรในโรงเรียนเป็นหลัก ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และบุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนโดยตรง (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2550) สอดคล้องกับ ชาญชัย อาจิสมาจารย์ ที่กล่าวว่า การนิเทศ เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่ไม่ หยุดนิ่งในการให้คำแนะนำ และการชี้ช่องทางในลักษณะที่เป็นกันเองแก่ครูเพื่อการปรับปรุงตัวของเขา ตลอดจนสภาพการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาที่พึงประสงค์ การนิเทศเป็นกระบวนการ

ชี้แนะการจัดการเรียนการสอนของครู เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด (ชาญชัย อาจิณสมาจาร, 2547) ดังที่ ฉวีวรรณ พันวัน ได้สรุปไว้ว่าการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการร่วมกันทางการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ และเกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดแก่ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพตามจุดหมายของหลักสูตร ซึ่งการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นงานในความรับผิดชอบของผู้บริหารโดยตรง ซึ่งการนิเทศภายในโรงเรียนจะสำเร็จลงได้จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจาก 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิเทศ และผู้รับการนิเทศ หากขาดความร่วมมือจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การนิเทศจะไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จ (ฉวีวรรณ พันวัน, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย พบว่า การขับเคลื่อนสะเต็มศึกษาของผู้บริหารมีความสำคัญมากและเป็นหัวใจหลักในการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาของสถานศึกษา ทั้งในเรื่องของการพัฒนาครู การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย และการนิเทศติดตามโดยเฉพาะการนิเทศติดตามที่ผู้บริหารควรนิเทศอย่างต่อเนื่อง และนำผลจากการนิเทศไปปรับปรุง พัฒนาการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาต่อไป เพื่อให้การบริหารจัดการสะเต็มศึกษามีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้บริหารควรตระหนักและให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา เพราะผู้บริหารคือผู้นำขององค์กรที่สามารถกำหนดทิศทางหรือแนวทางการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.เอกรินทร์ สังข์ทอง อาจารย์ที่ปรึกษาหลักผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลิต เกิดทิพย์ และ รองศาสตราจารย์ ดร.ชิดชนก เชิงเขาว์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนเครือข่ายสะเต็มศึกษาทุกท่าน ที่กรุณาตอบแบบสอบถาม ให้ข้อมูล และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 15 ที่สนับสนุนทุนการศึกษา และขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสถานวิจัยพหุวัฒนธรรมศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (สพย.) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ที่สนับสนุนทุนวิจัย

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2550. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศสู่ความมั่งคั่ง มั่นคง และยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2563 จาก https://www.saerhung.go.th/datacenter/doc_download/a_310717_125838.pdf
- กัญญณัช สมศรีกิจ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการจัดการเรียนรู้สะเต็มศึกษาในสถานการณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จิรประวัติ ศรีวัฒนทรัพย์. (2559). คู่มืออินเทอร์เน็ตพัฒนาครูคณิตศาสตร์เสริมศักยภาพผู้เรียนสู่ศตวรรษที่ 21. ราชบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2.
- ฉวีวรรณ พันวัน. (2552). การนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 2. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. (2547). การนิเทศการสอนแบบใหม่. กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์.
- บุญเชิด สุขอภิรมย์. (2541). บทบาทของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนกับการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดราชบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พรทิพย์ ศิริภัทราชัย. (2556). STEM Education กับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. วารสารนักบริหาร, 33(2), 49-56.
- มนตรี จุฬารัตนทล. (2556). สะเต็มศึกษาประเทศไทยและทูตสะเต็ม. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 42(185), 14-18.
- รสริน พันธ. (2562). รูปแบบการพัฒนาผู้นำครูสะเต็มศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วรรณพงษ์ เจริญโพธิ์ และอาทร นกแก้ว. (2563). STEM (ตอนที่ 1: อะไรและทำไม). เรียกใช้เมื่อ 18 กันยายน 2563 จาก <http://www.ilearnsci.com/423522458>
- วัชร เล่าเรียนดี. (2550). การนิเทศการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- วินัย ดิสสงค์. (2549). การบริหารโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.

- สาวิตรี สิทธิชัยกานต์ และลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์. (2561). รูปแบบการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดสะเต็มศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายศูนย์สะเต็มศึกษาภาค. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 9(1), 17-32.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). ข้อเสนอนโยบายการส่งเสริมการจัดการศึกษาด้านสะเต็มศึกษาของประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุดารรรณ เครือพานิช. (2553). การเรียนรู้ผ่านกระบวนการค่าย. วารสารวิชาการ, 13(1), 16-19.
- สุทธิดา จำรัส. (2559). สะเต็มศึกษาบนเส้นทางวิชาการรับใช้สังคม : จุดเปลี่ยนการเรียนรู้สู่อนาคต. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 31(3), 35-36.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(2), 237-250.
- สุพรรณิ ขาญประเสริฐ. (2557). สะเต็มศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 42(186), 3-5.
- อาจณรงค์ มโนสุทธิฤทธิ์. (2560). รูปแบบการพัฒนาครูมัธยมศึกษาให้มีความสามารถด้านการออกแบบบทเรียน STEM Education โดยการศึกษาบทเรียนและเครือข่ายสังคมออนไลน์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Macmillan, T. T. (1971). The delphi technique. Paper Presented at the annual meeting of the California Junior Colleges Associations Committee on Research and Development. Monterey: California.

การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม*
DEVELOPMENT OF WEBSITE TO PROMOTE
THE DOCTOR OF PHILOSOPHY PROGRAM
IN INDUSTRIAL TECHNOLOGY

อัษฎา วรรณกายนต์

Asada Wannakayont

ชาติชาย จรรย์ศิริไพศาล

Chatchai Charansiripisan

อภิชัย ไพโรจน์

Aphichai Praisin

ลลิตทิพย์ รุ่งเรือง

Lalintip Rungruang

แดงน้อย ปุสาเดช

Dangnoi Poosadach

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Surindra Rajabhat University, Thailand

E-mail: praisin.ap@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต 2) เพื่อพัฒนาเว็บไซต์ 3) ศึกษาคุณภาพเว็บไซต์จากผู้เชี่ยวชาญ และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ในการใช้งานเว็บไซต์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาปัญหาและความต้องการเว็บไซต์ จำนวน 10 คน เลือกแบบเจาะจง และ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ จำนวน 250 คน เลือกแบบเจาะจง และแบบบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เว็บไซต์ แบบประเมินคุณภาพ และแบบประเมินความพึงพอใจออนไลน์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ปัญหาและความต้องการจากกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ โดยประยุกต์ใช้หลักการออกแบบของ ADDIE Model จากนั้นนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพ ให้กลุ่มตัวอย่างทดลองใช้งานเว็บไซต์ ประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์

* Received 9 June 2021; Revised 5 July 2021; Accepted 26 July 2021

และนำผลที่ได้มาจากการประเมินคุณภาพและประเมินความพึงพอใจมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาในส่วน of เว็บไซต์เดิม ได้แก่ การปรับปรุงเว็บไซต์ทำได้ยาก ใช้เวลานาน รายละเอียดข้อมูลของหลักสูตรมีน้อย ในส่วนของความต้องการเว็บไซต์ ได้แก่ สามารถทำการปรับปรุงเว็บไซต์ได้ง่าย มีค่าใช้จ่ายในการพัฒนาเว็บไซต์ที่ค่อนข้างต่ำ และสามารถทำการปรับปรุงเว็บไซต์ ได้ด้วยตนเอง เป็นต้น ผลการประเมินคุณภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.62 และการประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ of ผู้ใช้ ในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีค่าเท่ากับ 0.53

คำสำคัญ: การพัฒนาเว็บไซต์, การประชาสัมพันธ์, หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

Abstract

The research objectives were 1) to study the problems and needs of the website for public relations, 2) to develop a website, 3) to study the quality of the website by experts, and 4) to study the satisfaction of website users. The sample group consisted of 10 participants selected by purposive sampling used to study the problems and needs of the website. And 250 website users were selected by purposive and convenience sampling for the satisfaction study. Research tools were including an interviewed form, website, quality assessment form, and the online satisfaction assessment form. Collected the data of the problems and needs by interviewing the participants and used the data to design and develop the website by applying the design principle of the ADDIE Model. After that, the experts have assessed the quality of the website before sending the qualified website to the experiment group to try out and complete the satisfaction assessment. The last, the data from the quality and satisfaction assessment of website users analyzed by descriptive statistics that including percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) the problems of the original website were difficult and taking times consuming of website updating, and there were little details of curriculum information, 2) the needs of the website consisted of; an easy to develop, low cost for maintenance, and automatic update ability of the website. 3) The overall result of the quality

assessment ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.62), and the satisfaction assessment ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.53)

Keywords: Website Development, Public Relations, Doctor of Philosophy, Program in Industrial Technology

บทนำ

“การประชาสัมพันธ์” (Public Relations) มีความสำคัญต่อองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน การประชาสัมพันธ์มีบทบาทสำคัญด้วยรูปแบบของการดำเนินงานที่แตกต่างกันตามลักษณะขององค์กร แต่โดยทั่วไปแล้วงานประชาสัมพันธ์เป็นงานเชิงสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนด้วยการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี พัฒนาส่งเสริมความเข้าใจที่ถูกต้องร่วมกันก่อให้เกิดการรู้จัก เกิดความรู้สึที่ดี เกิดความน่าเชื่อถือ รวมทั้งการรับรู้ภาพลักษณ์ที่ดีสร้างความราบรื่นระหว่างองค์กรกับสาธารณชน (อภิชาต พุกสวัสดิ์, 2556)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (อีสานใต้) เป็นแหล่งเรียนรู้ รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรทางด้าน การศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ วิทยาการจัดการ เกษตรศาสตร์ และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ประกอบกับจังหวัดสุรินทร์มีชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา และอยู่ใกล้กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นประตูในการทำธุรกิจทางการค้าและการบริการไปยังประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความต้องการผู้เชี่ยวชาญที่มีทักษะทางวิชาการ ทางด้านเทคโนโลยี และทางด้านอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตน และขยายอุตสาหกรรมไปสู่ประเทศข้างเคียง ดังนั้น ที่ตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ จึงมีความเหมาะสมที่จะจัดให้มีการเรียนการสอนในหลักสูตรทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม โดยสามารถใช้เขตพื้นที่เป็นพื้นที่ในการศึกษา การวิจัย และการศึกษาดูงานในประเทศข้างเคียงตามสภาพความเป็นจริงของพื้นที่ และเชิญผู้ที่มีประสบการณ์ทางด้านเทคโนโลยี วิศวกรรม และอุตสาหกรรม มาเป็นวิทยากรได้อีกด้วย ยิ่งกว่านั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์แห่งนี้จัดตั้งขึ้นเพื่อผลิตกำลังคนเพื่อสนองความต้องการของภาครัฐและเอกชนที่มีความต้องการจะพัฒนาบุคลากรที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญขั้นสูงทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมในภูมิภาคที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ (อัษฎา วรรณกายนต์และคณะ, 2561)

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (Doctor of Philosophy Program in Industrial Technology) เป็นหลักสูตรในระดับปริญญาเอก เริ่มเปิดรับนักศึกษาในปี พ.ศ. 2553 มีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีศักยภาพและพร้อมที่จะพัฒนานตนเองอย่างต่อเนื่องไปเป็นนักวิชาการชั้นเยี่ยมทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มีความรอบรู้ เข้าใจลึกซึ้งในทฤษฎี และ

เทคโนโลยีสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานอุตสาหกรรม มีความสามารถในการค้นคว้าวิจัยและสร้างนวัตกรรมทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรมในทิศทางที่สามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปสู่การผลิตในระบบอุตสาหกรรมให้เป็นสากลได้ และมีความสามารถในการจัดทำ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และดำเนินการโครงการด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม รวมถึงการสร้างแนวคิดและนโยบายการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม บัณฑิตที่จบการศึกษาจะมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม เป็นที่ยอมรับและทั้งภายในและภายนอกองค์กร เป็นที่ต้องการของสังคม ตลอดจนสามารถพัฒนาและเป็นผู้นำทางเทคโนโลยีอุตสาหกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ (หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม, 2559) ในปัจจุบันหลักสูตร กำลังอยู่ในช่วงปรับปรุงหลักสูตรให้เป็นไปตามมาตรฐานตามประกาศกระทรวงการศึกษาศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานการศึกษาหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ.2558 เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัย สอดคล้องกับพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อรองรับการบริหารจัดการหลักสูตรให้ได้คุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) และตามจุดเน้นของแต่ละสาขาวิชา เพื่อให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ความต้องการของผู้ใช้บัณฑิต การประกันคุณภาพการศึกษา และสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ (อัญญาวรรณกายนต์และคณะ, 2561)

ดังนั้น การประชาสัมพันธ์หลักสูตรจึงมีความสำคัญในการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจให้เกิดการรู้จัก การรับรู้ เชื่อมั่นและไว้วางใจ ในการเข้าศึกษาในหลักสูตร โดยการประชาสัมพันธ์หลักสูตรในช่วงแรก จะเป็นการประชาสัมพันธ์หลักสูตรผ่านทางเว็บไซต์ ซึ่งเว็บไซต์ในช่วงเริ่มแรกของการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ผู้ดูแลรับผิดชอบไม่สามารถเข้าไปปรับปรุงข้อมูลได้ ด้วยมาจากผู้พัฒนาเว็บไซต์เดิมได้ส่งมอบเว็บไซต์ให้กับทางหลักสูตรมาเป็นระยะเวลานานแล้ว อีกทั้งผู้ดูแลรับผิดชอบในช่วงแรกมีการเปลี่ยนงาน ทำให้ผู้ดูแลรับผิดชอบต่อจากคนแรกไม่มีรหัสผ่านเข้าระบบ และไม่รู้วิธีการเข้าใช้งานเพื่อเข้าไปปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะพัฒนาเว็บไซต์หลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยการพัฒนาเว็บไซต์ ทำได้ง่าย ปรับปรุงข้อมูลและปรับแต่งรูปแบบของเว็บไซต์ได้ด้วยตนเอง ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการบริการต่าง ๆ การพัฒนาเว็บไซต์ด้วย Google Sites มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสื่อ การที่เป็นโปรแกรมของ Google ในการให้บริการสร้างเว็บไซต์ที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการบริการเว็บไซต์ดังกล่าว ใช้งานง่าย ไม่จำเป็นต้องรู้ภาษา HTML มีแบบเทมเพลตสำเร็จรูปให้เลือกมากมาย และเป็นระบบที่ครอบคลุมการทำงานด้วยกันได้ (นพดล เพ็ญประชุม, 2560) ซึ่งในการพัฒนาเว็บไซต์ คณะผู้วิจัยมีการนำโปรแกรม Google Drive เข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูล และแชร์ข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งนำ Facebook Fanpage ของหลักสูตรที่มีการใช้งานในการนำเสนอรูปภาพกิจกรรมต่าง ๆ ของหลักสูตร มาทำการเชื่อมโยงรูปภาพกิจกรรมเข้ากับเว็บไซต์ ทำให้การพัฒนาเว็บไซต์ทำได้ง่าย ไม่ต้องสร้างฐานข้อมูล และไม่ต้องมีประสบการณ์ใน

การสร้างเว็บไซต์ก็สามารถพัฒนา และสามารถปรับปรุงเว็บไซต์ด้วยตนเองได้ ใช้เวลารวดเร็ว สะดวก คล่องตัว และไม่เสียค่าใช้จ่าย ในการพัฒนาเว็บไซต์ของหลักสูตรได้ประยุกต์ใช้หลักการของ ADDIE Model (Mcgriff, S. J., 2000) ที่เป็นหลักการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาอย่างเป็นระบบที่ได้รับการยอมรับ ประกอบด้วยขั้นตอนที่มีลักษณะที่ยืดหยุ่นด้วยการวิเคราะห์ที่สาเหตุของปัญหา ออกแบบ พัฒนา นำไปใช้ และประเมินผล ทำให้สามารถนำไปพัฒนาระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีจุดมุ่งหมายให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย จึงทำให้เว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งในการพัฒนาเว็บไซต์ ยังได้ปรับโครงสร้างให้มีความน่าสนใจ และมีการเพิ่มข้อมูลต่าง ๆ ที่ตอบสนองความต้องการ ของนักศึกษาและอาจารย์ ทำให้เว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้น สามารถนำมาช่วยในการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมภาพลักษณ์ สร้างความรู้สึที่ดี และเป็นสื่อกลางเผยแพร่ที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ที่เต็มไปด้วยข้อมูลหลักสูตร บุคลากร วิทยานิพนธ์ ข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับอาจารย์ เจ้าหน้าที่ ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน และผู้ที่สนใจ ที่สามารถสร้างความเข้าใจในการสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง และเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความ ต้องการในการตัดสินใจศึกษาต่อในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
2. เพื่อพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
3. เพื่อศึกษาคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้ใช้ในการใช้งานเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย
 - 1.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาปัญหาและความต้องการเว็บไซต์ เลือกกลุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตร 3 คน เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร 1 คน ศิษย์ปัจจุบัน 3 คน ศิษย์เก่า 3 คน รวมเป็น จำนวน 10 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร ศิษย์ปัจจุบันและศิษย์เก่าหลักสูตร ศิษย์เก่า คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา และกลุ่มที่ได้ตั้ง

กลุ่มขึ้นมาตอนที่ไปประชาสัมพันธ์หลักสูตร ผ่านทางไลน์ส่วนตัว เฟสบุ๊คส่วนตัว ไลน์กลุ่มหรือเฟสบุ๊คกลุ่ม รวมไปถึงผู้ที่เข้าไปใช้เว็บไซต์ และตอบแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ออนไลน์ หลังจากที่ได้เผยแพร่และประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ผ่านทางเฟสบุ๊คแฟนเพจหลักสูตรไปยังกลุ่มเป้าหมายที่เป็นเพื่อน คนที่ถูกใจเพจ และคนที่เลือกผ่านการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายในเขตภูมิภาค ภาคตะวันออก เฉียงเหนือ ช่วงอายุ 25-55 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ระยะเวลา 180 วัน

ขนาดตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่างของ W.G.Cochran โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2549) มีวิธีการคำนวณ ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{P(1-P)Z^2}{E^2} = \frac{(.40)(1-.40)(1.96)^2}{(.05)^2} = 245.86$$

ซึ่งจะต้องใช้ขนาดตัวอย่างอย่างน้อย 246 คน จึงจะสามารถประมาณค่าร้อยละ โดยมีความผิดพลาดไม่เกินร้อยละ 5 ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 คณะผู้วิจัยเลือกใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 250 คน โดยมีวิธีได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1.2.1 เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นอาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่าหลักสูตร รวมเป็นจำนวน 30 คน

1.2.2 เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างทางเฟสบุ๊คส่วนตัว ไลน์ส่วนตัว ไลน์กลุ่มและเฟสบุ๊คกลุ่มที่เป็นศิษย์เก่าของคณะ ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา และกลุ่มที่ได้ตั้งกลุ่มขึ้นมาตอนที่ไปประชาสัมพันธ์หลักสูตร จำนวน 50 คน

1.2.3 เลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มผู้ที่เข้าไปใช้งานเว็บไซต์และตอบแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ออนไลน์ หลังจากที่ได้เผยแพร่และประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ผ่านทางเฟสบุ๊คแฟนเพจหลักสูตรไปยังกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นเพื่อน คนที่ถูกใจเพจ และคนที่เลือกผ่านการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายในเขตภูมิภาค ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ช่วงอายุ 25-55 ปี ทั้งเพศชายและเพศหญิง ระยะเวลา 180 วัน จำนวน 170 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังต่อไปนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ปัญหาและความต้องการเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรฯ

2.2 เว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตรฯ

2.3 แบบประเมินคุณภาพ

2.4 แบบประเมินความพึงพอใจออนไลน์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางเว็บไซต์ และบทความทางวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในดำเนินการวิจัย จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ ออกแบบและพัฒนาเว็บไซต์ที่เหมาะสมกับความต้องการ

3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อเก็บข้อมูล ปัญหาและความต้องการเว็บไซต์และรับฟังความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบ และพัฒนาเว็บไซต์

3.2.1 ดำเนินการติดต่อประสานงานอาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า หลักสูตร เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการเว็บไซต์หลักสูตร

3.2.2 นัดวัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ปัญหา และความต้องการเว็บไซต์

3.2.3 ดำเนินการสัมภาษณ์ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2.4 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถึงปัญหาและความต้องการเว็บไซต์ มาสรุปเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้ในการออกแบบ และพัฒนาเว็บไซต์ หลักสูตร ต่อไป

3.3 ดำเนินการพัฒนาเว็บไซต์หลักสูตร โดยประยุกต์ใช้หลักการของ ADDIE Model (Mcgriff, S. J., 2000) มีขั้นตอนในการพัฒนา ดังนี้

3.3.1 ขั้นการวิเคราะห์ (Analysis) ได้ดำเนินการศึกษาเว็บไซต์เดิมของหลักสูตรฯ และองค์กรการศึกษาต่าง ๆ รวมไปถึงการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนอย่างมีจุดมุ่งหมาย โดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ล่วงหน้า เพื่อหาข้อมูลรายละเอียดที่ต้องการ (อัษฎา วรรณกายนต์, 2560) จากอาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ประจำสาขา ศิษย์ปัจจุบัน และศิษย์เก่า จากนั้นนำเอาข้อมูล ที่ได้มาประชุมเพื่อทำการวางแผนในการวิเคราะห์ว่าในเว็บไซต์ ว่าควรจะพัฒนาไปในแนวทางไหน ประกอบไปด้วยข้อมูลและเนื้อหาอะไรบ้าง

3.3.2 ขั้นการออกแบบ (Design) ได้ดำเนินการออกแบบเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตร โดยมีการจัดองค์ประกอบ ที่เน้นความเรียบง่าย มีการเชื่อมโยงที่ดี ไม่ซับซ้อน เหมาะสมในหน้าจอแสดงผลต่าง ๆ เช่น สามารถดูในคอมพิวเตอร์ ดูในแท็บเล็ต

และคู่มือโทรศัพท์มือถือ เป็นต้น เน้นการนำเสนอเนื้อหาออกเป็นส่วนต่าง ๆ ได้แก่ ข้อมูลหลักสูตร ข้อมูลบุคลากร ข้อมูลวิทยานิพนธ์ เป็นต้น และ การออกแบบโครงสร้างเว็บไซต์ ใช้โครงสร้างแบบลำดับชั้น มีหน้าโฮมเพจที่เชื่อมโยงไปสู่เนื้อหา แบ่งเนื้อหา และมีรายละเอียดย่อยในแต่ละส่วน ในลักษณะเป็นลำดับจากบนลงล่าง โดยนำข้อมูลที่ได้จากในขั้นตอน การวิเคราะห์มาใช้ในการออกแบบเว็บไซต์ ให้ตอบสนองความต้องการ ส่งเสริมภาพลักษณ์ สร้างความรู้สึกรประทับใจ และเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ หลังจากนั้น คณะผู้วิจัย ได้นำเอาแบบ ที่ออกแบบไว้ไปให้อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร และที่ปรึกษางานวิจัยได้ดู และเสนอแนะข้อบกพร่อง จากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำเอาแบบไปปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ

3.3.3 ขั้นการพัฒนา (Development) ได้ดำเนินการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตร โดยใช้โปรแกรม Google Sites ในการพัฒนาเว็บไซต์

3.3.4 ขั้นการนำไปใช้ (Implementation) ได้นำเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ไปทำการทดสอบระบบก่อนที่จะนำไปใช้งานจริงกับอาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร ศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบันหลักสูตร สถานะละ 1 คน รวม 4 คน เพื่อตรวจสอบ ทดสอบการเชื่อมโยงข้อมูล ในการใช้งาน เมื่อตรวจสอบ และทดสอบเว็บไซต์เรียบร้อยแล้ว คณะผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขเว็บไซต์ ให้พร้อมใช้งาน หลังจากนั้น จึงทำการเผยแพร่เว็บไซต์ในระบบอินเทอร์เน็ต ทำการตรวจสอบ และทดสอบเว็บไซต์ที่เผยแพร่อีกครั้ง ถ้าพบข้อบกพร่องก็ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเว็บไซต์ ให้สมบูรณ์พร้อมใช้งาน

3.3.5 ขั้นการประเมินผล (Evaluation) ได้ดำเนินการประเมินเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตร 2 ขั้นตอน ได้แก่ (แสดงในข้อที่ 3.4 และ 3.5)

3.4 การประเมินคุณภาพเว็บไซต์ โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านคอมพิวเตอร์ หรือ การออกแบบและการพัฒนาระบบสารสนเทศหรือเว็บไซต์ประเมินคุณภาพเว็บไซต์ จำนวน 5 ท่านประเมินคุณภาพ

3.4.1 ดำเนินการติดต่อประสานงานผู้เชี่ยวชาญในการประเมินคุณภาพเว็บไซต์หลักสูตร

3.4.2 นัดวัน เวลา และสถานที่ในการประเมินคุณภาพเว็บไซต์หลักสูตร

3.4.3 คณะผู้วิจัยเริ่มจากการแนะนำตนเอง ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์ จุดมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้ และแนะนำการใช้งานเว็บไซต์

3.4.4 คณะผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญทดสอบการใช้งานเว็บไซต์ แจกแบบประเมินคุณภาพเว็บไซต์หลักสูตรฯ ให้ผู้เชี่ยวชาญ

3.4.5 ผู้เชี่ยวชาญดำเนินการประเมินคุณภาพเว็บไซต์หลักสูตร

3.5 การประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ โดยให้อาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร ศิษย์ปัจจุบันและศิษย์เก่าหลักสูตร ศิษย์เก่าคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ทั้งในระดับ ปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา และกลุ่มผู้ที่คณะผู้วิจัยตั้งกลุ่มขึ้นมาตอนที่เดินทางไปประชาสัมพันธ์หลักสูตร รวมไปถึงผู้ที่เข้าไปใช้เว็บไซต์ และตอบแบบประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ออนไลน์ หลังจากที่คุณผู้วิจัยได้เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ผ่านทางเฟสบุ๊คแฟนเพจหลักสูตรไปยังกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นเพื่อน คนที่รู้จัก และคนที่เลือกผ่านการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และถ้ามีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ คณะผู้วิจัยก็นำมาปรับปรุงแก้ไขเว็บไซต์ให้สมบูรณ์ตามความต้องการของผู้ใช้ต่อไป

3.5.1 ดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.5.1.1 คณะผู้วิจัยนัดวัน เวลา และสถานที่กลุ่มตัวอย่างในการทดสอบการใช้งาน และประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์

3.5.1.2 คณะผู้วิจัยเริ่มจากการแนะนำตนเอง ชี้แจงถึงวัตถุประสงค์จุดมุ่งหมายของการวิจัยในครั้งนี้

3.5.1.3 คณะผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างการทดสอบการใช้งาน เมื่อทดสอบเสร็จคณะผู้วิจัยส่งแบบสอบถามออนไลน์ไปทาง อีเมล หรือ ไลน์ หรือ เฟสบุ๊ค ให้กับกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบประเมิน จากนั้นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินและเมื่อกลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยจึงได้กล่าวคำขอบคุณที่สละเวลาในการทดสอบการใช้งาน และประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์

3.5.2 ดำเนินเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่างผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

3.5.2.1 คณะผู้วิจัยส่งข้อความขอความอนุเคราะห์กลุ่มตัวอย่างในการทดสอบการใช้งานและประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ทางเฟสบุ๊คส่วนตัว ไลน์ส่วนตัว เฟสบุ๊คลุ่ม ไลน์กลุ่มศิษย์ปัจจุบันและศิษย์เก่าหลักสูตร ศิษย์เก่าคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ทั้งในระดับปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา และกลุ่มที่ได้ตั้งกลุ่มขึ้นมาตอนที่ไปประชาสัมพันธ์หลักสูตร หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยส่งข้อความกล่าวคำขอบคุณที่สละเวลาในการทดสอบการใช้งานและประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์

3.5.2.2 คณะผู้วิจัยเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ผ่านทางเฟสบุ๊คแฟนเพจหลักสูตรไปยังกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นเพื่อน คนที่รู้จัก และคนที่เลือกผ่านการกำหนดกลุ่มเป้าหมาย และขอความอนุเคราะห์ ผู้เข้าใช้เว็บไซต์ ทดสอบการใช้งานและประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ในแบบประเมินความพึงพอใจออนไลน์

3.6 คณะผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล จากการประเมินคุณภาพและ จากการประเมินความพึงพอใจ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การประเมินคุณภาพ และการประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ คณะผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพ และความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์เป็นแบบ มาตรฐานส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งระดับความคิดเห็นออกเป็น 5 ระดับ คือ (สมาลี จันทรชะลอ, 2542)

คะแนนเท่ากับ 5 คือ ความคิดเห็นดีมาก

คะแนนเท่ากับ 4 คือ ความคิดเห็นดี

คะแนนเท่ากับ 3 คือ ความคิดเห็นปานกลาง

คะแนนเท่ากับ 2 คือ ความคิดเห็นน้อย

คะแนนเท่ากับ 1 คือ ความคิดเห็นน้อยที่สุด

และเกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลคุณภาพ และความพึงพอใจในการใช้งาน เว็บไซต์ จัดระดับค่าเฉลี่ยเป็น 5 ระดับ คือ (สมาลี จันทรชะลอ, 2542)

คะแนนเท่ากับ 4.50-5.00 มีความคิดเห็นดีมาก

คะแนนเท่ากับ 3.50-4.49 มีความคิดเห็นดี

คะแนนเท่ากับ 2.50-3.49 มีความคิดเห็นปานกลาง

คะแนนเท่ากับ 1.50-2.49 มีความคิดเห็นน้อย

คะแนนเท่ากับ 1.00-1.49 มีความคิดเห็นน้อยที่สุด

4.2 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.2.1 ค่าร้อยละ (Percentage) (สถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

4.2.2 ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean : $\bar{X}$) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2549)

4.2.3 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2549)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

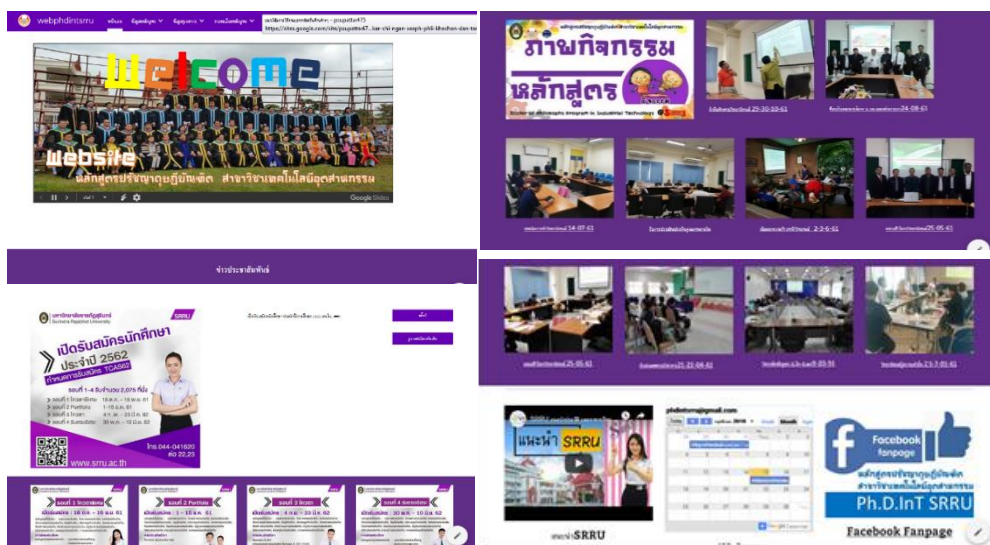
1. ผลจากการศึกษาปัญหาและความต้องการเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

พบว่า มีปัญหาและความต้องการเว็บไซต์คล้ายคลึงกัน เช่น ถ้าเป็นอาจารย์ประจำ หลักสูตร และเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร จะมีปัญหาในเรื่องของการปรับปรุงเว็บไซต์ทำได้ยาก และไม่สามารถเข้าไป ปรับปรุงเว็บไซต์ได้ ในส่วนความต้องการเว็บไซต์ จะมีความต้องการให้ สามารถเข้าไปทำการปรับปรุงเว็บไซต์ได้ง่ายและสามารถทำได้เอง มีค่าใช้จ่ายในการพัฒนา

เว็บไซต์ดำหรือสามารถพัฒนาขึ้นเองได้ ในส่วนของศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า จะมีปัญหาในเรื่องของรายละเอียดข้อมูลของหลักสูตรมีน้อย เช่น โครงสร้างหลักสูตร เอกสาร ภาพกิจกรรมต่าง ๆ เป็นต้น และไม่มีข้อมูลศิษย์เก่าของหลักสูตร ในส่วนความต้องการเว็บไซต์ คือควรเพิ่มรายละเอียดข้อมูลของหลักสูตรให้มากขึ้น ครอบคลุมการเรียนการสอน และเพิ่มข้อมูลศิษย์เก่าหลักสูตร จะมีปัญหาในเรื่องของโครงสร้าง หน้าตาของเว็บไซต์ไม่สวยงาม และไม่ทันสมัย ในส่วนความต้องการเว็บไซต์ คือ ปรับปรุงโครงสร้างเว็บไซต์ให้สวยงามและทันสมัยยิ่งขึ้น

2. ผลการพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

พบว่า ในการพัฒนาเว็บไซต์คณะผู้วิจัยได้พัฒนาเว็บไซต์ให้มีรูปร่าง หน้าตาที่สวยงาม และ มีความน่าสนใจยิ่งขึ้น อาจารย์และเจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร สามารถเข้าไปปรับปรุงข้อมูลและปรับแต่งรูปแบบของเว็บไซต์ได้ด้วยตนเอง สะดวกและรวดเร็ว โดยเว็บไซต์จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของหลักสูตร เป็นสื่อกลางเผยแพร่ที่ให้บริการข้อมูล ข่าวสารวิชาการ ที่ประกอบไปด้วยเมนูข้อมูลหลัก ๆ ในเว็บไซต์ ได้แก่ ข้อมูลหลักสูตร ข้อมูลบุคลากร รายละเอียดหลักสูตร ภาพกิจกรรม วิทยานิพนธ์ ศิษย์เก่าข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ ให้ให้กับอาจารย์ ศิษย์เก่า ศิษย์ปัจจุบัน และผู้ที่สนใจ

ภาพที่ 1 เว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

3. ผลประเมินคุณภาพเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพเว็บไซต์ของผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านโครงสร้างและการออกแบบ	4.03	0.62	ดี
2. ด้านเนื้อหา	4.33	0.49	ดี
3. ด้านการใช้งานและการใช้ประโยชน์	4.67	0.49	ดีมาก
เฉลี่ย	4.34	0.62	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพเว็บไซต์ จากการประเมินคุณภาพเว็บไซต์ของผู้เชี่ยวชาญ ในภาพรวม อยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างและการออกแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.62 ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.49 และด้านการใช้งานและการใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.49

4. ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์หลักสูตร

ตารางที่ 2 สถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะการจำแนกข้อมูล	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	185	74.00
หญิง	65	26.00
2. อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	102	40.80
30-40 ปี	114	45.60
41-50 ปี	24	9.60
51-60 ปี	8	3.20
61 ปี ขึ้นไป	2	0.80
3. วุฒิการศึกษา		
ระดับปริญญาตรี	112	44.80
ระดับปริญญาโท	89	35.60
ระดับปริญญาเอก	32	12.80
อื่นๆ	17	6.80
4. สถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม		
ศิษย์ปัจจุบัน	7	2.80
ศิษย์เก่า	67	26.80
อาจารย์ประจำหลักสูตร	5	2.00
เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร	1	0.40
ผู้ที่เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์	170	68.00
รวม	250	100

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ทั้งหมดมีจำนวน 250 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 74 มีอายุอยู่ในช่วงอายุ 30-40 ปี มีจำนวน 114 คน

คิดเป็นร้อยละ 45.60 จบการศึกษา ในระดับปริญญาตรี มีจำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80 และเป็นผู้ที่เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์ มีจำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 68

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตร ในภาพรวม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านโครงสร้างและการออกแบบ	4.52	0.63	ดีมาก
2. ด้านเนื้อหา	4.55	0.54	ดีมาก
3. ด้านการใช้งานและการใช้ประโยชน์	4.59	0.53	ดีมาก
เฉลี่ย	4.55	0.53	ดีมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ ในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.53 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างและการออกแบบ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.63 ด้านเนื้อหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.54 และด้านการใช้งานและการใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.59 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.53

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของนักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ส่งเสริมภาพลักษณ์ของหลักสูตร สร้างความรู้สึกรับรู้ประทับใจ เป็นสื่อกลางเผยแพร่ ที่ให้บริการข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ที่สามารถสร้างความเข้าใจ ได้รับการสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง และ เป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความ ต้องการและการตัดสินใจในการศึกษาต่อในที่สุด และการประเมินคุณภาพเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม จากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วราพร กำลังงาม และนัชญาวีร์ นิโรจน์ชัยสาร พบว่า ได้ระบบ หรือเว็บไซต์ที่ทำให้การจัดการเนื้อหา ข้อมูล ของผู้ใช้เข้าถึงข้อมูล ได้อย่างสะดวก ช่วยเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารต่างๆ ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย (วราพร กำลังงาม และนัชญาวีร์ นิโรจน์ชัยสาร, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพล แสนบุญส่ง พบว่า คุณภาพเว็บไซต์ที่พัฒนาขึ้นจาก ผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถนำไปใช้เก็บรวบรวม และนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ ของคณะครุศาสตร์ เพื่อประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เข้าใช้งานได้ (ศิริพล แสนบุญส่ง, 2559) เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เนื่องมาจาก คณะผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและความต้องการเว็บไซต์จากกลุ่มตัวอย่างที่มีส่วนเกี่ยวข้อง อีกทั้งยังนำเอาหลักการออกแบบและการพัฒนาของ ADDIE Model

มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาเว็บไซต์ โดยหลักการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่องกันกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นในการวิเคราะห์ ปัญหาหรือจุดมุ่งหมายที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ไปจนถึงสิ้นสุดกระบวนการในการประเมินผล เพื่อหาประสิทธิภาพของงาน และเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนางานต่อ ๆ ไป ส่งผลให้ได้เว็บไซต์ที่ได้มีความเหมาะสมทั้งในด้านโครงสร้างและการออกแบบ ด้านเนื้อหา และด้านการใช้งานและประโยชน์ในการใช้งาน และอาจมาจากการพัฒนาเว็บไซต์ มีรูปแบบที่เป็นระเบียบและเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน สามารถใช้งานได้อย่างสะดวก เลือกใช้รูปแบบและขนาดของตัวอักษรที่เป็นมาตรฐาน ทำให้มีความชัดเจน อ่านง่าย ประกอบกับการจัดรูปแบบข้อความในแต่ละหน้าเพจ ไม่ให้ข้อความหนาแน่นหรือยาวเกินไป มีการเว้นที่ว่างไว้บ้างในแต่ละหน้าเพื่อเป็นการผ่อนคลายกล้ามเนื้อสายตาของผู้อ่าน สีที่ใช้เหมาะกับลักษณะของหน่วยงาน สามารถสื่อความหมาย และความรู้สึกให้ตรงกับเนื้อหา ที่นำเสนอ ช่วยแบ่งแยกและจัดกลุ่มประเภทข้อมูลได้ และการออกแบบเว็บไซต์จัดระบบข้อมูลให้ง่ายและสะดวกในการเข้าถึง คณะผู้วิจัยได้นำเอา Google Drive เข้ามาช่วยในการจัดเก็บข้อมูลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นไฟล์เอกสาร รูปภาพ เป็นต้น อีกทั้งยังนำ Facebook Fanpage ที่ทางหลักสูตรจัดทำขึ้นเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ มาช่วยในการนำเสนอภาพกิจกรรมของหลักสูตรที่ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์อยู่เป็นประจำ ทำให้ไม่เสียเวลาในการโอนย้ายข้อมูลรูปภาพ และเสียพื้นที่ในการจัดเก็บรูปภาพอีกด้วย ประกอบกับการเชื่อมโยงข้อมูล ทั้งภายในและภายนอกเว็บไซต์มีความถูกต้อง สะดวกต่อการเข้าถึงข้อมูล ที่ต้องการ ใช้ระยะเวลาไม่นานในการเข้าถึงข้อมูล ทั้งนี้ในการพัฒนาเว็บไซต์สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตรและผู้ใช้ ครอบคลุมบริบทต่าง ๆ ของหลักสูตร รวมไปถึงการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ตามองค์ประกอบที่ 6 คือ สิ่งสนับสนุนการเรียนรู้

ผลจากการประเมินความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการใช้งานเว็บไซต์ ในภาพรวมอยู่ในระดับที่ดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของเกษมศักดิ์ ทองตัน และคณะ พบว่า ความพึงพอใจของผู้ใช้ที่มีต่อเว็บไซต์สาขาวิชา ของอาจารย์ และนักศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด (เกษมศักดิ์ ทองตัน และคณะ, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชิตพล ชันธเดช และพรรณราย ศรีลาภูมิ พบว่า เว็บไซต์ที่ได้พัฒนาขึ้นมาใหม่ ได้เพิ่มเนื้อหา ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาลงไปเพื่อให้ผู้ใช้งานเข้าถึงข้อมูล ของสาขาวิชาได้สะดวกและง่ายขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากก่อนพัฒนาเว็บไซต์มีการสำรวจปัญหา และ ความต้องการเว็บไซต์จากอาจารย์ประจำหลักสูตร เจ้าหน้าที่ประจำหลักสูตร ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่า ของหลักสูตร และนำข้อมูลที่ได้มาสรุปเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้ในการออกแบบ และพัฒนาเว็บไซต์หลักสูตรให้มีรูปแบบที่เรียบง่ายไม่ซับซ้อน สามารถใช้งานได้อย่างสะดวก การเข้าถึงและปรับปรุงข้อมูลทำได้โดยง่าย ใช้ระยะเวลาไม่นาน ทั้งข้อมูลที่เป็นตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว กราฟิก ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของหลักสูตร

และเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ ที่เต็มไปด้วยข้อมูลหลักสูตร บุคลากร และ ข่าวสาร กิจกรรมต่าง ๆ แสดงว่าเว็บไซต์ที่สร้างขึ้น สามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารประชาสัมพันธ์ (พิชิตพล ชันธเดช และพรรณราย ศรีลาภูมิ, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัณฐ์ชุตา วิจิตรจามรี พบว่า เนื่องจากสื่อสังคมที่แพร่หลายมากขึ้นตั้งแต่ปี 2550 หลายองค์กรได้รายงานถึงผลตอบแทนที่ได้รับจากการใช้สื่อสังคม อาทิ การประหยัดค่าใช้จ่าย ด้านการบริการลูกค้า การส่งเสริมแบบบอกต่อ (Buzz) ทำให้ข่าวสารเป็นที่รับรู้อย่างกว้างขวาง เพิ่มการรับรู้สินค้าและความภักดีต่อสินค้า นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นแหล่งสืบค้นข้อมูล ข่าวสารที่สำคัญ ผู้บริโภคมีความตื่นตัวในการสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการรวมถึงเรื่องอื่น ๆ ทางอินเทอร์เน็ตเพื่อช่วยในการตัดสินใจ สิ่งที่ทำให้สื่อสังคมมีความสำคัญจนองค์กรมองข้ามไปไม่ได้ คือ เว็บไซต์สื่อสังคม เว็บไซต์เครือข่ายสังคมเป็นช่องทางที่ดีในการเผยแพร่ข่าวสารไปยังกลุ่มผู้รับสาร และผู้รับสารสามารถอ่าน และแบ่งปันข่าวสารที่ได้อ่านไปยังเพื่อน ๆ ได้ถ้าเห็นว่าข่าวสารนั้นมีประโยชน์หรือน่าสนใจ นั้นแสดงให้เห็นว่าเว็บไซต์ หลักสูตรปรัชญาคุณวิบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม สามารถนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร (ญัณฐ์ชุตา วิจิตรจามรี, 2559) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญณรงค์ แก้วกระจำจ พบว่า เว็บไซต์เป็นสื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจ และเป็นทางเลือกหนึ่งที่ใช้ในการรับข้อมูลได้ (ชาญณรงค์ แก้วกระจำจ, 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รุจิรา จูเจริญ พบว่า เว็บไซต์ที่สร้างขึ้น ถูกใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารประชาสัมพันธ์ และช่วยก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจที่ดี ความร่วมมือและการสนับสนุนจากกลุ่มประชาชนเป้าหมายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (รุจิรา จูเจริญ, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

เว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์ หลักสูตรปรัชญาคุณวิบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม ที่พัฒนาขึ้น มีผลทำให้อาจารย์ผู้ดูแลรับผิดชอบ สามารถทำการ Update ข้อมูล และปรับแต่งรูปแบบของเว็บไซต์ได้ด้วยตนเอง ไม่เสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ หรือการบริการต่างๆ สามารถเพิ่มข้อมูลที่ตอบสนองความต้องการของอาจารย์ และนักศึกษา ได้อย่างรวดเร็ว และยังเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยประชาสัมพันธ์หลักสูตร เสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดี สร้างความรู้สึกระบอบใจต่อหลักสูตร อีกทั้ง ยังเป็นสื่อกลางในการบริการข้อมูลข่าวสารวิชาการ ที่เต็มไปด้วยข้อมูล ข่าวสารและกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับอาจารย์ เจ้าหน้าที่ คิษย์เก่า คิษย์ปัจจุบัน และผู้ที่สนใจ ที่สามารถสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง รวดเร็วและเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดความ ต้องการและการตัดสินใจเลือกการศึกษาต่อกับทางหลักสูตรในที่สุด 1) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ 1.1) ควรมีการอบรมให้มีความรู้ในการดูแลเว็บไซต์ให้กับอาจารย์ประจำหลักสูตรให้สามารถดูแลระบบ และอัปเดตข้อมูลของเว็บไซต์ของหลักสูตรได้ และ 1.2) ควรมีการอัปเดตข้อมูลทางด้านเนื้อหา ข่าวสาร กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร คณะเทคโนโลยี

อุตสาหกรรม และมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์อย่างสม่ำเสมอ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 2.1) ควรมีการเพิ่มเติมในส่วนของฐานข้อมูลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับทางด้านเทคโนโลยีอุตสาหกรรม หรือฐานข้อมูลงานวิจัยในหลักสูตรเข้าไปเพื่อให้นักศึกษาได้เข้าไปสืบค้นข้อมูล 2.2) ควรเพิ่มช่องทางในการประชาสัมพันธ์หลักสูตร ให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นตลอดจนควรมีการปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้เป็นปัจจุบันเสมอ ซึ่งจะทำให้บุคคลทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ได้ง่าย ได้รับข้อมูล ข่าวสาร และกิจกรรมต่างๆ ของทางหลักสูตรได้อย่างไม่ตกหล่น และ 2.3) ควรมีการพัฒนาเว็บไซต์ให้สามารถรองรับระบบศึกษาแบบ E-Learning หรือการศึกษาในระบบออนไลน์ ซึ่งสามารถเข้าไปใช้ระบบการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นักศึกษาสามารถเข้ามาหาความรู้ และได้เรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งจะเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ในด้านเทคโนโลยีของอาจารย์ผู้สอนได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2549). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกษมศักดิ์ ทองตัน และคณะ. (2559). การพัฒนาเว็บไซต์ สาขาวิชาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติการจัดการเทคโนโลยีและนวัตกรรมครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชาญณรงค์ แก้วกระจ่าง. (2555). การพัฒนาเว็บไซต์เพื่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจังหวัดกระบี่. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐชุตตา วิจิตรจามรี. (2559). หลักการประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2549). การวิจัยและวิเคราะห์ทางสถิติด้วย SPSS. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วี.อินเตอร์ พรินท์.
- นพดล เพ็ญประชุม. (2560). คู่มือการใช้งาน Google Site. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มงานเทคโนโลยีการศึกษา.
- พิชิตพล ชันด์เดช และพรรณราย ศรีลาภูมิ. (2554). การพัฒนาเว็บไซต์สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม. ใน ปัญหาพิเศษวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- รุจิรา จูเจริญ. (2559). การผลิตเว็บไซต์เพื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดลำปาง. ใน สารนิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสื่อและการสื่อสารเชิงกลยุทธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- วรภาพร กำลังงาม และนัชฎาวิรี นิโรจน์ชัยสาร. (2560). การพัฒนาเว็บไซต์สาขาวิชา คณิตศาสตร์. ใน โครงการงานวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ ภาควิชา คณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ศิริพล แสณบุญส่ง. (2559). การพัฒนาเว็บไซต์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยาด้วยระบบบริหารจัดการเนื้อหาบนเว็บไซต์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 10(2), 117-128.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). หนังสือ รายวิชาพื้นฐาน คณิตศาสตร์ เล่ม 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ สกสศ. ลาดพร้าว.
- สุมาลี จันทรชะลอ. (2542). การวัดและประเมินผล. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อส่งเสริม กรุงเทพฯ.
- หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. (2559). หลักสูตรปรัชญาดุษฎี บัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2559. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อภิชาต พุกสวัสดิ์. (2556). การประชาสัมพันธ์เพื่อการสร้างภาพลักษณ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัษฎา วรรณกายนต์. (2560). สัมมนาทางเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราช ภัฏสุรินทร์.
- อัษฎา วรรณกายนต์และคณะ. (2561). ความต้องการศึกษาต่อหลักสูตรระดับปริญญาโท และ หลักสูตรระดับปริญญาเอก สาขาวิชาเทคโนโลยีอุตสาหกรรม คณะเทคโนโลยี อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุรินทร์.
- Mcgriff, S. J. (2000). Instructional System Design (ISD) : Using the ADDIE Model. Penn State University: College of Education.

รูปแบบ และเทคนิคการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์สำหรับปรับพื้นฐาน
ของนักศึกษา ก่อนเข้าเรียนสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์*
MATHEMATICS COURSES FOR ADJUSTING STUDENTS' BASICS
BEFORE STUDYING ECONOMICS

จงจิต ลีอ่อนรัมย์

Jongjit Lionram

พรชัย พรวิริยะกิจ

Pornchai Pornwiriyaakit

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

Rajamangala University of Technology Tawan-ok, Thailand

E-mail: jongjit787@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษา รูปแบบและเทคนิคการเรียนรู้วิชาทางคณิตศาสตร์ 2) สร้างคู่มือการเรียนรู้วิชาทางคณิตศาสตร์ และ 3) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา ก่อนเรียน-หลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ จำนวน 12 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน และสถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ และ t-test ผลการเรียนรู้รูปแบบและเทคนิคการเรียนรู้วิชาทางคณิตศาสตร์ พบว่า การบูรณาการเทคนิคการสอนทั้ง 3 เทคนิคกับการปรับพื้นฐานในวิชาคณิตศาสตร์ จะสามารถทำให้นักศึกษาวิเคราะห์โจทย์แบบเป็นขั้นตอน (เทคนิค KWDL) สามารถแสดงวิธีแก้ปัญหา แสดงวิธีทำโจทย์โดยละเอียด พร้อมระบุจุดสังเกต ในการนำไปประยุกต์ใช้ (เทคนิควิธีการสอนแบบสาธิต) และสรุปรวบยอด ของการทำโจทย์ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ (วิธีการสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด) และจากเทคนิคดังกล่าว ผู้เขียนได้สร้างคู่มือการเรียนรู้วิชาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการสร้างคู่มือวิชาทางคณิตศาสตร์ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (มี 5 ขั้นตอน ตามแนวคิด REUCA Model) และ 5) การวัดและประเมินผล โดยในส่วนของกระบวนการเรียนรู้ จะเป็นการบูรณาการสอนโดยเทคนิค KWDL เทคนิควิธีการสอนแบบสาธิต วิธีการสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด และมีลำดับขั้นตอนในการสอนตาม REUCA Model ได้แก่ ขั้นทบทวน ขั้นยกตัวอย่าง ขั้นทำความเข้าใจ

* Received 13 June 2021; Revised 11 July 2021; Accepted 29 July 2021

เข้าใจ ขั้นสร้างความรู้ และขั้นนำไปใช้ ผลการนำคู่มือไปใช้ปรับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีคะแนนทดสอบเฉลี่ยสูงขึ้นร้อยละ 45.37

คำสำคัญ: เทคนิคการเรียนรู้, คณิตศาสตร์, ประยุกต์ใช้

Abstract

The objectives of this research article were to 1) to study mathematical patterns and techniques, 2) to create a mathematical manual, and 3) to compare the cognition of before and after class of students. The samples were 12 students in Economics. The research tools used in the study included pre-test and post-test. The statistics were used as Percentage and T-test. The results of the mathematical study patterns and techniques showed that integrating of three teaching techniques on learning the intensive preparation in Mathematics can enable students to analyze the problem in Mathematics step by step with KWDL technique, to show how to solve mathematical problems, to show how to do the mathematical problem in details, to identify the landmarks for application (Demonstration teaching method) and to summarize after doing mathematical problems in order to apply in Economics (Conceptualizing teaching method). According to these techniques, the researcher created the Mathematical Learning Guide, which consisted of 1) Principles and reasons, 2) Objectives, 3) Concepts and theories used to create mathematical manual, 4) Learning management process (with 5 steps according to the REUCA Model concept), and 5) Measurement and evaluation. According to learning management process, it will be integrated taught by KWDL technique, demonstration teaching method technique, conceptualizing teaching method, and teaching method followed with REUCA Model These included the review stage, the example step, the understanding step, the knowledge creation stage, and the implementation stage. The results of implementation manual on learning the intensive preparation in Mathematics showed students had a higher post-test score of 45.37 percent with statistically significantly at 0.01%.

Keywords: Study techniques, Mathematics, Application.

บทนำ

การจัดการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Child Center Learning) คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้รูปแบบหนึ่ง ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ผ่านสื่อและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายตามความสนใจของผู้เรียน โดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก ซึ่งต่างจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั่วไปที่เน้นให้เด็กศึกษาหาความรู้จากการสอนของครูโดยตรง แนวการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อพื้นฐานที่ว่า ผู้เรียนทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาได้ตามของตัวเอง แต่แตกต่างที่ความต้องการ ความสนใจและความถนัด รวมไปถึงทักษะต่าง ๆ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงไม่ควรที่จะเป็นไปในแนวทางเดียว ควรมีความหลากหลายและตอบสนองได้กับเด็กทุกกลุ่ม (นรรักษ์ ผันเชียร, 2561)

การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ต้อง “ก้าวข้ามสาระวิชา” ไปสู่การเรียนรู้ “ทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21” (21st Century Skills) ที่ครูสอน ไม่ได้ นักเรียนต้องเรียนเอง หรือพูดใหม่ว่าครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบ การเรียนรู้ และอำนวยความสะดวก (facilitate) ในการเรียนรู้ ให้นักเรียน เรียนรู้จากการเรียนแบบลงมือทำ แล้วการเรียนรู้ก็จะเกิดจากภายในใจและ สมองของตนเอง การเรียนรู้แบบนี้เรียกว่า PBL (Project-Based Learning) วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ ในศตวรรษที่ 21 ครูเพื่อศิษย์ต้องเรียนรู้ทักษะในการออกแบบการเรียนรู้แบบ PBL ให้ เหมาะแก่วัยหรือพัฒนาการของศิษย์ สาระวิชาที่มีความสำคัญ แต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิต ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันการเรียนรู้สาระวิชา (content) ควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำ และช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถ ประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ โดยทักษะเพื่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่เป็น สาระวิชาหลัก วิชาหนึ่ง ได้แก่ วิชาคณิตศาสตร์ นอกจากนั้น ทักษะของคนในศตวรรษที่ 21 ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาล ไปจนถึงมหาวิทยาลัย และตลอดชีวิต คือ 3R x 7C 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก), (W)riting (เขียนได้) และ (A)rithmetics (คิดเลขเป็น) 7C ได้แก่ Critical thinking & problem solving (ทักษะด้านการคิด อย่างมีวิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา) Creativity & innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, information & media literacy (ทักษะด้าน การสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing & ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร) Career & learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้) (วิจารณ์ พานิช, 2555)

จากประสบการณ์การสอนวิชาคำนวณที่ผ่านมา พบว่า นักศึกษามีปัญหาในการคำนวณ มีทัศนคติที่ไม่มีดีต่อวิชาคำนวณ นักศึกษาย้ายสาขา ไปเรียนสาขาวิชาที่มีวิชาคำนวณที่

น้อยกว่า นักศึกษาเรียนไม่ผ่าน ทำให้ต้องลงทะเบียนเรียนซ้ำ เป็นต้น ซึ่งการเรียนในสาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ การมีพื้นฐานการคำนวณ และทัศนคติที่ดีต่อวิชาคำนวณ เป็นสิ่งที่นักศึกษาควรมี เพราะในโครงสร้างหลักสูตร มีวิชาคำนวณทั้งสิ้น 9 วิชา คิดเป็น 22.5% ของรายวิชาทั้ง หลักสูตร (คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 2560) และในการเรียนสาขาวิชานี้ พื้นฐาน นักศึกษาต้องคำนวณได้ ถ้าคำนวณไม่ได้ จะไม่สามารถนำผลจากการคำนวณ ไปวิเคราะห์ต่อ ได้ นอกจากนั้น นักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ที่รับเข้าศึกษาแต่ละคนมีพื้นฐานความรู้ทาง วิชาคณิตศาสตร์ที่แตกต่าง และทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ก็แตกต่างกันด้วย ดังนั้น จึงมี ความจำเป็นจะต้องให้นักศึกษาปรับพื้นฐานความรู้ทางคณิตศาสตร์ก่อนเข้าเรียนในสาขาวิชา เศรษฐศาสตร์ และเพื่อให้เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเดียวกัน ในรุ่นถัด ๆ ไป ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา รูปแบบและเทคนิคการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์ และสร้างคู่มือที่เป็นประโยชน์ ให้นักศึกษาได้ ทบทวนความรู้เดิม เรียนรู้เทคนิคใหม่ ๆ และเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบและเทคนิคการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์
2. เพื่อสร้างคู่มือการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาก่อนเรียน-หลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบแผนการวิจัย แบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อน และหลังเรียน มีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากร คือ นักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ ที่ยังไม่ลงทะเบียนเรียนวิชา คณิตศาสตร์สำหรับเศรษฐศาสตร์ 1 จำนวน 13 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาสาขาเศรษฐศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับเศรษฐศาสตร์ 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 คณะมนุษยศาสตร์และ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก จำนวน 12 คน โดยเป็นการเลือก กลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร งานวิจัย หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต ปี 2560 เพื่อเป็นแนวทางใน การกำหนดขอบเขตเนื้อหา และจัดทำแบบทดสอบ โดยพิจารณาถึงรายละเอียดที่ครอบคลุมถึง จุดประสงค์ของการวิจัย ประกอบไปด้วย แบบทดสอบก่อนเรียน และแบบทดสอบหลังเรียน

1.1 แบบทดสอบก่อนเรียน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลเดิมของนักศึกษา ได้แก่ ชื่อ-นามสกุล ชื่อโรงเรียน จังหวัดที่ตั้งโรงเรียน แผนการเรียนที่ผ่านมาแล้ว (วิทย์-คณิต, ศิลป์-

คำนวณ, ศิลป์-ภาษา, อื่นๆ(โปรดระบุ...) เกรดวิชาคณิตศาสตร์หลักและเสริมในระดับชั้น ม.4, 5 และ 6 และทัศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ 2) เนื้อหาการทดสอบ ประกอบด้วย หลักการบวก จำนวน 3 ข้อ หลักการลบ จำนวน 3 ข้อ หลักการคูณ จำนวน 3 ข้อ หลักการหาร จำนวน 4 ข้อ กำลังสองสมบูรณ์ จำนวน 2 ข้อ ผลต่างกำลังสอง จำนวน 2 ข้อ อนุพันธ์และการประยุกต์อนุพันธ์ จำนวน 10 ข้อ ปริพันธ์และการประยุกต์ปริพันธ์ จำนวน 4 ข้อ เมตริกซ์ จำนวน 4 ข้อ สมการและการสร้างสมการ จำนวน 2 ข้อ อสมการและการสร้างอสมการ จำนวน 2 ข้อ

1.2 แบบทดสอบหลังเรียน มีเนื้อหาในการทดสอบเหมือนกับแบบทดสอบก่อนเรียน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) รวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ กับนักศึกษาสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ที่ลงทะเบียนเรียนวิชาคณิตศาสตร์สำหรับเศรษฐศาสตร์ 1 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2562 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ โดยใช้แบบทดสอบเก็บข้อมูล 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงก่อนเรียน และช่วงหลังเรียน

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้จากการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่เผยแพร่ รวมทั้งแหล่งข้อมูลอื่นในระบบออนไลน์ เช่น ข้อมูลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ วารสารสิ่งพิมพ์ บทความวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. เชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ/วิธีการเรียนและเทคนิคการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์วิธีการเรียน และนำเสนอในรูปแบบตาราง พร้อมทั้งสรุปความคิดรวบยอด และนำวิธีการดังกล่าวไปสร้างคู่มือการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์

2. เชิงปริมาณ ใช้การสถิติร้อยละ และเปรียบเทียบโดยใช้ t-test

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษารูปแบบและเทคนิคการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์

ผลการศึกษารูปแบบและเทคนิคการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์ พบว่า รูปแบบและเทคนิคที่เหมาะสมในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ให้เข้าใจ ได้แก่ 1) การสอนโดยใช้เทคนิค KWDL 1 2) วิธีสอนแบบสาธิต (Demonstration) และ 3) วิธีสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด (Concept Attainment) โดยจากความหมาย หลักการ จุดเด่น สามารถนำมาบูรณาการกับการสอนวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อปรับพื้นฐานให้นักศึกษา ได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการบูรณาการสอนโดยเทคนิค KWDL วิธีสอนแบบสาธิต และวิธีสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด ในหัวข้อหลักการบวก

K สิ่งที่โจทย์ให้มา	W สิ่งที่โจทย์ต้องการ	D กระบวนการหาคำตอบ	L คำตอบที่ได้ และคิดคำตอบอย่างไร																																
1) $(-5) + (-8)$ 2) $(-5) + 8$ 3) $5 + (-8)$ 4) $5 + 8$	ผลการบวก	ในขั้นตอนนี้จะใช้วิธีการสอนแบบสาธิต โดยละเอียด ดังนี้ พิจารณาเครื่องหมาย (-) หรือ (+) หน้าตัวเลข 1) ถ้าเหมือนกัน ให้นำตัวเลขมาบวกกัน และเครื่องหมายหน้าคำตอบ จะตอบตามตัวเลข ทั้ง 2 คำนั่น ดังนี้ <table> <tr> <td>1)</td><td>-5</td><td>4)</td><td>5</td></tr> <tr> <td></td><td>+</td><td></td><td>+</td></tr> <tr> <td></td><td><u>-8</u></td><td></td><td><u>8</u></td></tr> <tr> <td></td><td><u>-13</u></td><td></td><td><u>13</u></td></tr> </table> 2) ถ้าต่างกัน ให้นำตัวเลขมาลบกัน และเครื่องหมายหน้าคำตอบ จะตอบตามตัวเลขที่มากกว่า ดังนี้ <table> <tr> <td>2)</td><td>-5</td><td>3)</td><td>5</td></tr> <tr> <td></td><td>+</td><td></td><td>+</td></tr> <tr> <td></td><td><u>8</u></td><td></td><td><u>-8</u></td></tr> <tr> <td></td><td><u>3</u></td><td></td><td><u>-3</u></td></tr> </table>	1)	-5	4)	5		+		+		<u>-8</u>		<u>8</u>		<u>-13</u>		<u>13</u>	2)	-5	3)	5		+		+		<u>8</u>		<u>-8</u>		<u>3</u>		<u>-3</u>	ในขั้นตอนนี้จะสรุปรวบยอดจากการสอนในกระบวนการหาคำตอบ (D) ดังนี้ 1) $(-5) + (-8) = -13$ 2) $(-5) + 8 = 3$ 3) $5 + (-8) = -3$ 4) $5 + 8 = 13$ สรุปรวบยอดได้ว่า การบวกเลขที่มีเครื่องหมายเหมือนกัน จะนำตัวเลขมาบวกกัน และเครื่องหมายหน้าคำตอบ จะตอบตามตัวเลข ทั้ง 2 คำนั่น ส่วนการบวกเลขที่มีเครื่องหมายต่างกัน จะนำตัวเลขมาลบกัน และเครื่องหมายหน้าคำตอบ จะตอบตามตัวเลขที่มากกว่า
1)	-5	4)	5																																
	+		+																																
	<u>-8</u>		<u>8</u>																																
	<u>-13</u>		<u>13</u>																																
2)	-5	3)	5																																
	+		+																																
	<u>8</u>		<u>-8</u>																																
	<u>3</u>		<u>-3</u>																																

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าการบูรณาการเทคนิคการสอนทั้ง 3 เทคนิคกับการปรับพื้นฐานในวิชาคณิตศาสตร์ จะสามารถทำให้นักศึกษาวิเคราะห์โจทย์แบบเป็นขั้นตอน (เทคนิค KWDL) สามารถแสดงวิธีแก้ปัญหา แสดงวิธีทำโจทย์โดยละเอียด พร้อมระบุจุดสังเกต (เทคนิควิธีการสอนแบบสาธิต) สรุปรวบยอด เพื่อนำไปประยุกต์ในการเรียนสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ (วิธีการสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด)

2. ผลการสร้างคู่มือการเรียนรู้วิชาทางคณิตศาสตร์

ผลการสร้างคู่มือการเรียนรู้วิชาทางคณิตศาสตร์ พบว่า คู่มือประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการสร้างคู่มือวิชาทางคณิตศาสตร์ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) การวัดและการประเมินผล มีรายละเอียด ดังนี้

1. **หลักการและเหตุผล:** เน้นให้นักศึกษามีความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์ สามารถวิเคราะห์ แสดงวิธีหาคำตอบ พร้อมทั้งเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ได้

2. **วัตถุประสงค์:** 1) เพื่อให้นักศึกษาได้ทบทวนความรู้เดิมและเรียนรู้ความรู้ใหม่ 2) เพื่อเตรียมความพร้อมวิชาคณิตศาสตร์ในการเข้าเรียนสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์

3. **แนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการสร้างคู่มือวิชาทางคณิตศาสตร์:** เทคนิค KWDL เทคนิควิธีการสอนแบบสาธิต เทคนิควิธีการสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด หลักสูตร เศรษฐศาสตร์บัณฑิต และ REUCA Model

4. **กระบวนการจัดการเรียนรู้:** มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นทบทวน (Reviewing: R) ในขั้นตอนนี้ จะสอบถามข้อมูลเดิมของนักศึกษา ได้แก่ ชื่อ-สกุลนักศึกษา ชื่อโรงเรียนเดิม (ม.6) แผนการเรียนที่เคยเรียนผ่านมาแล้ว เกรดวิชา คณิตศาสตร์ที่เรียนชั้น ม.4 ม. 5 และ ม.6 ทศนคติต่อวิชาคณิตศาสตร์ และใช้แบบทดสอบ ทดสอบก่อนเรียน โดยมีเนื้อหา ดังนี้ หลักการบวก หลักการลบ หลักการคูณ หลักการหาร กำลังสองสมบูรณ์ ผลต่างกำลังสอง อนุพันธ์และการประยุกต์อนุพันธ์ ปริพันธ์และการประยุกต์ ปริพันธ์ เมตริกซ์ สมการและการสร้างสมการ อสมการและการสร้างอสมการ

ขั้นที่ 2 ขั้นยกตัวอย่าง (Example: E) ในขั้นตอนนี้ จะสอนนักศึกษา โดยบูรณาการ เทคนิค KWDL เทคนิควิธีการสอนแบบสาธิต เทคนิควิธีการสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด ดังนี้

K	D	W	L
1) $(-5x) + (-8x)$ 2) $(-5x) + 8x$ 3) $5x + (-8x)$ 4) $5x + 8x$	ผลการบวก เลขที่ติดตัวแปร และมี เลขชี้กำลัง เป็น 1	ในขั้นตอนนี้ จะใช้วิธีการสอนแบบสาธิต โดยละเอียด ดังนี้ 1) พิจารณาตัวแปร ถ้าตัวแปรเหมือนกัน สามารถบวกกันได้ 2) พิจารณาเครื่องหมาย (-) หรือ (+) หน้าตัวเลข -ถ้าเหมือนกัน นำมาบวกกัน -ถ้าต่างกัน นำมาลบกัน 3) ผลของคำตอบ จะตอบตามตัวเลขที่มากกว่า ดังนี้ 1) $-5x$ 2) $-5x$ + + $-8x$ $8x$ $-13x$ $3x$ 3) $5x$ 4) $5x$ + + $-8x$ $8x$ $-3x$ $13x$	ในขั้นตอนนี้ จะสรุปรวบยอดจากการสอนในกระบวนการหาคำตอบ (D) ดังนี้ 1) $(-5x) + (-8x) = -13x$ 2) $(-5x) + 8x = 3x$ 3) $5x + (-8x) = -3x$ 4) $5x + 8x = 13x$ สรุปรวบยอดได้ว่า การบวกเลขที่มีตัวแปร และเลขชี้กำลังของตัวแปรเป็น 1 จะนำตัวเลขมาบวกกัน ถ้าเครื่องหมายหน้าตัวเลขเหมือนกัน และนำมาลบกัน ถ้าเครื่องหมายหน้าตัวเลขต่างกัน และเครื่องหมายหน้าคำตอบ จะตอบตามตัวเลขที่มีค่ามากกว่า

ขั้นที่ 3 ขั้นทำความเข้าใจ (Understanding: U) ในขั้นตอนนี้ จะให้นักศึกษาออกมาทำแบบฝึกหัดหน้าชั้นเรียน โดยแสดงวิธีทำหรือดำเนินการตามตารางในขั้นตอนที่ 2 เมื่อนักศึกษาที่ออกมาทำแบบฝึกหัด ไม่เข้าใจ ไม่สามารถทำแบบฝึกหัดได้ หรือทำแล้ว แต่มีจุดที่ผิดพลาด ผู้สอนจะอธิบายเพิ่มเติม พร้อมบอกจุดสังเกต เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างความรู้ (มโนทัศน์) (Constructing Formation: C) ในขั้นตอนนี้ เมื่อผู้สอน สอนเสร็จแล้ว ยกตัวอย่าง ให้นักศึกษาออกไปทำแบบฝึกหัดหน้าชั้นเรียน ผู้สอนและผู้เรียนจะสรุปประเด็นสำคัญ จุดเด่น จุดสังเกต ของเนื้อหาแต่ละหัวข้อร่วมกัน เพื่อให้นักศึกษาเกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

ขั้นที่ 5 ขั้นนำไปใช้ (Applying: A) ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนจะให้แบบฝึกหัด เป็นการบ้าน ให้นักศึกษาได้ทำโจทย์ เป็นการทบทวนบทเรียนเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความชำนาญมากยิ่งขึ้น

5. การวัดและการประเมินผล: จะใช้แบบทดสอบหลังเรียน ทดสอบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา ซึ่งแบบทดสอบจะเหมือนกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อวัดความแตกต่างของนักศึกษาได้อย่างชัดเจน และนำผลการทดสอบมาเปรียบเทียบกัน เพื่อประเมินความรู้ของนักศึกษา

3. ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาก่อนเรียน-หลังเรียน

ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาก่อนเรียน-หลังเรียน พบว่า เมื่อนำคู่มือการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการปรับพื้นฐาน นักศึกษามีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีคะแนนทดสอบเฉลี่ยสูงขึ้นร้อยละ 45.37 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาก่อนเรียน-หลังเรียน

	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	N	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	45	8.7500	12	4.43386	-25.381*	0.000
หลังเรียน	45	29.1667	12	3.68247		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

ผลการศึกษารูปแบบและเทคนิคการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์ พบว่า ในการเรียนการสอนควรบูรณาการเทคนิค KWDL (Shaw, Jean M. et al., 1997) ในการวิเคราะห์โจทย์แบบเป็นขั้นตอน บูรณาการเทคนิควิธีสอนแบบสาธิต (ร่ำเพย สุทธิพันธ์, 2556) ในการแสดงวิธีการแก้ปัญหา แสดงวิธีทำโจทย์โดยละเอียดพร้อมระบุจุดสังเกต และบูรณาการวิธีสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด (ร่ำเพย สุทธิพันธ์, 2556) เพื่อสรุปให้นักศึกษาสามารถนำหลักและความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไปได้ สอดคล้องกับ กาญจนา คุณารักษ์ ที่กล่าวว่า การออกแบบการเรียนการสอน (Instructional System Design : ISD) เป็นกระบวนการแก้ปัญหาการเรียนการสอนโดย

การวิเคราะห์สถานการณ์หรือเงื่อนไข การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้การเรียนการสอนบรรลุจุดหมาย โดยอาศัยความรู้จากหลาย ๆ ทฤษฎี การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของครูให้มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการสอน (กาญจนา คุณารักษ์, 2552) สอดคล้องกับทิตนา แคมมณี ที่กล่าวไว้ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนต้องผ่านการจัดองค์ประกอบต่าง ๆ ของรูปแบบการเรียนการสอนให้เป็นระบบโดยคำนึงถึงหลักการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (ทิตนา แคมมณี, 2548) และยังสอดคล้องกับ ทักษะแห่งอนาคตใหม่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ในหนังสือ วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นองค์ความรู้ ทักษะความเชี่ยวชาญ และสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน (วิจารณ์ พานิช, 2555)

ผลการสร้างคู่มือการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์ พบว่า คู่มือประกอบด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการสร้างคู่มือวิชาทางคณิตศาสตร์ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นทบทวน ขั้นยกตัวอย่าง ขั้นทำความเข้าใจ ขั้นสร้างความรู้ ขั้นนำไปใช้ ตามแนวคิด REUCA Model (มัญญา ลายยิ่งยง, 2562) 5) การวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กิตติมา ปัทมาวิไล และสุเทพ อ่วมเจริญ ซึ่งพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างทักษะการให้เหตุผล การแก้ปัญหา และการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยรูปแบบมีชื่อว่า RICH Model ประกอบด้วย องค์ประกอบเชิงหลักการและวัตถุประสงค์ องค์ประกอบเชิงกระบวนการ (มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นทบทวน ขั้นสืบเสาะ ขั้นสร้างสรรค์และตรวจสอบ ขั้นฝึกปฏิบัติให้เกิดความชำนาญ) และองค์ประกอบเชิงเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้ (กิตติมา ปัทมาวิไล และสุเทพ อ่วมเจริญ, 2559) และทิตนา แคมมณี ที่กล่าวว่ารูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบแผนการดำเนินการสอนที่ได้รับการจัดอย่างเป็นระบบ สัมพันธ์สอดคล้องกับทฤษฎี โดยรูปแบบการสอนต้องมีทฤษฎีรองรับ (ทิตนา แคมมณี, 2551)

ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา ก่อนเรียน-หลังเรียน พบว่า เมื่อนำคู่มือการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์มาใช้ในการปรับพื้นฐาน นักศึกษามีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีคะแนนทดสอบเฉลี่ยสูงขึ้นร้อยละ 45.37 สอดคล้องกับผลการวิจัยของไพรัช เดิมใจ ซึ่งพบว่า ความรู้พื้นฐานของนักศึกษา ก่อนเริ่มเรียนอยู่ในระดับต่ำมาก แต่ภายหลังกระบวนการปรับระดับความรู้พื้นฐาน ความรู้พื้นฐานของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งระดับความรู้พื้นฐานของนักศึกษาอยู่ในระดับสูงขึ้นไปกว่าก่อนเริ่มเรียน (ไพรัช เดิมใจ, 2552) สอดคล้องกับผลการวิจัยของสมเกียรติ อินทสิงห์ ซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์โดยใช้กลวิธี STAR ร่วมกับกราฟิกออร์แกนไนเซอร์ของผู้เรียน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์สูงกว่าเกณฑ์ 60% ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.05 (สมเกียรติ อินทสิงห์, 2559) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของเกริกฤทธิ์ นิลอุบล และคณะ ซึ่งผลการใช้คู่มือ พบว่า ความรู้ความเข้าใจในการใช้คู่มือการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา มีค่าเฉลี่ยหลังการทดลองใช้สูงกว่าค่าเฉลี่ยก่อนการทดลองใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (เกริกฤทธิ์ นิลอุบล และคณะ, 2563)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษารูปแบบและเทคนิคการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์ พบว่า การบูรณาการเทคนิคการสอนทั้ง 3 เทคนิคกับการปรับพื้นฐานในวิชาคณิตศาสตร์ จะสามารถทำให้นักศึกษาวิเคราะห์โจทย์แบบเป็นขั้นตอน (เทคนิค KWDL) สามารถแสดงวิธีแก้ปัญหา แสดงวิธีทำโจทย์โดยละเอียด พร้อมระบุจุดสังเกต (เทคนิควิธีการสอนแบบสาธิต) และสรุปรวบยอด เพื่อนำไปประยุกต์ในการเรียนสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ (วิธีการสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด) และจากเทคนิคดังกล่าว ผู้วิจัยได้สร้างคู่มือการเรียนวิชาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งประกอบไปด้วย 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการสร้างคู่มือวิชาทางคณิตศาสตร์ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ และ 5) การวัดและประเมินผล โดยในส่วนของกระบวนการเรียนรู้ จะเป็นการบูรณาการการสอนโดยเทคนิค KWDL เทคนิควิธีการสอนแบบสาธิต วิธีการสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด และมีลำดับขั้นตอนในการสอนตาม REUCA Model ผลการนำคู่มือไปใช้ปรับพื้นฐานความรู้ความเข้าใจของนักศึกษา พบว่า นักศึกษามีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 โดยมีคะแนนทดสอบเฉลี่ยสูงขึ้นร้อยละ 45.37 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ 1) ระยะเวลาในการเรียนการสอนโดยใช้คู่มือค่อนข้างน้อย ควรมีการนำคู่มือนี้ไปใช้ก่อนเปิดเรียนอย่างน้อย 2 เดือน เพราะการเรียนการสอนวิชาคำนวณที่นักศึกษามีพื้นฐานความรู้ที่ต่างกันนี้ ต้องใช้ระยะเวลานาน และอธิบายขั้นตอนอย่างละเอียดมากขึ้น 2) ในการจัดการเรียนการสอน ควรให้นักศึกษาได้ใช้ทักษะทางด้านการคำนวณทุกชั้นปี หรือก่อนเปิดเทอมใหม่ทุกครั้ง ควรปรับพื้นฐาน เพื่อเพิ่มทักษะการคำนวณให้นักศึกษาได้ใช้วิชาทางคณิตศาสตร์ทุกปี ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรเพิ่มจำนวนประชากรในการศึกษา เช่น เพิ่มจำนวนชั้นปี เพิ่มจำนวนสาขาวิชาที่นำคู่มือไปใช้ 2) ควรนำเทคนิค KWDL เทคนิควิธีสอนแบบสาธิต และใช้วิธีสอนเพื่อให้เกิดความคิดรวบยอด ไปใช้ในการสร้างคู่มือรายวิชาสถิติ หรือวิชาคำนวณวิชาอื่น ๆ เพื่อให้ นักศึกษาสามารถนำหลักและความรู้ไปประยุกต์ใช้ต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา คุณารักษ์. (2552). การออกแบบการสอน. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- กิตติมา ปัทมาวิไล และสุเทพ อ่วมเจริญ. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้างทักษะการให้เหตุผล การแก้ไขปัญหาและการสื่อสารทางคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. *Veridian E-Journal*, 9(3), 377-391.
- เกริกฤทธิ์ นิลอุบล และคณะ. (2563). การพัฒนาคู่มือครูการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีเขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 7(10), 182-196.
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. (2560). โครงสร้างหลักสูตร. ใน *หลักสูตรเศรษฐศาสตร์บัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก. ศึกษานอก. (2548). รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทศนา แหมมณี. (2551). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรรีชต์ ฝั้นเชียร. (2561). Child center เหมาะกับการเรียนการสอนแบบใด. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2564 จาก <https://www.truelookpanya.com/blog/content/68591/-teaartedu-teaart-teaarttea->
- ไพรัช เต็มใจ. (2552). การศึกษาผลการปรับระดับความรู้พื้นฐานทางคณิตศาสตร์โดยการฝึกวิเคราะห์คำตอบ อภิปรายและสรุปผลร่วมกัน ของนักศึกษาปี 1 สาขาวิชาคณิตศาสตร์. ใน *รายงานการวิจัย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มัญฑนา ลากยั้งยง. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เพื่อเสริมสร้างมโนทัศน์และความคงทนของมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารชุมชนวิจัย*, 13(3), 44-56.
- ร่ำเพย สุทธิพันธ์. (2556). เทคนิคและวิธีการสอนคณิตศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 3 พฤษภาคม 2564 จาก <https://sornorramphoei.wordpress.com/2013/05/08>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ดาตา พับลิเคชั่น จำกัด.
- สมเกียรติ อินทสิงห์. (2559). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้กลวิธี STAR ร่วมกับกราฟิกออร์แกนไนซ์เชอร์ สำหรับผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. *Veridian E-Journal*, 9(1), 356-368.
- Shaw, Jean M. et al. (1997). Cooperative Problem Solving: Using K-W-D-L as an Organization Technique Retrieved. Retrieved February 23, 2019, from http://vnweb.hwwilsonweb.com/hww/results/results_single_ftPES

การเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุและพัฒนาความรู้ผู้ดูแลต่างวัย*

PREPARING THE ELDERLY AND DEVELOPING KNOWLEDGE OF CAREGIVERS OF DIFFERENT AGES

ปิยะวรรณ ศรีสุรักษ์

Piyawan Srisuruk

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

เพ็ญณี แรอรท

Pennee Narot

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar, Thailand

E-mail: Piyasri1@kku.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เตรียมความพร้อมผู้สูงอายุและพัฒนาความรู้ผู้ดูแลต่างวัย โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุจำนวน 40 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 40 คน ในเขตเทศบาลนครขอนแก่น รวมจำนวน 80 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ 2) ชุดกิจกรรมพัฒนาความรู้สำหรับผู้สูงอายุที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น 3) แบบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุ และ 4) แบบวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตช่วงสูงวัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุ มีความรู้ความเข้าใจในวัยของตน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเข้ารับการอบรม ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจเพิ่มขึ้น จึงกล่าวได้ว่า ผู้สูงอายุได้รับการเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ 2) การพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้ดูแลผู้สูงอายุ มีทัศนคติและความรู้ ความเข้าใจ แตกต่างจากก่อนเข้ารับการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งสองกลุ่ม กล่าวคือ กลุ่มผู้เข้าอบรมมีทัศนคติ เชิงบวก และมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าก่อนเข้ารับการอบรม ซึ่งแสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีความพร้อมในการดูแลผู้สูงอายุ ดังนั้นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นจึงมีคุณภาพเพียงพอที่จะนำไปให้กลุ่มเป้าหมายที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกันได้ การดูแลผู้สูงอายุควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในลักษณะองค์รวม ทั้งในส่วนของตัว

* Received 17 June 2021; Revised 15 July 2021; Accepted 4 August 2021

ผู้สูงอายุเองบุคคลที่เกี่ยวข้องและชุมชนเพื่อให้สามารถเข้าใจในบริบทของตัวผู้สูงอายุ พร้อมทั้งให้การดูแลผู้สูงอายุในทางปฏิบัติ

คำสำคัญ: การเตรียมความพร้อม, ผู้สูงอายุ, การพัฒนาความรู้, ผู้ดูแลต่างวัย, จังหวัดขอนแก่น

Abstract

The objectives of this research article were to prepare the elderly and develop knowledge of caregivers of different ages which is a mixed research method. The sample group consisted of 2 groups, 40 elderly caregivers and 40 elderly people in Khon Kaen Municipality, totaling 80 people. The research instruments were 1) a training program for youth to understand and response to the elderly and 2) a training program for elderly to understand the life during the aged year which were developed by the researcher, 3) a test of knowledge and understanding about the needs of the elderly and 4) a test of knowledge and understanding of the elderly for ageing life. The results showed that both sample groups had knowledge and understanding about ageing. When a t-test was used to compare the pre- and post-test scores of those attending the training, it was found that there were significant differences at the .05 level in both groups. The participants had positive attitudes and had greater knowledge and understanding than before the training. This shows that the sample group is ready to take care of the elderly. Therefore, the developed courses are of sufficient quality to serve similarly qualified target groups. It was noted that caring for the elderly should focus on holistic development. both in the part of the elderly themselves, related persons and the community to be able to understand the context of the elderly as well as providing practical care for the elderly.

Keywords: Preparation, Elderly, Knowledge Development, Caregivers of Different Ages, Khon Kaen Province

บทนำ

ประเทศไทยเข้าสู่ “สังคมสูงอายุ” (Aged society) ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 จากการที่ประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ในอีกไม่เกิน 10 ปีข้างหน้า นับจากนี้ หรือราว พ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” (Complete aged society) (จินตนา อาจสันเทียะ และรัชณีย์ ป้อมทอง, 2561) เมื่อประชากรสูงอายุสูงถึงร้อยละ 20 และจะเป็น “สังคมสูงอายุระดับสุดยอด” (Super aged

society) และเมื่อประชากรสูงอายุเพิ่มสูงอย่างต่อเนื่องถึง ร้อยละ 30 ของประชากรทั้งหมด ประมาณ พ.ศ. 2578 ในปี พ.ศ. 2556 ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุวัยต้น จำนวน 5.3 ล้านคน (ร้อยละ 8.2) ผู้สูงอายุวัยกลาง จำนวน 2.9 ล้านคน (ร้อยละ 4.5) และผู้สูงอายุวัยปลาย จำนวน 1.3 ล้านคน (ร้อยละ 2.0) ในอนาคตอีก 27 ปี ข้างหน้า ในปี พ.ศ. 2583 ประมาณว่า จะมีประชากรสูงอายุวัยปลาย หรือผู้มีอายุ 80 ปีขึ้นไป เพิ่มขึ้นอีกเกือบเท่าตัว ซึ่งเพิ่มเร็วกว่า ผู้สูงอายุกลุ่มอื่น ด้วยความจริงที่ว่าคนยิ่งมีอายุมากขึ้นก็ยิ่งมีโอกาสเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย และความพิการหรือช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เพิ่มมากขึ้น จึงพอจะเห็นภาพได้ว่าในอนาคตเมื่อ สังคมไทยสูงวัยมากขึ้น ความต้องการการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุก็จะเพิ่มสูงขึ้นเป็นเงาตามตัว (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2556) จากข้อมูลการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของ ประเทศไทย ได้ชี้ให้เห็นว่าประเทศไทย กำลังเคลื่อนสู่การเป็นสังคมสูงอายุ อย่างสมบูรณ์ สถานการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ความท้าทายในหลาย ๆ ประเด็นตามที่เพ็ญณี กันตะวงษ์ แรธท และณรงค์ เกียรติคุณวงศ์ สรุปไว้ ได้แก่ 1) ความท้าทายด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมการดูแล ผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่ามีการพัฒนาหุ่นยนต์ (AI) เพื่อไว้ช่วยผู้ดูแลผู้สูงอายุหรือช่วยส่งเสริม สุขภาพผู้สูงอายุ 2) ความท้าทายด้านสุขภาพ ซึ่งเป็นธรรมชาติอยู่เองเมื่อมีอายุมากขึ้นปัญหา สุขภาพมักตามมา การให้ผู้สูงอายุปรับพฤติกรรมด้านสุขภาพและการเข้าถึงบริการอย่างทั่วหน้า พร้อมทั้งการส่งเสริมให้ครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการดูแลจึงเป็นสิ่งสำคัญ 3) ความท้าทายด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลมากในประเทศที่กำลังพัฒนาแรงงาน จำนวนมากไม่ได้อยู่ใน ระบบ ซึ่งส่งผลต่อการได้รับการคุ้มครองหรือไม่มีหลักประกันรายได้เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ 4) ความท้าทายด้านสังคมประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับความสนใจ คือ การจัดเตรียม คนรุ่นหลังที่เป็นประชากรวัยหนุ่มสาวให้มีความรู้และตระหนักถึงสถานะโครงสร้างประชากรที่ เปลี่ยนไป ซึ่งอาจเป็นความรับผิดชอบของรัฐที่ควรได้รับความสนใจ (เพ็ญณี กันตะวงษ์) แรธท และณรงค์ เกียรติคุณวงศ์, 2562); (ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ, 2555) สิ่ง que ทุกคนอยาก เห็นคือสังคมที่คนทุกรุ่นวัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยผู้สูงอายุได้รับการยอมรับและ ดำรงชีวิตได้เท่าเทียมเสมอภาคกับประชากรกลุ่มอื่น ๆ การเตรียมตัวของผู้สูงอายุที่ต้องเสี่ยงกับ การเจ็บไข้ และความสามารถในการพึ่งตนเองที่ลดลง ศักยภาพในการประกอบอาชีพและ ความสามารถในการสร้างผลผลิตให้กับครอบครัวลดลง เมื่ออายุมากขึ้นอาจกลายเป็นคน เปราะบาง จากการที่เคยเป็นผู้นำของครอบครัว และเป็นกำลังของสังคมจะเปลี่ยนสถานภาพ เป็นผู้พึ่งพิง จึงเป็นสิ่งสำคัญ (Lim, H. & Kim, K. H., 2019)จริงอยู่สังคมไทยมีวัฒนธรรมดั่งาม ที่ส่งเสริมคุณค่าผู้สูงอายุ แต่คนรุ่นหลังบางกลุ่มอายุมักมองผู้สูงอายุในเชิงลบกล่าว คือ มีทัศนคติ ในเชิงลบถ้าสังคมโดยประชากรกลุ่มอื่นขาดความตระหนัก ในการอยู่ร่วมกับผู้สูงอายุ และ ขณะเดียวกันผู้สูงอายุก็ อาจขาดความเข้าใจในช่วงวัยและสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป

จากประเด็นทางสังคมและประเด็นท้าทายที่กล่าวแล้วข้างต้นผู้วิจัย จึงสนใจว่าการ เตรียมความพร้อมสำหรับผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุ(กลุ่มวัยรุ่น)เพื่อเป็นการเตรียมความ

พร้อมให้ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุควรเป็นอย่างไร และการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรม มีพัฒนาการในระดับใด การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ จะทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นในอนาคต ซึ่งมี การเตรียมตัวด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ ให้มีสุขภาพที่ดีและมีความสุขต่อการใช้ชีวิต ในช่วงวัยสูงอายุ ทั้งยังเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดสถานการณ์ปัญหาของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ผู้สูงอายุต้องพึ่งตัวเองมากขึ้นและมีความต้องการในด้านการบริการต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ความต้องการทางรายได้ ความต้องการยังชีพ ความต้องการในการดูแลอย่างต่อเนื่องเมื่ออายุมากขึ้น ในภาวะการณ์เข้าสู่ภาวะสูงวัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเตรียมความพร้อมผู้สูงอายุและพัฒนาความรู้ของผู้ดูแลต่างวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากคะแนนทดสอบก่อนและเก็บหลังการอบรมและข้อมูลเชิงคุณภาพจากการประชุมกลุ่มสะท้อนผลหลังการอบรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 18-25 ปี และผู้สูงอายุ ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี ขึ้นไป ทั้งชายและหญิง ในเขตพื้นที่ 4 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม กาฬสินธุ์

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ ผู้ดูแลผู้สูงอายุจำนวน 40 คน และผู้สูงอายุ จำนวน 40 คน ที่อาศัยในเขตเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น รวมจำนวน 80 คน ได้จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยใช้แบบทดสอบความรู้สำหรับผู้ดูแลและผู้สูงอายุ และชุดกิจกรรมพัฒนาความรู้สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมประกอบด้วย

1. แบบทดสอบความรู้ผู้ดูแลวัยใส
2. แบบทดสอบความรู้ผู้สูงอายุ
3. ชุดกิจกรรมพัฒนาความรู้สำหรับผู้สูงอายุ

การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดการทดสอบแบบทดสอบความรู้และชุดกิจกรรมพัฒนาความรู้โดย (1) การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ด้วยการปรึกษาสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการและทำการแก้ไข เพื่อให้ สามารถวัดได้ตรงประเด็นและ (2) นำแบบทดสอบไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย และคำนวณค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha) ด้วยค่า Coefficient Alpha และใช้

เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงว่าแบบทดสอบนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอทั้งนี้การทดสอบความเชื่อมั่นดังกล่าวใช้การคำนวณจากข้อคำถามที่เกี่ยวกับความคิดเห็นหรือทัศนคติในเนื้อหา

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลผลการใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาความรู้วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผู้สูงอายุได้รับการอบรมด้วยชุดกิจกรรมพัฒนาความรู้สำหรับผู้ดูแลและผู้สูงอายุ ใช้เวลา 2 สัปดาห์ โดยทำการวัดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุก่อนการอบรม จากนั้นดำเนินการอบรมให้แก่กลุ่มตัวอย่าง ชุดกิจกรรมพัฒนาความรู้สำหรับผู้ดูแลและผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ ความเข้าใจ แตกต่างจากก่อนเข้ารับการอบรม ซึ่งค่าเฉลี่ยจากแบบประเมินผลก่อนและหลังการอบรมในกลุ่มผู้ดูแลมีค่า pre-test $\bar{X}$ = 11.60, S.D. = 1.892 Post-test $\bar{X}$ = 13.50, S.D.=1.281 ส่วนในกลุ่มผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ย Pre-test $\bar{X}$ = 9.25, S.D. = 2.072 Post-test $\bar{X}$ = 11.98, S.D. = 1.717 เมื่อเปรียบเทียบกับ t-test พบว่าคะแนนก่อนและหลังการได้รับการอบรมของทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 ดังแสดงในตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ตามลำดับ หลังการอบรม ผู้วิจัยได้เปิดโอกาสให้ กลุ่มตัวอย่างสะท้อนความคิดเห็นต่อสถานการณ์การเข้าสู่ผู้สูงอายุ และผู้ดูแลผู้สูงอายุต่อความรู้ความเข้าใจที่ได้รับ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์คะแนนทดสอบก่อนและหลัง การรับการอบรมชุดกิจกรรมพัฒนาความรู้สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ

Score	Mean	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
PRE	11.60	1.892	8.308	.000*
POST	13.50	1.281		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์คะแนนทดสอบก่อนและหลัง การรับการอบรมชุดกิจกรรมพัฒนาความรู้สำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุของกลุ่มผู้สูงอายุ

Score	Mean	S.D.	t	Sig. (2-tailed)
PRE	9.25	2.072	7.392	.000*
POST	11.98	1.717		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การสะท้อนผลหลังจากการทำกิจกรรม

หลังจากการรับการอบรมโดยใช้ชุดกิจกรรมผู้วิจัยได้รับการสะท้อนผลของผู้สูงอายุซึ่งเป็นข้อมูลที่ทำให้เห็นถึงการมีทัศนคติทางบวกต่อการเข้าสู่วัยสูงอายุโดยมีข้อมูลที่น่าสนใจที่แสดงถึงความพร้อมและการเข้าใจตนเองในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่วัยสูงอายุ เป็นต้นว่ากลุ่มผู้สูงอายุกล่าวถึงกิจกรรมที่ได้ในชีวิตประจำวันในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่ การไปทำบุญที่วัด ผู้สูงอายุแสดงความคิดเห็นคล้ายกันว่า ทำบุญแล้วสบายใจ มีความสุข นอนหลับดี จิตใจสงบ และยังได้พบเพื่อนในวัยเดียวกัน ได้พูดคุยถามไถ่ทุกข์สุข มีผลให้คลายเหงาต้องการมีเงินไปทำบุญมาก ๆ จะได้เผื่อแผ่ไปยังคนที่เรารัก แต่มีข้อจำกัดเรื่องสุขภาพและลูกหลานไม่ค่อยมีเวลาพาไป เป็นภาระทั้งไปรับไปส่งแต่ส่วนใหญ่ลูกหลานยินดีสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้ทำบุญที่วัดหรืองานบุญใหญ่ ฯลฯ ลูกหลาน นอกจากนี้ความรู้สึกมั่นคงและอบอุ่นที่ได้รับจากเพื่อนบ้าน ชุมชน ที่ให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าความสำคัญของผู้สูงอายุทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขจิตใจที่ดี ขณะเดียวกันผู้สูงอายุยังได้แสดงความคิดเห็นว่าพวกเขา ต้องการให้ร่างกายแข็งแรงคือสุขภาพดี แม้ว่าจะไม่เหมือนเดิม ขอเพียงให้ใช้ชีวิตได้อย่างคนปกติ คือสามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ โดยลดการพึ่งพาจากผู้อื่น มีร่างกายแข็งแรง จิตใจสมบูรณ์ไปด้วยเพราะกายและใจมีความสัมพันธ์กันทุกรายตอบว่าว่าการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นเรื่องดีต่อสุขภาพของตนเอง จากเหตุผลข้างต้นผู้สูงอายุจึงยินดีเข้าร่วมกิจกรรมเพราะเป็นเรื่องการดูแลตนเองเช่น การออกกำลังกาย ส่วนใหญ่ใช้วิธีการเดินช้า ๆ ช่วงตอนเช้า การทำผักสวนครัว ฯลฯ การเข้าร่วมอบรมสัมมนาได้รู้วิธีการกินอาหารที่ถูกต้อง อยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่สะอาดบริสุทธิ์ ส่งผลให้อารมณ์ดี ไม่เครียด ช่วยให้ชีวิตเป็นสุข รูปแบบการดูแลผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุอาศัยรวมบ้านกับบุตรหลาน และผู้ดูแลหลักคือบุตรหลานนั่นเองสามารถประกอบอาชีพได้เนื่องจากเป็นผู้สูงอายุตอนต้นร่างกายยังแข็งแรงดี ทำกิจวัตรส่วนตัวได้พึ่งพาลูกหลานบ้างเล็กน้อยเช่นพาไปโรงพยาบาล ไปซื้อยา ไปทำบุญที่วัด เป็นต้น ผู้ดูแลที่เข้าใจความรู้สึก ความต้องการของผู้สูงอายุ ถือเป็นบุคคลสำคัญที่ทำให้มีผลต่อความพึงพอใจ ในชีวิตผู้ร่วมสนทนายังกล่าวว่าการมีธรรมะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวด้านจิตใจ ทำให้ชีวิตมีความสุข และปัจจุบันผู้สูงอายุพึงพอใจต่อความเป็นอยู่มาก

ในส่วนผู้ดูแลเนื่องจากเป็นกลุ่มอายุน้อยได้สะท้อนผลเพียงว่าได้รับความรู้ความเข้าใจ และบางคนมีความใกล้ชิดกับญาติผู้ใหญ่ของตนอยู่แล้ว โดยรวมสะท้อนว่ามีความเห็นทางบวกต่อผู้สูงอายุอยู่เสมอ หลายคนแม้ว่าจะพอใจและได้ความรู้จากการอบรม แต่ก็สะท้อนความเห็นว่าการตนเองต้องไปทำงานที่มีค่าตอบแทนสูงก็อาจไม่ได้ดูแลผู้สูงอายุ แต่มีความพร้อมรับที่จะให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุในสังคม

กล่าวโดยสรุปชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นสามารถให้ความรู้ในการเตรียมความพร้อมของทั้งผู้สูงอายุและผู้ดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถนำไปใช้ขยายผลได้ในบริบทอื่นที่ใกล้เคียงกัน ขณะเดียวกันข้อมูลจากการสะท้อนผลอาจสามารถนำไปใช้

ประโยชน์ในการพัฒนาผู้สูงอายุกลุ่มอื่น โดยอาจพิจารณาถึงกลุ่มผู้สูงอายุที่มีพฤติกรรม หรือวิถีการดำรงชีวิตที่ใกล้เคียงกันกับข้อมูลที่ได้จากการสะท้อนผลของกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการอบรมจากศึกษาวิจัยในครั้งนี้

อภิปรายผล

เกี่ยวกับการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาความรู้สำหรับผู้ดูแลและผู้สูงอายุสามารถพัฒนากลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตามประเด็นด้านกลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุ ต้องให้ความสำคัญคือ เรื่องของความต้องการและความรู้สึกด้านอารมณ์จิตใจของผู้สูงอายุเพื่อให้สามารถให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมกิจกรรมทางสังคมได้อย่างเต็มตรงความต้องการผู้สูงอายุ ขณะเดียวกันข้อควรตระหนักคือ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้สูงอายุจะมี 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่สามารถช่วยตนเองได้ทุกเรื่องกลุ่มที่สามารถช่วยตนเองได้บางเรื่อง และกลุ่มที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ การดูแลก็จะแตกต่างกันออกไป

ดังนั้น การดูแลผู้สูงอายุในกลุ่มแรกต้องการขอเพียงให้ผู้ดูแลได้เข้าใจถึงความต้องการเข้าใจในความรู้สึกด้านอารมณ์จิตใจ และส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม กลุ่มนี้จะใช้ชีวิตได้อย่างปกติ แต่สำหรับกลุ่มที่ไม่สามารถช่วยตนเองได้ ผู้ดูแลต้องตระหนักถึงความสำคัญของสภาวะโภชนาการโดยการเตรียมอาหารให้เหมาะสมกับภาวะของผู้สูงอายุ ดูแลเรื่องการรักษาโรคด้านสิ่งแวดล้อมที่อาศัยสร้างให้เหมาะสมกับการทำกิจวัตรประจำวัน กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีอารมณ์อ่อนไหวได้ง่าย จึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องทำความเข้าใจ ใช้ความอดทนอย่างสูงและเข้าใจพฤติกรรมที่ผู้สูงอายุแสดงออก ควรศึกษาวิธีการดูแลที่ถูกต้อง เพื่อป้องกันความปลอดภัยในทุกด้านเช่นการลื่นหกล้ม การหลงลืม การย่ำคิดย้ำทำ การพูดเพ้อเจ้อ ฯลฯ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าผู้ดูแลถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ สอดคล้องกับแนวคิดของ แคมป์เบล (Campbell, A., 1976) ที่ว่าคุณภาพชีวิตหมายถึงความสุข ความพึงพอใจและความหวังของแต่ละบุคคลที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในขณะนั้น (เพ็ญพิไล ฤทธาคุณานนท์, 2550) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ดาลกีและโรกี (Dalkey, N. C. & Helmer, O., 1963) ที่ว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความเป็นอยู่ที่ดีหรือความผาสุก ความพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจทั้งในเรื่องสุขภาพ กิจกรรมในชีวิต ความเครียด เป้าหมายของชีวิต คุณค่าในตนเอง ความซึมเศร้า ตลอดจนสังคมและครอบครัว คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ประสิทธิภาพหรือศักยภาพของตนเอง ในการทำหน้าที่สำหรับการดำเนินชีวิต สามารถควบคุมตนเองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงความเจ็บป่วย และสอดคล้องกับ โอเร็ม (Orem, D. E., 1991) ที่ว่าคุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ของบุคคลโดยเชื่อว่าบุคคลสามารถรับรู้คุณภาพชีวิตได้แม้จะมีความเจ็บป่วย ซึ่งเป็นศักยภาพในการดูแลตนเองของบุคคล เฟอร์เรนส์ (Ferrens, C. & Powers, M., 1985) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความสุขของมนุษย์ว่าความสุขที่มนุษย์ที่สามารถรับรู้ได้ ประกอบด้วย

4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความผาสุกของร่างกาย (physical well-being) เป็นความรู้สึกของบุคคลในการควบคุมหรือบรรเทาอาการเจ็บปวดด้านร่างกายและการคงไว้ซึ่งการทำหน้าที่ของร่างกาย 2) ด้านความผาสุกทางใจ (psychological well-being) เป็นวิธีที่จะเผชิญความเจ็บป่วยของบุคคล ให้มีความรู้สึกทางบวกต่อการเปลี่ยนในชีวิตที่เกิดขึ้น ในเรื่องของการเผชิญความเครียด ความรู้สึกกลัวในสิ่งที่ไม่รู้และการให้ทางเลือกของชีวิต 3) ด้านความผาสุกทางสังคม (social well-being) เป็นความรู้สึกต่อบุคคลหรือสิ่งแวดล้อม สัมพันธภาพกับบุคคลอื่นและบทบาททางสังคม 4) ด้านความผาสุกทางจิตวิญญาณ (spiritual well-being) ได้แก่ ความหวัง ความเชื่อของบุคคลทั้งในศาสนา หรือสิ่งอื่นที่เป็นแหล่งสนับสนุนทางด้านจิตวิญญาณของบุคคล

อีกประการหนึ่งสิ่งที่ผู้ดูแลผู้สูงอายุหรือผู้เกี่ยวข้องกับการดูแลผู้สูงอายุควรตระหนักคือการมีครอบครัวที่ดีอยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุขเมื่อครอบครัวดีร่มเย็นเป็นสุข ย่อมส่งผลให้ชุมชนร่มเย็นเป็นสุขเมื่อชุมชนดีร่มเย็นเป็นสุข ประเทศชาติก็ดีร่มเย็นเป็นสุขไปด้วยซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ ได้นำเสนอตัวแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีของครอบครัวและชุมชนในชนบทไทยซึ่งเป็นการถอดตัวแบบพฤติกรรมของผู้ดูแลที่มีต่อผู้สูงอายุโดยมุ่งหวังให้เกิดผลทางจิตวิทยามากกว่าการลอกเลียนซึ่งพบว่าตัวแบบการดูแลที่ดีของครอบครัวซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการได้อย่างชัดเจน (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2556) ดังนั้น หลักสำคัญของการดูแลผู้สูงอายุด้วยตัวผู้สูงอายุเองก็ต้องให้ผู้สูงอายุเหล่านั้นสามารถดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเองโดยพึ่งพาผู้อื่นน้อยที่สุดและมีความสุขกายสบายใจในบั้นปลายของชีวิตดังคำที่ว่า “เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกหลาน” การดูแลผู้สูงอายุด้วยตัวผู้สูงอายุเองหมายถึงจะอย่างไรให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีคือผู้สูงอายุที่มีความสุขความพอใจตามอัตภาพสามารถทำประโยชน์ทั้งต่อตนเองต่อผู้อื่นต่อชุมชนและต่อสังคมเพื่อที่จะนำไปสู่การได้รับค้ำยกย่องและสรรเสริญจากสังคมโดยรวมสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตที่เป็นสุข คือการมีคุณภาพชีวิตที่ดีซึ่งอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยหรือองค์ประกอบของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุจำนวน 3 ประการดังนี้

1) การมีสุขภาพดีหมายถึง ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทางด้านร่างกายจิตใจสังคมและปัญญาโดยเชื่อมโยงเป็นองค์รวมอย่างสมดุลประกอบด้วยสุขภาพกายที่ดีสุขภาพจิตที่ดีสุขภาพทางสังคมที่ดีและสุขภาพทางปัญญาที่ดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องเน้นที่จะทำให้ร่างกายอยู่ในสภาพที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ร่วมกับส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามที่สภาพร่างกายจิตใจและเวลาเอื้ออำนวยโดยหลัก 11 อ. เพื่อสุขภาพกายใจที่ดีคืออาหารออกกำลังกายนอนมายูจจาระ/ปัสสาวะอากาศ (แสง) อาทิตย์อารมณ์อดิเรกอนาคตอบอุ่นและอุบัติเหตุดังนั้นการดูแลผู้สูงอายุจะต้องปรับการดูแลให้เหมาะสมตามสภาพปัญหาที่แตกต่างกันหรือการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เท่ากันโดยขึ้นอยู่กับสุขภาพและการใช้ชีวิตในวัยที่ผ่านมา

2) การร่วมแรงร่วมใจกันทำงานคือมีส่วนร่วมในการประกอบกิจการงานต่าง ๆ ตามอัตราโดยยังประโยชน์ต่อตนเองและประโยชน์ต่อผู้อื่นสมเป็นคนดีกล่าวคือต้องเตรียมตัวเตรียมใจยอมรับสภาพการณ์ในชีวิตควรจะหางานอดิเรกหรือกิจกรรมต่าง ๆ ทำเพื่อประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่นเช่นการอ่านเขียนหนังสือทำบุญทำทานออกกำลังกายการรดน้ำต้นไม้และเก็บกวาดบ้านเป็นต้นดังนั้นผู้สูงอายุต้องทำงานเพื่อเป็นการพึ่งตนเองให้มากที่สุดและอย่าพึ่งคนอื่นเป็นดีที่สุด

3) มีความมั่นคงในชีวิต หมายถึง มีหลักประกันในชีวิตหรือความมั่นคง 3 เรื่อง ประกอบด้วย 1) ความมั่นคงทางเศรษฐกิจคือมีเงินใช้จ่ายในชีวิตประจำวันมีการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจจะต้องรู้จักเก็บหอมรอมริบตั้งแต่วัยหนุ่มสาวเพื่อจะได้มีไว้ใช้ในอนาคตทั้งยามปกติยามชราและยามเจ็บป่วย 2) ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินคือสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยไปไหนมาไหนไม่มีใครมาทำร้ายรวมไปถึงอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดีมีที่อยู่อาศัยที่เป็นส่วนตัวบรรยากาศดีและมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น และ 3) ความมั่นคงในครอบครัวชุมชนและสิ่งแวดล้อมคือมีครอบครัวที่ดีอยู่ร่วมกันด้วยความร่มเย็นเป็นสุขเมื่อครอบครัวดีร่มเย็นเป็นสุขชุมชนก็จะดีร่มเย็นเป็นสุขเมื่อชุมชนดีร่มเย็นเป็นสุขประเทศชาติก็ดี ร่มเย็นเป็นสุขเช่นกันรวมไปถึงการมีสิ่งแวดล้อมที่ดีก็จะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยและสอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, ได้นำเสนอตัวแบบการดูแลผู้สูงอายุที่ดีของครอบครัวและชุมชนในชนบทไทยซึ่งเป็นการถอดตัวแบบพฤติกรรมของผู้ดูแลที่มีต่อผู้สูงอายุโดยมุ่งหวังให้เกิดผลทางจิตวิทยามากกว่าการลอกเลียนซึ่งพบว่าตัวแบบการดูแลที่ดีของครอบครัวประกอบด้วยตัวชี้วัดหลัก 9 ประการได้แก่การดูแลสุขภาพจิตส่วนบุคคลการจัดการเรื่องยาการช่วยเหลือในการเคลื่อนไหวการดูแลผลกตภัตการจัดอาหารที่เหมาะสมการป้องกันอาหารการดูแลด้านการช่วยการสร้างความมั่นคงทางด้านอารมณ์และการดูแลด้านอารมณ์จิตใจและจิตวิญญาณโดยผู้ดูแลในครอบครัวเป็นองค์ประกอบแรกที่มีผลต่อการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงมากที่สุดซึ่ง (ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ, 2556) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุพัตรา ศรีวณิชชากร และคณะ พบว่าครอบครัวและคนในชุมชนเป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดและสนิทสนมกับผู้สูงอายุมากที่สุดมีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนคือคำนึงความกตัญญูทวดเฝ้าเอาใจใส่บุพการีหรือผู้สูงอายุด้วยความเคารพรักเยื้อมเยียนพูดคุยและให้กำลังใจซึ่งทำให้ผู้สูงอายุคลายเหงาและมีความสุขได้ระดับหนึ่ง (สุพัตรา ศรีวณิชชากร และคณะ, 2556) ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นกลุ่มที่ให้การดูแลผู้สูงอายุครอบคลุม 5 มิติ ประกอบด้วย

1. บทบาทในการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยเน้นการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุทั่วไปและกลุ่มผู้สูงอายุติดบ้าน/ติดเตียงซึ่งจะต้องให้ความช่วยเหลือและดูแลเรื่องการทำกิจวัตรประจำวันครอบคลุมทุกอย่างตั้งแต่เรื่องอาหารการกินแต่งตัวทำความสะอาดร่างกายการใช้ห้องน้ำ

ส่วนเคลื่อนที่ภายในบ้านและออกไปทำกิจกรรมนอกบ้านซึ่งจะต้องสลับเวลาในการร่วมกันดูแลเนื่องจากมีภาระต้องทำมาหากินหรือมีธุระต้องทำรวมไปถึงการนอนเฝ้าเวลากลางคืน

2. บทบาทในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตประจำวันสำหรับผู้สูงอายุ อาทิ ให้เงินใช้รับผิดชอบดูแลค่าใช้จ่ายในบ้านเช่นค่ากับข้าวค่าน้ำ ค่าไฟ ค่ารักษาพยาบาลหรือจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่าง ๆ สำหรับการดูแลกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียงเช่นกระดาดชำระผ้าอ้อมสำเร็จรูป เป็นต้น

3. บทบาทในการดูแลอาหารและโภชนาการสำหรับผู้สูงอายุคือจัดเตรียมและทำอาหารให้ผู้สูงอายุทั่วไปและผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัว

4. บทบาทในการดูแลผู้สูงอายุตามบรรทัดฐานและค่านิยมที่ดีของวัฒนธรรมไทยคือปรณนิบัติดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุทั้งยามปกติยามเจ็บป่วยรวมไปถึงเยี่ยมเยียนพูดคุยและให้กำลังใจ

5. บทบาทในการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุโดยการจัดบ้านสภาพแวดล้อมบรรยากาศทั้งในบ้านและรอบ ๆ บ้านจัดหาเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุแต่ก็พบว่าบางบ้านก็ยังมี การจัดบรรยากาศสถานที่และจัดหาเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ เช่น ความสะอาด ฝุ่นละออง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยสรุปได้ว่า การดูแลผู้สูงอายุควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาในลักษณะองค์รวม ทั้งในส่วนของตัวผู้สูงอายุเองบุคคลที่เกี่ยวข้องและชุมชนเพื่อให้สามารถเข้าใจในบริบทของตัวผู้สูงอายุ พร้อมทั้งให้การดูแลผู้สูงอายุในทางปฏิบัติเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการดูแลผู้สูงอายุ การให้ความรู้ความเข้าใจผู้ดูแลผู้สูงอายุในการวิจัยนี้ไม่ได้ครอบคลุมการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยเป็นเครื่องอำนวยความสะดวก ให้ผู้ดูแลและผู้สูงอายุเข้าถึงบริการต่าง ๆ ได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น รวมถึง เทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมเพื่อการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ เสนอแนะว่างานวิจัยในอนาคตควรจัดโปรแกรมที่ฝึกหรือให้ความรู้การเข้ารับบริการด้านสุขภาพผ่านเทคโนโลยีหรือการฝึกผู้สูงอายุให้ใช้เทคโนโลยีเมื่ออยู่ตามลำพัง ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณผู้สูงอายุทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการรับทราบและให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยและการขยายผลต่อการปฏิบัติเพื่อดูแลผู้สูงอายุในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จินตนา อาจสันเทียะ และรัชณีย์ ป้อมทอง. (2561). แนวโน้มการดูแลผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 ความท้าทายในการพยาบาล. วารสารพยาบาลทหารบก, 19(1), 39-46.
- ปราโมทย์ ประสาทกุล และคณะ. (2555). ผู้สูงอายุ: คนวงในที่จะถูกผลักให้ไปอยู่ชายขอบ ประชากรและสังคม. นครปฐม: สำนักพิมพ์ประชากรและสังคม.
- เพ็ญณี (กันตะวงษ์) แร่อท และณรงค์ เกียรติคุณวงศ์. (2562). การดูแลผู้สูงอายุบทเรียนจาก เมืองโกเบ. ขอนแก่น: พิมพ์ถูกขอนแก่น.
- เพ็ญพิไล ฤทธาคณานนท์. (2550). พัฒนาการมนุษย์ - Human development. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิพัฒน์ ยอดเพชร และคณะ. (2556). สถานการณ์ ศักยภาพและความพร้อมของไตรภาคีในการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนในพื้นที่ 12 ตำบล. วารสารระบบ สาธารณสุข, 3(3), 389-394.
- สุภัตรา ศรีวิชชากร และคณะ. (2556). สถานการณ์ ศักยภาพและความพร้อมของไตรภาคีในการพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนในพื้นที่ 12 ตำบล. วารสารระบบ สาธารณสุข, 3(3), 389-394.
- Campbell, A. (1976). Subjective measures of Well-being. *American Psychologist*, 31(2), 117-124.
- Dalkey, N. C. & Helmer, O. (1963). An experimental application of the Delphi method to the use of experts. *Management Science*, 9(3), 458-467.
- Ferrens, C. & Powers, M. (1985). Quality of Life Index: Development and psychometric Properties. *Advances in Nursing Science*, 8(1), 15-24.
- Lim, H. & Kim, K. H. (2019). A study on how elderly people are preparing for dying well. *Journal of the Korea Academia-Industrial*, 20(9), 432-439.
- Orem, D. E. (1991). *Nursing: Concepts of practice*. (4th Ed.). St. Louis: C. V. Mosby.

โครงสร้างปริจเฉทและภาพสะท้อนวัฒนธรรม
ในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล*
DISCOURSE STRUCTURE AND CULTURAL REFLECTION
IN THE COOKING PROGRAM “HIGH ZONE KITCHEN”
HOSTED BY M.L. KWANTIP DEVAKULA

ภาสพงศ์ ผิวพอใช้

Passapong Pewporchai

อาทิตย์ เกษหอม

Arhit Kethom

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani University, Thailand

E-mail: bhasabong@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาโครงสร้างปริจเฉทในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล และ 2) ศึกษาภาพสะท้อนวัฒนธรรมในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ วิธีดำเนินการวิจัยคือ ศึกษารายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม - 15 ตุลาคม พ.ศ. 2563 จำนวนทั้งสิ้น 20 ตอน ระยะเวลารวม 3 ชั่วโมง 44 นาที 9 วินาที ผลการวิจัยพบว่า โครงสร้างปริจเฉทในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำรายการ ส่วนเนื้อหากระบวนการประกอบอาหาร และส่วนท้ายรายการ อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบหลักแต่ละส่วนดังกล่าวนี้จะมีองค์ประกอบย่อยที่แตกต่างกัน ในส่วนภาพสะท้อนวัฒนธรรม ปรากฏภาพสะท้อนวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับความหมายของอาหารในมิติต่าง ๆ ทั้งหมด 7 ประการ ได้แก่ 1) มิติประวัติศาสตร์และภูมิปัญญา 2) มิติเศรษฐกิจ 3) มิติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมและการปรับตัว 4) มิติสังคม 5) มิติศาสนา 6) มิติทางเพศ 7) มิติสุขภาพและโภชนาการ โดยมิติต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ได้แสดงให้เห็นว่าการบริโภคอาหารของผู้คนในสังคมปัจจุบันมีพลวัตที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งอาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพสังคม วัฒนธรรม และรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงทำให้วิถีชีวิตต้องมีการปรับตัว จะเห็นได้ว่า ความหมายของอาหารมีมากกว่า

* Received 16 June 2021; Revised 14 July 2021; Accepted 9 August 2021

คุณค่าทางโภชนาการและรสชาติ แต่ยังผสมผสานไปด้วย ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม วัฒนธรรม อาหารและวัฒนธรรมการกินจึงเป็นส่วนประกอบระหว่างวัตถุที่เป็นอาหารกับ วัฒนธรรมที่ผสมผสานไปด้วยกันเสมอตามที่กล่าวมานี้ อาจถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้รายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” มีความน่าสนใจและผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก

คำสำคัญ: โครงสร้างปริมณฑล, ภาพสะท้อนวัฒนธรรม, หม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล

Abstract

The objectives of this qualitative research article were two important objectives in the cooking program “High Zone Kitchen”, hosted by M.L. Kwantip Devakula 1) to study the discourse structure; 2) to study the cultural reflection in the program. The data collected for this research was drawn using purposive sampling. 20 episodes of the cooking program “High Zone Kitchen”, shown from March 26th to October 15th 2020, were selected. The total length of the episodes combined is 3 hours 44 minutes and 9 seconds. The results of research show that the discourse structure in M.L. Kwantip Devakula’s cooking program consists of 3 main components: the lead section of the program; the content section showing the cooking process; and the end section of the program. However, each of these core components has different sub-elements. In the cultural reflection part, it was found that the cooking program shows cultural reflection that is related to the meanings of food in different 7 contexts, including 1) historical wisdom 2) economic 3) cultural ecology and flexibility 4) social 5) religious 6) sexual 7) health and nutrition dimensions. Each dimension reflects that the dynamic of people’s food consumption in the current society has changed, probably due to the more complex social and cultural conditions, modern lifestyles as well as technology advancements which force them to adapt to the changes. In conclusion, the meaning of food does not refer to only their nutritional value, but it reflect beliefs, traditions, social values, cultural practices. Foods and eating culture are interwoven. The two components: foods and eating culture, thus, define “High Zone Kitchen” and make the program attractive to a wide range of audience.

Keywords: discourse structure, cultural reflection, M.L. Kwantip Devakula

บทนำ

อาหาร เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ และถือเป็นหนึ่งในปัจจัยพื้นฐานหรือปัจจัย 4 ที่จะทำให้นุษย์มีชีวิตอยู่รอด ร่างกายมีพัฒนาการและเจริญเติบโตได้ นอกจากนี้อาหารยังมีประวัติศาสตร์ยาวนาน พอ ๆ กับวิวัฒนาการของมนุษย์ จนอาจกล่าวได้ว่า “อาหารมีความสัมพันธ์และสำคัญต่อมนุษย์ที่สุด” ในการศึกษาทางประวัติศาสตร์ สุจิตต์ วงศ์เทศ ได้กล่าวถึงอาหารเก่าแก่ที่สุดที่พบในประเทศไทยว่า ข้าวและปลาเป็นอาหารที่คนเรากินร่วมกันมานานไม่ต่ำกว่า 3,000 ปี มีความสัมพันธ์กับความเชื่อ เป็นอาหารที่ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และได้กล่าวอีกว่า ข้าวปลาอาหารไทยนั้น (สุจิตต์ วงศ์เทศ, 2551) โดยพื้นฐานดั้งเดิมไม่แตกต่างจากข้าวปลาอาหารสุวรรณภูมิ เห็นได้จาก ต้มแกง น้ำพริก กะปิ น้ำปลา ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างจะเริ่มมีมากขึ้นเมื่อรับวิธีปรุงอาหารของบ้านเมืองอื่นเข้ามาผสมผสาน ทั้งนี้การผสมผสานวัฒนธรรมอาหารระหว่างชนชาติได้แสดงให้เห็นว่าอาหารไม่มีข้อสรุปที่ตายตัวแน่นอน ซึ่งหมายรวมถึง อาหารไม่ได้เป็นแค่สิ่งที่มนุษย์กินแล้วทำให้มีชีวิตอยู่รอดเท่านั้น กล่าวคือ อาหารเกี่ยวพันกับความสุข ความหลงใหล หรือแม้กระทั่งความหรรษา เป็นวัตถุดิบสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ สามารถสะท้อนให้เห็นความไม่เท่าเทียม ตลอดจนความเคลื่อนไหวทางสังคมและวัฒนธรรม (รุ่งตะวัน อ่วมอินทร์, 2562) เมื่อมนุษย์พัฒนามีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน การส่งต่อหรือสืบทอดวิธีการทำอาหารต่าง ๆ ก็เปลี่ยนไป กล่าวคือ เริ่มมีการถ่ายทอดสูตรหรือวิธีการทำอาหารลงในหนังสือด้วยตัวอักษรหรือภาษาเขียน รวมทั้งปรับเปลี่ยนสูตรให้มีมาตรฐานมากขึ้น เช่น มีการแสดงส่วนผสม จำนวน ชั่ง ตวง วัด ตลอดจนขั้นตอนวิธีทำต่าง ๆ ที่ชัดเจนตายตัว ในประเทศไทย “ตำราแม่ครัวหัวป่าก์” ของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์ ก็นับว่าเป็นตำราอาหารเล่มแรกที่มีลักษณะดังกล่าว ดังที่ ภาสพงศ์ ผิวนพอใช้ กล่าวว่า “...ในตำรานี้แสดงให้เห็นถึงขั้นตอนวิธีการทำอาหารที่เป็นระบบ มีการชั่ง ตวง วัด กำหนดอัตราส่วนที่เป็นมาตรฐาน พิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ร.ศ. 127 ซึ่งตรงกับ ปีพุทธศักราช 2452 นับได้ว่าเป็นตำรากับข้าวของคนไทยและวัฒนธรรมการกินของคนไทย” (ภาสพงศ์ ผิวนพอใช้, 2559)

จากหนังสือหรือตำรา ปรับเปลี่ยนพัฒนามาสู่สื่อรูปแบบใหม่ ๆ ในปัจจุบันที่สามารถถ่ายทอดและบอกวิธีการทำอาหารได้เข้าใจง่าย รวดเร็ว และน่าสนใจ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวิทยุ สื่อโทรทัศน์ รวมถึงสื่อออนไลน์ที่ทันสมัยต่าง ๆ นอกจากนี้ สื่อดังกล่าวยังถือเป็นพลวัตอย่างหนึ่งในการสืบทอดและส่งต่อวัฒนธรรมการทำอาหารหรือวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกิน อาหาร จากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง สังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งได้อีกด้วย ดังที่งานวิจัยของ เอื้องอริน สายจันทร์ ที่ศึกษา “บทบาทของรายการอาหารทางโทรทัศน์ในการสืบทอดวัฒนธรรมอาหาร” พบว่าบทบาทในการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับอาหารยังมีลักษณะเด่นคือ มีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสัญชาติของอาหาร มีการถ่ายทอดความรู้ที่ครบถ้วนกระบวนการ

แห่งวิถีวัฒนธรรมอาหาร และมีการถ่ายทอดความรู้ในหลาย ๆ ด้านที่เกี่ยวพันกับชีวิตและสังคม (เอื้องอริน สายจันทร์, 2553)

อย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสนใจว่าในปัจจุบัน รายการอาหารไม่ได้ปรากฏเฉพาะในสื่อโทรทัศน์เท่านั้น แต่ยังมีในสื่อออนไลน์อื่น ๆ อีกมากที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นที่ยอมรับของประชาชน ดังรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล ก็นับว่าเป็นรายการอาหารที่เผยแพร่ผ่านทางสื่อออนไลน์ YouTube มียอดผู้ชมและผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสามารถรับชมได้ทุกที่โดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลานำเสนอเนื้อหาการทำอาหารได้ครบจบภายใน 1 ตอน และที่สำคัญสามารถดูย้อนหลังได้ อีกทั้งหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล ผู้ดำเนินรายการ ยังเป็นทายาทราชสกุลและเป็นผู้มีบทบาทในวงการด้านการทำอาหารที่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง เช่น เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านอาหารไทย เจ้าของร้านอาหาร ครูสอนทำอาหาร นักสร้างสรรค์เมนูอาหาร นักจัดเลี้ยง ไปจนถึงบทบาทกรรมการตัดสินรายการแข่งขันทำอาหารระดับประเทศ อย่างรายการ MasterChef Thailand (กรณีศ รัตนมัทธนะ, 2562) อาจเป็นเหตุผลทำให้รายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล มีความน่าสนใจและได้รับความนิยม ทั้งนี้หากพิจารณาที่ชื่อรายการ ก็นับว่ามีความน่าสนใจอย่างมาก เพราะมีนัยทางความหมายที่สามารถตีความได้หลายอย่าง กล่าวคือ “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” สามารถตีความได้ 2 นัย คือ 1) ครัวที่อยู่บนพื้นที่สูงหรือพื้นที่ที่มีลักษณะซ้อนกัน เช่น คอนโดมิเนียม เป็นต้น และ 2) ครัวระดับสูงหรือครัวของคนชั้นสูง อันแสดงสถานภาพทางสังคมที่ถือว่าดีกว่าสถานภาพทางสังคมอื่น ๆ เช่น ชนชั้นกลาง ชนชั้นกรรมาชีพ อย่างไรก็ตาม ความหมายที่เด่นชัดอาจเป็นความหมายที่ 1 เพราะถูกกำกับด้วยคู่ความหมายภาษาอังกฤษ “HIGH ZONE KITCHEN” ซึ่งมีความหมายว่า ครัว (KITCHEN) ชั้น (ZONE) สูง (HIGH)

ช่องทางในการเผยแพร่ ผู้ดำเนินรายการ และชื่อรายการ องค์ประกอบของหน่วยภาษา การจัดเรียงองค์ประกอบ และหน้าที่ขององค์ประกอบภายในรายการถือปัจจัยที่ทำให้รายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล มียอดผู้ชมและผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก ดังนั้นการศึกษาคำนี้จะมุ่งวิเคราะห์โครงสร้างปริเฉทและภาพสะท้อนวัฒนธรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะสำคัญของหน่วยภาษาในเชิงโครงสร้างและคุณค่าทางวัฒนธรรมผ่านรายการอาหารของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโครงสร้างปริเฉทในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล
2. เพื่อศึกษาภาพสะท้อนวัฒนธรรมในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. สํารวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในส่วนองโครงสร้างปริจเฉทและการสะท้อนวัฒนธรรม

1.1 การสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนองโครงสร้างปริจเฉท

การวิจัยครั้งนี้ถือเป็นการศึกษาวิเคราะห์ปริจเฉทการพูด (Spoken discourse) โดยใช้แนวคิดอง ประไพพรรณ พึ่งฉิม และจันทิมา อังคพนิชกิจ ในการวิเคราะห์องค์ประกอบองปริจเฉทจะพิจารณาจากหน่วยที่แบ่งโดยทำนองเสียงและความหมายเป็นสำคัญ เนื่องจาก “สิ่งที่เราพูดบางครั้งไม่สามารถตัดแบ่งเป็นประโยคตามนิยามที่นักวากยสัมพันธ์ให้ไว้ แต่การพูดองเราประกอบด้วยหน่วยที่แบ่งโดยทำนองเสียงและความหมายเป็นสำคัญ (ประไพพรรณ พึ่งฉิม, 2542); (จันทิมา อังคพนิชกิจ, 2561) ดังนั้นจึงมีผู้เสนอว่าปริจเฉทมี “ถ้อยคำ” เป็นองค์ประกอบ” โดย “ถ้อยคำ” นี้ตรงกับคำว่า utterance ซึ่งนักภาษาศาสตร์นิยามว่า คือช่วงองการพูดที่คั่นด้วยความเงียบ (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556)

1.2 การสำรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนองการสะท้อนวัฒนธรรม

ผู้วิจัยศึกษาเรื่องสะท้อนภาพวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับความหมายองอาหารในมิติต่าง ๆ ในงานอง กาญจนา แก้วเทพ และคณะ และนำมาเป็นกรอบในการวิจัย (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2556)

2. วิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์โครงสร้างปริจเฉทผ่านแนวคิดปริจเฉทตามแนวโครงสร้างนิยม และวิเคราะห์ภาพสะท้อนวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับความหมายองอาหารในมิติต่าง ๆ

3. สรุป อภิปรายผลการศึกษา รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณสมบัตินี้โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อศึกษาโครงสร้างปริจเฉทและภาพสะท้อนวัฒนธรรมในรายการอาหารองหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล ซึ่งผลการวิจัยจำแนกตามประเด็นดังนี้

โครงสร้างปริจเฉทในรายการอาหารองหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล

ผู้วิจัยพบว่า โครงสร้างปริจเฉทในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” องหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุลประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำรายการ ส่วนเนื้อหากระบวนการประกอบอาหาร และส่วนท้ายรายการ อย่างไรก็ตามองค์ประกอบหลักทั้ง 3 ส่วนนี้จะมีย่อยองค์ประกอบย่อยที่ต่างกัน ดังนี้

1. ส่วนนำรายการ เป็นส่วนเริ่มต้นของรายการที่เมื่อผู้ชมเปิดเข้าชมจะรับรู้เนื้อหาส่วนนี้เป็นอันดับแรก แต่ยังไม่ได้เข้าสู่เนื้อหาโดยตรง มีองค์ประกอบย่อยดังนี้

1.1 การเล่าเรื่องและแสดงบทบาทสมมติ เป็นองค์ประกอบย่อยอันดับแรก มีลักษณะคล้ายการเกริ่นนำ บอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ รวมถึงแสดงบทบาทสมมติที่เกี่ยวข้องกับรายการอาหารหรือเมนู ที่จะนำเสนอ ดังตัวอย่างที่ 1

ตัวอย่างที่ 1

เชฟป้อม : โอ้ย ต้องไปออกกองต่างจังหวัด ของก็ยังไม่เสร็จ หิวก็หิว แต่มันก็ต้องกินอะนะ ทำอะไรกินที่เราจะ จัดของไว้ด้วยได้เนี่ย เอ๊ะ มีกุนเชียงอยู่ในตู้เย็นนี่ ถ้าอย่างนั้นนะ เราทำข้าวนี้ไก่กุนเชียงกินดีกว่า จะได้มีเวลาจัดกระเป๋ไปด้วย อะงงละสิ จะมีเวลาจัดกระเป๋ายังไง ไปดูกันเลย

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 1)

จากตัวอย่างที่ 1 ผู้ดำเนินรายการบันทึกถึงภารกิจที่จะต้องทำ แต่ยังเตรียมตัวไม่เสร็จ อีกทั้งยังรู้สึกหิว และคิดว่าจะทำอาหารอะไรกินที่จะมีเวลาทำอย่างอื่นได้ด้วย จากนั้นกล่าวถึงวัตถุดิบและบอกชื่ออาหารที่จะทำ นั่นคือ ข้าวนี้ไก่กุนเชียง และยืนยันเหตุผลในการเลือกทำอาหารดังกล่าวว่า “จะได้มีเวลาจัดกระเป๋ไปด้วย” ต่อมาทักทายกับผู้ชมด้วยคำถามเชิงวาทีลปว่า “อะงงละสิ จะมีเวลาจัดกระเป๋ายังไง” เพื่อเราให้ผู้ชมเกิดความสงสัยและสนใจที่จะติดตามเนื้อหาต่อ พร้อมกับย้ำว่า “ไปดูกันเลย” ซึ่งเป็นการชี้นำว่าต่อไปจะมีการเฉลยคำตอบที่ผู้ชมสงสัย

1.2 การบอกที่มาและความสำคัญของรายการ เป็นองค์ประกอบย่อยถัดจากการเล่าเรื่องและแสดงบทบาทสมมติ มีเนื้อหากล่าวถึงจุดเริ่มต้น เหตุผล รวมถึงข้อดีของการทำอาหารในรูปแบบของรายการ และจะกล่าวถึงชื่อรายการภาษาอังกฤษในช่วงท้าย ทั้งนี้ องค์ประกอบย่อยส่วนนี้จะมี “เนื้อหาหรือข้อความคงที่” กล่าวคือ ในทุก ๆ ตอนจะปรากฏเนื้อหาหรือข้อความเดียวกันไม่เปลี่ยนแปลงคล้ายเป็นสโลแกนของรายการ ดังตัวอย่างที่ 2

ตัวอย่างที่ 2

การอยู่ที่สูงไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะยังอยู่คอนโดสูง ๆ ก็ยังห่างไกลจากอาหาร สวรรค์ค่ะ นี่ป้าป้อมนะคะไม่ใช่เชฟป้อม จะมาทำให้เห็นว่า ครัวเล็ก ๆ ในคอนโด ก็ทำอาหารดี ๆ ได้ ใช้งบไม่สูง และทำให้ชีวิตบนที่สูง สูงขึ้นได้อีก ขึ้นไปค่ะ ขึ้นไป ครัวชั้นสูงกัน

เสียงพากย์ : High Zone Kitchen

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 1 - ตอนที่ 20)

จากตัวอย่างที่ 2 ผู้ดำเนินรายการเริ่มต้นกล่าวถึงปัญหาของการอยู่ที่สูงหรือคอนโด (Condominium) ว่าไม่ใช่เรื่องง่าย เพราะทำให้ห่างไกลจากอาหาร จากนั้นกล่าวท้าทายและแนะนำตัว พร้อมกับบอกว่าจะมาทำอาหารดี ๆ ในคอนโดให้ดู ใช้งบไม่สูง และจะทำให้การ

ดำเนินชีวิตบนที่สูงหรือคอนโดนั้นดียิ่งขึ้น และเชิญชวนให้ผู้ชมติดตามต่อในตอนท้ายว่า “ขึ้นไป ค่ะ ขึ้นไป คราวขึ้นสูงกัน” จากนั้นจะต่อเนื่องด้วยการบอกชื่อรายการภาษาอังกฤษ ซึ่งถือเป็นการสิ้นสุดองค์ประกอบย่อยส่วนนี้

นอกจากนี้ การที่ผู้ดำเนินรายการใช้สรรพนามเรียกตนเองว่า “ป้าป้อม” แทน “เชฟป้อม” หรือใช้คำนำหน้านาม “หม่อมหลวง” ยังแสดงให้เห็นนัยการปรับสถานภาพของผู้ดำเนินรายการเพื่อทำให้ผู้ชมรู้สึกเข้าถึงได้ง่าย มีความสนิทสนมและเป็นกันเอง

2. ส่วนเนื้อหากระบวนการประกอบอาหาร เป็นองค์ประกอบหลักต่อจากองค์ประกอบหลักส่วนนำรายการ นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับอาหารโดยตรง มีองค์ประกอบย่อยดังนี้

2.1 การนำเข้าสู่การประกอบอาหาร เป็นการเกริ่นนำหรือพูดคุยก่อนจะเริ่มประกอบอาหาร ดังตัวอย่างที่ 3

ตัวอย่างที่ 3

เชฟป้อม : มิตลาดอยู่ใกล้ ๆ คอนโดก็เดินลงไปดูกันบ้างนะคะ ได้ออกกำลังเผาผลาญแคลอรี ได้กินของสด ๆ เราจะกินผักสด ๆ กัน ดังนั้นเราจะต้องล้างผักให้สะอาดสุด ๆ เลยค่ะ เริ่มจาก...

(ครว้ขึ้นสูง ตอนที่ 5)

จากตัวอย่างที่ 3 ข้อความที่ขีดเส้นใต้ คือ องค์ประกอบย่อยการนำเข้าสู่การประกอบอาหาร โดยผู้ดำเนินรายการเกริ่นนำด้วยการแนะนำให้ผู้ชมไปเดินตลาดที่อยู่ใกล้ ๆ คอนโด (Condominium) จะได้ออกกำลังกาย และได้กินอาหารหรือผักสด ๆ อีกทั้งเมื่อจะกินผักสดก็ต้องล้างให้สะอาด จากนั้นก็จะเชื่อมโยงเข้าสู่กระบวนการประกอบอาหารต่อไป

2.2 วิธีการประกอบอาหาร เป็นการนำเสนอกระบวนการหรือกรรมวิธีการประกอบอาหาร รวมถึงบอกเล่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหารที่กำลังทำ เช่น ขั้นตอน อุปกรณ์ วัตถุดิบ เครื่องปรุง เคล็ดลับ ฯลฯ ดังตัวอย่างที่ 4

ตัวอย่างที่ 4

...สำหรับผักชีใบเลื่อย เรานำมาหั่น ความยาวประมาณ 1 นิ้วค่ะ...
...น้ำสลัดนี้ สูตรพื้นฐานของป้า น้ำตาลปีบ น้ำปลา น้ำมะนาว ในปริมาณเท่า ๆ กันก่อนค่ะ ซึ่งพื้นฐานของน้ำสลัดที่มีน้ำตาล น้ำปลา น้ำมะนาว ส่วนนี้เนี่ยมันสามารถเอาไปทำยำได้อีกหลายประเภท แต่นั่นหมายถึงยำเฉพาะที่มี 3 รสนะคะ เปรี้ยว เค็ม หวาน หรือพล่านะคะ...

(ครว้ขึ้นสูง ตอนที่ 5)

จากตัวอย่างที่ 4 เป็นการบอกเล่าขั้นตอนการประกอบอาหาร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เครื่องปรุง พูดคุยกให้ความรู้ต่าง ๆ บอกรูป รส กลิ่น ลักษณะสัมผัสอื่น ๆ (เช่น กรอบ นุ่ม) ขนาด ปริมาณ และเคล็ดลับต่าง ๆ ในระหว่างการประกอบอาหาร

2.3 การสิ้นสุดการประกอบอาหาร เป็นองค์ประกอบย่อยที่แสดงให้เห็นว่า การประกอบอาหารได้เสร็จสิ้นแล้ว โดยอาจจะบอกตรง ๆ ว่า “เสร็จแล้ว” หรืออาจจะบอก ด้วยวิธีการอื่น หรืออาจจะบอกเล่าเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อเป็นการสรุปพร้อมด้วย ดังตัวอย่างที่ 5

ตัวอย่างที่ 5

...เสร็จแล้วค่ะ สวยไหมคะ การทำกับข้าวนะคะ ก็เหมือนผู้หญิงเราแหละ ก็แต่งหน้าให้ มันมีสีสันทะบ้าง

...มันจะถูกชะตากับรสชาติสดชื่นอมเปรี้ยวอมหวาน มีความเผ็ดจาง ๆ อยู่ในลำคอ...
(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 5)

จากตัวอย่างที่ 5 ผู้ดำเนินรายการกล่าวว่า “เสร็จแล้วค่ะ” จากนั้นก็บรรยายเรื่องราวอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อเป็นการสรุป เช่น แนะนำหรือพูดถึงรสชาติของอาหาร

3. ส่วนท้ายรายการ เป็นองค์ประกอบหลักสุดท้าย กล่าวถึงประเด็นอื่นที่ไม่ใช่ กระบวนการประกอบอาหาร ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยดังนี้

3.1 การเชิญชวนให้กดติดตามช่อง (channel) youtube เป็นการเชิญชวนให้ผู้ชมกดติดตามช่อง (channel) youtube ซึ่งองค์ประกอบย่อยส่วนนี้จะมี “เนื้อหาหรือข้อความที่คงที่” กล่าวคือ ในทุก ๆ ตอนจะปรากฏเนื้อหาหรือข้อความเดียวกันไม่เปลี่ยนแปลง คล้ายเป็นสโลแกนของรายการ ดังตัวอย่างที่ 6

ตัวอย่างที่ 6

เก็บครัวเสร็จแล้วก็มากดกระดิ่ง กด Subscribe ไว้นะคะ เพราะว่าครัวชั้นสูงยังมีอีกหลายเมนู จะได้ไม่พลาดกันค่ะ

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 1 - ตอนที่ 20)

จากตัวอย่างที่ 6 เชฟป้อมเชิญชวนให้ผู้ชมกดติดตามช่อง (channel) Youtube พร้อมกับให้เหตุผลว่า “...ครัวชั้นสูงยังมีอีกหลายเมนู จะได้ไม่พลาดกันค่ะ” ซึ่งถือเป็นการสร้างความคาดหวังหรือดึงดูดผู้ชมให้กลับมาดูรายการและติดตามรายการต่อไป

3.2 การแนะนำช่องทางการติดตามอื่น เป็นการแนะนำให้ผู้ชมไปติดตามดูรายละเอียดอื่น ๆ ของรายการทางช่องทางการติดตามอื่น ก่อนที่รายการจะจบลง ทั้งนี้ องค์ประกอบย่อยส่วนนี้จะมี “เนื้อหาหรือข้อความที่คงที่” และมี “ตำแหน่งไม่คงที่” กล่าวคือ องค์ประกอบย่อยนี้จะไม่ปรากฏทุกตอน แต่หากปรากฏที่ตอนใด ตอนนั้น ๆ จะมีเนื้อหาหรือข้อความเดียวกันไม่เปลี่ยนแปลง ดังตัวอย่างที่ 7

ตัวอย่างที่ 7

เชฟป้อม : ตามไปดูสูตรอาหารฉบับเต็มได้ที่เพจของครัวชั้นสูงนะคะ

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 1 - ตอนที่ 5)

จากตัวอย่างที่ 7 ผู้ดำเนินรายการแนะนำให้ผู้ชมตามไปดูสูตรอาหารฉบับเต็มได้ที่เพจครัวชั้นสูง ซึ่งเป็นอีกหนึ่งช่องทางการติดตาม

จากประเด็นทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วเกี่ยวกับโครงสร้างปริญญะในรายการอาหารของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 สรุปโครงสร้างปริญญะรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล

ภาพสะท้อนวัฒนธรรมในรายการอาหารของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล

รายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล นอกจากจะมีองค์ประกอบของหน่วยภาษา การจัดเรียงองค์ประกอบ และหน้าที่ขององค์ประกอบภายในปริญญะของรายการที่น่าสนใจ ดังได้กล่าวมาแล้วในประเด็นที่ผ่านมา ยังสะท้อนภาพวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับความหมายของอาหารในมิติต่าง ๆ ดังนี้

1. มิติประวัติศาสตร์และภูมิปัญญา เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าอาหารทุกอย่างที่มนุษย์เราบริโภคล้วนมีเรื่องราวและความเป็นมา อีกทั้งสะท้อนให้เห็นพื้นฐานองค์ความรู้หรือประสบการณ์ของผู้คนที่สั่งสม คิดค้น ทดลอง เรียนรู้ สร้างสรรค์ และพัฒนาจนก่อให้เกิดเป็นวิธีการหรือกระบวนการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาหารดังตัวอย่างที่ 8

ตัวอย่างที่ 8

...เมื่อเรามีรสเค็มรสหวานแล้วหลังจากใส่สายบัวลงไป เคล็ดลับของคนโบราณในการต้มกะทิสายบัวอีกอย่างหนึ่งคือการใส่มะดัน สมัยนั้นกะหล่ำมะดันยากค่ะ...

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 10)

จากตัวอย่างที่ 8 ได้สะท้อนให้เห็นพื้นฐานองค์ความรู้ความสามารถของคนโบราณ ในการนำวัตถุดิบธรรมชาติต่าง ๆ มาประกอบอาหาร อีกทั้งยังถือเป็นการบอกเล่าเรื่องราวหรือ อธิบายต้นกำเนิดเกี่ยวกับอาหารอีกด้วย

2. มิติเศรษฐกิจ เป็นการสะท้อนให้เห็นวิธีได้มาซึ่งอาหารด้วยการแสวงหาทั้งจากการ ซื้อหรือแลกเปลี่ยน อันเป็นหนึ่งในกระบวนการทางเศรษฐกิจคือการผลิต การกระจาย และการ แลกเปลี่ยน ตลอดจนทำให้เกิดมูลค่าหรือกำไรตามมา ดังตัวอย่างที่ 9

ตัวอย่างที่ 9

...ต้มไข่แค่ 2 ฟองบางครั้งมันไม่คุ้มค่าไฟ ถ้าจะทำชีวิตให้ง่ายก็ไปซื้อเอาเลยลูก แยกไข่ แดงไข่ขาวก่อน...

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 5)

จากตัวอย่างที่ 9 ได้สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตที่มุ่งเน้นความสะดวกสบายด้วยการซื้อ อาหารสำเร็จรูปแทนการทำเอง อย่างไรก็ตามการจะได้มาซึ่งอาหารดังกล่าวก็จำเป็นอย่างยิ่งที่ จะต้องใช้เงิน อันถือเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจอย่างหนึ่ง และการจะได้มาซึ่งเงินก็จำเป็นที่ จะต้องออกไปสู่ตลาดแรงงานหรือทำงานในระบบเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่นกัน

3. มิตินิเวศวัฒนธรรมและการปรับตัว เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของ มนุษย์ในการแสวงหาอาหารด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่อาศัย ดังตัวอย่าง ที่ 10

ตัวอย่างที่ 10

เชฟป้อม : ช่วงนี้ะ อากาศร้อนมาก พายุเข้า ฝนตก covid อีก จะออกไปจ่ายของเอง มันเหนื่อยเกินไปสำหรับป้าคะ ป้าก็เลยสั่งซื้อออนไลน์ผ่าน App Happy fresh เขามาส่งถึง หน้าคอนโดเลยคะ สวัสดิ์คะ ไซค์คะ ไซค์คะ มาส่งที่ครัวชั้นสูงเลยนะคะ

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 8)

จากตัวอย่างที่ 10 ได้สะท้อนให้เห็นวิธีการแสวงหาอาหารของผู้คนในสังคมที่ต้องการ ความสะดวกสบาย ปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยด้วยการสั่งซื้อของออนไลน์

4. มิติสังคม เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าอาหารมีความสำคัญในแง่เปรียบเสมือนเป็น สื่อกลางหรือเป็นตัวประสานความสัมพันธ์ทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคล ดังตัวอย่างที่ 11

ตัวอย่างที่ 11

รู้ไหม ว่าป้าเนี่ย เคยเป็นเด็กวิ่งกับข้าวมาก่อน อะงงละสิ เด็กวิ่งกับข้าว คือระบบการอยู่ร่วมกันของคนสมัยก่อนค่ะ นั่นคือ บ้านใกล้เคียงกัน เขาก็มีมิตรตาจิดมิตรตาใจต่อกัน คุณแม่ป้าทำกับข้าวก็ให้ป้าวิ่งเอากับข้าวไปส่งบ้านนั้น บ้านโน้น เห็นเราวิ่งเอาไปให้ ก็ทำกับข้าวส่งคืนมา นี่ละค่ะ ป้าเป็นเด็กวิ่งกับข้าวจากบ้านเราไปบ้านนั้นจากบ้านนั้นมาบ้านนี้ เสมอ นั่นคือการอยู่ร่วมกันในสังคมสมัยก่อน สมัยนี้ เปลี่ยนมาเป็นคอนโด อย่างป้าได้ยื่นห้องฝั่งตรงข้าม เขาย้ายเข้ามาใหม่ ทำไมเราไม่ผูกมิตรกับเขาละคะ เพราะไม่จั่นเนี่ย อีกหน้อยอยู่กันไปเกิดมีปัญห เราทำเสียงดังให้เขารำคาญ เขาทำเสียงดังให้เรารำคาญ เราต้องสื่อสารกันใช้ไหม ต้องบอกกันตรง ๆ ใช้ไหม แต่ถ้าเราไม่มีมิตรตาจิดมิตรตาใจต่อกันมาก่อน การสื่อสารบางครั้งมันอาจจะทำให้ผิดใจกันได้ ดังนั้น ทุกคนจำไว้ละ เราเริ่มผูกมิตร ถ้าไม่รู้จะเริ่มอย่างไรเอาของกินนี้ละคะ

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 17)

จากตัวอย่างที่ 11 ได้สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยใช้อาหารเป็นเครื่องช่วยประสานความสัมพันธ์ทางสังคม ตลอดจนการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อีกทั้งบทบาทของอาหารในประเด็นนี้ยังมีมาตั้งแต่ในอดีต จนถึงปัจจุบันที่แม้บริบทการดำรงชีวิตของผู้คนจะเปลี่ยนไปแต่อาหารก็ยังคงไว้ซึ่งบทบาทดังกล่าว และที่สำคัญยังสะท้อนให้เห็นอีกว่าสังคมไทยเป็นสังคมแห่งความเอื้อเฟื้อและมีน้ำใจ ซึ่งหากไม่มีคุณสมบัติเหล่านี้แล้วอาจจะทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคมได้

5. มิติศาสนา เป็นการสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอาหารกับความเชื่อหรือหลักธรรมคำสอนทางศาสนา ตลอดจนการบริโภคอาหารตามความเชื่อหรือหลักธรรมคำสอนตามศาสนานั้น ๆ ดังตัวอย่างที่ 12

ตัวอย่างที่ 12

...เข้าช่วงเทศกาลกินเจแล้วนะค่ะ ป้าบ่อมเชื่อว่าคนที่กินเจมักจะมินมั่วเหลียงสูตรเจติดคอนโดอยู่เป็นประจำ เพราะว่าโปรตีนจากถั่วเหลืองใช้ทดแทนโปรตีนจากเนื้อสัตว์ได้เป็นอย่างดีค่ะ...

...นอกจากจะอิมท้องแล้วนะค่ะเรายังอิมบุญด้วยเพราะว่าไวตามิลค์เขามีโครงการดี ๆ นั่นคือโครงการเติมโปรตีนอิมบุญกับไวตามิลค์...

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 20)

จากตัวอย่างที่ 12 ได้สะท้อนให้เห็นการบริโภคอาหารเจตามเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาพุทธนิกายมหายานหรือลัทธิเต๋า โดยการกินเจคือการงดเว้นไม่บริโภคเนื้อสัตว์ อันถือเป็นการทำบุญอย่างหนึ่ง

6. มิติทางเพศ เป็นการสะท้อนให้เห็นบทบาทหน้าที่ในการประกอบอาหาร ซึ่งโดยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นสังคมใด ก็มักจะกำหนดให้เพศหญิงต้องมีหน้าที่รับผิดชอบดูแลเรื่อง

อาหารการกินเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารการกินของคนในครอบครัว อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันหน้าที่การประกอบอาหารอาจไม่ได้เป็นหน้าที่เฉพาะของเพศหญิงเท่านั้น ดังตัวอย่างที่ 13

ตัวอย่างที่ 13

...ต่อให้คุณจะเป็นคนชีวิตง่ายขนาดไหน ไม่ใช่แม่ครัว เป็นเด็กผู้ชายเป็นผู้ชายทำงาน เป็นเด็กผู้หญิงวัยรุ่น สามารถทำเมนูนี้ได้ แล้วคุณจะมีใจในตัวเองเพราะว่า คุณทำอาหารได้แล้ว...

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 1)

จากตัวอย่างที่ 13 ได้สะท้อนให้เห็นว่าในปัจจุบันค่านิยมทางเพศเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการประกอบอาหารมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นเพศหญิงอย่างเดียวเท่านั้น

7. มิติสุขภาพและโภชนาการ เป็นการสะท้อนให้เห็นว่าอาหารที่นำมาบริโภคนั้นมีสรรพคุณทางยา หรือมีประโยชน์เฉพาะด้านอื่น ๆ อะไรบ้าง เช่น สามารถช่วยบำรุง รักษา ป้องกันร่างกายให้ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บได้ รวมถึงบอกเล่าผลดี/ผลเสียต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับร่างกายจากการบริโภคอาหารด้วย รวมถึงสะท้อนให้เห็นคุณค่าของสารอาหารที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย หรือกล่าวถึงสารอาหารต่าง ๆ ที่ประกอบอยู่ในวัตถุดิบแต่ละชนิดที่นำมาประกอบเป็นอาหาร เมื่อรับประทานหรือบริโภคเข้าสู่ร่างกายแล้วสามารถทำให้ร่างกายเจริญเติบโตได้ ดังตัวอย่างที่ 14 และ 15

ตัวอย่างที่ 14

แกงส้มร้อน ๆ รสชาติจัดจ้านก็ขับเหงื่อไปได้ชิ้นหนึ่งแล้ว แถมยังใส่วัตถุดิบที่มีสรรพคุณทางยา แก้วหัวลมได้อีก ฟังชื่อก็รู้สึกอบอุ่นแล้ว ดอกแคไล่ละ

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 2)

จากตัวอย่างที่ 14 ได้สะท้อนให้เห็นว่าดอกแคมีสรรพคุณทางยา ช่วยรักษาอาการของผู้ป่วยที่เป็นไข้หัวลมได้

ตัวอย่างที่ 15

...เมนูนี้ยังมีสารอาหารครบถ้วนด้วยนะคะ ตั้งแต่โปรตีนจากไก่ วิตามินจากผักสีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น แครอท ถั่วแขก หรือมันฝรั่ง อีกทั้งเมนูนี้แหละคะ...

(ครัวชั้นสูง ตอนที่ 4)

จากตัวอย่างที่ 15 ได้สะท้อนให้เห็นว่าอาหารที่กำลังจะทำ มีสารอาหารต่าง ๆ ที่ครบถ้วน เช่น โปรตีน วิตามินต่าง ๆ

อภิปรายผล

โครงสร้างปริจเฉทในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล

รายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล มีการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลาย ดังจะเห็นจากองค์ประกอบย่อยต่าง ๆ ของปริจเฉท เช่น การเล่าเรื่องและแสดงบทบาทสมมติ การบอกที่มาและความสำคัญของรายการ การนำเข้าสู่การประกอบอาหาร และการบอกวิธีการประกอบอาหาร ตลอดจนเคล็ดลับต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับผลการศึกษารายการอาหารและการสร้างความหมายของรายการอาหาร (บัวชมพู พอร์ด, 2552) ที่สรุปว่าเนื้อหาในรายการอาหารมักจะประกอบด้วยลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) มีเนื้อหาที่บอกถึงวัตถุดิบและส่วนผสม
- 2) มีเนื้อหาที่แสดงวิธีการ-ขั้นตอนทำอาหาร
- 3) มีเนื้อหาที่แนะนำร้านอาหาร
- 4) มีเนื้อหาที่ให้เกร็ดความรู้ในการทำอาหาร
- 5) มีเนื้อหาที่แนะนำและโฆษณาสินค้า
- 6) มีเนื้อหาที่ให้ข้อมูลเพื่อแนะนำอาชีพ และ
- 7) มีเนื้อหาที่ให้สรรพคุณ/คุณค่าทางโภชนาการของอาหาร อีกทั้งยังพบว่ามีรูปแบบการนำเสนอรายการในลักษณะ “ผสมผสาน” ระหว่างรูปแบบการนำเสนอของรายการอาหารดังนี้

- 1) การสาธิต
- 2) การสัมภาษณ์
- 3) การบรรยาย
- 4) การแสดงละคร
- 5) การสนทนา
- 6) การตอบคำถาม และ
- 7) การเล่นเกม

ภาพสะท้อนวัฒนธรรมในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล

รายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล ได้สะท้อนภาพวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับอาหารในหลากหลายมิติ ซึ่งมิติต่าง ๆ เหล่านี้ได้แสดงให้เห็นว่าการบริโภคอาหารของผู้คนในสังคมปัจจุบันมีพลวัตที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น มีการบริโภคอาหารต่างวัฒนธรรมในลักษณะผสมผสานกับอาหารดั้งเดิม มีการบริโภคอาหารที่ใช้วัตถุดิบในเชิงทดแทน เป็นต้น หรือแม้กระทั่งกระบวนการหรือวิธีการประกอบอาหารก็มีการปรับเปลี่ยนแตกต่างไปจากในอดีต เช่น มีการใช้เครื่องบดหรือเครื่องปั่นไฟฟ้าแทนการโขลกหรือการสับ มีการปรับรูปแบบหรือวิธีการทำอาหารให้สุกตามสภาวะแวดล้อมหรือความพร้อมของที่อยู่อาศัย เป็นต้น ทั้งนี้อาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพสังคม วัฒนธรรม และรูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนในปัจจุบันที่มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จึงทำให้วิถีชีวิตต้องมีการปรับตัว “วัฒนธรรม” ที่สะท้อนผ่านรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล ได้ยืนยันให้เห็นว่า “อาหารเป็นได้มากกว่าแค่ของกิน และความอร่อยของอาหารไม่ได้อยู่ที่รสชาติเพียงอย่างเดียว” เพราะอาหารสัมพันธ์กับมนุษย์เกือบทุกมิติ ดังที่ นรมล เพ็ชรพูล กล่าวว่า ความหิวเป็นธรรมชาติ แต่การกินเป็นวัฒนธรรม หรืออาหารไม่ใช่อะไรที่กินได้เฉย ๆ แต่ถูกใช้เป็นเครื่องมือในทางสังคมเสมอ อาจกล่าวได้ว่า อาหารมีมากกว่าคุณค่าทางโภชนาการและรสชาติ แต่ยังมี

ผสมผสานไปด้วย ความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม วัฒนธรรม อาหารและวัฒนธรรมการกินจึงเป็นส่วนประกอบระหว่างวัตถุที่เป็นอาหารกับวัฒนธรรม (นรมล เพ็ชรพูล, 2556)

ตามที่กล่าวมานี้ อาจถือเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้รายการอาหาร “ครัวชั้นสูง - HIGH ZONE KITCHEN” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล ซึ่งเป็นรายการอาหารทางสื่อออนไลน์สมัยใหม่ (youtube) มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ มีผู้ชมและผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก รวมถึงสะท้อนให้เห็นคุณลักษณะประจำตัวของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล ได้อย่างเด่นชัดในฐานะทายาทราชสกุลและเป็นผู้มีบทบาทในวงการด้านการทำอาหารที่เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาโครงสร้างปริมณฑลในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” ของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล และ ศึกษาภาพสะท้อนวัฒนธรรมในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่าโครงสร้างปริมณฑลในรายการอาหาร “ครัวชั้นสูง” ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำรายการ ส่วนเนื้อหา กระบวนการประกอบอาหาร และส่วนท้ายรายการ อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบหลักแต่ละส่วนดังกล่าวนี้จะมีองค์ประกอบย่อยที่แตกต่างกัน ในส่วนภาพสะท้อนวัฒนธรรม ปรากฏภาพสะท้อนวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับความหมายของอาหารในมิติต่าง ๆ ได้แก่ มิติประวัติศาสตร์และภูมิปัญญา มิติเศรษฐกิจ มิตินิเวศวัฒนธรรมและการปรับตัว มิติสังคม มิติศาสนา มิติทางเพศ และมิติสุขภาพและโภชนาการ โดยมิติต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ได้แสดงให้เห็นว่าการบริโภคอาหารของผู้คนในสังคมปัจจุบันมีพลวัตที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ รายการอาหารของหม่อมหลวงขวัญทิพย์ เทวกุล ปรากฏภาพสะท้อนวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับความหมายของอาหารในมิติต่าง ๆ นับตั้งแต่เรื่องราวภูมิปัญญาเกี่ยวกับอาหาร กระบวนการแสวงหาอาหาร วิถีชีวิตและการปรับตัวของผู้คน โดยมีบริบททางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญ อาหารถือเป็นสื่อกลางหรือตัวประสานความสัมพันธ์ทางสังคม มีพลังที่ส่งผลต่อผู้บริโภคทั้งด้านดีหรืออันตราย สามารถสื่อโน้มน้าวให้เห็นความคิด ความเชื่อและการให้คุณค่าต่อหลักธรรมคำสอนทางศาสนา รวมถึงบทบาทเกี่ยวกับเพศวิถีที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมการใช้ภาษาที่หลากหลายซึ่งสามารถสื่อความหมายเพื่อแสดงออกถึงวิถีและเหตุการณ์ในชีวิตของผู้คนในสังคมหนึ่ง ๆ ได้ ตลอดจนการเปิดรับวัฒนธรรมอาหารใหม่ ๆ โดยผ่านกระบวนการปรับปรุงผสมผสานให้สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตในปัจจุบัน อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นอีกว่าผู้คนมีความสนใจและใส่ใจดูแลสุขภาพด้วยการมองไปถึงคุณค่าของสารอาหารว่ามีประโยชน์ต่อร่างกายหรือไม่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะวิธีการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์และข้อเสนอแนะเรื่องที่ควรทำการวิจัยต่อไป คือ สามารถนำผลการวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างปริมณฑลไปต่อยอดหรือเป็นต้นแบบในการออกแบบรายการอาหารหรือรายการอื่น ๆ ได้ ตลอดจนศึกษารายการอาหารที่เผยแพร่ผ่านทางสื่อออนไลน์อื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่หลากหลายและกว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรณิศ รัตนามัทธนะ. (2562). ปรงสำหรับชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 28 กรกฎาคม 2563 จาก <https://readthecloud.co/kwantip-devakula>
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ. (2556). สื่อสาร อาหาร สุขภาพ. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- จันทิมา อังคพณิกิจ. (2561). การวิเคราะห์ข้อความ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรมล เพ็ชรพล. (2556). การสื่อสารความหมายของรายการอาหารไทยประยุกต์ในรายการสาธิตการทำอาหารทางโทรทัศน์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บัวชมพู ฟอร์ด. (2552). โครงการศึกษาและเฝ้าระวังสื่อเพื่อสุขภาวะสังคม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารงานวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประไพพรรณ พิงฉิม. (2542). กลวิธีการถกเถียงในปัจเจกการสัมภาษณ์ทางโทรทัศน์สองประเภท. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภาสพงศ์ ผิวพอใช้. (2559). คำแสดงโภชนลักษณะในตำราแม่ครัวหัวป่าของท่านผู้หญิงเปลี่ยน ภาสกรวงศ์: ภาพสะท้อนด้านภาษาและวิถีชีวิตคนไทย. ใน รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- รุ่งตะวัน อ่วมอินทร์. (2562). อาหารบอกระหว่างเราบ้าง จดหมายข่าวศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. เรียกใช้เมื่อ 28 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.sac.or.th/main/th/article/detail/92>
- สุจิตต์ วงศ์เทศ. (2551). ข้าวปลาอาหารไทยทำไมมาจากไหน. กรุงเทพมหานคร: เรือนแก้ว.
- เอื้องอริน สายจันทร์. (2553). บทบาทของรายการอาหารทางโทรทัศน์ในการสืบทอดวัฒนธรรมอาหาร. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บทบาทพยาบาลในการส่งเสริมภาวะโภชนาการ
ในผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด*

THE ROLE OF NURSES FOR PROMOTING NUTRITION
IN CANCER PATIENTS RECEIVING CHEMOTHERAPY

วรินทร์ โพธารินทร์

Warantron Potarin

วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม

Srimahasarakham Nursing College, Thailand

วรวุฒิ แสงทอง

Worawut Saengthong

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์

Boromarajonani college of nursing Surin, Thailand

ยุทธชัย ไชยสิทธิ์

Yuttachai Chaiyasit

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Ubon Ratchathani Rajabhat University, Thailand

ธีรารณ บัญล้อม

Teeraporn Boonlom

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สรรพสิทธิประสงค์

Boromarajonani college of nursing Sunpasitthiprasong, Thailand

ณัฐปภัศญ์ นวลสีทอง

Natpapat Nualsithong

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand

E-mail: warantron@smnc.ac.th

บทคัดย่อ

การส่งเสริมภาวะโภชนาการในผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดสามารถลดการเกิดภาวะทุพโภชนาการที่สัมพันธ์กับอาการไม่พึงประสงค์จากการรักษา ตัวอย่างเช่น การเกิดแผลในช่องปาก อาการคลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร และน้ำหนักลด ซึ่งส่งผลให้ผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดเกิดภาวะขาดสารอาหารได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะการดำเนินของโรค ตำแหน่งที่เกิด และวิธีการรักษา การรักษาโรคมะเร็งด้วยยา

* Received 13 June 2021; Revised 15 July 2021; Accepted 10 August 2021

เคมีบำบัดส่งผลกระทบต่อสุขภาพกาย และเกิดภาวะแทรกซ้อนหลายอย่าง ดังนี้ เกิดการตายของเม็ดเลือดขาวทำให้ภูมิคุ้มกันของร่างกายลดลง เกิดเลือดต่ำทำให้เลือดออกง่าย เยื่อช่องปากอักเสบทำให้เจ็บปาก สูญเสียการรับรสอาหารทำให้เบื่ออาหารรับประทานได้น้อย กระเพาะอาหารอักเสบ ถ่ายเหลว และมี Metabolic abnormalities ดังนั้นพยาบาลวิชาชีพผู้เป็นหน้าด่านสำคัญในการจัดการภาวะโภชนาการของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด จึงต้องเริ่มจากการประเมินภาวะสุขภาพ โดยการซักประวัติ ติดตามสอบถามอาการ ตรวจร่างกาย สังเกตอาการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้ป่วยและการติดตามผลตรวจทางห้องปฏิบัติการ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยให้ได้รับอาหารที่เหมาะสมและเพียงพอ พร้อมทั้งมีการประเมินผลการให้การพยาบาลในการส่งเสริมภาวะโภชนาการของผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดเพื่อเป็นแนวทางในการส่งต่อข้อมูลในทีมสหสาขาวิชาชีพที่ร่วมในการดูแลผู้ป่วย พยาบาลวิชาชีพจึงควรมีความรู้ความเข้าใจในการประเมินภาวะโภชนาการ และให้ความสำคัญกับปัญหาด้านโภชนาการของผู้ป่วยที่ได้รับยาเคมีบำบัด มุ่งเน้นให้การพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาล เพื่อลดความทุกข์ทรมานจากภาวะแทรกซ้อนที่เกิดจากการรักษา

คำสำคัญ: ผู้ป่วยมะเร็ง, เคมีบำบัด, ทุพโภชนาการ, การส่งเสริมสุขภาพ

Abstract

Promoting nutrition in cancer patients receiving chemotherapy can reduce the incidence of malnutrition associated with adverse effects of anticancer drugs such as mouth ulcers, nausea and vomiting, loss of appetite, and weight loss. This incidence is positively associated with the stage of cancer, origin of cancer, and treatment methods. Patients undergoing anticancer drugs present physical negative complicating as follow dead white blood cells disrupt the body's immune system; thrombocytopenia can cause bleeding in almost any part of the body; stomatitis lead to painful mouth; and loss of appetite and taste change result in eating less, gastritis, diarrhea, and Metabolic abnormalities. Therefore, registered nurses who are important to manipulate nursing care relating to nutritional support for cancer patients undergoing anticancer treatment. These include doing health assessment by asking present and history illness, demonstrating laboratory and physical examination, and monitoring the patient's sign and system change. As a result, patient data analysis can be used to provide nursing care in nutritional therapy for patient cancer appropriately and sufficiently. In addition, the nurse role in evaluation should be done for the

multidisciplinary teams who are also involved those patients. We therefore suggest that nurses should have cognition of nutritional assessment and also focus on nutritional problems of the cancer patients receiving chemotherapy by using the nursing process to reduce the patient's' suffering from treatment-related complications.

Keywords: cancer patients, chemotherapy, malnutrition, health promotion

บทนำ

โรคมะเร็งเป็นปัญหาสำคัญระดับโลก ในปี 2563 พบสถิติผู้ป่วยด้วยโรคมะเร็งรายใหม่ทั่วโลก จำนวน 19,292,789 ราย และสถิติการเสียชีวิต จำนวน 9,958,133 ราย (World Health Organization, 2021) เช่นเดียวกับในประเทศไทยพบว่ามีสาเหตุการเสียชีวิตของประชากรไทยด้วยโรคมะเร็งเซลล์ตับเป็นอันดับ 9 ของปี พ.ศ. 2563 และอันดับที่ 10 ในปี 2564 ของสาเหตุการตาย 10 อันดับแรก (กระทรวงสาธารณสุข, 2564) ในขณะที่สถิติผู้ป่วยโรคมะเร็งรายใหม่ ปี 2563 จำนวน 190,636 ราย และมีสถิติการเสียชีวิตจำนวน 124,866 ราย (World Health Organization, 2021) ชนิดของโรคมะเร็งที่พบมากเป็นอันดับหนึ่งของผู้ป่วยรายใหม่จากรายงานของสถาบันมะเร็งแห่งชาติ พ.ศ. 2562 ในผู้ชาย คือ มะเร็งตับและท่อน้ำดี (liver and bile duct) และในผู้หญิงเป็นมะเร็งเต้านม (breast) (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ, 2563) การรักษาหลักของโรคมะเร็งมี 3 วิธี ได้แก่ การให้ยาเคมีบำบัด (chemotherapy) การใช้รังสีรักษา (radiation therapy) และการผ่าตัด (surgery) การรักษาด้วยเคมีบำบัด อาจทำให้เกิดอาการข้างเคียง เช่น คลื่นไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร หรือท้องเสีย ส่งผลโดยตรงต่อการรับประทานอาหารของผู้ป่วย (ชนิษฐา อยู่เพชร และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตามในด้านความปลอดภัยพบว่าการรักษามะเร็งด้วยวิธีใช้ยาเคมีบำบัดร่วมกับรังสีรักษาทำให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ ได้แก่ คลื่นไส้ อาเจียน ความเป็นพิษต่อไต ซีด เม็ดเลือดทุกชนิดต่ำ (มานิตย์ แซ่เตียว และคณะ, 2561) และอาการอื่น ๆ เช่น การรับประทานอาหารรสชาติเปลี่ยนไป เบื่ออาหาร อาการชาปลายมือ ปลายเท้า อ่อนเพลีย อ่อนล้า ไม่มีเรี่ยวแรงและการนอนไม่หลับ (อภิญา คารมปราชญ์ และคณะ, 2560) ตลอดจนภาวะทุพโภชนาการ (malnutrition) ที่อาจส่งผลต่อคุณภาพชีวิตและประสิทธิภาพของการรักษาของผู้ป่วย (Fu Z. et al., 2017) ภาวะทุพโภชนาการ เป็นภาวะที่ร่างกายได้รับสารอาหารหรือพลังงานในปริมาณที่ไม่เพียงพอ ซึ่งเกิดจากการรับประทานอาหารได้ลดลง (ชนิษฐา อยู่เพชร และคณะ, 2563) บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและวิธีการในการส่งเสริมภาวะโภชนาการ การประเมินภาวะโภชนาการ และการจัดการทางการพยาบาลในผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัดเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ป่วยต่อไป

การส่งเสริมภาวะโภชนาการในผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด

ภาวะทุพโภชนาการในผู้ป่วยโรคมะเร็ง เกิดจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น จากตัวผู้ป่วย ตัวโรค การรักษา ภาวะจิตสังคมและภาวะเศรษฐกิจ (ชนิษฐา อยู่เพ็ชร และคณะ, 2563) การส่งเสริมภาวะโภชนาการในผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัดพยาบาลควรเน้นที่อาการแสดงของผู้ป่วยและให้การพยาบาลแบบประคับประคองตามอาการควบคู่กัน และต้องเข้าใจถึงสาเหตุการเกิดภาวะไม่พึงประสงค์จากการได้รับยาเคมีบำบัด ดังนี้

การรักษาด้วยยาเคมีบำบัด

ยาเคมีบำบัดใช้รักษาโรคมะเร็งในทุกระยะของโรค มีกลไกการออกฤทธิ์ในการฆ่าเซลล์และยับยั้งการแบ่งตัวของเซลล์ที่อยู่ในวัฏจักรของเซลล์ (cell cycle) ตามการออกฤทธิ์ของยาแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. แบ่งตามเป้าหมายการรักษาทางคลินิก มีการแบ่งประเภทการใช้ ออกเป็น 3 ประเภท คือ

(ก) การรักษาพื้นฐาน การรักษาที่ใช้รักษาผู้ป่วยที่อยู่ในระยะลุกลามของโรคหรือผู้ป่วยที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษามะเร็งด้วยวิธีอื่น

(ข) การรักษาก่อนการผ่าตัด การรักษาโดยใช้เคมีบำบัดในผู้ป่วยที่ก้อนมะเร็งมีตำแหน่ง ขอบเขตของโรคชัดเจนก่อนได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัด การฉายรังสี หรือการได้รับรักษาทั้งสองแบบ

(ค) การรักษาเสริม เป็นการรักษาเสริมจากการรักษาด้วยการผ่าตัด การฉายรังสีหรือได้รับการรักษาทั้งสองแบบร่วมกันมาแล้ว (Chu, E., 2018)

2. แบ่งตามการออกฤทธิ์ของเคมีบำบัด ความจำเพาะต่อการออกฤทธิ์ในช่วงของวัฏจักรของเซลล์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ประกอบด้วย (Clayton, B. D. & Willihnganz, M. J., 2013)

(ก) ยาที่ออกฤทธิ์เจาะจงในระยะที่เซลล์มีการแบ่งตัว (cell cycle-specific drugs) คือจะไม่ออกฤทธิ์ในเซลล์ที่อยู่ในระยะพัก (G0)

(ข) ยาที่ออกฤทธิ์ไม่เจาะจงต่อระยะใดในวัฏจักรของเซลล์ (cell cycle-nonspecific drug) คือ สามารถออกฤทธิ์ได้ทุกช่วงในวัฏจักรของเซลล์

ผลกระทบจากการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของผู้ป่วยมะเร็ง

ผลกระทบของการรักษามะเร็งด้วยยาเคมีบำบัดมีการทำลายของเซลล์มะเร็งและเซลล์ร่างกาย เกิดการแตกตัวของเซลล์มะเร็งอย่างรวดเร็ว (tumor lysis syndrome) ร่างกายมีภาวะเลือดเป็นกรด ทำให้เกิดอาการไม่พึงประสงค์ในหลายระบบ โดยเฉพาะระบบทางเดินอาหาร ทำให้ความอยากอาหารลดลง เบื่ออาหาร น้ำหนักลดลง ส่งผลต่อการใช้พลังงานเพราะ

เมื่อร่างกายได้รับสารอาหารและพลังงานไม่เพียงพอ การทำงานของร่างกายจะทำงานผิดปกติ ส่งผลต่อการตอบสนองต่อการรักษาได้อย่างไม่มีประสิทธิภาพทำให้ผู้ป่วยเกิดความทุกข์ทรมาน เครียดและกังวล เกิดความท้อแท้ในการรักษา ต้องยืดระยะเวลา ลดขนาดของยาเคมีบำบัด และมีผลทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยลดลง ผลกระทบจากการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดที่มีผลต่อภาวะโภชนาการของผู้ป่วยมะเร็ง มีดังนี้ (อภิญา คารมปราชญ์ และคณะ, 2560)

1. อาการคลื่นไส้อาเจียน เป็นอาการไม่พึงประสงค์ส่วนใหญ่ที่เกิดขึ้นมากที่สุดจากยาเคมีบำบัด
2. อาการเบื่ออาหาร เกิดเนื่องจากยาเคมีบำบัดมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้สึกกับรส การสัมผัส และการรับกลิ่น เนื่องจากเซลล์เยื่อบุผิวของลิ้นเป็นเซลล์ที่มีอัตราการเจริญและแบ่งตัวเร็วจึงไวต่อการถูกทำลายจากยาเคมีบำบัด
3. การรับรสและกลิ่นผิดปกติ โดยเกิดจากการใช้ยา carboplatin, cisplatin, cyclophosphamide, doxorubicin, 5-Fluorouracil และ methotrexate ซึ่งเป็นยาบำบัดที่ทำให้ต่อมรับรสเปลี่ยนแปลง (test alteration) ผู้ป่วยจะรู้สึกขมปาก ลิ้นชาความอยากอาหารลดลง
4. อาการถ่ายเหลว เกิดจากการให้ยา 5-Fluorouracil, irinotecan, hydroxyurea, methotrexate และ dactinomycin
5. แผลในเยื่อบุช่องปากและทางเดินอาหาร เกิดจากการให้ยา Antimetabolites, cytotoxic, antibiotics
6. ภาวะอาหารอึกเสบ เกิดจากการให้ยา bleomycin, dactinomycin, doxorubicin, 5-fluorouracil และ methotrexate
7. Metabolic abnormalities เกิดจากการให้ยา cisplatin, methotrexate, mitomycin, tamoxifen, tretinoin และยา vincristine

บทบาทพยาบาลในการส่งเสริมภาวะโภชนาการในผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัด

ผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัดควรได้รับการประเมินและคัดกรองภาวะโภชนาการก่อน ระหว่างและหลังการรักษาทุกรายเพื่อให้ทราบถึงภาวะเสี่ยงการเกิดภาวะทุพโภชนาการสามารถให้การป้องกันและส่งเสริมสุขภาพได้อย่างเหมาะสม

1. บทบาทด้านการปฏิบัติการพยาบาล

โดยใช้กระบวนการพยาบาลทั้ง 5 ขั้นตอน ได้แก่ การประเมินภาวะสุขภาพ การวินิจฉัยทางการพยาบาล การวางแผนทางการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลทางการพยาบาล

1.1 การประเมินภาวะสุขภาพ (health assessment) เป็นการคัดกรองภาวะโภชนาการ (Nutrition screening) ขั้นตอนแรกในการค้นหาความเสี่ยงการเกิดภาวะทุพโภชนาการ ซึ่งสามารถทำได้ ดังนี้

1.1.1 การซักประวัติ โดยการสอบถามจากผู้ป่วยและญาติผู้ดูแลเกี่ยวกับการได้รับอาหารหรือสารอาหารได้น้อยลงในระยะเวลา 7 วันหรือนานกว่า ในระยะเวลา 6 เดือนมีน้ำหนักลดลง มีค่าดัชนีมวลกายต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ และมีภาวะวิกฤติหรือกึ่งวิกฤติหรือไม่ (เช่น ความผิดปกติของสัญญาณชีพ หรือเคยได้เข้ารับการรักษาในไอซียู) เป็นต้น (วิบูลย์ ตระกูลสุน และบุชชา พรหมณสุทธิ, 2563)

1.1.2 การตรวจร่างกาย การวัดความหนาของไขมันใต้ผิวหนังบริเวณกล้ามเนื้อ (triceps skin fold) การวัดเส้นรอบวงอวัยวะในร่างกาย เช่น เส้นรอบแขน เส้นรอบขา การชั่งน้ำหนัก วัดส่วนสูง และนำมาคำนวณหาค่าดัชนีมวลกาย ตรวจตาเพื่อประเมินภาวะซีดซึ่งแสดงถึงภาวะขาดธาตุเหล็ก ตุ่มรับรสที่ลิ้นผ่อแสดงถึงภาวะขาดวิตามินบีสิบสอง ลักษณะเล็บเว้าคล้ายรูปช้อนผิวไม่เรียบ (spoon nail) แสดงถึงการขาดธาตุเหล็กและเล็บที่มีแถบสีขาว (Muehrcke's line) แสดงถึงการขาดโปรตีนอย่างรุนแรง ตรวจผิวหนังเพื่อดูความชุ่มชื้น ความตึงตัวของผิวหนังไม่กลับคืนทันทีแสดงถึงภาวะขาดน้ำ (จินตนา สุวิทวัส, 2563) โดยการประเมินทางด้านร่างกายนิยมวัดสัดส่วนของร่างกาย ได้แก่

1.1.2.1 น้ำหนักตัว (body weight) ซึ่งสามารถประเมินได้ ดังนี้ (วิบูลย์ ตระกูลสุน และบุชชา พรหมณสุทธิ, 2563)

- น้ำหนักตัวที่วัดได้จริง (actual body weight) คือ น้ำหนักตัวที่ผู้ป่วยตัวชั่งได้จริง ไม่ว่าจะมีความบวม ท้องมานหรือมีก้อนเนื้องอกหรือไม่ก็ตาม

- น้ำหนักตัวมาตรฐาน (ideal body weight) ซึ่งสามารถวัดได้ 2 วิธี คือ แบบง่ายโดยใช้ค่าส่วนสูงเป็นเซนติเมตร แล้วลบด้วยค่าตัวเลขโดยประมาณที่นิยมใช้กันคือ 100 ในเพศชาย และ 105 -110 ในเพศหญิง แบบที่สองได้จากการคำนวณโดยจะแบ่งตามขนาดโครงร่างกายคำนวณจากเส้นรอบวงของข้อมือและส่วนสูงโดยมีหน่วยเป็นเซนติเมตร มีสูตรดังนี้ $r = \frac{\text{ส่วนสูง (ซม.)}}{\text{เส้นรอบข้อมือ (ซม.)}}$ แล้วเทียบกับค่ามาตรฐานเพื่อหาขนาดของโครงร่างกายผู้ป่วย ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 1 แสดงขนาดของโครงร่างกายโดยการคำนวณจากเส้นรอบวงของข้อมือและส่วนสูง

ลักษณะโครงร่างกาย	ค่า r ของผู้ชาย	ค่า r ของผู้หญิง
โครงร่างเล็ก	<9.6	<9.9
โครงร่างกลาง	9.6-10.4	9.9-10.9
โครงร่างใหญ่	>10.4	>10.9

(ชนิษฐา อยู่เพ็ชร และคณะ, 2563)

- น้ำหนักที่ลดโดยไม่ได้ตั้งใจ (unintentional weight loss) บอกถึงอัตราการลดลงของน้ำหนักตัวจากเดิม ซึ่งต้องเฝ้าระวังปัจจัยเสี่ยงนี้ด้วย ถ้าผู้ป่วยมีน้ำหนักตัวลดลงมาก ส่งผลต่อภาวะโภชนาการอย่างรุนแรง

1.1.2.2 ดัชนีมวลกาย (body mass index) เป็นการประเมินมวลของร่างกายทั้งหมดซึ่งมีความสัมพันธ์กับปริมาณไขมันในร่างกายซึ่งสามารถหาได้จากการคำนวณจากสูตร

$$\text{ดัชนีมวลกาย (BMI)} = \frac{\text{น้ำหนักตัว (กิโลกรัม)}}{\text{ส่วนสูง (เมตร)}^2}$$

สามารถแปลผลได้ ดังนี้ (สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2561)

BMI <18.5	แปลผลว่า	อยู่ในเกณฑ์น้ำหนักน้อยหรือผอม
BMI =18.5-22.9	แปลผลว่า	ปกติ
BMI =23.0-24.9	แปลผลว่า	น้ำหนักเกิน
BMI =25.0-29.9	แปลผลว่า	อ้วนระดับ 1
BMI >30	แปลผลว่า	อ้วนระดับ 2

โดยในการประเมินหากพบว่าผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัดมีค่าดัชนีมวลกาย (BMI) <18.5 แสดงว่ามีระดับความเสี่ยงมากกว่าปกติ

1.1.2.3 สัดส่วนของเส้นรอบเอวต่อสะโพก (waist-to-hip ratio) เป็นการวัดการกระจายของไขมันในร่างกาย ใช้เป็นแนวทางการค้นหาความเสี่ยงต่อสุขภาพ โดยค่า WHR ≤0.95 ในผู้ชาย และ ≤0.8 ในผู้หญิง

1.1.2.4 การวัดความหนาของไขมันใต้ผิวหนัง (skin fold thickness) เครื่องมือที่ใช้วัด คือ skin fold caliper บริเวณที่ใช้วัด คือ triceps, biceps, subscapular และ supra iliac (ชนิษฐา อยู่เพ็ชร และคณะ, 2563)

1.2 การวินิจฉัยทางการพยาบาล (nursing diagnosis) ค้นหาข้อมูลสนับสนุนเพื่อวินิจฉัยว่าผู้ป่วยโรคมะเร็งมีภาวะโภชนาการเป็นอย่างไร โดยการประเมินภาวะโภชนาการ (nutrition assessment) เพื่อยืนยันว่าผู้ป่วยมีความเสี่ยงในการเกิดภาวะโภชนาการในระดับใด

1.2.1 การใช้แบบประเมินภาวะโภชนาการ ซึ่งเป็นแบบประเมินที่มีมาตรฐานผ่านการตรวจสอบความตรงเป็นเครื่องมือในการประเมินและคัดกรองภาวะเสี่ยงด้านโภชนาการ เช่น ใช้ ESAS (Edmonton Symptom Assessment System) เป็นเครื่องมือที่นำมาใช้ติดตามอาการและประเมินปัญหาของผู้ป่วยเพื่อนำไปสู่การหาสาเหตุของปัญหา โดยลักษณะของเครื่องมือจะเป็นแบบสอบถามให้ผู้ป่วยหรือผู้ดูแลประเมินอาการต่าง ๆ มีทั้งหมด 9 ประการ ได้แก่ อาการปวด, เหนื่อยหรืออ่อนเพลีย, คลื่นไส้, ซึมเศร้า, วิตกกังวล, ง่วงซึม, เบื่อ

อาหาร, ความสบายดีทั้ง กายและใจ, เหนื่อยหอบ ระดับการวัดจะถูกแบ่งเป็น หมายเลข 0-10 โดย 0 หมายถึงไม่มีอาการและ 10 หมายถึงมีอาการมากที่สุด หรือ Patient Generated Subjective(PG-SGA), Subjective Global Assessment(SGA), แบบประเมิน NT 2013 เป็นต้น ซึ่งสามารถเลือกใช้ได้ตามความเหมาะสมของบริบทและกลุ่มผู้ป่วย (ชนิษฐา อยู่เพ็ชร และคณะ, 2563); (วิบูลย์ ตระกูลสุน และบุษชา พรหมณสุทธิ, 2563); (Patricia A. W. & Deborah H. A., 2018)

1.2.2 การตรวจทางห้องปฏิบัติการ ประกอบด้วย การตรวจนับความสมบูรณ์ของเม็ดเลือด (complete blood count) การตรวจระดับอัลบูมินในเลือด (serum albumin) การตรวจปริมาณเหล็กในเลือด (serum ferritin) การเก็บปัสสาวะ 24 ชั่วโมง ตรวจหาระดับไนโตรเจน (urine urea nitrogen) ตรวจระดับน้ำตาลในเลือดเพื่อหาภาวะดื้อต่ออินซูลิน (fasting blood sugar) ตรวจดูการทำงานของไต (creatinine) และการตรวจดูการทำงานของตับ (liver function test) (จินตนา สุวิทวัส, 2563) โดยยาเคมีบำบัดสามารถเกิดพิษต่ออวัยวะต่างๆ ในร่างกายของผู้ป่วยได้ ยกตัวอย่าง เช่น ยาเคมีบำบัดในกลุ่ม Cisplatin, กลุ่ม nitrosourea, ยา Ifosfamide และ ยาMethotrexate เป็นพิษต่อไต การจัดการก่อนให้ยากับผู้ป่วย คือการให้สารน้ำอย่างพอเพียงก่อนให้ยา และตรวจดูผลตรวจทางห้องปฏิบัติการที่เกี่ยวข้อง โดยตรวจดูค่า creatinine ปกติ อยู่ในช่วง 0.5-1.2 mg/dl และ eGFR = 90-125% เป็นต้น (ประสาร เปรมะสกุล, 2562); (สถาบันมะเร็งแห่งชาติ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2560)

1.3 การวางแผนทางการพยาบาล (nursing planning) มีเป้าหมายทางการพยาบาลเพื่อจัดการอาการไม่พึงประสงค์จากการได้รับยาเคมีบำบัดที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนการรับประทานอาหารและไม่ขัดต่อแผนการรักษาของแพทย์ อาการที่พยาบาลสามารถส่งเสริมภาวะโภชนาการ เช่น อาการเบื่ออาหาร อาการคลื่นไส้อาเจียน แผลในช่องปากและลิ้น การรับรสอาหารที่เปลี่ยนไป ท้องผูกหรือถ่ายเหลว ภาวะเม็ดเลือดต่ำ เป็นต้น

1.4 การปฏิบัติการพยาบาล (nursing implementation) เป็นกิจกรรมการพยาบาลเพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการในผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด ดังนี้

1.4.1 การประเมินและคัดกรองภาวะโภชนาการ ภาวะโภชนาการเป็นส่วนที่ต้องดูแลตลอดระยะเวลาในการรักษาโรคมะเร็ง ผู้ป่วยมะเร็งทุกรายควรได้รับการประเมินและคัดกรองภาวะโภชนาการทั้งระยะก่อนการรักษา ระหว่างการรักษาและหลังการรักษา โดยต้องประเมินรวมทั้งทางร่างกาย จิตใจและสังคมอารมณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลนำมาวางแผนในการช่วยเหลือและป้องกันภาวะเสี่ยงในการเกิดภาวะทุพโภชนาการในผู้ป่วย

1.4.2 ส่งเสริมให้ผู้ป่วยได้รับสารอาหารที่เพียงพอกับความต้องการ ของร่างกาย โดยให้ความรู้เกี่ยวกับอาหารที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยโรคมะเร็งแต่ละชนิด โดยสัดส่วนของสารอาหารให้พลังงานที่เหมาะสม คือประมาณ 1,600 กิโลแคลอรี/วัน (ชนิษฐา

อยู่เพ็ชร์ และคณะ, 2563) เมื่อผู้ป่วยรู้สึกไม่ยอมรับประทานอาหารตามปกติ ผู้ป่วยสามารถรับประทานอาหารเสริมทางการแพทย์ที่มีขายทั่วไปได้

1.4.3 แนะนำวิธีการจัดการอาการไม่สบายและวิธีการกระตุ้นความอยากอาหารให้ผู้ป่วยและญาติผู้ดูแล ได้แก่

1.4.3.1 อาการเบื่ออาหาร แนะนำให้เลือกอาหารที่ผู้ป่วยพอที่จะสามารถรับประทานได้ โดยจัดอาหารเป็นมื้อเล็กๆ และให้รับประทานบ่อยๆ ในแต่ละวัน

1.4.3.2 อาการคลื่นไส้อาเจียน เป็นอาการที่พบมากที่สุดซึ่งเป็นผลมาจากการได้รับยาเคมีบำบัด (พวงทอง จินดากุล และคณะ, 2561) จึงควรแนะนำให้ผู้ป่วยรับประทานอาหารมื้อละน้อยๆ แต่บ่อยครั้ง เน้นอาหารที่มีพลังงานและโปรตีนสูง จิบน้ำทุก 10-15 นาที อมน้ำแข็งหรือจิบเครื่องดื่มที่มีคาร์บอนेट (โซดา) จะทำให้ช่วยลดอาการคลื่นไส้อาเจียนได้

1.4.3.3 แผลในช่องปากและลิ้น แนะนำให้หลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารรสจัดและผลไม้ที่มีฤทธิ์เป็นกรดหรือมีรสเปรี้ยว รวมทั้งหลีกเลี่ยงอาหารแข็ง ควรรับประทานอาหารอ่อนนิ่มหรือบดเป็นชิ้นเล็กๆ เพื่อต่อการกลืน

1.4.3.4 การรับรสอาหารเปลี่ยนไป แนะนำให้ผู้ป่วยกลืนปากและคอก่อนรับประทานอาหารทุกครั้ง รับประทานอาหารที่มีรสเปรี้ยวเล็กน้อย เช่น สมุนไพรน้ำมะนาว จะช่วยให้การรับรสดีขึ้น

1.4.3.5 อาการท้องผูก ให้หลีกเลี่ยงอาหารที่มีไขมัน สูง เช่น อาหารทอดต่าง ๆ แนะนำดื่มน้ำให้เพียงพอ 8 - 10 แก้วต่อวัน และนำให้รับประทานอาหารที่มีกากใย เช่น ผัก ผลไม้

1.4.3.6 ภาวะเม็ดเลือดขาวต่ำ มักมีสาเหตุจากการได้รับรังสีรักษา การได้รับยาเคมีบำบัด ทำให้ผู้ป่วยมีความเสี่ยงต่อการติดเชื้อมากขึ้น ควรรับประทานอาหารที่สะอาดมีแบคทีเรียปนเปื้อนน้อยที่สุด คือ ก่อนเตรียม หรือปรุงอาหารต้องล้างมือให้สะอาดทุกครั้ง หลีกเลี่ยงผักสด ผลไม้เปลือกบาง หากรับประทานอาหารผักสด ต้องแช่น้ำหรือ ล้างผ่านน้ำอย่างน้อย 2-3 ครั้ง รับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่เสมอ

1.4.4 ส่งเสริมให้ผู้ป่วยออกกำลังกาย โดยแนะนำให้ผู้ป่วยมะเร็งออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอจะทำให้มีการเพิ่มความสามารถในการนำออกซิเจนไปใช้ในร่างกาย ทำให้กล้ามเนื้อมีความแข็งแรง จากการศึกษาโปรแกรมการจัดการอาการเหนื่อยล้าด้วยการเดินออกกำลังกายร่วมกับการสวดมนต์บำบัดต่อคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยโรคมะเร็งเต้านม พบว่าผู้ป่วยมะเร็งเต้านมมีการรับรู้การเหนื่อยล้าลดลง และมีการรับรู้คุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น (ณชนรี ลพสุนทร และคณะ, 2561) การส่งเสริมให้ผู้ป่วยออกกำลังกายจึงช่วยให้ผู้ป่วยลดอาการไม่สบายและทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอีกด้วย

1.4.5 มีการทำงานร่วมกันในทีมสหสาขาวิชาชีพ โดยวางแผนการดูแลส่งต่อผู้ป่วยและญาติผู้ดูแล ให้พบกับนักโภชนาการเพื่อจัดอาหารที่เหมาะสมให้ผู้ป่วย โรคกระเพาะและลำไส้ และรายงานข้อมูลการเปลี่ยนแปลงแก่แพทย์เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนการรักษาต่อไป

1.5 การประเมินผล (Evaluation) ติดตามประเมินผลภายหลังให้การพยาบาล และการส่งต่อหากพบอาการผิดปกติ เช่น มีไข้ ไอ เจ็บคอซึ่งอาจบ่งถึงการติดเชื้อในร่างกาย เลือดออกง่าย การอาเจียนตลอดเวลาไม่สามารถรับประทานอาหารได้ ติดตามภาวะน้ำหนักตัว ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ อาการไม่พึงประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับระบบทางเดินอาหาร เช่น มีภาวะท้องร่วง อาเจียนอย่างรุนแรง และแบบแผนการรับประทานอาหาร เป็นต้น

2. บทบาทด้านการให้ความรู้และคำปรึกษา การดูแลผู้ป่วยที่มีปัญหาเกี่ยวกับภาวะโภชนาการจำเป็นต้องอาศัยระยะเวลาแบบค่อยเป็นค่อยไปพร้อมทั้งให้คำแนะนำควบคู่กันไปใน การดูแลผู้ป่วย พยาบาลจึงเป็นผู้มีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้คำแนะนำ ชี้แนะ การสอน ส่งเสริม และให้คำปรึกษา

2.1 การให้คำปรึกษากับผู้ป่วยและญาติ ให้คำแนะนำเรื่องอาหารที่เหมาะสมกับโรคและไม่ขัดกับแผนการรักษาของแพทย์ อาหารที่ให้พลังงานและมีความหลากหลาย หลีกเลียงอาหารที่กระตุ้นเซลล์มะเร็ง และข้อควรปฏิบัติตามอาการที่ผู้ป่วยเผชิญ ดังนี้ (Nestle Health Science, 2564)

อาการ	ข้อควรปฏิบัติ
อ่อนเพลีย	- แบ่งอาหารเป็นมื้อเล็ก ๆ ใช้อาหารอ่อนซึ่งเคี้ยวน้อยที่สุด - ให้พักผ่อนบ่อยๆ โดยเฉพาะก่อนมื้ออาหาร
เบื่ออาหาร	- จัดอาหารเป็นมื้อเล็ก ๆ แต่บ่อย ๆ - เลือกอาหารที่มีโปรตีนและพลังงานสูงหรืออาหารทางการแพทย์สูตรโปรตีนสูง
การรับรสเสียไป	- จัดอาหารที่มีกลิ่นและสี เสริฟอาหารที่อุณหภูมิอุ่นถึงร้อนจะช่วยให้กลิ่นและรสชาติดีขึ้น - อาหารที่มีรสเปรี้ยว เช่น น้ำมะนาวจะช่วยกระตุ้นการรับรส - หลีกเลี่ยงเนื้อแดง ชา กาแฟ
คลื่นไส้	- อมน้ำแข็ง จิบเครื่องดื่มที่มีคาร์บอนेट (โซดา) - อาหารแห้งและอาหารเย็นช่วยลดอาการ เช่น แครกเกอร์ โยเกิร์ต น้ำแข็งไส ผลไม้ลอยแก้ว เลี่ยงอาหารที่มีรสเผ็ดหรือหวานจัด
ทนกลืนและรสอาหารบางชนิดไม่ได้	- ผู้ป่วยอาจจะไม่ชอบหรือแพ้กลิ่นหรือรสของอาหารที่เคยชอบ ผู้ป่วยอาจจะมีการรับรสเค็มและหวานลดลง - ใช้เครื่องเทศช่วยในการปรุงรสอาหาร เลือกอาหารที่มีสิ่งกระตุ้นสูง
อัมเร็ว	- เครื่องดื่มที่มีรสอาหารครบถ้วน ดื่มระหว่างมื้อ เช่น อาหารทางการแพทย์สูตรโปรตีนสูง - เลี่ยงอาหารมัน-ทอด เนื่องจากย่อยยาก - รับประทานอาหารอ่อน ๆ หลายมื้อ

2.2 การให้คำปรึกษาในด้านของจิตใจ เนื่องจากผู้ป่วยโรคมะเร็งส่วนใหญ่ต้องเผชิญกับ ความกลัวตายจากภาวะโรค ความเครียด ความวิตกกังวลจากการข้างเคียงของการรักษา รวมถึงการไม่สามารถพยากรณ์โรคได้ ดังนั้นการให้คำปรึกษาและการรับฟังปัญหาของผู้ป่วยจะช่วยลดความเครียดและความวิตกกังวล สร้างความมั่นใจให้กับผู้ป่วยในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับการศึกษาของ พิจิตรา เล็กดำรงกุลและคณะ ที่ศึกษาเกี่ยวกับผลของโปรแกรมให้ข้อมูลเชิงรูปธรรม-ปรนัยต่อความวิตกกังวลและภาวะการทำหน้าที่ในผู้ป่วยมะเร็งต่อมน้ำเหลืองที่ได้รับยาเคมีบำบัด โดยหลังจากกลุ่มทดลองได้รับโปรแกรมให้ข้อมูลเชิงรูปธรรม-ปรนัย ซึ่งประกอบด้วย ดิวิดิการ์ตูน หนังสือคู่มือและคำแนะนำร่วมกับการกระตุ้นการปฏิบัติทางโทรศัพท์ พบว่ามีแนวโน้มค่าคะแนนความวิตกกังวลลดลงและคะแนนภาวะการทำหน้าที่ของร่างกายสูงขึ้นกว่ากลุ่มควบคุม (พิจิตรา เล็กดำรงกุล และคณะ, 2563)

สรุป

การส่งเสริมภาวะโภชนาการในผู้ป่วยโรคมะเร็งที่ได้รับยาเคมีบำบัด บทบาทพยาบาล ผู้ดูแลจำเป็นต้องให้ความสำคัญในการประเมินและคัดกรองผู้ป่วยทุกรายโดยมุ่งเน้นให้การพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาล เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวางแผนการพยาบาลให้กับผู้ป่วยร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพ เนื่องจากภาวะทุพโภชนาการเป็นปัจจัยสำคัญในการพยากรณ์โรค รวมถึงคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคมะเร็ง พยาบาลจึงมีบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมและดูแลภาวะโภชนาการที่เหมาะสมและเพียงพอกับความต้องการของร่างกาย พร้อมทั้งให้ความรู้และคำแนะนำกับผู้ป่วยและญาติผู้ดูแลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของอาการที่อาจจะเกิดขึ้นหลังได้รับยาเคมีบำบัดและการดูแลตนเองเพื่อป้องกันอาการข้างเคียงจากการรักษา ตลอดจนการส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมอารมณ์ เพื่อนำไปสู่การตอบสนองที่ดีต่อการรักษาและการดูแลตนเองของผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดีจาก ดร.ควันเทียน วงศ์จันทร์ และอาจารย์นิตยา กออิสรานูภาพ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้กรุณาให้คำแนะนำปรึกษา ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณ วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม คณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันพระบรมราชชนก ในการสนับสนุนทุนในการเขียนบทความวิชาการในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2564). สาเหตุการตาย 10 อันดับแรก. เรียกใช้เมื่อ 21 กรกฎาคม 2564 จาก https://hdcservice.moph.go.th/hdc/reports/page.php?cat_id=491672679818600345dc183
- ชนิษฐา อยู่เพ็ชร และคณะ. (2563). การจัดการทางการแพทย์บาดานโรคเนื้องอกสำหรับผู้ป่วยโรคมะเร็ง. เวชบัณฑิตศิริราช, 13(2), 133-140.
- จินตนา สุวิทวัส. (2563). การประเมินภาวะโภชนาการผู้ป่วยโรคมะเร็ง. ศรีนครินทร์เวชสาร, 35(5), 632-638.
- ณัชนรี ลพสุนทร และคณะ. (2561). โปรแกรมการจัดการอาการเหนื่อยล้าด้วยการเดินออกกำลังกายร่วมกับการสวดมนต์บำบัดต่อคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยโรคมะเร็งเต้านม. วารสารทหารบก, 19 (ฉบับพิเศษ), 88-99.
- ประสาร เปรมะสกุล. (2562). คู่มือแปลผล Lab ตรวจเลือด เล่มแรก. กรุงเทพมหานคร: หจก. อรุณการพิมพ์.
- พวงทอง จินดากุล และคณะ. (2561). ประสิทธิภาพของโปรแกรมการสนับสนุนและให้ความรู้ต่อความสามารถในการดูแลตัวเอง การรับรู้ความรุนแรงของ อาการข้างเคียงจากเคมีบำบัดและความวิตกกังวลในผู้ป่วยมะเร็งเต้านมระยะแรกที่เข้ารับการรักษาสหรัด้วยเคมีบำบัด. วารสารโรคมะเร็ง, 38(3), 105-116.
- พิจิตรา เล็กดำรงกุล และคณะ. (2563). ผลของโปรแกรมให้ข้อมูลเชิงรูปธรรม-ปรนัยต่อความวิตกกังวลและภาวะการรบกวนที่ในผู้ป่วยมะเร็งต่อมน้ำเหลืองที่ไ้รับยาเคมีบำบัด. Nursing Science Journal of Thailand, 38(1), 19-34.
- มานิตย์ แซ่เตียว และคณะ. (2561). การประเมินภาวะทุพโภชนาการในผู้ป่วยมะเร็งที่รับการรักษาด้วยยาเคมีบำบัดร่วมกับรังสีรักษา ณ โรงพยาบาลมะเร็งอุบลราชธานี. วารสารเภสัชศาสตร์อีสาน, 14(3), 44-55.
- วิบูลย์ ตระกูลสุน และบุชชา พรหมณสุทธิ. (2563). การประเมิน-คัดกรองภาวะทุพโภชนาการในผู้ป่วย (ผู้ใหญ่) ตามแนวความคิดเห็นใหม่ของสากล จากแบบฟอร์ม BNT 2000 เป็น NT 2013. Royal Thai Air Force Medical Gazette, 66(2), 14-32.
- สถาบันมะเร็งแห่งชาติ. (2563). ทะเบียนมะเร็งระดับโรงพยาบาล พ.ศ.2562. เรียกใช้เมื่อ 9 พฤศจิกายน 2563 จาก http://www.nci.go.th/th/File_download/Nci%20Cancer%20Registry/
- สถาบันมะเร็งแห่งชาติ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2560). คู่มือมาตรฐานการทำงานเกี่ยวกับยาเคมีบำบัดและการดูแลผู้ป่วยหลังได้ยา. เรียกใช้เมื่อ 21 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.nci.go.th/th/File_download/drug/NCI-Standard%20FOR%20PDF.pdf

- สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2561). หุ่นดี สุขภาพดี ง่าย ๆ. เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2564 จาก <http://nutrition.anamai.moph.go.th/images/files/HLworkingage.pdf>
- อภิญา คารมปราชญ์ และคณะ. (2560). การจัดการอาการและผลลัพธ์การจัดการอาการของผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับ. ศรีนครินทร์เวชสาร, 32(4), 326-331.
- Chu, E. (2018). Cancer Chemotherapy. In K. G. Bertram (Ed.) Basic & Clinical Pharmacology (14th ed., pp. 948-976). United States of America: McGraw-Hill Education.
- Clayton, B. D. & Willingham, M. J. (2013). Basic Pharmacology for nurse. (12th ed). Philadelphia: Elsevier Mosby.
- Fu Z. Z. et al. (2017). Efficacy and toxicity of different concurrent chemoradiotherapy regimens in the treatment of advanced cervical cancer: A network meta-analysis. Medicine (Baltimore), 96(2), 58-53.
- Nestle Health Science. (2564). อาหารที่ดีต่อการรักษามะเร็ง. Retrieved พฤษภาคม 22, 2564, from <https://www.nestlehealthscience-th.com/health-management/critical-care-and-surgery/cancer>
- Patricia A. W. & Deborah H. A.. (2018). Nutrition Care: Managing Symptoms From Cancer. The Journal for Nurse Practitioners – JNP, 14(4), 267-275.
- World Health Organization. (2021). Thailand Source: Globocan 2020. Retrieved 2021 11, June, from [http:// https://www.who.int/health-topics/cancer#tab=tab_1](http://https://www.who.int/health-topics/cancer#tab=tab_1)
- World Health Organization. (2021). World Source: Globocan 2020. Retrieved June 11, 2021, from [http:// https://www.who.int/health-topics/cancer#tab=tab_1](http://https://www.who.int/health-topics/cancer#tab=tab_1)

การพัฒนาแนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด โรงพยาบาลเกาะสมุย*

A DEVELOPMENT OF PRACTICE GUIDELINE FOR PAIN REDUCTION IN WOMEN WITH CAESAREAN SECTION, KOH SA MUI HOSPITAL

เพ็ญศรี เรืองศรี

Pensri Ruangsri

โรงพยาบาลเกาะสมุย

Koh Sa Mui Hospital, Thailand

E-mail: pensrieiei1966@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแนวปฏิบัติการลดความปวด 2) ศึกษาประสิทธิผลแนวปฏิบัติการลดความปวด ในสตรีผ่าตัดคลอด โดยการวิจัยแบบกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นสตรีไทยที่ได้รับการพิจารณาจากแพทย์ให้ผ่าตัดคลอด โดยการมียาสลบ จำนวน 70 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง (กลุ่มที่ใช้แนวปฏิบัติการลดความปวดที่พัฒนา) และกลุ่มเปรียบเทียบ (กลุ่มที่ใช้แนวปฏิบัติแบบเดิม) กลุ่มละ 35 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด และคู่มือการจัดการความปวด เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามการจัดการความปวดหลังผ่าตัด และผลลัพธ์วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา Chi-square test, Independent t-test และ Paired sample t-test ผลการวิจัย พบว่า แนวปฏิบัติการลดความปวดที่พัฒนา คือ ให้ความรู้ ฝึกปฏิบัติการลดความปวด แนะนำให้พลิกตะแคงตัว/เปลี่ยนอิริยาบถ และวิธีอื่น ๆ ในการลดความปวด หรือใช้ยาตามการรักษาหากไม่ได้ผล ประเมินความปวด สังเกตชีพจร ความดันโลหิต และให้ปฏิบัติตัวตามที่ได้ให้คำแนะนำไว้ เยี่ยม และติดตามดูแล ผลการใช้พบว่า สตรีผ่าตัดคลอดมีความปวดลดลงเมื่อรู้สึกตัว ก่อนออกจากห้องพักรักษา และหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ส่วนแนวปฏิบัติแบบเดิม สตรีผ่าตัดคลอดมีความปวดลดลงหลังการผ่าตัดเมื่อรู้สึกตัว และหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง แต่ก่อนออกจากห้องพักรักษาความปวดไม่ได้ลดลง เมื่อเปรียบเทียบการใช้แนวปฏิบัติที่พัฒนา กับแบบเดิม พบว่า ไม่ได้ทำให้ความปวดลดลงแตกต่างกัน แต่ทำให้สตรีผ่าตัดคลอดมีความพึงพอใจต่อการจัดการลดความปวดโดยรวม และแต่ละด้าน มากกว่าแบบเดิมที่เคยปฏิบัติ ดังนั้น จึงควรนำแนวปฏิบัตินี้ไปใช้ที่โรงพยาบาลต่อไป

* Received 19 June 2021; Revised 20 July 2021; Accepted 10 August 2021

คำสำคัญ: แนวปฏิบัติ, การลดความปวด, การผ่าตัดคลอด

Abstract

The objectives of this research article were 1) develop practice guidelines for pain reduction, 2) study the effectiveness of pain reduction practices in women with caesarean section, by quasi - experimental research. The samples were Thai woman who had been considered by a doctor to have a caesarean section by general anesthesia, amount 70 people, which were divided into 2 groups; experimental group (using the developed pain reduction guideline group) and comparison group (using the traditional practice), 35 people per group. Research tools in conducting research were guidelines for pain reduction in women with cesarean section and pain management guide. Data collection tool was postoperative pain management questionnaire and outcomes. Data was analyzed by descriptive statistic, Chi-square test, independent t-test and paired sample t-test. The research results found that: The developed practice guidelines for pain reduction was educate, pain relief practice, turn on the side recommended / position's change and other ways to reduce pain or use drugs as prescribed by a doctor if the above method did not work, teach pain assessment, pain assessment and practice in reducing pain as advised, If this did not work to give by drugs, visit and take care. The results of using the developed practice guidelines for pain reduction were found that it decreased pain for women with cesarean section when awake, before leaving the recovery room and 24 hours after surgery. As for using the traditional system, it made women with caesarean sections less pain when awake, and 24 hours after surgery, but before leaving the recovery room there was not reduction in pain. When compared the using practice guidelines for pain reduction that were developed with traditional practice guidelines found that the pain to be reduced no different, but using the developed pain reduction guideline were more satisfied with overall and each side than using the traditional practice. Therefore, should be used this practice guidelines at the hospital next.

Keywords: practice guidelines, pain reduction, cesarean section

บทนำ

ปัจจุบัน มีการผ่าตัดคลอดทางหน้าท้องกันมาก เนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ ได้แก่ สตรีตั้งครรภ์ที่มีภาวะแทรกซ้อนทางด้านสูติกรรมหรือมีโรคแทรกซ้อนทางอายุรศาสตร์ และไม่สามารถคลอดทางช่องคลอดได้ แพทย์วินิจฉัยภาวะที่มารดาและทารกในครรภ์จะได้รับอันตรายจากการคลอดทางช่องคลอดได้เร็วขึ้น และการผ่าตัดคลอดซ้ำ ซึ่งการคลอดโดยการผ่าตัดคลอดทางหน้าท้องจะมีความปลอดภัยต่อมารดาและทารกค่อนข้างสูง (ดวงกมล ปิ่นเฉลียว และพรพรรณ ภูสาหัส, 2558) แต่การคลอดโดยการผ่าตัดคลอดทางหน้าท้องเป็นการผ่าตัดใหญ่ ที่ส่งผลกระทบต่อความสบายด้านร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยผ่าตัดคลอดอย่างมาก โดยเฉพาะใน 24 ชั่วโมง หลังผ่าตัด อาทิ อาการเจ็บปวดแผลผ่าตัด ซึ่งเกิดขึ้นอย่างเฉียบพลันและรุนแรงมากใน 24 ชั่วโมงแรกหลังผ่าตัด ความปวดที่เกิดขึ้นทันทีของสตรีผ่าตัดคลอด (Pillitteri, A., 2010) ซึ่งองค์การอนามัยโลกได้ถือว่าความปวดเป็นสัญญาณชีพที่ 5 ที่บุคลากรทางการแพทย์จะต้องให้ความสำคัญ ทั้งนี้ขึ้นกับระดับความรุนแรง ระยะเวลาและชนิดของความปวด (Joshi, G.P., 1999) รวมถึงชนิดของการระงับความรู้สึกและจำนวนของเนื้อเยื่อที่ได้รับบาดเจ็บจากการผ่าตัด (O'Brien, D., 1994) การบำบัดความปวดได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพจะช่วยให้สตรีผ่าตัดคลอดมีความทุกข์ทรมานลดลง (พจณี วงศ์ศิริ และศุภดิวัน พิทักษ์แทน, 2562) ความปวดหลังผ่าตัดคลอด เป็นปัญหาที่สำคัญอันดับแรกสำหรับสตรีผ่าตัดคลอดต้องเผชิญ เมื่อฟื้นจากการให้ยาระงับความรู้สึก ซึ่งสตรีหลังผ่าตัดคลอดใน 24 ชั่วโมงแรกจะมีระดับความปวดรุนแรงมากถึงมากที่สุดถึงร้อยละ 40 – 70 หลังจากนั้นความปวดจะค่อย ๆ บรรเทาตามระยะเวลา (เสาวนิตย์ กมลวิทย์ และปิ่นอนงค์ รัตนปทุมวงศ์, 2557) แม้ว่าความปวดจะบรรเทาตามระยะเวลา แต่เป้าหมายสำคัญอย่างหนึ่งของการดูแลรักษาผู้ป่วยคือการควบคุมความปวดหลังผ่าตัดให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้สตรีผ่าตัดคลอดผ่านพ้นประสบการณ์การรักษาด้วยการผ่าตัดไปได้ด้วยดีและสามารถฟื้นสภาพได้โดยเร็ว (เสาวนิตย์ กมลวิทย์ และปิ่นอนงค์ รัตนปทุมวงศ์, 2557) นอกจากนี้ ความปวดจากการผ่าตัดของสตรีผ่าตัดคลอดดังกล่าว ยังส่งผลให้ระยะในการฟื้นฟูสภาพหลังผ่าตัดและระยะเวลาในการนอนโรงพยาบาลนานเกินความจำเป็น ทำให้ต้องสูญเสียค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษามากขึ้น การจัดการอาการปวดของสตรีผ่าตัดคลอดอย่างมีประสิทธิภาพ จะลดอันตรายและระยะฟื้นฟูสภาพหลังผ่าตัดลดน้อยลง สามารถปฏิบัติกิจกรรมและทำงานได้ตามปกติเร็วขึ้น จำนวนครั้งการกลับมารักษาซ้ำลดลง ลดค่าใช้จ่ายในการดูแล ทำให้สตรีผ่าตัดคลอดมีสุขภาพจิตดีและมีความพึงพอใจในการรักษาอีกด้วย (พจณี วงศ์ศิริ และศุภดิวัน พิทักษ์แทน, 2562)

วิธีการจัดการความปวดใน 24 ชั่วโมง หลังผ่าตัดที่มีประสิทธิภาพนั้น ต้องอาศัยวิสัยทัศน์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญ มีทักษะและสมรรถนะด้านต่าง ๆ ในการจัดการดูแลผู้ป่วย (พองคำ ดิลกสกุลชัย, 2559) ซึ่งสิ่งสำคัญอันดับแรกในการจัดการความปวดอย่างมีประสิทธิภาพ คือ วิสัยทัศน์พยาบาลจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับวิธีการประเมินและการจัดการความปวดที่ถูกต้อง

ควรมีการประเมินความปวดตั้งแต่ระยะก่อนผ่าตัดที่หอผู้ป่วย และหลังผ่าตัดควรประเมินความปวดตั้งแต่แรกไปที่ห้องพักรักษา เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการจัดการความปวดก่อนที่จะส่งกลับหอผู้ป่วย (เสาวนิตย์ กมลวิทย์ และปิ่นอนงค์ รัตนปทุมวงศ์, 2557) โรงพยาบาลเกาะสมุยเป็นโรงพยาบาลทั่วไปขนาด 120 เตียง ที่มุ่งเน้นการให้บริการที่มีคุณภาพ ทั้งนี้ ตั้งแต่ปี 2558 – 2562 มีสตรีมารับการผ่าตัดคลอดลูก (Cesarean Section) จำนวน 786 คน 623 คน 578 คน 575 คน และ 619 คน (โรงพยาบาลเกาะสมุย, 2563) ในการดูแลสตรีผ่าตัดคลอดลูก ได้มุ่งเน้นการดูแลให้เกิดความสุขสบาย และปลอดภัย งานวิสัญญีเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลผู้ป่วยให้ได้รับการรักษาไม่ให้เจ็บปวดหรือเจ็บปวดน้อยที่สุดจากการผ่าตัด ผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดคลอดลูกจากการระงับความรู้สึกดมยาสลบ ตั้งแต่ก่อนการผ่าตัด ขณะผ่าตัด ในห้องพักรักษา และติดตามสอบถามอาการ หรือความผิดปกติจากการได้รับการดมยาหลังจากส่งผู้ป่วยไปดูแลที่หอผู้ป่วยภายใน 24 ชั่วโมงหลังผ่าตัด ทั้งนี้ ระบบการดูแลผู้ป่วยดังกล่าวของโรงพยาบาลเกาะสมุยนั้น ในระบบเดิมมีการให้คำแนะนำ เตรียมผู้ป่วยก่อนดมยาสลบ ดูแลขณะผ่าตัด และเมื่อผู้ป่วยมาอยู่ที่ห้องพักรักษา ก็สังเกตชีพจร ประเมินความปวด และให้ยาแก้ปวดตามการรักษาของแพทย์ เมื่อผู้ป่วยรู้สึกตัว มีสัญญาณชีพปกติ ก็เคลื่อนย้ายผู้ป่วยไปยังหอผู้ป่วย และติดตามเยี่ยมเพื่อสอบถาม ติดตามดูแลความผิดปกติซึ่งอาจเกิดจากการดมยาสลบ ทั้งนี้ ในการให้บริการผู้ป่วยที่ผ่านมา วิสัญญีพยาบาลได้ให้บริการตามหลักการดังกล่าว แต่ยังไม่มียุทธวิธีที่เป็นข้อตกลงที่ชัดเจนในการดำเนินการ ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทางหน่วยงานวิสัญญีต้องการพัฒนาระบบบริการให้มีมาตรฐานทางคลินิก และมีคุณภาพ เพื่อให้สามารถลดความปวดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้รับบริการมีความพึงพอใจ ผู้วิจัยในฐานะวิสัญญีพยาบาลที่รับผิดชอบการบริหารจัดการและการดูแลลดความปวดให้กับผู้ป่วย จึงได้ร่วมกับทีมงานวิสัญญีพยาบาล พัฒนาระบบปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด โดยอาศัยหลักการความรู้ทั่วไป ประสบการณ์และความคิดเห็นของวิสัญญีพยาบาลแต่ละคนที่ดูแลผู้ป่วย มาพิจารณาจัดทำแนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด และประเมินผลลัพธ์จากการจัดการดังกล่าว เพื่อเพิ่มประสิทธิผลการจัดการความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด ให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลแนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi - experimental research) แบบ 2 กลุ่ม วัดผลก่อนหลัง ดำเนินการวิจัยโดย

1. พัฒนาโปรแกรมลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอด โดยประยุกต์ใช้การพัฒนาแนวปฏิบัติทางคลินิกของสภาวิจัยด้านการแพทย์ และสุขภาพแห่งชาติของประเทศออสเตรเลีย (National Health and Medical Research Council, 2021) มากำหนดเป็น 6 ขั้นตอนหลักในการพัฒนา ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข ขอบเขต และการดำเนินงาน ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลด้านการประเมินและการจัดการความปวด และผลการทบทวนการประเมินการบันทึกและการจัดการความปวดในห้องพักฟื้น ต่อทีมงานวิสัญญีพยาบาล เพื่อขอความคิดเห็น และความร่วมมือในการพัฒนาโปรแกรมลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอด

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยประสานงานกับบุคลากรในทีมงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเชิญร่วมเป็นทีมพัฒนาโปรแกรมลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอด โรงพยาบาลเกาะสมุย ประกอบด้วย ตัวแทนวิสัญญีพยาบาล 3 คน และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน

ขั้นตอนที่ 3 กำหนดวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายและผลลัพธ์ทางสุขภาพของการใช้โปรแกรมลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอด โดยการประชุมร่วมกันของผู้วิจัยและทีมพัฒนาโปรแกรมลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอด เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย และกำหนดผลลัพธ์ที่จะเกิดจากการให้การดูแลตามโปรแกรมลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอด

ขั้นตอนที่ 4 ทบทวนวรรณกรรมที่เป็น หลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย โดยทีมพัฒนาโปรแกรมลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอด และผู้วิจัยร่วมสืบค้นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความปวด การจัดการความปวดรูปแบบต่าง ๆ ร่วมกัน ที่เกี่ยวกับการผ่าตัดทั่วไปทางหน้าท้อง

ขั้นตอนที่ 5 ร่างแนวปฏิบัติในการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด และส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เป็นหัวหน้าฝ่ายการพยาบาล 1 คน หัวหน้างานวิสัญญี 1 คน และสูติ-นรีแพทย์ 1 คน ประเมินความตรงตามเนื้อหา (content validity) และนำมาแก้ไขปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 6 จัดทำแนวปฏิบัติในการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอดเพื่อนำไปทดลองใช้กับวิสัญญีพยาบาลผู้ปฏิบัติในหน่วยงานวิสัญญี ในการจัดการความปวด และการประเมินความปวด ในสตรีหลังผ่าตัดคลอดบุตรทางหน้าท้อง เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทาง และฝึกทักษะการปฏิบัติในการจัดการความปวดแบบไม่ใช้ยา

2. ผู้วิจัยประชุมร่วมกับหัวหน้าวิสัญญีพยาบาล วิสัญญีพยาบาล และผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้รับทราบการทดลองใช้แนวปฏิบัติในการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอดที่พัฒนาขึ้นนี้ และทดลองใช้แนวปฏิบัติฯ กับสตรีผ่าตัดคลอด ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 ราย ก่อนนำไปใช้จริง พร้อมรับฟังคำแนะนำเพิ่มเติม ทั้งนี้ เพื่อการพัฒนาแนวปฏิบัติฯ ให้สามารถใช้งานได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. นำแนวปฏิบัติในการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอดไปใช้และประเมินผลการใช้กับสตรีผ่าตัดคลอด โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างสตรีตั้งครรภ์ที่ได้รับการผ่าตัดคลอดตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ใช้การเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งมีเกณฑ์คัดเข้า (Inclusion criteria) ดังนี้

1. เป็นสตรีไทยที่ได้รับการพิจารณาจากแพทย์ให้ผ่าตัดคลอดโดยการดมยาสลบ ตั้งแต่ขณะตั้งครรภ์หรือก่อนครบกำหนดคลอด ณ โรงพยาบาลเกาะสมุย

2. สามารถสื่อสารได้เข้าใจ และเป็นผู้ที่ยินดีร่วมมือในการศึกษา

และมีเกณฑ์คัดออกคือ (Exclusion criteria) ดังนี้

1. เกิดภาวะแทรกซ้อนระหว่างการผ่าตัด

2. ในระหว่างการศึกษา ไม่ยินดีเข้าร่วมการศึกษาต่อ

ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้จับคู่กลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะต่าง ๆ ใกล้เคียงกัน ได้แก่ อายุ การศึกษา และประสบการณ์การผ่าตัดคลอดหรือผ่าตัดใหญ่ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแปรควบคุม แล้วแยกเข้ากลุ่มทดลอง หรือกลุ่มเปรียบเทียบ ตามความสมัครใจ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทดลอง เป็นสตรีไทยที่ได้รับการพิจารณาจากแพทย์ให้ผ่าตัดคลอดโดยการดมยาสลบ โรงพยาบาลเกาะสมุย จำนวน 35 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมการใช้แนวปฏิบัติลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอดที่ได้พัฒนาขึ้นมา

2. กลุ่มเปรียบเทียบ เป็นสตรีไทยที่ได้รับการพิจารณาจากแพทย์ให้ผ่าตัดคลอดโดยการดมยาสลบ โรงพยาบาลเกาะสมุย จำนวน 35 คน สมัครใจเข้าร่วมการลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอดแบบเดิม ได้แก่ การให้คำแนะนำ เตรียมผู้ป่วยก่อนดมยาสลบ ดูแลขณะผ่าตัด และเมื่อผู้ป่วยมาอยู่ที่ห้องผ่าตัดก็สังเกตชีพจร ประเมินความปวด และให้ยาแก้ปวดตามการรักษาของแพทย์ เมื่อผู้ป่วยรู้สึกตัว มีสัญญาณชีพปกติ ก็เคลื่อนย้ายผู้ป่วยไปยังหอผู้ป่วย และติดตามเยี่ยมเพื่อสอบถาม ติดตามดูแลความผิดปกติซึ่งอาจเกิดจากการดมยาสลบ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 แนวปฏิบัติในการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด

1.2 คู่มือการจัดการความปวดในสตรีตั้งครรภ์ที่จะได้รับการผ่าตัดคลอดบุตร

ทางหน้าห้อง

2. เครื่องมือรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามการจัดการความปวดหลังผ่าตัด และผลลัพธ์ของสตรีผ่าตัดคลอด สำหรับสตรีผ่าตัดคลอด ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ ประสบการณ์การผ่าตัดคลอดในอดีต ระยะเวลาการทำผ่าตัด ความยาวของแผลผ่าตัด ยาระงับความรู้สึกที่ได้รับ และสิทธิในการรักษาพยาบาล ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายปิด หรือให้เติมข้อเท็จจริงในช่องว่างที่เว้นไว้ รวมจำนวน 11 ข้อ

2) การประเมินความปวดหลังผ่าตัด โดยใช้มาตรวัดความปวดแบบตัวเลข และมาตรวัดความปวดด้วยใบหน้า (Registered Nurse Association of Ontario [RNAO], 2002) ซึ่งการประเมินความปวดหลังผ่าตัดจะทำการสัมภาษณ์และสังเกตความปวดหลังผ่าตัด โดยพยาบาลเป็นผู้ถามหรือสังเกตสีหน้าผู้ป่วยเพื่อประเมินความปวด ในแต่ละช่วงเวลา (ก่อนผ่าตัด เมื่อรู้สึกตัว ก่อนออกจากห้องผ่าตัด และเมื่อเยี่ยมผู้ป่วยหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง)

3) ความพึงพอใจต่อการจัดการลดความปวดที่ได้รับ ซึ่งเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านการให้ข้อมูลก่อนผ่าตัด ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการความปวด ด้านการประเมินความปวดหลังผ่าตัด ด้านการได้รับยาบรรเทาปวด ด้านการดูแลความปวดโดยไม่ใช้ยา รวมจำนวน 23 ข้อ แบบวัดมีลักษณะเป็นแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีข้อคำถามแบบให้เลือกตอบว่า ไม่พอใจ พึงพอใจน้อย พึงพอใจปานกลาง และพึงพอใจมาก โดยไม่พอใจให้ 0 คะแนน พึงพอใจน้อย ให้ 1 คะแนน พึงพอใจปานกลาง ให้ 2 คะแนน และพึงพอใจมาก ให้ 3 คะแนน

คุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือดังกล่าวได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน (ด้านการแพทย์ 1 ท่าน การพยาบาล 1 ท่าน และด้านการสร้างเครื่องมือ 1 ท่าน) เพื่อดูความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) มีค่าระหว่าง 0.6 – 1.0 นอกจากนี้ได้วิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของมาตรวัดโดยการวัดความสอดคล้องภายใน แบบครอนบาค อัลฟา (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อถือของแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการลดความปวด = 0.87

เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองระหว่างเดือนกรกฎาคม 2563 – พฤศจิกายน 2563 โดยผู้วิจัย

วิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ จำนวน และร้อยละ

2. เปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะส่วนบุคคล โดยใช้ Chi-square test

3. วิเคราะห์ประสิทธิผลการจัดการลดความปวด และความพึงพอใจการจัดการลดความปวด โดยใช้สถิติดังนี้

- Independent t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างความปวด ระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการทดลอง

- Paired t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างความปวด ก่อนการทดลองและหลังการทดลอง ของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

- Independent t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความพึงพอใจต่อการจัดการลดความปวด ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการทดลอง

จริยธรรมการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอโครงการวิจัยและเครื่องมือการวิจัยให้คณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี พิจารณา ซึ่งผ่านการรับรองจากคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี ตามหนังสือ เลขที่ 76/2563 ลงวันที่ 21 กรกฎาคม พ.ศ. 2563

ผลการวิจัย

แนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอดที่พัฒนา

1. ก่อนการผ่าตัด 1 วัน วิทยาลัยพยาบาลให้ความรู้ และทำการฝึกปฏิบัติการลดความปวดโดยการไม่ใช้ยาด้วยวิธีต่าง ๆ คือ

1.1 การฝึกการหายใจลึก ๆ (Deep Breathing Exercise) โดยให้นอนราบ งอขาตั้งเข่าทั้ง 2 ข้าง วางฝ่ามือนาบลงบนซี่โครงทั้ง 2 ข้าง สูดหายใจเข้าลึก ๆ ทางจมูก ให้ซี่โครงบานออก กลั้นไว้ช่วงสุดท้าย และผ่อนลมหายใจออกช้า ๆ ทางปาก ให้ซี่โครงยุบ ทำ 5 – 10 ครั้งใน 1 ชั่วโมง

1.2 การไออย่างมีประสิทธิภาพ โดย

- จัดทำให้นอนหัวสูงหรือนั่งบนเก้าอี้ กอดหมอนหรือผ้าห่มใต้บริเวณหน้าท้อง หรือพุงบริเวณที่มีแผล ถ้าไม่มีหมอนอาจใช้ฝ่ามือทั้ง 2 ข้างกดเบาๆ ด้านข้างของแผล ลดปวดและป้องกันแผลแยก

- หายใจเข้าออกลึก ๆ ซ้ำ ๆ 2 - 3 ครั้ง จากนั้นหายใจเข้าลึก ๆ และกลั้นหายใจไว้ประมาณ 1-2 วินาที ให้ไอออกมาแรง ๆ ใช้แรงดันจากช่องท้องร่วมกับกล้ามเนื้อช่วยหายใจ เนื่องจากการใช้แรงดันจากช่องท้อง จะทำให้เกิดแรงดันมาก เสมหะจะหลุดออกมาง่ายขึ้น ทำซ้ำเพื่อป้องกันภาวะปอดอักเสบ ปอดแฟบจากเสมหะคั่ง

1.3 การพลิกตะแคงตัว/เปลี่ยนอิริยาบถ โดยให้พลิกตะแคงตัวซ้าย-ขวา เมื่อรู้สึกตัว และควรพลิกตะแคงตัวอย่างน้อยทุก ๆ 2 ชั่วโมง ทั้งนี้ การเปลี่ยนอิริยาบถ การลุกจากเตียง ให้ลุกเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อป้องกันภาวะแทรกซ้อนหลังผ่าตัด เริ่มจากให้ตะแคงตัวก่อนลุกนั่ง ใช้แขนลดความตึงของท้อง ปรับเตียงให้ศีรษะสูง ลุกนั่งช้า ๆ สักพัก และหยุดพักก่อนยืน ใช้มือประคองแผล

1.4 วิธีอื่น ๆ โดยการให้ใช้มือลูบข้าง ๆ บริเวณแผล สวดมนต์ตามความเหมาะสม ฟังเพลงที่ตัวเองชื่นชอบ หรือพูดคุยกับคนอื่นเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจ

1.5 ใช้ยาตามการรักษาของแพทย์หากผู้ป่วยยังปวดมากหรือไม่ลดลง โดยอธิบายให้ผู้ป่วยรับทราบถึงอาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้น

2. ก่อนการผ่าตัด 1 วัน สอนการประเมินความปวดหลังผ่าตัดด้วยตัวผู้ป่วยเอง โดยใช้มาตรวัดความปวดแบบตัวเลขและมาตรวัดความปวดด้วยใบหน้า (Registered Nurse Association of Ontario [RNAO], 2002) ดังนี้

2.1 มาตรวัดความปวดแบบตัวเลข (Numerical Rating Scale: NRS) เป็นมาตรวัดที่มีการกำหนดตัวเลขแสดงความปวดต่อเนื่อง ตั้งแต่ 0 - 10 โดย 0 = ไม่ปวดเลย 10 ปวดมากที่สุด และจัดการความปวดเมื่อคะแนน > 3

2.2 มาตรวัดความปวดด้วยใบหน้า (Face Pain Scale Rating) เป็นมาตรวัดที่มีรูปใบหน้าที่ตรงกับความรู้สึกปวดในระดับต่าง ๆ เหมาะสำหรับเด็กตั้งแต่อายุ 3 ปีขึ้นไป หรือผู้ใหญ่ที่มีข้อจำกัดในการสื่อสาร โดยจัดการกับความปวดเมื่อคะแนน ≥ 6 คะแนน

3. เตรียมผู้ป่วยก่อนดมยาสลบ และให้การดูแลขณะผ่าตัด

4. หลังผ่าตัดและย้ายผู้ป่วยมาอยู่ที่ห้องพักฟื้นจะสังเกตชีพจร ประเมินความปวด และให้ผู้ป่วยปฏิบัติตัวในการลดความปวดโดยการไม่ใช้ยา ตามที่ได้ให้คำแนะนำไว้ หากอาการปวดไม่ดีขึ้นจะให้ยาลดความปวดตามการรักษาของแพทย์ พร้อมเปิดเพลงบรรเลงเบา ๆ ให้ฟังในห้องพักฟื้น

5. เมื่อผู้ป่วยรู้สึกตัว มีสัญญาณชีพปกติ นำบุตรมาให้ผู้ป่วยดูและให้กอดบุตร หลังจากนั้นเคลื่อนย้ายผู้ป่วยไปยังหอผู้ป่วย

6. ติดตามเยี่ยม ดูแลความผิดปกติซึ่งอาจเกิดจากการดมยาสลบ หลังการผ่าตัด 24 ชั่วโมง หากผู้ป่วยยังมีความปวด ให้ลดความปวดโดยการไม่ใช้ยาตามวิธีการดังกล่าว

การปฏิบัติแบบเดิมในการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด

1. ดำเนินการโดยให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวก่อนและหลังการผ่าตัด (ที่ห้องพักฟื้น) ในเรื่องการประเมินความปวด การให้ยาลดปวด พร้อมแจกคู่มือประเมินความปวด และเตรียมผู้ป่วยก่อนดมยาสลบ

2. ในวันผ่าตัด ให้การดูแลขณะผ่าตัด และเมื่อผู้ป่วยมาอยู่ที่ห้องพักฟื้น สังเกตชีพจร ประเมินความปวด และให้ยาแก้ปวดตามการรักษาของแพทย์

3. เมื่อผู้ป่วยรู้สึกตัว มีสัญญาณชีพปกติ ก็เคลื่อนย้ายผู้ป่วยไปยังหอผู้ป่วย

4. ติดตามเยี่ยมเพื่อสอบถาม ติดตามดูแลความผิดปกติซึ่งอาจเกิดจากการดมยาสลบ หลังการผ่าตัด 24 ชั่วโมง

ประสิทธิผลแนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอด

ในการศึกษาประสิทธิผลการจัดการลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอด ได้ศึกษาลักษณะส่วนบุคคล ความปวดสตรีผ่าตัดคลอด และความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการลดความปวดตามแนวปฏิบัติที่พัฒนา ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มเปรียบเทียบ และได้นำเสนอผลการศึกษาตามลำดับ ดังนี้

1. ลักษณะส่วนบุคคลของสตรีผ่าตัดคลอดกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

กลุ่มทดลอง พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.7 มีอายุน้อยกว่า 35 ปี มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือสูงกว่า ร้อยละ 51.4 มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 51.7 รองลงมารับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานรัฐ ช่วยเหลืองานในครอบครัว ธุรกิจส่วนตัว และค้าขาย ร้อยละ 14.3, 11.4, 8.6, และ 8.6 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.0 มีรายได้ 20,000 บาทขึ้นไป มีประสบการณ์การผ่าตัดคลอด/ผ่าตัดใหญ่ ร้อยละ 45.7 ส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.3 ซึ่งในการผ่าตัดคลอดนี้ ใช้สิทธิบัตรประกันสุขภาพ ร้อยละ 54.3 รองลงมาใช้สิทธิประกันสังคม และเบิกได้ ร้อยละ 28.6 และ 17.1 ตามลำดับ

กลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.7 มีอายุน้อยกว่า 35 ปี มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า ร้อยละ 68.6 มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 51.7 รองลงมา ช่วยเหลืองานในครอบครัว รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ/พนักงานรัฐ ค้าขาย และธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 22.9, 8.6, 8.6, และ 2.9 ตามลำดับ ร้อยละ 45.7 มีรายได้ 20,000 บาทขึ้นไป รองลงมา มีรายได้ 10,000 – 20,000 บาทขึ้นไป น้อยกว่า 10,000 บาท และไม่มีรายได้ ร้อยละ 37.1, 14.3 และ 2.9 ตามลำดับ มีประสบการณ์การผ่าตัดคลอด/ผ่าตัดใหญ่ ร้อยละ 42.9 และในการผ่าตัดคลอดนี้ ใช้สิทธิบัตรประกันสุขภาพ ร้อยละ 60.0 รองลงมาใช้สิทธิประกันสังคม และเบิกได้ ร้อยละ 31.4 และ 8.6 ตามลำดับ

เมื่อเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลในเรื่อง อายุ การศึกษา และประสบการณ์การผ่าตัดคลอด/ผ่าตัดใหญ่ ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P > 0.05$) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีลักษณะอายุ การศึกษา และประสบการณ์การผ่าตัดคลอด/ผ่าตัดใหญ่ ที่ไม่แตกต่างกัน เหมาะสมต่อการนำกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ไปวิเคราะห์ประสิทธิผลการจัดการลดความปวดสตรีผ่าตัดคลอด

2. การเปรียบเทียบความปวดของสตรีผ่าตัดคลอด

2.1 ความปวดจากการผ่าตัดเมื่อรู้สึกตัว ก่อนออกจากห้องพักรักษา และหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนและหลังการดำเนินการ

ก่อนการดำเนินการ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความปวดเมื่อรู้สึกตัวเท่ากับ 5.7 (S.D. = 3.3) ค่าเฉลี่ยความปวดก่อนออกจากห้องพักรักษาเท่ากับ 2.8 (S.D. = 1.0) และค่าเฉลี่ยความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมงเท่ากับ 4.2 (S.D. = 2.4) ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยความปวดเมื่อรู้สึกตัวเท่ากับ 6.0 (S.D. = 3.4) ค่าเฉลี่ยความปวดก่อนออกจากห้องพักรักษาเท่ากับ 2.7

(S.D. = 2.7) และค่าเฉลี่ยความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมงเท่ากับ 4.3 (S.D. = 2.3) เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความปวดเมื่อรู้สึกตัว ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น และความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ($P > 0.05$) หมายความว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบมีความปวดเมื่อรู้สึกตัว ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น และความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ใกล้เคียงกัน รายละเอียดดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความปวดจากการผ่าตัดเมื่อรู้สึกตัว ก่อนออกจากห้องพักฟื้น และหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการดำเนินการ

ก่อนการดำเนินการ	n	$\bar{x}$	SD	t	df	P-value
ความปวดเมื่อรู้สึกตัว						
กลุ่มทดลอง	35	5.7	3.3	-0.426	68	0.672
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	6.0	3.4			
ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น						
กลุ่มทดลอง	35	2.8	1.0	0.643	68	0.523
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	2.7	1.1			
ความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง						
กลุ่มทดลอง	35	4.2	2.4	-0.079	66	0.937
กลุ่มเปรียบเทียบ	33	4.3	2.3			

หลังการดำเนินการ สตรีผ่าตัดคลอดได้มีการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำ และจากการกระตุ้น ช่วยเหลือให้เกิดการปฏิบัติตัว และหรือได้รับการพยาบาลในการลดความปวดจากวิสัญญีพยาบาล พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยความปวดเมื่อรู้สึกตัวเท่ากับ 3.7 (S.D. = 3.0) ค่าเฉลี่ยความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น เท่ากับ 2.1 (S.D. = 1.1) และค่าเฉลี่ยความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมงเท่ากับ 2.2 (S.D. = 1.1) ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบมีค่าเฉลี่ยความปวดเมื่อรู้สึกตัวเท่ากับ 4.2 (S.D. = 2.5) ค่าเฉลี่ยความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้นเท่ากับ 2.6 (S.D. = 1.8) และค่าเฉลี่ยความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง เท่ากับ 2.8 คะแนน (S.D. = 1.3) เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในเรื่องความปวดเมื่อรู้สึกตัว ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น และความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ($P > 0.05$) หมายความว่า การดำเนินการตามแนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอดที่พัฒนา กับแบบเดิม ทำให้สตรีผ่าตัดคลอดมีความปวดเมื่อรู้สึกตัว ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น และความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ไม่แตกต่างกัน รายละเอียดดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความปวดจากการผ่าตัดเมื่อรู้สึกตัว ก่อนออกจากห้องพักฟื้น และหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ หลังการดำเนินการ

หลังการดำเนินการ	n	$\bar{X}$	SD	t	df	P-value
ความปวดเมื่อรู้สึกตัว						
กลุ่มทดลอง	35	3.7	3.0	-0.718	68	0.475
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	4.2	2.5			
ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น						
กลุ่มทดลอง	35	2.1	1.1	-1.179	68	0.243
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	2.6	1.8			
ความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง						
กลุ่มทดลอง	35	2.2	1.1	-1.843	67	0.070
กลุ่มเปรียบเทียบ	34	2.8	1.3			

2.2 ความปวดจากการผ่าตัดเมื่อรู้สึกตัว ก่อนออกจากห้องพักฟื้น และหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ก่อนและหลังการดำเนินการ ของกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

กลุ่มทดลอง ก่อนการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยความปวดเมื่อรู้สึกตัว เท่ากับ 5.7 (S.D. = 3.3) ค่าเฉลี่ยความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้นเท่ากับ 2.8 (S.D. = 1.0) และค่าเฉลี่ยความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง เท่ากับ 4.2 (S.D. = 2.4) และเมื่อได้มีการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำ และกระตุ้น ช่วยเหลือให้เกิดการปฏิบัติตัว และหรือได้รับการพยาบาลในการลดความปวดจากวิสัญญีพยาบาล ตามแนวปฏิบัติที่พัฒนา (หลังการดำเนินการ) มีค่าเฉลี่ยความปวดเมื่อรู้สึกตัวเท่ากับ 3.7 (S.D. = 3.0) ค่าเฉลี่ยความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น เท่ากับ 2.1 (S.D. = 1.1) และค่าเฉลี่ยความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมงเท่ากับ 2.2 (S.D. = 1.1) เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติของกลุ่มทดลองก่อนการดำเนินการ และหลังการดำเนินการ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในเรื่องความปวดเมื่อรู้สึกตัว ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น และความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ($P < 0.001$) หมายความว่า การดำเนินการตามแนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอดที่พัฒนา ทำให้สตรีผ่าตัดคลอดมีความปวดเมื่อรู้สึกตัว ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น และความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ที่ลดลง รายละเอียดดังตาราง 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความปวดจากการผ่าตัดเมื่อรู้สึกตัว ก่อนออกจากห้องพักฟื้น และหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ของกลุ่มทดลองก่อนและหลังการดำเนินการ

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	SD	t-value	df	P-value
ความปวดเมื่อรู้สึกตัว						
ก่อนการดำเนินการ	35	5.7	3.3	5.114	34	<0.001
หลังการดำเนินการ	35	3.7	3.0			
ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น						
ก่อนการดำเนินการ	35	2.8	1.0	4.280	34	<0.001
หลังการดำเนินการ	35	2.1	1.1			

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	SD	t-value	df	P-value
ความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง						
ก่อนการดำเนินการ	35	4.2	2.4	6.183	34	<0.001
หลังการดำเนินการ	35	2.2	1.1			

กลุ่มเปรียบเทียบ ก่อนการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยความปวดเมื่อรู้สึกตัวเท่ากับ 6.0 (S.D. = 3.4) ค่าเฉลี่ยความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้นเท่ากับ 2.7 (S.D. = 1.1) และค่าเฉลี่ยความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง เท่ากับ 4.3 (S.D. = 2.3) และเมื่อได้มีการปฏิบัติตัวตามคำแนะนำ และจากการกระตุ้น ช่วยเหลือให้เกิดการปฏิบัติตัว และหรือได้รับการพยาบาลในการลดความปวดจากวิสัญญีพยาบาลตามแนวปฏิบัติแบบเดิม (หลังการดำเนินการ) มีค่าเฉลี่ยความปวดเมื่อรู้สึกตัวเท่ากับ 4.2 (S.D. = 2.5) ค่าเฉลี่ยความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้นเท่ากับ 2.6 (S.D. = 1.8) และค่าเฉลี่ยความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง เท่ากับ 2.8 (S.D. = 1.3) เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติของกลุ่มเปรียบเทียบก่อนการดำเนินการ และหลังการดำเนินการ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในเรื่องความปวดเมื่อรู้สึกตัว และความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ($P < 0.001$) ส่วนความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้นไม่แตกต่างกัน หมายความว่า การดำเนินการตามแนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอดแบบเดิม ทำให้สตรีผ่าตัดคลอดมีความปวดเมื่อรู้สึกตัว และความปวดหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ที่ลดลง แต่ไม่ได้ทำให้ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น ลดลง รายละเอียดดังตาราง 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบความปวดจากการผ่าตัดเมื่อรู้สึกตัว ก่อนออกจากห้องพักฟื้น และหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ของกลุ่มเปรียบเทียบก่อนและหลังการดำเนินการ

กลุ่มเปรียบเทียบ	n	$\bar{X}$	SD	t	df	P-value
ความปวดเมื่อรู้สึกตัว						
ก่อนการดำเนินการ	35	6.0	3.4	4.297	34	<0.001
หลังการดำเนินการ	35	4.2	2.5			
ความปวดก่อนออกจากห้องพักฟื้น						
ก่อนการดำเนินการ	35	2.7	1.1	0.426	34	0.673
หลังการดำเนินการ	35	2.6	1.8			
หลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง						
ก่อนการดำเนินการ	33	4.3	2.3	4.018	32	<0.001
หลังการดำเนินการ	33	2.8	1.3			

2.3 การเปรียบเทียบความพึงพอใจของสตรีผ่าตัดคลอดต่อการลดความปวด

พบว่า สตรีผ่าตัดคลอดในกลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการลดความปวดโดยรวม เท่ากับ 56.7 (S.D. = 7.6) และมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการลดความปวด ด้านการให้ข้อมูลก่อนผ่าตัด ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการความปวด ด้านการประเมินความปวดหลัง

ผ่าตัด ด้านการได้รับยาบรรเทาปวด และด้านการดูแลความปวดโดยไม่ใช้ยา เท่ากับ 16.0, 7.9, 14.8, 7.3 และ 10.5 (S.D. = 2.1, 1.2, 2.1, 1.5 และ 3.3 ตามลำดับ) ส่วนสตรีผ่าตัดคลอดในกลุ่มเปรียบเทียบ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการลดความปวดโดยรวม 43.4 (S.D. = 7.4) และมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการจัดการลดความปวด ด้านการให้ข้อมูลก่อนผ่าตัด ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการความปวด ด้านการประเมินความปวดหลังผ่าตัด ด้านการได้รับยาบรรเทาปวด และด้านการดูแลความปวดโดยไม่ใช้ยา เท่ากับ 12.0, 6.7, 12.3, 5.4 และ 6.8 (S.D. = 2.5, 1.6, 2.2, 1.7 และ 2.6 ตามลำดับ)

เมื่อทดสอบความแตกต่างทางสถิติของความพึงพอใจต่อการลดความปวด โดยรวมและแต่ละด้าน ของกลุ่มทดลองกับกลุ่มเปรียบเทียบ หลังที่ได้ดำเนินการ พบว่า สตรีผ่าตัดคลอดมีความพึงพอใจต่อการจัดการลดความปวด กับระบบใหม่ที่พัฒนา มากกว่าระบบเดิมทั้งในภาพรวม และในแต่ละด้าน (ด้านการให้ข้อมูลก่อนผ่าตัด ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการความปวด ด้านการประเมินความปวดหลังผ่าตัด ด้านการได้รับยาบรรเทาปวด และด้านการดูแลความปวดโดยไม่ใช้ยา) รายละเอียดดังตาราง 5

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของสตรีผ่าตัดคลอด ต่อการลดความปวด โดยรวม และแต่ละด้าน ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ความพึงพอใจต่อการลดความปวด	n	$\bar{X}$	SD	t	df	P-value
โดยรวม						
กลุ่มทดลอง	35	56.7	7.6	7.359	68	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	43.4	7.4			
ด้านการให้ข้อมูลก่อนผ่าตัด						
กลุ่มทดลอง	35	16.0	2.1	7.098	68	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	12.0	2.5			
ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการความปวด						
กลุ่มทดลอง	35	7.9	1.2	3.436	62.4	0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	6.7	1.6			
ด้านการประเมินความปวดหลังผ่าตัด						
กลุ่มทดลอง	35	14.8	2.1	4.475	68	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	12.3	2.2			
ด้านการได้รับยาบรรเทาปวด						
กลุ่มทดลอง	35	7.3	1.5	4.966	68	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	5.4	1.7			
ด้านการดูแลความปวดโดยไม่ใช้ยา						
กลุ่มทดลอง	35	10.5	3.3	5.062	65.2	<0.001
กลุ่มเปรียบเทียบ	35	6.8	2.6			

อภิปรายผล

1. แนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอดที่ได้พัฒนาขึ้น เป็นแนวปฏิบัติในการลดความปวดที่มีประสิทธิภาพในการลดความปวดได้ดี และดีกว่าแบบเดิมที่ปฏิบัติ เนื่องจากแนวปฏิบัตินี้มีแนวทางในการจัดการลดความปวดที่ชัดเจน โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ที่กล่าวมา มีการเตรียมความพร้อม ฝึกปฏิบัติก่อนการผ่าตัด ช่วยให้สตรีผ่าตัดคลอดปฏิบัติตามแนวปฏิบัติได้จริง อีกทั้งมีการกระตุ้น ติดตามให้เกิดการปฏิบัติ จึงลดความปวดได้ดี อาทิ เทคนิคการหายใจลึก ๆ เป็นการหายใจที่ใช้กล้ามเนื้อหน้าท้องและกระบังลม ซึ่งเป็นการหายใจให้ถึงส่วนล่างสุดของปอด ทำให้กระบังลมดันท้องให้พองออกเวลาหายใจเข้า และยุบลงเวลาหายใจออก เป็นเทคนิคผ่อนคลาย สามารถช่วยลดความปวดหลังผ่าตัดโดยการผ่อนคลายกล้ามเนื้อที่มีการแข็งเกร็ง ซึ่งเป็นสาเหตุของความปวด มีการโออย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการผสมผสานวิธีการลดความปวดต่าง ๆ ทำให้เกิดประสิทธิผลดีกว่าการจัดการความปวดด้วยยาเพียงอย่างเดียว สอดคล้องกับการศึกษาของ พงนี วงศ์ศิริ และศุภดิวัน พิทักษ์แทน ที่พบว่า ผู้ป่วยผ่าตัดคลอดบุตรที่ได้รับโปรแกรมการจัดการความปวดในระยะแรกรับที่ห้องพักฟื้น ขณะอยู่ที่ห้องพักฟื้น และก่อนออกจากห้องพักฟื้นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีคะแนนความปวดในระยะแรกรับที่ห้องพักฟื้น ขณะอยู่ที่ห้องพักฟื้น และก่อนออกจากห้องพักฟื้นลดลง (พงนี วงศ์ศิริ และศุภดิวัน พิทักษ์แทน, 2562) ในทำนองเดียวกับการศึกษาของ (สมพร ชินโนรส และคณะ, 2555) ที่พบว่า การใช้เทคนิคผ่อนคลายส่วนใหญ่สามารถลดความปวดได้ โดยวิธีที่ใช้มากที่สุดคือ พลิกตัวให้อยู่ในท่าที่สบายและการหายใจลึก ๆ ซ้ำ ๆ อย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ จุดเด่นของแนวปฏิบัติการลดความปวดที่พัฒนาคือ มีการเตรียมความพร้อมให้สตรีผ่าตัดคลอด โดยการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติในการลดความปวด ทำให้หลังผ่าตัดสามารถนำสิ่งที่ได้เตรียมตัวดังกล่าวมาปฏิบัติได้จริง อีกทั้งมีการกระตุ้น ติดตามให้มีการปฏิบัติตัว ซึ่งเป็นวิธีที่ง่าย และแสดงถึงความเอาใจใส่ และคลายความวิตกกังวลให้กับสตรีผ่าตัดคลอดได้

2. สตรีผ่าตัดคลอดมีความพึงพอใจต่อการจัดการลดความปวด กับแนวปฏิบัติการลดความปวดที่พัฒนา มากกว่าระบบเดิมทั้งในภาพรวม และในแต่ละด้าน อธิบายได้ว่า สตรีผ่าตัดคลอดและได้รับการดูแลลดความปวดตามแนวปฏิบัติของระบบใหม่ จะได้รับการเตรียมตัวโดยการให้ความรู้และฝึกปฏิบัติในการลดความปวด อีกทั้งหลังการผ่าตัดก็ได้รับการกระตุ้นให้พลิกตะแคงตัว/เปลี่ยนอิริยาบถ เพื่อลดความปวดตามที่ได้รับคำแนะนำไว้ ในการฝึกปฏิบัติทำให้สตรีผ่าตัดคลอดนำวิธีการดังกล่าวไปใช้ได้หลังการผ่าตัดเมื่อรู้สึกตัว ก่อนออกจากห้องพักฟื้น และหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ซึ่งต่างจากระบบเดิมที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตัวแต่ไม่มีการฝึกปฏิบัติ อีกทั้งในห้องพักฟื้นก็ไม่ได้รับการกระตุ้นให้ปฏิบัติเพื่อลดความปวด จึงทำให้สตรีผ่าตัดคลอดมีความพึงพอใจต่อการดูแลลดความปวดตามแนวปฏิบัติของระบบใหม่ มากกว่าระบบเดิมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ ความพึงพอใจในการจัดการกับความปวดของผู้ป่วยเป็นความรู้สึกรู้สึกและความต้องการที่ผู้ป่วยได้รับการดูแลตามที่คาดหวังไว้ ทำให้ผู้ป่วยเกิดความ

พึงพอใจ เป็นการลดปฏิกิริยาตอบสนองทางอารมณ์ต่อสิ่งเร้าที่มาคุกคาม ทำให้สตรีผู้ได้รับการผ่าตัดคลอดมีความพึงพอใจ (พจณี วงศ์ศิริ และศุภดิวัน พิทักษ์แทน, 2562) สอดคล้องกับการศึกษาของ เสาวนิตย์ กมลวิทย์ และคณะ ที่พบว่าผู้ป่วยที่ได้รับการจัดการความปวดหลังการผ่าตัด ทำให้มีความพึงพอใจต่อการดูแลที่ได้รับในการจัดการความปวดหลังการผ่าตัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เสาวนิตย์ กมลวิทย์ และปิ่นอนงค์ รัตนปทุมวงศ์, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวปฏิบัติในการลดความปวดที่พัฒนา ทำให้สตรีผ่าตัดคลอดมีความปวดลดลงเมื่อรู้สึกตัว ทั้งก่อนออกจากห้องผ่าตัด และหลังผ่าตัด 24 ชั่วโมง ทั้งนี้ การใช้แนวปฏิบัติที่พัฒนาขึ้น กับแบบเดิม ไม่ได้ทำให้ความปวดลดลงแตกต่างกัน แต่ทำให้สตรีผ่าตัดคลอดมีความพึงพอใจต่อการจัดการลดความปวดโดยรวม และแต่ละด้าน มากกว่าแบบเดิมที่เคยปฏิบัติ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) โรงพยาบาลเกาะสมุย ควรพิจารณากำหนดใช้แนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอดที่ได้พัฒนาขึ้น 2) ในการใช้แนวปฏิบัติการลดความปวดในสตรีผ่าตัดคลอดที่ได้พัฒนาขึ้นดังกล่าว ควรมีการเตรียมความพร้อมของบุคลากร รวมทั้งมีการกำกับติดตามปรับปรุง และประเมินประสิทธิผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การใช้แนวปฏิบัติดังกล่าวมีความเหมาะสมกับบุคลากร และเกิดผลลัพธ์ที่ดีที่สุดต่อสตรีผ่าตัดคลอด

เอกสารอ้างอิง

- ดวงกมล ปิ่นเฉลียว และพรพรรณ ภูษาหัส. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความทุกข์ทรมานของสตรี หลังผ่าตัดคลอดทางหน้าท้อง. วารสารพยาบาลทหารบก, 16(1), 101-108.
- พจณี วงศ์ศิริ และศุภดิวัน พิทักษ์แทน. (2562). ผลการใช้โปรแกรมการจัดการความปวดต่อการลดความปวด ความวิตกกังวลและความพึงพอใจในผู้ป่วยผ่าตัดคลอดบุตรที่ได้รับการระงับความรู้สึกชนิดดมยาสลบ ห้องผ่าตัด โรงพยาบาลสุราษฎร์ธานี. วารสารวิชาการแพทย์เขต 11, 33(3), 441-460.
- พองคำ ดิลกสกุลชัย. (2559). การปฏิบัติการพยาบาลตามหลักฐานเชิงประจักษ์ : หลักการและวิธีปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: พรี่-วัน.
- โรงพยาบาลเกาะสมุย. (2563). สถิติผู้มารับการผ่าตัดโรงพยาบาลเกาะสมุย ปี 2558 – 2562. สุราษฎร์ธานี: โรงพยาบาลเกาะสมุย.
- สมพร ชินโนรส และคณะ. (2555). การจัดการกับความปวด และความพึงพอใจต่อการจัดการกับความปวดในผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดมดลูกออกทางหน้าท้อง. วารสารสภาการพยาบาล, 15(3), 327-343.

- เสาวนิตย์ กมลวิทย์ และปิ่นอนงค์ รัตนปทุมวงศ์. (2557). การพัฒนาแนวปฏิบัติทางคลินิกด้านการจัดการความปวดในผู้ป่วยหลังผ่าตัด โรงพยาบาลระนอง. วารสารกองการพยาบาล, 41(2), 23-40.
- อิศราภรณ์ กันวี และคณะ. (2555). สถานการณ์การจัดการความปวดในห้องพักฟื้นสำหรับผู้ป่วยที่ได้รับยาระงับความรู้สึก. วารสารบำราศนราดูร, 6(2), 87-97.
- Joshi, G.P. (1999). Pain Management after ambulatory surgery. Ambulatory Surgery, 7(1), 3-12.
- National Health and Medical Research Council. (2021). A guideline to the development, implementation and evaluation of practice guidelines. Retrieved March 21, 2021, from <http://www.health.gov.au/nhmrc/publication/pdf/cp.30.pdf>
- O'Brien, D. (1994). Post anesthesia care of the gastrointestinal abdominal and anorectal surgical patient. In C.B. Drain (Eds.), the post anesthesia care unit: A critical care approach to post anesthesia nursing (3rd ed.). Philadelphia: W.B.Saunders.
- Pillitteri, A. (2010). Maternal & Child health nursing. (5th ed.). Philadelphia: Lippincott.
- Registered Nurse Association of Ontario [RNAO]. (2002). Nursing best practice guideline: Assessment and management of pain. [Internet]. Retrieved December 20, 2020, from <http://www.rnao.org>

รูปแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง:

การศึกษาแบบเรื่องเล่า*

A MODEL OF WASTE MANAGEMENT ACCORDING TO THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY: NARRATIVE STUDY

อัญญา พลดเปลื้อง

Unya Plodpluang

ศิรเมศร์ โภโค

Siramet Poko

วิราวรรณ คล้ายหิรัญ

Wirawan Klayhiran

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีราช

Boromarajonani College of Nursing, Chakriraj, Thailand

E-mail: anya_p12@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านท่าต้นจันทร์ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบเรื่องเล่า กลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) คณะทำงานที่ดำเนินการจัดการขยะจำนวน 10 คน และ 2) ภาศึเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะจำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน คัดเลือกแบบเจาะจง เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามแนวคิดของไมล์และฮิวเบอร์แมน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านท่าต้นจันทร์ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การลดขยะภายในครอบครัว ได้แก่ การใช้ซ้ำอย่างพอประมาณ การลดการใช้ ใช้น้อยอย่างมีเหตุผล และการแปรรูปใหม่ใช้อย่างมีภูมิคุ้มกัน 2) การสร้างเครือข่าย โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชนเพื่อร่วมทำกิจกรรมการลดขยะ 3) การสร้างผลกำไร โดยการคัดแยกขยะเพื่อลดขยะเป็นบุญ เป็นนวัตกรรม เป็นเงินเพิ่มรายได้ 4) การสร้างจิตสำนึก โดยขยายกิจกรรมการลดขยะอย่างยั่งยืน 5) การเสริมความรู้เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดขยะ รวมถึงการสร้างศูนย์การ

* Received 18 June 2021; Revised 21 July 2021; Accepted 10 August 2021

เรียนรู้การบริหารจัดการขยะมูลฝอย 6) คุณธรรม โดยส่งเสริมพฤติกรรมการลดขยะผ่านการทำความดีในรูปแบบต่างๆ และ 7) ความต่อเนื่องของกิจกรรมการลดขยะโดยการนำของวัด สถานศึกษาและชุมชน ข้อเสนอแนะคือ พื้นที่อื่นสามารถนำรูปแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน นอกจากนี้กิจกรรมที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมยังเป็นต้นแบบของการจัดการขยะที่อย่างยั่งยืนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: รูปแบบ, การจัดการขยะ, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, 3Rs

Abstract

The purpose of this study was to gain a model of waste management according to the philosophy of sufficiency economy of Ban Tha Ton Chan, Tambol Lad Buo Khaw, Ampor Ban Pong, Ratchaburi province. This research was Qualitative approach with Narrative study based on the philosophical views as framework. The 20 key informants by purposive selection on criterion mentioned, they consisted of 2 groups: 10 waste management workers and 10 coordinators. Data were collected using focus group and in-depth interview. Data were analyzed based on Miles & Huberman. The results showed that the waste management according to the philosophy of sufficiency economy of Ban Tha Ton Chan consists of 7 factors: 1) Reducing waste within families includes reuse, reduce and recycle 2) Network partners building, to build participation from the community to participate in waste reduction activities 3) Profit making, define waste sorting activities, reducing waste is merit, innovation, money to increase income for the community. 4) Mind spiritual, expand activities to see the benefits of sustainable waste reduction 5) Enhancing knowledge about how to change the waste reduction behavior of people in the community and build a learning center on solid waste management for people 6) Moral, promote the habit of reducing waste through various forms of doing good deeds and 7) Continuity of waste reduction activities through temple guidance, schools and community. The suggestion of this study was the other area may be applying a model of waste management according to the philosophy of sufficiency economy of Ban Tha Ton Chan for waste reducing continuous. Additions to activities in which all sectors have been involved in the operation are also a model of waste management.

Keywords: model, waste management, the philosophy of sufficiency economy, 3Rs

บทนำ

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ทำให้ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นเกิดเป็นปัญหาขยะตกค้างทั้งในชุมชนและส่งผลต่อสิ่งแวดล้อม (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561) ปัจจุบันขยะมูลฝอยเกิดขึ้นประมาณ 28.7 ล้านตัน เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 3 โดยขยะมูลฝอยถูกคัดแยกจากต้นทาง และนำกลับไปใช้ประโยชน์ผ่านกิจกรรมต่างๆ จำนวน 12.6 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 44 และได้กำจัดอย่างถูกต้อง 10.3 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 36 โดยปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกจัดการตั้งที่กล่าวมา มีสัดส่วนที่มีปริมาณเพิ่มขึ้นจากปี 2561 คิดเป็นร้อยละ 11 สาเหตุที่ทำให้ปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้นมาจากการขยายตัวของชุมชนเมือง (อนิน อรุณเรืองสวัสดิ์, 2559) การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรแฝงจากแรงงานต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยว และพฤติกรรมบริโภคของประชาชนที่นิยมความสะดวกสบายมากขึ้น โดยเฉพาะการส่งสินค้าจากบริการสั่งซื้อออนไลน์สินค้าและบริการส่งอาหาร ทำให้เกิดปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มมากขึ้น (กรมควบคุมมลพิษ. สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย, 2560) นอกจากนี้ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมามีขยะพลาสติกเกิดขึ้นโดยเฉลี่ยประมาณ ปีละ 2 ล้านตัน โดยมีการนำกลับไปใช้ประโยชน์ประมาณ 0.5 ล้านตัน ส่วนที่เหลือ 1.5 ล้านตัน เป็นพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง (Single use plastic) โดยไม่มีการนำกลับไปใช้ประโยชน์ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561) จากสถิติพบว่าปี 2560 มีการบริโภคถุงพลาสติกหิ้ว จำนวน 45,000 ล้านใบต่อปี โฟมบรรจุอาหารจำนวน 6,758 ล้านใบต่อปี แก้วพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวจำนวน 9,750 ล้านใบ ซึ่งพลาสติกเป็นวัสดุที่ย่อยสลายยากเมื่อไม่ได้รับการจัดการที่ถูกต้อง ทั้งนี้พบว่ามีขยะ 7.18 ล้านตันต่อปีที่ไม่ได้รับการจัดการไม่ถูกต้อง ภายหลังการบริโภคซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้นจนเป็นกลายเป็นวาระแห่งชาติที่ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือในการจัดการ ในปี 2562 ปัญหาขยะพลาสติกได้รับความสนใจและทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญในการเร่งแก้ปัญหา มีการผลักดันนโยบายและมาตรการในการจัดการขยะมูลฝอย อาทิ การรณรงค์สร้างจิตสำนึก 3R และการลดปริมาณขยะพลาสติกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแต่ละครอบครัวควรมีส่วนรับผิดชอบขยะของตนเองก่อนและในทุกชุมชนควรมีระบบการจัดการขยะมูลฝอยภายในชุมชน (กรมควบคุมมลพิษ. สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย, 2560)

ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการขยะเช่นเดียวกัน ได้จัดทำโครงการร่วมใจลดปริมาณและคัดแยกขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกในครัวเรือน โดยมีการจัดตั้งถังขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกในครัวเรือน เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการคัดแยกขยะภายในครัวเรือน โดยมีบ้านท่าตันจันทร์ หมู่ 1 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะอย่างยั่งยืน มีแผนรณรงค์คัดแยกขยะ การ

ประชาสัมพันธ์ สร้างความตระหนักแก่ประชาชน การคัดแยกขยะในครัวเรือนก่อนทิ้ง จะช่วยลดปริมาณขยะในครัวเรือน ลดปัญหาขยะที่ตกค้างตามชุมชน ลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ลดการใช้พลังงาน และลดมลพิษที่จะเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม แนวทางการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในระยะเวลายาวจะต้องสนับสนุนและขยายผลให้ประชาชน ลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน ผ่านแนวคิด “Zero Waste” หรือที่เรียกว่า การใช้ชีวิตแบบ “ขยะเหลือศูนย์” ซึ่งเป็นแนวทางการลดขยะให้เหลือศูนย์ หรือลดจำนวนขยะต่อคนให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเป็นการหยุดปัญหาตั้งแต่ต้นทาง แทนที่จะกำจัดปัญหาขยะที่ปลายทาง (มหาวิทยาลัยรังสิต, 2557) รวมถึงใช้หลักการ A3R ได้แก่ Avoid หมายถึง หลีกเลี่ยงของที่ใช้ครั้งเดียวต้องทิ้ง เพื่อไม่ให้เกิดขยะเพิ่มขึ้น Reduce หมายถึง ลดการใช้ ละเว้นของฟุ่มเฟือยโดยการลดใช้ทรัพยากรลงด้วยวิธีง่ายๆ เช่น การใช้ถุงผ้า เลือกใช้แก้วน้ำพกพา แทนการใช้พลาสติก Reuse หมายถึง ใช้ซ้ำนำกลับมาใช้ใหม่ ด้วยการนำกล่องขนมมาใส่ของใช้จุจกิก การเปลี่ยนขวดน้ำมาเป็นแจกันดอกไม้ นอกจากจะช่วยลดค่าใช้จ่ายแล้วยังสามารถช่วยรักษาสีสิ่งแวดล้อมได้ด้วย และ Recycle หมายถึง การนำกลับมาแปรสภาพให้เหมือนใหม่ เช่น บริจาคผ้าขาวเพื่อจะไปแปรรูปให้เป็นผ้าเช็ดมือ นำกระดาษที่ใช้แล้วแปรรูปเป็นถุงกระดาษ ทั้งนี้ในชุมชนสามารถจัดทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ การประชาสัมพันธ์ การณรงค์ การสร้างแหล่งการเรียนรู้ และการสร้างนวัตกรรมในชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดปริมาณขยะมูลฝอย รวมถึงเป็นการสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในครัวเรือน จากการศึกษาของซิมกินส์และโนลา (Simkins G. & Nolan A., 2004) ได้ศึกษาระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมและการจัดการขยะมูลฝอย พบว่า ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมจะเกิดขึ้นและดำเนินไป ได้อย่างมีประสิทธิภาพต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายสิ่ง ได้แก่ กรอบแนวคิดของระบบ การจัดการ การตั้งเป้าหมาย การศึกษาถึงปัญหาและงบประมาณในการจัดการ รวมถึงการให้ความรู้ ความเข้าใจและการสร้างทัศนคติที่ดีของเกี่ยวกับการจัดการสิ่งแวดล้อมด้วย วิธีดำเนินการที่มีประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสิ่งที่ควรศึกษาเพื่อเป็นแนวทางที่ดีแก่สังคมอื่นๆ (White P. R., et al., 1995)

การศึกษาข้อมูลเชิงลึกด้วยวิธีวิथाเรื่องเล่า (Narrative study) ช่วยให้เกิดความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งถึงข้อมูลของพฤติกรรมของผู้คนและชุมชนที่ดำเนินการจัดการขยะในชุมชน เมื่อผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยผ่านการเล่าเรื่องราวจนเพียงพอแล้ว จะเริ่มเรียบเรียงเรื่องเล่าจากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ไปทำความเข้าใจ (Atkinson, P. & Delamont, S. (ed.), 2006) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนอื่นที่จะนำรูปแบบไปส่งเสริมแนวทางการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในระยะเวลายาว รวมถึงสนับสนุนและขยายผลให้ประชาชนให้มีพฤติกรรมลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนและชุมชนอันจะเป็นการสุขภาวะชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านท่าตันจันทร์ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการแสวงหาความรู้ผ่านเรื่องเล่า (Narrative inquiry) ซึ่งเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปสู่การค้นหาคำตอบและนำเสนอเป็นองค์ความรู้ใหม่จากเรื่องที่ค้นพบ คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง โดยมีเงื่อนไขการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะของบ้านท่าตันจันทร์ ไม่จำกัดเพศ สามารถให้ข้อมูลได้ และเต็มใจให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ คือ คณะทำงานที่ดำเนินการจัดการขยะของบ้านท่าตันจันทร์ จำนวน 10 คน ภาควิชาที่เกี่ยวกับการจัดการขยะจำนวน 10 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และแบบบันทึกแนวคำถามที่ใช้สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นผ่านการตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา (content validity) และตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ นักวิจัยเชิงคุณภาพ นักวัดผล และอาจารย์พยาบาลชุมชน นำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำไปทดลองสัมภาษณ์กับผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะในหมู่บ้าน จำนวน 3 ราย เพื่อทดสอบความเข้าใจของความหมาย และความชัดเจนของข้อความ คำถาม ความไหลลื่นและความต่อเนื่องของข้อความตลอดจนสำนวนภาษา เนื้อหาที่ได้สามารถตอบโจทย์การวิจัย และปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้สัมภาษณ์จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับประธานคณะกรรมการการจัดการขยะของหมู่บ้านท่าตันจันทร์ เพื่อขอความร่วมมือในการศึกษาและคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติตรงตามที่เกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นจึงขออนุญาตเวลาในการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม ตามแนวคำถามที่ได้เตรียมไว้ระหว่างการสนทนาผู้วิจัยจับประเด็นของข้อมูล และจดบันทึกสรุปสั้นๆ พร้อมกับขออนุญาตบันทึกเสียง สิ้นสุดการเก็บรวบรวมข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยนี้เข้าพิจารณาในคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนธ์ หมายเลข 26-106-2563 ในขั้นตอนการพิทักษ์สิทธิ ผู้วิจัย

แนะนำตนเองกับผู้ให้ข้อมูล ชี้แจงวัตถุประสงค์และขั้นตอนของงานวิจัย แจ้งสิทธิผู้ให้ข้อมูล โดยผู้ร่วมวิจัยสามารถถอนตัวจากการเข้าร่วมการวิจัยได้ทุกเมื่อหากไม่สะดวกใจ และหากมีการอ้างชื่อในงานวิจัยจะใช้นามสมมติแทนชื่อจริงขอความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัย เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลซักถามข้อมูลเพิ่มเติม และให้เวลาในการตัดสินใจ เมื่อผู้ให้ข้อมูลยินดียินดีเข้าร่วมการวิจัย และยินดีให้สัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ในการสัมภาษณ์ตามความสะดวกของผู้ให้ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จะลี้กตามแนวทางการสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น พร้อมขออนุญาตในการบันทึกเสียงก่อนการสัมภาษณ์และการรักษาแถบเสียงเป็นความลับ

การสร้างความเชื่อถือให้กับงานวิจัย (Trustworthiness)

ผู้วิจัยตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลตามแนวคิดของวิธีของลินคอล์นและกูบาร์ (Lincoln, Y.S. & Guba, E.G., 1985) การตรวจสอบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการบันทึกภาคสนาม ถ้าพบประเด็นที่เป็นข้อสงสัยผู้วิจัยจะซักถามเพิ่มเติมเพื่อความเข้าใจ ในส่วนของตัวผู้วิจัยเองมีการสะท้อนคิดและพิจารณาเกี่ยวกับการจัดการขยะของชุมชน เพื่อตรวจสอบผลกระทบจากความคิดความรู้สึกรู้สึกของตัวผู้วิจัยต่อกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดกระบวนการของการวิจัย และนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้ไปให้ผู้ให้ข้อมูลบางรายตรวจสอบความถูกต้องของงานวิจัย (Member checking) ในการนำเสนอผลการวิจัยจะใช้คำพูดของผู้ให้ข้อมูลเพื่อยืนยันความจริงและชัดเจนในทุกประเด็นของการวิเคราะห์และการรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยถอดแถบบันทึกเสียงที่ได้ออกเป็นบทสนทนา และตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากแถบบันทึกเสียงหลายๆครั้ง นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ตามแนวคิดของไมล์และฮิวเบอร์แมน (Miles, M. B. & Huberman, A. M., 1994) โดยผู้วิจัยจัดการข้อมูลให้มีความเป็นระเบียบ โดยจัดระบบและเชื่อมโยงข้อมูลตามกรอบแนวคิดของเรื่องที่ศึกษา ใช้วิธีการที่ทำให้ข้อมูลน้อยลง ด้วยการตัดทอนข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาออก เหลือไว้เฉพาะเรื่องที่ต้องการศึกษาจริงๆ เพื่อให้สามารถนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ และเข้าใจง่าย หาข้อสรุปตีความ และตรวจสอบความถูกต้องตรงประเด็น รวมทั้งเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง เพื่อให้ได้ประเด็นหลักของการศึกษา และนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีการพรรณนา

ผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของบ้านท่าตันจันทร์ มีสถานที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำแม่กลอง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี แต่เดิมชาวบ้านในหมู่บ้านอาศัยตักน้ำจากท่าน้ำเพื่อใช้อุปโภคบริโภค ในบริเวณกลางหมู่บ้านใกล้กับท่าน้ำ มีต้นจันทร์ลำต้นขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ ชาวบ้านจึงเรียกท่าน้ำแห่งนี้ว่า “ท่าตันจันทร์” ในปัจจุบันนี้ต้นจันทร์ไม่มีอยู่แล้ว เนื่องจากเกิดการกัดเซาะของแม่น้ำแม่กลอง

ทำให้ต้นจันทน์ต้นดังกล่าวโคนล้มไป แต่ชื่อท่าต้นจันทน์ยังใช้เรียกเป็นชื่อหมู่บ้านอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ หมู่บ้านท่าต้นจันทน์ มีสภาพพื้นที่เขตเมืองกึ่งชนบท ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงาน รองลงมาคืออาชีพทำการเกษตรกรรมและค้าขาย จากการศึกษาพบว่า การจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านท่าต้นจันทน์ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการจัดการขยะ สามารถอธิบายได้ 7 องค์ประกอบ มีรายละเอียด ดังนี้

1. การลดขยะภายในครอบครัว

ผู้ใหญ่บ้านของบ้านท่าต้นจันทน์เล่าว่า ภายในหมู่บ้านมีการคัดแยกขยะตั้งแต่ภายในครัวเรือน โดยแยกขยะเป็น 4 ประเภท ได้แก่ 1. ขยะรีไซเคิล เช่น ขวดแก้ว ขวด ภาชนะพลาสติก กระป๋อง กระดาษ 2. ขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร ผัก ผลไม้ ใบไม้ 3. ขยะทั่วไป เช่น ภาชนะพลาสติกปนเปื้อน ซองขนม และ 4. ขยะอันตราย เช่น หลอดไฟ แบตเตอรี่ กระป๋องยาฆ่าแมลง ซึ่งขยะอันตรายนี้เมื่อรวบรวมแล้วทางองค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวขาว จะนำไปทำลายต่อไป นอกจากนั้นแล้วชุมชนบ้านท่าต้นจันทน์ ยังส่งเสริมกิจกรรมที่ลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในครอบครัวผ่าน 3Rs ได้แก่ การใช้ซ้ำ (Reuse) อย่างพอประมาณ การลดการใช้ (Reduce) ใช้น้อยอย่างมีเหตุผล และการแปรรูปใหม่ (Recycle) ใช้อย่างมีภูมิคุ้มกัน ดังนี้

1.1 การใช้ซ้ำ (Reuse) อย่างพอประมาณ กลุ่มสตรีเล่าว่า บ้านท่าต้นจันทน์มีการนำยางรถยนต์เก่ามาใช้เป็นภาชนะปลูกพืชผักสวนครัวหรือต้นไม้ การนำเสื้อผ้าเก่ามาเย็บเป็นถุงผ้า การนำขวดน้ำดื่มใช้แล้วมาบรรจุน้ำยาล้างจานและน้ำยาเอนกประสงค์ และการนำพลาสติคมาทำป้ายรณรงค์ห้ามทิ้งขยะ การนำกระสอบใส่ฟริกเย็บเป็นถุงผ้า ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กิจกรรม 3Rs ของชุมชนบ้านท่าต้นจันทน์

1.2 การลดการใช้ (Reduce) ใช้น้อยอย่างมีเหตุผล อาสาสมัครสาธารณสุขคนหนึ่งเล่าว่า ชุมชนบ้านท่าต้นจันทน์มีกิจกรรมการลดการเกิดขยะอย่างต่อเนื่อง รวมถึงมีการใช้ถุงผ้าแทนการใช้ถุงพลาสติกในการซื้อของตามร้านขายของชำ มีการทำถุงผ้าโดยใช้กระสอบ

เก่าเป็นวัสดุแล้วเย็บเป็นถุงผ้า การนำกระสอบพริกที่ไม่ใช้แล้ว นำมาทำเสื้อแพนซีและถุงใส่ต้นไม้ มีการทำเตาเผาถ่านไบโอชาโดยใช้เศษไม้ที่เหลือใช้ หรือมูลสัตว์ ทำเตาชีวมวลโดยใช้เศษวัสดุเหลือใช้ เช่น กระป๋องสี ปิ๊บ ทำปุ๋ยหมักไม่กลับกองโดยใช้วัสดุเศษอาหาร ใบไม้แห้ง และทำจุลินทรีย์สังเคราะห์แสงโดยใช้ไข่ไก่ที่เน่าเสีย

1.3 การแปรรูปใหม่ (Recycle) ใช้อย่างมีภูมิคุ้มกัน อาสาสมัครสาธารณสุขคนหนึ่งเล่าว่า บ้านทำต้นจันทน์มีกิจกรรมที่นำสิ่งของที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในลักษณะเดิมได้อีก มาแปรรูปด้วยกระบวนการต่างๆ และนำกลับมาใช้ใหม่ เช่น การคัดแยกขวดกระดาก แล้วนำส่งหน่วยงานที่รับแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ นอกจากการได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ยังเป็นการสร้างรายได้ช่องทางหนึ่งอีกด้วย กรณีศูนย์การเรียนรู้ฐานน้ำหมักรักษโลก ได้มีการนำลูกมะกรูดที่เหลือทิ้งจากการทำพริกแกงและมะกรูดที่หล่นใต้ต้นมาทำเป็นน้ำยาล้างจาน และใช้เป็นน้ำยาอเนกประสงค์ น้ำยาล้างห้องน้ำ ดังคำพูดที่ว่า “แต่ก่อนร้านทำพริกแกงจะเหลือลูกมะกรูดเป็นถุงๆ และช่วงฤดูฝนจะมีลูกมะกรูดเยอะมากล้นตลาด ก็มองว่าจะแปรรูปได้ยังไง ที่แรกเราก็เอาไปทำน้ำยาบำรุงผม และเอาลูกแก่ๆ ที่ร่วง ๆ ไปทำน้ำยาอเนกประสงค์ ล้างในห้องน้ำช่วยดับกลิ่นได้ด้วย ทุกวันนี้ไม่ได้ซื้อน้ำยาล้างห้องน้ำอีกเลย ทำใช้เอง และมีเหลือพอแจกจ่ายให้เพื่อน ๆ ได้อีก”

สรุปได้ว่า บ้านทำต้นจันทน์ใช้กิจกรรม 3Rs ได้แก่ การใช้ซ้ำ (Reuse) อย่างพอประมาณ การลดการใช้ (Reduce) ใช้น้อยอย่างมีเหตุผล และการแปรรูปใหม่ (Recycle) ใช้อย่างมีภูมิคุ้มกัน มาลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้น การนำวัสดุเหลือใช้มาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์เพิ่มรายได้และแจกจ่ายไปยังเพื่อนบ้าน

2. การสร้างเครือข่าย

ผู้ใหญ่บ้านเล่าว่า บ้านทำต้นจันทน์มีการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากชุมชน เพื่อร่วมกันทำกิจกรรมการลดการขยะ เครือข่ายที่ร่วมกิจกรรมกับชุมชนบ้านทำต้นจันทน์มีหลากหลายทั้งที่เป็นหน่วยราชการและเอกชนที่เข้ามาร่วมกิจกรรม ดังนี้ 1.โรงเรียนวัดลาดบัวขาว 2.วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนิจักรีรัช 3.วิทยาลัยการอาชีพบ้านโป่ง 4.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว 5. ห้างหุ้นส่วนจำกัดเบิกไพร โคเจนเนเรชั่น 6. โรงงานกระดากบ้านโป่ง (SCG) 7. โรงงานน้ำตาลบ้านโป่ง 8.บริษัทราชบุรีเอทานอล 9. บริษัทบ้านโป่งยูทิลิตี้ จำกัด 10. องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวขาว และ 11.วัดลาดบัว ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เครือข่ายการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านท่าตันจันทร์

ทั้งนี้การจัดการขยะมูลฝอยของหน่วยงานต่าง ๆ มีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป อาทิ วิทยาลัยการอาชีพบ้านโป่ง มีโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย และสร้างบ้านขุดที่สร้างแรงดึงดูดการทิ้งขยะให้ถูกประเภท วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช มีกิจกรรมการคัดแยกขยะประเภทต่างๆ ภายในสถานศึกษาโดยการนำของสโมสรนักศึกษาของวิทยาลัย ในส่วนของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลลาดบัวขาว มีการคัดแยกขยะประเภทต่างๆ และมีสถานที่ทิ้งขยะติดเชื้อ โดยจะมีพนักงานของโรงพยาบาลมารับขยะติดเชื้อไปกำจัดตามกระบวนการอย่างปลอดภัย มีการกำหนดให้โรงเรียนวัดลาดบัวขาวเป็นศูนย์กลางให้ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะ การทำน้ำหมักชีวภาพ และการต่อยอดโดยการปลูกผักปลอดสารเคมี ดังคำพูดของกรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งที่ว่า “การจัดการขยะถ้าไม่มีเครือข่าย เราเก็บอยู่บ้านเดียว บ้านข้างๆทิ้ง ทำยังไงก็ไม่สำเร็จ” นอกจากการที่แต่ละภาคส่วนจะมีโครงการที่จัดการขยะของหน่วยงานแล้ว กรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งยังเล่าว่า ภาคีเครือข่ายต่างๆยังมีกิจกรรมรณรงค์การลดปริมาณขยะร่วมกับสมาชิกบ้านท่าตันจันทร์ดังคำพูด “เรามีจัดรณรงค์การลดปริมาณขยะในครัวเรือนและในชุมชน มีหน่วยราชการหลายแห่งเข้ามาช่วยกัน วิทยาลัยพยาบาลก็นำนักศึกษา มาร่วมเดินรณรงค์ หมออนามัยก็มาสอนให้ความรู้ เจ้าหน้าที่ของ SCG ก็มาแนะนำการกำจัดขยะ โรงเรียนวัดลาดบัวก็เข้ามาช่วยกัน” จะเห็นได้ว่า การจัดการขยะของบ้านท่าตันจันทร์ได้รับความร่วมมือจากหลายภาคส่วนทั้งหน่วยงานราชการและภาคเอกชน อาทิ การรณรงค์ภายในหมู่บ้าน การสอนให้ความรู้แก่ครัวเรือนเกี่ยวกับ การคัดแยกขยะ การทำน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น ทั้งนี้กิจกรรมต่างๆสามารถดำเนินการได้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความร่วมมือของภาคีเครือข่าย

3. การสร้างผลกำไร

“ผลกำไร” ในความหมายของบ้านท่าตันจันทร์ หมายถึง มูลค่าที่ไม่ได้เป็นเงินแต่เฉพาะรายได้จากการจัดการขยะเท่านั้น แต่เป็นกำไรที่มีความหมายรวมถึง ผลประโยชน์ของชุมชน ความดีที่ได้ทำประโยชน์แก่ส่วนรวม และมีกำไรที่ได้นวัตกรรมซึ่งเป็นผลผลิตของบ้านท่าตันจันทร์เอง กำไรที่ได้นั้นมีดังนี้

3.1 การลดขยะเป็นบุญ ตำบลลาดบัวขาวมีถนนสายหลักในการสัญจรไปมา มากมาย ทำให้เกิดปัญหาการทิ้งขยะข้างทาง และเพิ่มจำนวนมากขึ้น ชุมชนตำบลลาดบัวขาว เล็งเห็นความสำคัญของการเพิ่มมูลค่าของขยะมูลฝอย โดยการคัดแยกขยะและนำมารวบรวมที่ กองทุนขยะบุญ บ้านท่าคันตันจันท์ และ นำรายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายนั้นไปทำบุญในด้าน ต่างๆ ซึ่งสืบเนื่องมาจากความเชื่อเรื่องของบาป บุญ คุณ โทษ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของ มนุษย์ จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ได้แก่ การซื้อของไปแจกจ่ายผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ในชุมชน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 กองทุนขยะบุญของบ้านท่าคันตันจันท์

การบริหารจัดการเงินของกองทุนขยะบุญ กรรมการหมู่บ้านเล่าว่า “เราจัดทำกล่อง เติมนบุญ เป็นกล่องที่แสดงการทำบุญแต่ละประเภทตามความต้องการของผู้ใส่ โดยมีเหรียญให้ หยอด้วยว่า ต้องการทำบุญด้านไหน ถ้ากล่องไหนมีจำนวนเหรียญมากที่สุด ก็จะนำเงินไปทำบุญ ในด้านนั้นตามความเหมาะสมในสถานการณ์ขณะนั้นๆ กล่องที่ 1 เป็นการนำไปทำบุญในเรื่อง อาหารแห้ง กล่องที่ 2 เป็นการนำไปทำบุญในเรื่องยาสามัญประจำบ้าน และกล่องที่ 3 เป็นการ นำไปทำบุญในเรื่องของใช้ที่จำเป็นในการดำรงชีวิต” นอกจากนี้กล่องนมที่ไม่ใช้แล้วสามารถ นำมาพับแล้วส่งต่อไปยังสิ่งแวดล้อมภาค 8 เพื่อเข้าโครงการเพื่อนพึ่งภาที่เพื่อนำกล่องนมไป สร้างประโยชน์ใช้สอยต่อไปได้ วิธีการเหล่านี้เป็นเป็นการโน้มน้าวจิตใจให้ผู้คนนำขยะมา เปลี่ยนเป็นบุญ แทนที่จะทิ้งขยะโดยไร้ประโยชน์ ทั้งนี้นอกจากผู้กระทำจะได้ทำบุญแล้วยังเป็น การลดปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนได้ ดังคำพูดของชาวบ้านที่เล่าว่า “พลังงานสิ่งแวดล้อมภาค 8 มาสอนเราให้พับกล่องนมแล้วตากแดด แล้วนำไปส่งที่สำนักงานสิ่งแวดล้อม งานนี้ไม่ได้เงิน แต่ได้บุญ ถือได้ว่าเป็นที่มาของสถานีรับขยะบุญด้วย กล่องนมสองพันใบ เอาไปทำได้กระเบื้อง หนึ่งแผ่นสร้างที่อยู่ให้ผู้ยากไร้ และเอาไปทำอักษรเบลล์ให้คนตาบอดซึ่งโครงการนี้เป็นโครงการ ของเพื่อนพึ่งภาฯ ตอนนี้เพื่อนบ้านข้างเคียงก็เอามาส่งให้เรา ตอนนี้เรามีเครือข่ายทั้งตำบล แล้ว”

3.2 การลดขยะเป็นนวัตกรรม

ชุมชนบ้านท่าตันจันทร์ เป็นชุมชนที่มีถนนสายหลักของหมู่บ้าน ทำให้มีผู้คนสัญจรไปมาจำนวนมาก และทิ้งขยะไว้บริเวณข้างทางทำให้มีขยะเป็นจำนวนมาก ซึ่งสร้างปัญหาให้กับชุมชน ผู้นำชุมชนและทีมงานจึงนำ “มือยื้อชีวิต” นวัตกรรมนี้ถูกนำไปใช้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 (COVID-2019) มีการป้องกันตนเองที่ดีจากขยะอันตราย ลดการสัมผัสขยะโดยไม่จำเป็นได้ อุปกรณ์ประกอบด้วย ท่อ PVC ขนาด 1/2 นิ้ว ยาว 90 เซนติเมตร ข้องอขนาด 45 องศาจำนวน 1 อัน เหล็กขนาด 1/2 นิ้ว ยาว 22 เซนติเมตร และชุดเบรก้ามปรุรถจักรยานเก่า จำนวน 1 ชุด วิธีการ คือ ใช้หนีบจับขยะแทนมือ เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก กระป๋องแบบต่างๆ ถังพลาสติก หน้ากากอนามัยที่ใช้แล้ว เป็นต้น เพื่อเป็นการป้องกันเชื้อโรคจากการสัมผัสขยะต่างๆ เหล่านั้น และงบประมาณในการจัดทำนวัตกรรมชิ้นนี้ ใช้งบประมาณ 20 บาท/ชิ้น นวัตกรรมนี้ใช้จัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นตามทางถนนสัญจร ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 นวัตกรรมจากขยะของบ้านท่าตันจันทร์

3.3 การลดขยะเป็นเงิน

เมื่อในแต่ละครัวเรือนและในชุมชนคัดแยกขยะแต่ละประเภทแล้ว มีการจัดการขยะแต่ละประเภทเพื่อนำไปเปลี่ยนเป็นเงิน ดังนี้ ขยะรีไซเคิล เช่น ขวดแก้ว กระป๋อง กระดาษ สามารถนำไปขายเองเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ผู้ทำการคัดแยกขยะตามกระบวนการ หรือนำไปแลกเป็นเงินเข้าโครงการกองทุนขยะบุญ ขยะอินทรีย์ เช่น เศษอาหาร ผัก ผลไม้ ใบไม้ สามารถนำไปใส่ถังหมักก๊าซโลก เพื่อทำปุ๋ยหมักจำหน่ายได้ ส่วนขยะทั่วไป เช่น ซองขนม ขวดพลาสติก ขวดพลาสติกปนเปื้อน ถังแกง คัดแยก เพื่อให้องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวขาว เนินการจัดเก็บ หรือสามารถนำไปขายที่บ้านปทุมชัยที่อยู่ในชุมชน และส่งผลดีต่อหน่วยงานภาครัฐที่ลดงบประมาณการจัดเก็บขยะ และช่วยประหยัดงบประมาณการจ่ายสถานที่ที่ทิ้งขยะ

ค่าแรงงาน ค่าซ่อมอุปกรณ์ของรถจัดเก็บขยะได้ ผลการดำเนินการดังกล่าว ส่งผลให้ปริมาณขยะในชุมชนลดลง สร้างรายได้ให้แก่ประชาชน ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 บัญชีการจำหน่ายขยะรีไซเคิล บ้านท่าตันจันทร์

วัน	ขวดแก้ว 1.2 บาท/ ก.ก.		ขวดพลาสติก 4 บาท/ก.ก.		ลังกะสี 3 บาท/ก.ก.		อลูมิเนียม 10 บาท/ก.ก.		กระดาษลัง 3 บาท/ก.ก.		เศษเหล็ก 5 บาท/ก.ก.		ถุงพลาสติก 4 บาท/ก.ก.		รวม เงิน
	ก.ก.	บาท	ก.ก.	บาท	ก.ก.	บาท	ก.ก.	บาท	ก.ก.	บาท	ก.ก.	บาท	ก.ก.	บาท	
ส.ค. 63	50	60	30	120	10	30	20	200	30	90	-	-	20	80	580
ก.ย. 63	70	84	50	200	20	60	40	400	50	150	30	150	15	60	1104
รวม	120	144	80	320	30	90	60	600	80	240	30	150	35	140	1684

4. การสร้างจิตสำนึก

ชุมชนบ้านท่าตันจันทร์สร้างจิตสำนึก โดยขยายกิจกรรมให้เห็นประโยชน์ของการลดขยะอย่างยั่งยืน จัดให้มีการรณรงค์กิจกรรมในชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ สร้างเยาวชนคนรุ่นใหม่เพื่อสานต่อการจัดการขยะ มีการรวมกลุ่มผู้นำ ประชาชน หรือนักเรียน นักศึกษา ร่วมถึงหน่วยงานต่าง ๆ ทำกิจกรรม Big Cleaning Day การบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสาธารณประโยชน์ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระเจ้าอยู่หัว วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระราชินี เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมประเภทนี้ เป็นกิจกรรมที่สร้างความตระหนัก ระเบียบ วินัยในการรักษาความสะอาดในที่สาธารณะ ในครัวเรือน ดังคำพูดของชาวบ้านรายหนึ่ง ที่ว่า “ถ้าคนในชุมชนไม่มีจิตสำนึก งานไม่สำเร็จ ยิ่งที่บ้านเรามีผู้นำทำให้เห็น ทำให้ชาวบ้านเห็น ทำให้เด็ก ๆ ในหมู่บ้านเห็น ประชาชนร่วมใจกัน ประสบความสำเร็จแน่นอน” สอดคล้องกับคำพูดของผู้ใหญ่บ้านที่ว่า “ในชุมชนเรามีจิตสำนึกที่ทำงานนี้ด้วยกัน ทั้งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. กรรมการหมู่บ้าน ถ้าผู้นำทำให้เห็น ยิ่งก็ต้องมีผู้ตาม เยาวชนเด็ก ๆ ในหมู่บ้านวิ่งมาหาผม ถามว่าเมื่อไหร่จะช่วยกันเก็บขยะอีก สำหรับผมมีเด็กคนหนึ่งวิ่งมาถามผมแบบนี้สำหรับผมผมว่ามันประสบความสำเร็จแล้ว”

สรุปได้ว่า ชุมชนบ้านท่าตันจันทร์ได้สร้างกิจกรรมที่ให้ประชาชนร่วมกันรณรงค์เกี่ยวกับการคัดแยกขยะภายในครัวเรือน รวมถึงสร้างความตระหนักในการจัดการขยะทั้ง 4 ประเภท เพื่อนำไปสู่การกระบวนการที่ถูกวิธีต่อไป ส่งผลทำให้ชุมชนมีปริมาณขยะมูลฝอยลดน้อยลง เพราะทุกคนรู้จักการบริหารจัดการขยะที่ถูกต้อง

5. การเสริมความรู้

บ้านท่าตันจันทร์เสริมความรู้เกี่ยวกับวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดขยะของคนในชุมชน รวมถึงการสร้างศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะมูลฝอยต่างๆ เพื่อให้ประชาชน นักเรียน นักศึกษา และผู้สนใจด้านการจัดการขยะมูลฝอยเข้ามาศึกษากระบวนการ วิธีการ แนวคตินวัตกรรมต่าง ๆ ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการขยะได้อย่างยั่งยืน และมีการประชุมคณะทำงานโครงการชุมชนปลอดขยะ (Zero waste) ประชาสัมพันธ์การรณรงค์

รวมถึงให้ความรู้แก่ประชาชน เรื่องการคัดแยกขยะในครัวเรือน เช่น การคัดแยกเศษอาหาร ขวดพลาสติกและพลาสติกทุกชนิด ขวดแก้ว กระดาษ เป็นต้น นอกจากนี้ทุกวันพระ วัดลาดบัวขาว หลวงพ่อจะเทศน์แผ่ความรู้การณรงค์ เรื่อง การคัดแยกขยะ และการกำจัดถุงพลาสติกที่ประชาชนใส่อาหารมาทำบุญ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์โดยไม่ทิ้งให้เสียเปล่า นอกจากนี้ชุมชนยังได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการคัดแยกขยะมูลฝอยจาก องค์การบริหารส่วนตำบลลาดบัวขาว และได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจากโรงงานบ้านโป่ง (SCG) อย่างต่อเนื่อง ดังคำของชาวบ้านพูดที่เล่าว่า “SCG มาให้ความรู้เรื่องขยะอินทรีย์ และ 3Rs หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านเราทำกันอยู่แล้วแต่เราไม่รู้ตัว อย่างการแยกขยะ เราแยกกันอยู่แล้ว แยกแล้วเอาไปขาย ส่วนที่แยกไม่ได้ก็เอาไปทิ้ง บางอย่างก็นำกลับมาใช้ใหม่ ใช้ซ้ำ แต่เขาไม่รู้เ็นว่า 3Rs คืออะไร มันเป็นศัพท์” สอดคล้องกับกรรมการหมู่บ้านที่เล่าว่า “ช่วงแรก ๆ หน่วยงานด้านพลังงานมาให้ความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง โยงโยกับการอนุรักษ์พลังงาน ซึ่งเกี่ยวข้องกับขยะ ขยะบางอย่างเอามาแปลงเป็นพลังงานได้ เช่น ใบไม้ ใบหญ้า มูลสัตว์ และได้วิทยากรจากพลังงานสิ่งแวดล้อมภาค 8 มาให้ความรู้เรื่องการคัดแยกขยะโดยเฉพาะเลย” ปัจจุบันศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะมูลฝอยบ้านท่าตันจันทร์ยังเป็นแหล่งดูงานการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนใกล้เคียง ดังภาพที่ 5

ภาพที่ 5 ศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะมูลฝอยบ้านท่าตันจันทร์

สรุปได้ว่า บ้านท่าตันจันทร์มีการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้คนในชุมชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดขยะ โดยจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้การจัดการขยะมูลฝอยขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้วิธีการ แนวคิด นวัตกรรมต่าง ๆ ที่สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการขยะได้อย่างยั่งยืน

6. คุณธรรม

บ้านท่าตันจันทน์ส่งเสริมพฤติกรรมลดขยะผ่านการทำความดีในรูปแบบต่าง ๆ เป็นการสร้างคุณธรรมภายในจิตใจของแต่ละคนไม่จำเป็นที่จะเป็นการสร้างจิตสำนึกของการเป็นผู้ให้ ผ่านการจัดการขยะเห็นคุณค่าของขยะอย่างเป็นรูปธรรม ความสามัคคีและความเสียสละที่เกิดจากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการขยะชุมชน และสร้างความมีวินัยของคนในชุมชน คุณครูท่านหนึ่งเล่าถึงการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนร่วมกันสร้างจิตสำนึกที่ดีในการจัดการขยะของหมู่บ้านว่า “ชุมชนของเรามีการประชาสัมพันธ์ โดยมีผู้นำ แกนนำชุมชน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เชิญชวนเด็ก และเยาวชน ประชาชนทั่วไป เข้าร่วมกิจกรรมในเชิงปฏิบัติ และบ่งชี้ถึงผลสำเร็จในการทำกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึก ความมีวินัยในตัวเองในทางอ้อม และเป็นการปลูกฝังพฤติกรรมในเชิงบวก โดยได้จากลงมือปฏิบัติจริง และมีการประดิษฐ์ป้ายด้วยคำคมที่เชิญชวน แทนการติดป้ายห้าม ซึ่งการใช้ภาษามีผลต่อความรู้สึกนึกคิดของผู้อ่าน สิ่งที่สำคัญคือการลงมือทำจริงเป็นตัวอย่งให้เห็น ซึ่งมีค่ามากกว่าคำสอน” ผู้ใหญ่บ้านเล่าด้วยความรู้สึกภาคภูมิใจว่า “มีอยู่ครั้งหนึ่ง เด็กในหมู่บ้านถามผมว่า เมื่อไหร่จะจัดให้มีการเก็บขยะตามทางเดินอีก อยากให้จัดบ่อยๆ ชอบที่หมู่บ้านสะอาด ไม่มีคนทิ้งขยะ ผมฟังแล้วอึ้งเลย ไม่คิดว่าจะมีเด็กมาถามแบบนี้ มันอึ้งอึ้งใจนะที่สิ่งที่เราทำมันเป็นเรื่องที่ดีสำหรับทุกคนในหมู่บ้าน ไม่ว่าจะเป็นการเอาของที่ได้จากการจัดการขยะไปเยี่ยมคนสูงอายุ การมีศูนย์การเรียนรู้ที่ต่อยอดความยั่งยืน การที่แต่ละคนช่วยกันพัฒนาบ้านท่าตันจันทน์ของเรา”

สรุปได้ว่า คุณธรรมตามความเข้าใจของชาวบ้านท่าตันจันทน์นั้น คือ คุณงามความดีที่ทุกคนได้ร่วมแรงร่วมใจทำกิจกรรมการจัดการขยะภายในหมู่บ้าน เป็นการประพฤติปฏิบัติที่มุ่งหวังประโยชน์อันเกิดแก่ส่วนรวม ความสามัคคีที่ชาวบ้านได้ร่วมกันพัฒนาและสร้างค่านิยมที่มีคุณค่า ตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันของคนในหมู่บ้านจนเป็นที่ยอมรับยึดเป็นแบบอย่างแก่คนอื่นๆ โดยเฉพาะเป็นแบบอย่างที่มีค่าแก่เด็กและเยาวชนให้ยึดถือปฏิบัติต่อไป

7. ความต่อเนื่องของกิจกรรมการลดขยะโดยการนำของวัด สถานศึกษาและชุมชน

ความต่อเนื่องของกิจกรรมการลดขยะโดยการนำของวัด สถานศึกษาและชุมชน ภาควิเคราะห์ได้แก่ วัด สถานศึกษา และหน่วยงานทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการในชุมชน การดำเนินการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านท่าตันจันทน์ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า เจ้าอาวาสวัดลาดบัวขาวเป็นหลักในการส่งเสริมการลดขยะในชุมชนด้วยการให้ชาวบ้านหลีกเลี่ยงการใช้ถุงพลาสติกใส่อาหารมาทำบุญ แต่ให้นำอาหารหวานคาวใส่ปันโตมาถวายพระภิกษุ และชักชวนชาวบ้านทำสุมไบไหม้แห้งไว้บริเวณโคนต้นไม้ ส่วนของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จักรีรัช ได้ร่วมกับบ้านท่าตันจันทน์ รับผิดชอบการลดปริมาณขยะในชุมชน และมีการคัดแยกขยะในสถานศึกษา จากผลการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง พบว่า ปริมาณขยะของบ้านท่าตันจันทน์ลดลง โดยที่น้ำหนัก

ของขยะมีปริมาณที่ลดลง จากก่อนทำโครงการมีปริมาณขยะ 12 ตันต่อเดือน ลดลงเหลือ 10 ตันต่อเดือน และเป็นแหล่งดูงานการบริหารจัดการขยะอย่างยั่งยืนให้กับชุมชนใกล้เคียง ดังคำพูดของคุณป้ารายหนึ่งที่เป็นประธานศูนย์การเรียนรู้ฐานเศรษฐกิจพอเพียงหล่อเลี้ยงชุมชน ที่เล่าว่า “ที่ศูนย์การเรียนรู้ของเรา มีวัสดุที่เหลือใช้ เช่น เปลือกกล้วย ก็เอาไปสร้างมูลค่าเพิ่มทำเป็นปุ๋ย แม้แต่น้ำคั้นเราก็เอาไปทำบ่อพักน้ำใช้ปลูกผักกิน ไม่ต้องซื้อและไม่ต้องกลัวยาฆ่าแมลงที่เราทำตรงนี้ได้เพราะเรารวมพลัง ต้นแบบจากผู้นำ เราอยู่ที่นี้แล้วต้องทำให้ชุมชนเรามีคุณภาพ สิ่งที่เราสร้างสรรค์กันมา เราก็คืนสู่ชุมชน ทำให้ทุกคนมีคุณค่าไม่เป็นภาระกับสังคม”

สรุปได้ว่า บ้านท่าต้นจันทร์ มีการจัดการขยะอย่างต่อเนื่องจนเกิดเป็นกิจกรรมที่ทุกภาคส่วนล้วนยึดปฏิบัติตามกิจวัตรประจำของตนเอง จากครอบครัวสู่แหล่งชุมชน และหลายภาคส่วนนำไปเป็นแนวปฏิบัติของหน่วยงาน เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ของหมู่บ้านอย่างไม่เป็นทางการ แต่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าทางใจที่เกิดจากการการยึดมั่นที่จะนำวิธีการที่ได้ปฏิบัตินี้เป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ให้กับคนภายในชุมชนและชุมชนที่สนใจเพื่อนำไปประยุกต์ปฏิบัติกันต่อไป

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

รูปแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านท่าต้นจันทร์ ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การลดขยะภายในครอบครัว ได้แก่ การใช้ซ้ำอย่างพอประมาณ การลดการใช้ ใช้น้อยอย่างมีเหตุผล และการแปรรูปใหม่ใช้อย่างมีภูมิคุ้มกัน 2) การสร้างเครือข่าย โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชนเพื่อร่วมทำกิจกรรมการลดการขยะ 3) การสร้างผลกำไร โดยกำหนดกิจกรรมการคัดแยกขยะเพื่อลดขยะเป็นบุญ ลดขยะเป็นนวัตกรรม ลดขยะเป็นเงินเพิ่มรายได้หล่อเลี้ยงชุมชน 4) การสร้างใจศรัทธา โดยขยายกิจกรรมการลดขยะอย่างยั่งยืน 5) การเสริมความรู้เกี่ยวกับวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดขยะของคนในชุมชน รวมถึงการสร้างศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อประชาชน 6) คุณธรรม โดยส่งเสริมพฤติกรรมลดขยะผ่านการทำความดีในรูปแบบต่างๆ และ 7) ความต่อเนื่องของกิจกรรมการลดขยะโดยการนำของวัด สถานศึกษาและชุมชน จากผลการวิจัยนี้สามารถอภิปรายผลได้โดยบ้านท่าต้นจันทร์ มีการลดขยะภายในครอบครัว ได้แก่ การใช้ซ้ำอย่างพอประมาณ การลดการใช้ ใช้น้อยอย่างมีเหตุผล และการแปรรูปใหม่ใช้อย่างมีภูมิคุ้มกัน สอดคล้องกับการศึกษาของ วิภาณี อุซุง ที่พบว่าประชาชนในตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูนมีการลดปริมาณขยะในครัวเรือนด้วยการใช้ปิ่นโตแทนกล่องโฟมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 93.42 มีพฤติกรรมจัดการขยะของประชาชนในด้านการนำขยะมูลฝอย เศษวัสดุหมุนเวียนกลับมาใช้หรือ แปรรูปสูงที่สุด

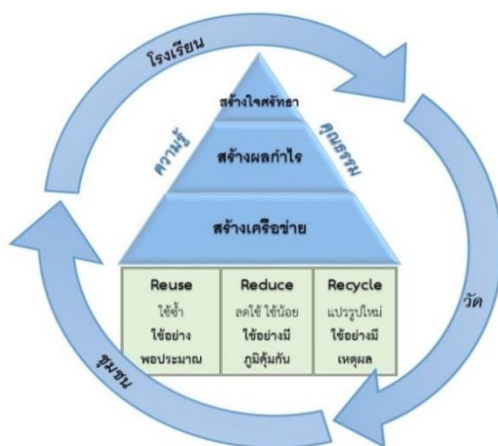

รองลงมาคือด้านการลดการเกิดขยะมูลฝอย ซึ่ง ขยะส่วนใหญ่ของประชาชนภายในมีแหล่งกำเนิดมาจากเศษอาหารภายในครัวเรือน สอดคล้องกับการศึกษาของ (วิภาณี อุชุปัจ, 2561) วิชาชีพ แสงยางใหญ่ ศรีรัตนล้อมพงศ์และบุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ ที่พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมการลดขยะครัวเรือนระดับน้อย โดยมีพฤติกรรมคัดแยกไว้ใช้ประโยชน์มากที่สุด รองลงมา คือ การนำกลับมาใช้ซ้ำ การลดการใช้ การกำจัดบางส่วน และปัจจัยที่มีผลร่วมกันทำนายนพฤติกรรม การลดขยะครัวเรือน ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน การสนับสนุนทางสังคม การรับรู้โอกาสเสี่ยง และลักษณะที่อยู่อาศัย โดยสามารถร่วมกันทำนายนได้ร้อยละ 41.3 ทั้งนี้ แตกต่างจากการศึกษาของ (วิชาชีพ แสงยางใหญ่ และคณะ, 2560) กัญญณ์ณัฐ วชิรหัตถพงศ์ ที่ศึกษาการมีส่วนร่วม ความรู้ความเข้าใจ และ จิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะของประชาชนในชุมชน เขตเทศบาลเมืองบ้านบึง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบ้านบึง มีความรู้ความเข้าใจในการคัดแยกประเภทขยะมูลฝอย ในระดับมาก แต่มีจิตสำนึกเกี่ยวกับการจัดการขยะในระดับปานกลาง ประชาชนบางส่วนยังไม่มี การคัดแยกขยะ ก่อนทิ้งลงถังขยะการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ในด้าน พฤติกรรมการกำจัดขยะภายในครัวเรือนของประชาชนในชุมชน พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมหรือวิธีการต่อการจัดการขยะภายในครัวเรือนในระดับน้อย บางส่วนจะยังไม่มี การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง แต่จะใส่รวมถุงดำไว้ไปทิ้งลงถัง แสดงถึงว่าการที่ประชาชนมีความรู้และรับรู้โอกาสเสี่ยงต่าง ๆ ที่จะได้รับจากการมีขยะในครัวเรือนและในชุมชน จะทำให้ประชาชนให้ ความร่วมมือในการจัดการขยะ นอกจากนี้การสนับสนุนทางสังคมโดยการสร้างการมีส่วนร่วม จากภาคีเครือข่าย จากหลายๆหน่วยงานมาจัดกิจกรรมร่วมกันจะก่อให้เกิดพลังของพฤติกรรม นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมจากชุมชนเพื่อร่วมทำกิจกรรมการลดการขยะ นอกจากนี้ด้วยสถานที่ตั้งของบ้านท่าตันจันทร์ที่มีหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนตั้งอยู่ แวดล้อมหมู่บ้าน กอปรกับผู้นำชุมชนผลักดันให้ภาคีต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการกำหนด ประเด็นปัญหาจากการมีขยะเพิ่มขึ้นและหาทางออกร่วมกันทำให้เกิดภาคีเครือข่ายที่ร่วมกัน จัดการขยะอย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับ (กัญญณ์ณัฐ วชิรหัตถพงศ์, 2560) ถวิลวดี บุรีกุล ที่ว่า หลักการจัดการมีส่วนร่วม 4Ss ประกอบด้วย 1) การเริ่มต้นเร็ว (Starting Early) ด้วยการ ให้ข้อมูลที่เป็นจริงและกระตุ้นให้เกิดความคิดเห็นร่วมกันของหลายภาคส่วน ตัดสินใจ 2) ครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้อง (Stakeholders) ให้ประชาชนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสียทั้งโดยตรงหรือโดย อ้อม เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด และรับฟังผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงเป็นอันดับแรก 3) มีความ จริงใจ (Sincerity) เปิดเผยผลดีผลเสียโดยยึดส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ปราศจากอคติ มีการ สื่อสารสองทางเพื่อสร้างความเข้าใจ และ 4) ใช้วิธีการที่เหมาะสม (Suitability) โดยการเลือก เทคนิคหรือรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เหมาะสมกับประชาชนทั้งในด้านวัฒนธรรม สังคม ค่านิยม ระดับความสนใจของชุมชน จึงเห็นได้ว่ารูปแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียงบ้านท่าต้นจันทร์ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่สามารถสร้างความยั่งยืนของการจัดการขยะได้อย่างแท้จริง (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551)

องค์ความรู้ใหม่

แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นศาสตร์ที่มีคุณค่าแก่การดำรงชีวิตทั้งส่วนบุคคล ชุมชนและสังคม และที่สำคัญสามารถนำมาใช้เพื่อการจัดการขยะในชุมชนได้ โดยการประยุกต์เข้ากับกิจกรรมที่ลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในครอบครัวผ่าน 3Rs ได้แก่ การใช้ซ้ำ (Reuse) อย่างพอประมาณ การลดการใช้ (Reduce) ใช้น้อยอย่างมีเหตุผล และการแปรรูปใหม่ (Recycle) ใช้อย่างมีภูมิคุ้มกัน ทั้ง 3 ส่วนนี้เป็นฐานของการจัดการขยะภายในครัวเรือน กอปรกับการเสริมความรู้ด้วยการสร้างศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อประชาชน ให้ความรู้อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดขยะของคนในชุมชน และเสริมคุณธรรมในชุมชน โดยส่งเสริมพฤติกรรมลดขยะผ่านการทำความดีในรูปแบบต่างๆแก่ประชาชนและเยาวชนจนเป็นคุณงามความดีที่ทุกคนยึดปฏิบัติ ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 รูปแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านท่าต้นจันทร์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง บ้านท่าต้นจันทร์ตำบลลาดบัวขาว อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จำแนกเป็น 7 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) การลดขยะภายในครอบครัว ได้แก่ การใช้ซ้ำอย่างพอประมาณ การลดการใช้ ใช้น้อยอย่างมีเหตุผล และการแปรรูปใหม่ใช้อย่างมีภูมิคุ้มกัน 2) การสร้างเครือข่าย โดยสร้างการมีส่วนร่วมจากชุมชนเพื่อร่วมทำกิจกรรมการลดการใช้ 3) การสร้างผลกำไร โดยกำหนดกิจกรรมการคัดแยกขยะ เพื่อลดขยะ

เป็นบุญ ลดขยะเป็นนวัตกรรม ลดขยะเป็นเงินเพิ่มรายได้หล่อเลี้ยงชุมชน 4) การสร้างจิตสำนึก โดยขยายกิจกรรมการลดขยะอย่างยั่งยืน 5) การเสริมความรู้เกี่ยวกับวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดขยะของคนในชุมชน รวมถึงการสร้างศูนย์การเรียนรู้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยเพื่อประชาชน 6) คุณธรรม โดยส่งเสริมพฤติกรรมลดขยะผ่านการทำความดีในรูปแบบต่างๆ และ 7) ความต่อเนื่องของกิจกรรมการลดขยะโดยการนำของวัด สถานศึกษา และชุมชน จากผลจากการวิจัย พบว่า แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะได้นั้น จึงเสนอว่า พื้นที่อื่นสามารถนำรูปแบบการจัดการขยะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อลดปริมาณขยะในชุมชน และสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไปเกี่ยวกับปัจจัยทำนุบำรุงการจัดการขยะภายใต้แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย. (2560). รายงานสถานการณ์ขยะมูลฝอย ชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2559. กรุงเทพมหานคร: กรมควบคุมมลพิษ.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). คู่มือทำความดีด้วยหัวใจ ลดรับ ลดให้ ลดใช้ถุงพลาสติก. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กัญญณ์ณัฐ วชิรหัตถพงศ์. (2560). การมีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของคนในชุมชนเขตชุมชนเทศบาลเมืองบ้านบึง จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2551). การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- มหาวิทยาลัยรังสิต. (2557). คู่มือ 1A3Rs. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2563 จาก <http://library.rsu.ac.th/rsulibrary7S/pdf/manual1A3R.pdf>
- วิรัชฐา แสงยางใหญ่ และคณะ. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมลดขยะครัวเรือนของประชาชน ในเขตเทศบาลจังหวัดสมุทรปราการ. วารสารสาธารณสุข มหาวิทยาลัยบูรพา, 12(1). 76-87.
- วิภาณี อุชุปัจ. (2561). ความรู้พฤติกรรมในการจัดการขยะของประชาชน และคุณภาพการบริการในการจัดการ ขยะขององค์การบริหารส่วนตำบลเหล่ายาว อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ . มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- อนิณ อรุณเรืองสวัสดิ์. (2559). ขยะกำลังจะล้นโลก ตอนที่ 2. จักรสารเศรษฐกิจสีเขียว, 2(1), 2-4.

- Atkinson, P. & Delamont, S. (ed.). (2006). Narrative Methods Volume 1-4. London: SAGE.
- Lincoln, Y.S. & Guba, E.G. (1985). Naturalistic Inquiry. In Beverly Hills. CA: Sage.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis. (2nd ed.). Thousand Oaks. CA: Sage.
- Simkins G. & Nolan A. (2004). Environmental Management Systems in University. In Occational Paper for the Environmental Association for Universities and Colleges. March United St.
- White P. R., et al. (1995). Integrated Solid Waste Management: A Lifecycle Inventory. London: T. J. Press.

บทบาทของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของ
ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19)*
THE ROLE OF SANGHA IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE
IN PUBLIC WELFARE OPERATION DURING THE CORONAVIRUS
DISEASE 2019 (COVID- 19) PANDEMIC

ภูวมินทร์ วาดเขียน

Phuwamin Wadkean

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

E-mail: phuwamin@yahoo.co.th

บทคัดย่อ

คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ได้ดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ซึ่งเป็นภารกิจหลักด้านหนึ่งของคณะสงฆ์ไทยโดยมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับคณะสงฆ์จังหวัด คณะสงฆ์อำเภอ คณะสงฆ์ตำบล และคณะสงฆ์วัด เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในประเทศไทยเมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2563 การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ก็มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น โดยคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ได้ดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ร่วมกับหน่วยงานราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 โครงการด้วยกัน ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ตามพระดำริสมเด็จพระสังฆราช 2) การจัดตั้งตู้พระทำนุสุข และ 3) การปลูกพืชสวนครัวนำสุโขเพื่อความปลอดภัยตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ทั้ง 3 โครงการดังกล่าวสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560 – 2564 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ในระดับชาติ และยังสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2561 –

* Received 14 May 2021; Revised 22 July 2021; Accepted 11 August 2021

2564 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัด การดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 3 โครงการได้ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ทั้งในส่วน of คณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และประชาชนโดยทั่วไปได้เป็นอย่างมาก

คำสำคัญ: บทบาทของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, การดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์, โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19)

Abstract

The Sangha in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province under Maha Nikaya and Dhammayuttika Nikaya sects have been working in public welfare, which is one of the main tasks of the Thai Sangha that has been a continuous operation at the level of the Provincial Sangha, the District Sangha, Sub-district Sangha, and Temple Sangha when it comes to the Coronavirus disease 2019 (COVID- 19) pandemic in Thailand began on January 13, 2020, public welfare operations are more intensifying. The various levels of Sangha perform public welfare work with government agencies, the private sector, and civil society. It can be divided into 3 projects which consist of 1. Establishment of a center to help people affected by the Coronavirus disease 2019 (COVID- 19) pandemic following the initiative of the Supreme Patriarch. 2. The establishment of the “Phra Tam Nam Suk” cabinet 3. The “Nam Suk Por Piang” cultivation of gardening plants for sufficiency according to the sufficiency economy philosophy. The Public welfare operations of the Sangha in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province during the Coronavirus disease 2019 (COVID- 19) pandemic, these 3 projects are in line with the strategic plan for the reform of Buddhism affair 2017 to 2021 which is a national strategic plan and also in line with the Phra Nakhon Si Ayutthaya strategy plan for the reform of Buddhism affair 2018 to 2021 which is the provincial strategic plan. The public welfare operations of the Phra Nakhon Si Ayutthaya’s Sangha in all 3 projects has helped alleviate the suffering of those who are affected by the Coronavirus disease 2019 (COVID- 19) pandemic, both for the Sangha, government agencies, and the people extremely.

Keywords: The Role of Sangha in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, Public Welfare Operations, Coronavirus disease 2019 (COVID- 19)

บทนำ

มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้มีการดำเนินการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา โดยได้กำหนดจัดทำแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา และมีมติเห็นชอบแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว ตามกรอบงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านสาธารณสงเคราะห์ และการพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก (คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม, 2562) ในส่วนของงานด้านการสาธารณสงเคราะห์เป็นหนึ่งในภารกิจของคณะสงฆ์ที่ปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นงานที่ให้ความช่วยเหลือวัด พระสงฆ์ สามเณร และประชาชนทั่วไป เพื่อบรรเทาทุกข์เบื้องต้นจากการประสบสาธารณภัยต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์มีคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ในระดับจังหวัดมีคณะสงฆ์จังหวัด ฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติกนิกาย และคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์จังหวัดทั้งฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติกนิกายเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในแต่ละจังหวัด การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ในปัจจุบันได้เป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2560 – 2564 (พระราชมติ และคณะ, 2560) ในระดับจังหวัดมีแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จังหวัดเป็นแผนในการดำเนินงาน ในทางปฏิบัติคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์โดยมีสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด เป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่สนองงานของคณะสงฆ์ นอกจากนั้นคณะสงฆ์ยังดำเนินงานร่วมกับองค์กรอื่น ๆ ทั้งหน่วยราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในบทความนี้จะพิจารณาถึงบทบาทของคณะสงฆ์กับงานสาธารณสงเคราะห์ โดยมุ่งศึกษาบทบาทของคณะสงฆ์ในการดำเนินงานระดับจังหวัด ศึกษาบทบาทของคณะสงฆ์ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในการดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระหว่างสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาไวรัส 2019 (COVID- 19)

คณะสงฆ์ไทยกับการดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์

มหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยมีอำนาจหน้าที่ตามความในมาตรา 15 ตรี (3) แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535 ที่กำหนดไว้ 5 ข้อ คือ 1) ปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อยดีงาม 2) ปกครองและกำหนดการบรรพชาสามเณร 3) ควบคุมและส่งเสริมการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ 4.รักษาหลักพระธรรม

วินัยของพระพุทธศาสนา 5.ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น (พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2), 2535) นอกจากนั้นในกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ 23 (พ.ศ. 2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ และระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม พ.ศ. 2539 ได้ให้อำนาจกับพระสังฆาธิการในระดับต่าง ๆ ในการควบคุมและส่งเสริมการดำเนินงานของคณะสงฆ์ไว้อย่างชัดเจนโดยการกำหนดให้มีคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ 6 ฝ่าย ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการฝ่ายปกครอง 2) คณะกรรมการฝ่ายศาสนศึกษา 3) คณะกรรมการฝ่ายการศึกษาสงเคราะห์ 4) คณะกรรมการฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5) คณะกรรมการฝ่ายสาธารณูปการ และ 6) คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558); (มหาเถรสมาคม, 2560) พระราชบัญญัติ กฎมหาเถรสมาคม และระเบียบมหาเถรสมาคมข้างต้นนี้ ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของมหาเถรสมาคมในฐานะผู้ทำหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมงานในด้านการศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ มหาเถรสมาคมจึงได้ออกนโยบาย แผนปฏิบัติการประจำปี ตลอดจนกำกับและสั่งการการทำงานกิจการพระพุทธศาสนาผ่านหน่วยงานปกครองคณะสงฆ์ในระดับชั้นต่าง ๆ คือ คณะใหญ่ คณะสงฆ์ภาค คณะสงฆ์จังหวัด คณะสงฆ์อำเภอ คณะสงฆ์ตำบล โดยในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล มีเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล มีอำนาจหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในเขตจังหวัด อำเภอ ตำบล ของตน ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสนศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปด้วยดี (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2558) ในส่วนงานด้านการสาธารณสงเคราะห์นั้น มหาเถรสมาคมได้มีแนวนโยบายและแผนปฏิบัติการประจำปี โดยมีหลักการในการดำเนินงานที่มุ่งเน้นประโยชน์เป็นสำคัญ เช่น การสงเคราะห์พระสงฆ์ สามเณร และวัดที่ประสบภัยและขาดแคลน การให้วัดเป็นสถานที่ประกอบการกุศลเกี่ยวกับเรื่องเกิด แก่ เจ็บ ตาย เช่น การสวดศพ การเผาศพ การทำบุญอุทิศ การถวายสังฆทาน เป็นต้น การให้วัดเป็นสถานที่จัดฝึกอบรมประชาชนด้านอาชีพต่าง ๆ การสงเคราะห์ผู้ป่วยโรคร้ายหรือผู้ป่วยยากไร้ การจัดให้มีโรงพยาบาล การบริจาคทรัพย์ หรือชักชวนญาติโยมบริจาคทรัพย์จัดสร้างโรงพยาบาล การให้ความรู้ข่าวสารแก่ชุมชนด้านต่าง ๆ เช่น การศึกษา การสาธารณสุขมูลฐาน การปกครอง การบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น (คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561) งานด้านการสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นภารกิจที่สร้างประโยชน์ทั้งแก่คณะสงฆ์เอง และเป็นประโยชน์กับสังคมในวงกว้างอีกด้วย

การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทยตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ.2560 – 2564

การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาถือเป็นวาระแห่งชาติเพราะได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับชั่วคราว พ.ศ. 2557 ที่กำหนดให้สภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) ทำการศึกษาวิเคราะห์ และจัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิรูปด้านต่าง ๆ เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) คณะรัฐมนตรี (ครม.) คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการนี้มหาเถรสมาคมได้มีคำสั่ง ที่ 2/2559 แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม จากนั้นคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ได้มีการประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ตามภารกิจกรอบงานคณะสงฆ์ 6 ด้านประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านการศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณูปการ ด้านการสาธารณสงเคราะห์และบวกด้านการพัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก และได้เสนอแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2560 – 2564 ต่อที่ประชุมมหาเถรสมาคมในคราวประชุม ครั้งที่ 2/2560 ที่ประชุมพิจารณาแล้วมีมติเห็นชอบแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาและให้ดำเนินการได้ทันที ต่อมาได้มีการประชุมคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคมและผู้เกี่ยวข้อง ที่ประชุมรับทราบแผนแม่บทการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาและเสนอให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาสู่การปฏิบัติต่อมหาเถรสมาคม มหาเถรสมาคมจึงมีมติในคราวประชุมครั้งที่ 12/2560 เห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (คปพ.) และให้เจ้าคณะภาคแต่งตั้งคณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาระดับภาค เพื่อให้การขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลตามนโยบายของคณะสงฆ์ (คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (คปพ.), 2560)

งานด้านการสาธารณสงเคราะห์เป็นภารกิจหนึ่งในกรอบงาน 6 ด้านของคณะสงฆ์ตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ.2560 – 2564 ที่กำหนดแนวทางปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณสงเคราะห์ไว้ 5 ข้อด้วยกัน คือ 1) สร้างระบบและกลไกเพื่อกำกับ ดูแลและบริหารภารกิจด้านการสาธารณสงเคราะห์ให้เป็นรูปธรรมโดยสามารถวัดและประเมินผลได้ 2) ส่งเสริมและสนับสนุนพระสงฆ์นักพัฒนาให้ทำงานร่วมกับเครือข่ายทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน 3) ส่งเสริมและสนับสนุนองค์กรทางพระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาวิชาชีพสำหรับชุมชน 4) จัดตั้งกองทุนเพื่อการสาธารณสงเคราะห์ และ 5) จัดให้มีสถาบันทางการเงินเพื่อสนับสนุนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ (พระราชวรเมธี และคณะ, 2560)

การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ยังมี “แผนงานพระพุทธศาสนาเพื่อสังคม” ที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินโครงการสาธารณสงเคราะห์เพื่อพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนซึ่งตอบสนอง

ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ คณะสงฆ์ได้นิยามความหมายของการสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบในการดำเนินที่ชัดเจน โดยความหมายของการสาธารณสุขสงเคราะห์ หมายถึง การดำเนินกิจการต่าง ๆ ที่ช่วยเหลือและพัฒนาสังคมทั้งด้านกายภาพและทางด้านจิตใจ เป็นเครื่องมือขององค์กรทางพุทธศาสนาที่ทรงพลังและมีประสิทธิภาพสูงที่สามารถขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้าต่อไปได้ และการสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อสังคมที่ยั่งยืน หมายถึง การยกระดับการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เพื่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากรที่มีคุณภาพ เกิดประสิทธิภาพจากการดำเนินงาน และมีประสิทธิผลต่อสังคมในภาพรวม (คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม, 2562) จากนิยามความหมายของการสาธารณสุขสงเคราะห์ดังกล่าว คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมในฐานะผู้รับผิดชอบงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์โดยตรง ได้กำหนดกรอบในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อสังคมของคณะสงฆ์ไว้ 4 ด้าน กล่าวคือ

1. สาธารณสงเคราะห์ 1.0 (สงเคราะห์) หมายถึง การให้การสงเคราะห์สาธารณชนเพื่อบรรเทาทุกข์เบื้องต้น โดยเข้าไปให้ความช่วยเหลือวัดและประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น ทั้งด้านกายภาพโดยการมอบปัจจัย 4 มีการช่วยเหลือด้วยสิ่งของ ข้าวสาร อาหารแห้ง และด้านจิตใจโดยมอบธรรมะเป็นกำลังใจในคราวประสบสาธารณภัย

2. สาธารณสงเคราะห์ 2.0 (เกื้อกูล) หมายถึง การที่คณะสงฆ์เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่ให้มีทรัพยากรเพียงพอกับการอยู่อาศัยและดำเนินชีวิตของคน ชุมชน เช่น การจัดการป่า (ปลูกป่า, บวชป่า, อนุรักษ์ป่า) การจัดการน้ำ (ฝายต้นน้ำ, ขุดบ่อน้ำ) การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน การไล่ชีวิตโค กระบือเพื่อการเกษตร

3. สาธารณสงเคราะห์ 3.0 (พัฒนา) หมายถึง คณะสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาพื้นที่โดยใช้หลักธรรมมาประยุกต์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เช่น จัดพื้นที่วัดเป็นศูนย์การช่วยเหลือชุมชน การเกษตรวิถีพุทธ ศาสตร์พระราชา กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชน

4. สาธารณสงเคราะห์ 4.0 (บูรณาการ) หมายถึง คณะสงฆ์ส่งเสริมความร่วมมือภาคีเครือข่ายให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการร่วมกันพัฒนา แก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ ผสานพลังผ่านภาคีเครือข่าย เช่น ธรรมานุยุสุภาพพระสงฆ์ โรงเรียนผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวเชิงพุทธ การอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมเชิงพุทธ การตั้งกองทุนช่วยเหลือผู้ประสบภัย และเครือข่ายจิตอาสาด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ (คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสุขสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม, 2562)

กรอบการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อสังคมของคณะสงฆ์ทั้ง 4 ด้านข้างต้นได้เป็นแนวทางในการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมของคณะสงฆ์ทั่วทั้งประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2560 เป็นต้นมา โดยเฉพาะการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ 1.0 (สงเคราะห์)

การให้การสงเคราะห์สาธารณชนเพื่อบรรเทาทุกข์เบื้องต้น เป็นงานด้านที่คณะสงฆ์ได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือวัด พระสงฆ์ สามเณร และประชาชนผู้ประสบสาธารณภัยต่าง ๆ ซึ่งเป็นงานที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเนื่องจากเป็นงานที่เร่งด่วนและต้องทันทั่วทั้งกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตัวอย่างเช่นการให้การช่วยเหลือในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2560 ที่เกิดอุทกภัยหลายจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น สกลนคร นครพนม ยโสธร กาฬสินธุ์ อานาจเจริญ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ บุรีรัมย์ เป็นต้น ได้สร้างความเดือดร้อนเป็นอย่างมากทั้งแก่วัด พระสงฆ์ สามเณร ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นหน่วยงานของคณะสงฆ์ที่มีหน้าที่โดยตรงได้ดำเนินการให้ความช่วยเหลืออย่างทันทั่วทั้งที่ได้ร่วมมือกับคณะสงฆ์ในพื้นที่ที่เกิดอุทกภัย สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ให้ความช่วยเหลือพระสงฆ์ สามเณร และประชาชนในพื้นที่ประสบภัย (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2560) ในช่วงปลายเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 เกิดอุทกภัยขึ้นอีกในหลายจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมได้ร่วมมือกับสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด หน่วยงานราชการ และภาคเอกชน ให้ความช่วยเหลือวัด พระสงฆ์ สามเณร และประชาชนในพื้นที่ประสบภัย โดยการมอบเงิน ถูยยังชีพ ตลอดจนเครื่องอุปโภคบริโภคแก่วัดและประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ยโสธร อุบลราชธานี (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2562) นอกจากนั้นสมเด็จพระสังฆราชยังได้ประทานกัมปียภัณฑ์เท่ากับจำนวนเงินหนึ่งล้านบาทให้กับสมเด็จพระมหาธีรราชจารย์ (ปสฤทธิ เขมังกโร ป.ธ.3) ประธานคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเพื่อนำไปเป็นทุนตั้งต้นสำหรับฟื้นฟูคุณภาพชีวิตผู้ประสบอุทกภัยในเขตจังหวัดภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2562) การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ในประเทศไทยตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2563 คณะสงฆ์ตั้งแต่สมเด็จพระสังฆราช พระราชาคณะ พระสังฆาธิการ จนถึงพระสงฆ์โดยทั่วไปได้เข้ามา มีบทบาทในการดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ให้การช่วยเหลือวัด พระสงฆ์ สามเณร และประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค โดยเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2563 สมเด็จพระสังฆราชทรงประทานกัมปียภัณฑ์เท่ากับจำนวน 2,000,000 บาท ให้กับนายเทวัญ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ผู้กำกับดูแลสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เพื่อจัดหาหน้ากากอนามัยถวายแด่พระสงฆ์ สามเณรทั่วทั้งประเทศ และแจกจ่ายให้กับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) คณะสงฆ์ได้ดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์เป็นต้นมาตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศรวมถึงในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19)

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (อัมพร อมพรโร ป.ธ.6) ได้ทรงติดตามสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) อย่างใกล้ชิดทรงมีพระดำริเรื่องการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) เพื่อช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (สุชิน อคฺคชิโน ประโยค 1 - 2) เลขานุการสมเด็จพระสังฆราชจึงได้ทำหนังสือถึงผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเพื่อแจ้งพระดำริดังกล่าว โดยสมเด็จพระสังฆราชทรงมีพระบัญชาให้อำนาจการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติพิจารณาสั่งการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ให้ประสานงานกับวัดทั่วราชอาณาจักรที่มีศักยภาพเพียงพอตั้งโรงงานช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากในสถานการณ์โรคระบาด โดยให้คำนึงถึงความพร้อมของแต่ละวัด ประกอบกับการสนับสนุนจากภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในชุมชนนั้น ๆ เป็นสำคัญ และขอให้ประสานภารกิจร่วมกับหน่วยงานและบุคลากรทางการแพทย์และการสาธารณสุข ซึ่งมีประจำอยู่ในพื้นที่ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดโรงงานและจัดการให้เป็นไปตามหลักสุขอนามัย โดยไม่มีการจัดพิธีหรือการบริการใด ๆ ที่ต้องให้บุคคลจำนวนมากมารวมกัน กับทั้งให้ปฏิบัติตามคำสั่งมาตรการและคำแนะนำของทางราชการอย่างเคร่งครัด จากพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชทำให้อำนาจการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทำหนังสืออนุมัติการเจ้าคณะจังหวัดทุกจังหวัด เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร - สมุทรปราการ (ธ) พิจารณาดำเนินการสนับสนุนวัดที่มีศักยภาพเพียงพอที่อยู่ในเขตปกครองของตนให้จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) และกำชับให้วัดที่ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือฯ ให้ปฏิบัติตามคำสั่ง มาตรการ และคำแนะนำของทางราชการอย่างเคร่งครัดเกี่ยวกับการปฏิบัติเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) นอกจากนี้ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติยังได้ทำหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดทุกจังหวัดเพื่อพิจารณาดำเนินการมอบหมายสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประสานงานกับวัดในเขตพื้นที่รับผิดชอบที่มีศักยภาพเพื่อจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือฯ ให้กับประชาชนที่อยู่ในเขตบริการของวัดและมอบหมายสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประสานหน่วยงานและบุคลากรทางการแพทย์และการสาธารณสุขซึ่งประจำอยู่ในพื้นที่ ประสานการดำเนินการกับวัดที่เป็นศูนย์ช่วยเหลือฯ โดยให้ปฏิบัติตามคำสั่ง มาตรการและคำแนะนำของทางราชการอย่างเคร่งครัด ให้งานผลการดำเนินการให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติทราบในทุกวันศุกร์ของสัปดาห์ตลอดการดำเนินการจนกว่าสถานการณ์จะเข้าสู่ภาวะปกติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563)

พระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชได้ทำให้เกิดศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) หรือโรงงานขึ้นทั่วประเทศตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม พ.ศ.2563 และเมื่อถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 มีวัดที่จัดตั้งโรงงานทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จำนวน 1,005 แห่ง (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2563) การดำเนินงานของศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ประกอบด้วย 3 ส่วนงานด้วยกัน คือ 1) การประกอบอาหารเพื่อมอบให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค 2) การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการป้องกันจากการแพร่ระบาดของโรค รวมถึงการแจกจ่ายและผลิตเจลล้างมือ การทำหน้ากากอนามัย โดยเฉพาะหน้ากากอนามัยทางเลือกสำหรับใช้กับพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ตลอดจนการผลิตหน้ากากอนามัยให้กับประชาชน และ 3) การสนับสนุนยาและเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ที่จำเป็นกับพระภิกษุสงฆ์ และสามเณร ตลอดจนประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรค (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) ในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาฝ่ายมหานิกาย และฝ่ายธรรมยุติกนิกายได้ร่วมกับหน่วยราชการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์มาอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับคณะสงฆ์จังหวัด คณะสงฆ์อำเภอ คณะสงฆ์ตำบล และคณะสงฆ์วัด เมื่อเกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ก็ได้ดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ตามพระดำริของสมเด็จพระสังฆราช ภายใต้กรอบการดำเนินงานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อสังคมของคณะสงฆ์ในด้านที่ 1 สาธารณสงเคราะห์ 1.0 (สงเคราะห์) และด้านที่ 3 สาธารณสงเคราะห์ 3.0 (พัฒนา) นอกจากนั้นการดำเนินงานสาธารณสุขสงเคราะห์ยังเป็นไปตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. 2561 - 2564 ที่ได้กำหนดโครงการเชิงยุทธศาสตร์แผนการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาไว้ 13 โครงการด้วยกัน โดยหนึ่งในโครงการทั้งหมดนี้คือโครงการสาธารณสุขสงเคราะห์เพื่อสังคม (คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2561) การดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19 ประกอบด้วย 3 โครงการ ดังนี้

1. การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ตามพระดำริสมเด็จพระสังฆราช

ตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2563 เป็นต้นมา คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยพระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสโร น.ธ.เอก) เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (มหานิกาย) และพระเทพมงคลโสภณ (โสภณ ปญญาโสภโณ) เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ธรรมยุติกนิกาย) พร้อมกับหน่วยราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ตามพระดำริสมเด็จพระสังฆราช ในหลายพื้นที่ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยมีการจัดตั้งโรงงาน และโรงงานเครื่องที่ เช่น วัดพญูเชิงวรวิหาร

อำเภอพระนครศรีอยุธยา พระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสาโร น.ธ.เอก) เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (มหานิกาย) และเจ้าอาวาสวัดพนัญเชิงวรวิหาร ได้มอบเครื่องอุปโภคบริโภคให้พระสงฆ์ภิกษุสงฆ์นำไปแจกจ่ายแก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 16 อำเภอ จำนวน 1,000 ชุด โดยชุดเครื่องอุปโภคบริโภค 1 ชุด ประกอบด้วย เงินจำนวน 1,000 บาท ถุงบรรจุเครื่องอุปโภคบริโภค ข้าวสาร 5 กิโลกรัม จำนวน 2 ถุง บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป 1 แพ็ค นอกจากนั้นวัดพนัญเชิงวรวิหารได้จัดตั้งโรงทานขึ้นภายในวัดเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 1 - 30 เมษายน พ.ศ. 2563 โดยพระสงฆ์และฆราวาสร่วมกันประกอบอาหารและจัดรถยนต์ “โรงทานเคลื่อนที่หลวงพ่อด” นำอาหาร น้ำดื่ม หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ ฯลฯ ไปแจกจ่ายให้กับประชาชนในชุมชนใกล้เคียงวัด และตั้งแต่วันที่ 11 พฤษภาคม ถึงวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2563 คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดตั้ง “ศูนย์มอบเครื่องอุปโภคบริโภคช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนจากภัยโควิด-19” ที่วัดพนัญเชิงวรวิหาร เพื่อมอบเครื่องอุปโภคบริโภคช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อน วัดเสนาสนารามราชวรวิหาร อำเภอพระนครศรีอยุธยา จัดตั้งโรงทานขึ้นภายในวัดโดยมีการแจกจ่ายอาหารพร้อมรับประทาน น้ำดื่ม ฯลฯ เริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ถึงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2563 วัดศาลาปูนวรวิหาร อำเภอพระนครศรีอยุธยา มีการจัดตั้งโรงทานขึ้นภายในวัดมีพระสงฆ์และฆราวาสร่วมกันประกอบอาหารและแจกจ่ายให้กับประชาชนเริ่มต้นตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน ถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2563 (สยามรัฐออนไลน์, 2563); (สยามรัฐออนไลน์, 2563); (สยามรัฐออนไลน์, 2563); (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2563); (สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2563) วัดท่าการ้อง อำเภอพระนครศรีอยุธยา จัดตั้งโรงทานขึ้นภายในวัดและพระสงฆ์ได้ออกแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภค ข้าวสาร อาหารแห้ง ฯลฯ แก่ประชาชน วัดชุมพลนิกายารามราชวรวิหาร อำเภอบางปะอินได้ร่วมกับหน่วยราชการดำเนินการแจกจ่ายเครื่องอุปโภคบริโภคพร้อมเงินจำนวน 500 บาท มอบให้ประชาชนในเขตอำเภอบางปะอินทุกอาทิตย์ วัดต้นเสด็จ อำเภอบางปะหัน ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์สามต้น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านขยาย พร้อมด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มอบข้าวสาร 5 กิโลกรัม จำนวน 400 ถุง น้ำมันพืช จำนวน 400 ขวด แก่ประชาชนที่ได้รับผลกระทบที่อยู่บริเวณใกล้กับวัด วัดตาหนัก พระเจ้าทรงธรรม อำเภอท่าเรือ ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเจ้าสนุก พร้อมด้วยกำนันผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จัดตั้งโรงทานประกอบอาหารขึ้นภายในวัดและแจกจ่ายให้กับประชาชนวันละประมาณ 500 กล่อง (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563) วัดบางระกำ อำเภอนครหลวง ได้มีการจัดตั้งโรงทานขึ้นภายในวัดและแจกจ่ายให้กับประชาชน วัดตะโก อำเภอภาชี ได้มีการจัดเครื่องอุปโภคบริโภค จำนวน 500 ชุด มอบแก่ประชาชนในตำบลดอนหญ้านาง อำเภอภาชี มอบข้าวสารพร้อมเครื่องอุปโภคบริโภคช่วยเหลือวัดทุกแห่งในเขตอำเภอภาชี จำนวน 30 แห่ง มอบปรอทวัดไข้แก่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ

ตำบลดอนหญ้านาง เพื่อสนับสนุนการคัดกรองบุคคลเข้าสู่พื้นที่จำนวน 3 เครื่อง วัดตะโกยังได้ดำเนินการจัดอาหารพร้อมรับประทานบรรจุกล่องมอบให้แก่ประชาชน หน่วยราชการต่าง ๆ เช่น ที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล องค์การบริหารส่วนตำบล โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มอบถุงยังชีพ พร้อมเครื่องอุปโภคบริโภคในนามคณะสงฆ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 200 ชุด มอบแก่ประชาชนใน 8 ตำบลของอำเภอกาชี เป็นเงินจำนวน 400,000 บาท มอบถุงยังชีพ พร้อมเครื่องอุปโภคบริโภคจำนวน 1,000 ชุด แก่ประชาชนในตำบลดอนหญ้านางจำนวน 90 ครั้วเรือน และช่วยเหลือพนักงานเจ้าหน้าที่ของวัดตะโกจำนวน 30 ครั้วเรือน เป็นเงินจำนวน 500,000 บาท นอกจากนั้นยังได้สนับสนุนเงินเป็นค่าดำเนินงานของหน่วยงานราชการอีกด้วย (อินทรีสยาม, 2563); (อินทรีสยาม, 2563) ยังมีการจัดตั้งและดำเนินงานศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ตามพระราชดำริสมเด็จพระสังฆราชโดยคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอีกหลายแห่งกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอในเขตจังหวัดโดยมีการดำเนินงานร่วมกับหน่วยราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

2.การจัดตั้งตู้พระทำนุสุข

จากพระดำริของสมเด็จพระสังฆราชเรื่องการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ยังได้ทำให้มีการจัดตั้ง “ตู้พระทำนุสุข” ซึ่งเป็นการต่อยอดจากการจัดตั้งโรงทาน โดยการนำอาหารจากการบิณฑบาตที่เหลือนอกเหนือจากการฉันของพระสงฆ์ไปใส่ไว้ในตู้ที่วัดจัดเตรียมไว้ภายในบริเวณวัดให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคมายืมไปบริโภค (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2563) วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้มีการจัดตั้งตู้พระทำนุสุขหลายแห่งด้วยกัน ที่ปรากฏข้อมูลมีจำนวน 35 แห่ง ประกอบด้วย อำเภออุทัย 6 แห่ง คือ วัดเทพกุญชร วัดหนองน้ำส้ม วัดสะแก วัดกะสังข์ วัดพรานนก วัดโตนดเตี้ยอำเภอพระนครศรีอยุธยา 4 แห่ง คือ วัดเสนาสนารามราชวรวิหาร วัดศาลาปูนวรวิหาร วัดอินทาราม วัดท่าโขลง อำเภอเสนา 4 แห่ง คือ วัดรางจระเข้ วัดบ้านแพน วัดชายนาวา วัดหัวเวียง อำเภอบางไทร 4 แห่ง คือ วัดกระแจะ วัดไทรโสมณ วัดสง่างาม วัดป่าอารยวงศาาราม อำเภอบางปะหัน 4 แห่ง คือ วัดสพวรรค์ วัดหงษ์ วัดตาลเอน วัดเกาะแก้ว อำเภอบางปะอิน 3 แห่ง คือ วัดบางเคียนวิเชียรฉาย วัดน้อย วัดบ้านสร้าง อำเภอวังน้อย 2 แห่ง คือ วัดกุฎีประสิทธิ์ วัดชูจิตธรรมาราม อำเภอภาชี 2 แห่ง คือ วัดตะโก วัดทุ่งขาน อำเภอมหาราช 2 แห่ง คือ วัดกระโจมทอง วัดนาค อำเภอผักไห่ 1 แห่ง คือ วัดหน้าโคก อำเภอบางบาล 1 แห่ง คือ วัดสีสุก อำเภอลาดบัวหลวง 1 แห่ง คือ วัดราษฎร์บำรุง อำเภอท่าเรือ 1 แห่ง คือ วัดสระต้อ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563); (ศูนย์บริหารสถานการณ์แก้ไขการแพร่ระบาดโรคโควิด 19 (COVID- 19) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ศบค.อย), 2563) วัดหลายแห่งยังได้นำข้าวสารอาหาร เครื่องอุปโภคบริโภค ฯลฯ ออกไปแจกจ่ายไว้ที่ “ตู้ปันสุข” ที่ตั้งอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ

ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยวัดและพระสงฆ์เป็นผู้ดำเนินการจัดหาเครื่องอุปโภคบริโภค และบางส่วนได้รับการบริจาคจากหน่วยราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

3. การปลูกผักสวนครัวนำสุขพอเพียงเพื่อความเพียงพอ ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่นำเสนอแนวคิดเรื่อง “สวนครัวนำสุขพอเพียงเพื่อความเพียงพอ ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งเป็นการบูรณาการระหว่างโรงงานตามพระดำริของสมเด็จพระสังฆราชกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้นำเสนอต่อมหาเถรสมาคมและที่ประชุมมหาเถรสมาคมรับทราบ และได้สั่งการให้สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติแจ้งสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดประสานกับวัดที่มีศักยภาพเพื่อดำเนินการตามแนวคิดดังกล่าว (สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม, 2563) ในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ประสานกับคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพื่อดำเนินการตามมติของมหาเถรสมาคมดังกล่าว ต่อมาคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยพระธรรมรัตนมงคล (นพปฎล กตสาโร น.ธ.เอก) เจ้าคณะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (มหานิกาย) และเจ้าอาวาสวัดพนัญเชิงวรวิหาร ได้ร่วมกับคณะสงฆ์อำเภอบางปะหัน สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการปลูกผักสวนครัวภายใต้โครงการ “สวนวิถีพุทธ วิถีเกษตร ปลูกผักสวนครัวนำสุขพอเพียงเพื่อความเพียงพอ ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมแค - น้ำค้าง เกาะแก้วภาวนา วัดเกาะแก้ว อำเภอบางปะหัน เพื่อเป็นการต่อยอดช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) โดยโครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการว่างงานหรือยังไม่ได้กลับไปประกอบอาชีพในสถานประกอบการ ให้ดำเนินตามวิถีพุทธวิถีเกษตร ปลูกผักสวนครัวในพื้นที่วัดและนำไปประกอบอาหาร โดยส่วนที่เหลือจากการประกอบอาหารในครัวเรือนแล้ว สามารถนำไปจำหน่ายคืนให้กับวัดเพื่อนำไปประกอบอาหารช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคต่อไป (สยามรัฐออนไลน์, 2563)

สรุป

มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรปกครองสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยมีอำนาจหน้าที่ในการปกครองคณะสงฆ์ให้เป็นไปโดยความเรียบร้อย โดยหนึ่งในภารกิจหลักของมหาเถรสมาคม คือ การควบคุม และส่งเสริมการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ซึ่งเป็นการกิจที่คณะสงฆ์ไทยปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องยาวนานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นงานที่ให้ความช่วยเหลือวัดพระสงฆ์ สามเณร และประชาชนทั่วไป เพื่อบรรเทาทุกข์เบื้องต้นจากการประสบสาธารณภัยต่าง ๆ เช่น อุทกภัย วาตภัย อัคคีภัย เป็นต้น การดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ของ

คณะสงฆ์มีคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคมเป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลัก ในระดับจังหวัดมีคณะสงฆ์จังหวัดฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติกนิกาย และคณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์จังหวัดทั้งฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติกนิกายเป็นหน่วยงานรับผิดชอบการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ในแต่ละจังหวัด ในส่วนของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาฝ่ายมหานิกายและฝ่ายธรรมยุติกนิกาย ได้ดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ซึ่งเป็นภารกิจหลักด้านหนึ่งของคณะสงฆ์โดยมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับคณะสงฆ์จังหวัด คณะสงฆ์อำเภอ คณะสงฆ์ตำบล และคณะสงฆ์วัด เมื่อเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ก็มีความเข้มข้นมากยิ่งขึ้น โดยคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ ได้ดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ร่วมกับหน่วยราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 โครงการด้วยกัน ประกอบด้วย 1) การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามพระดำริสมเด็จพระสังฆราช 2) การจัดตั้งตู้พระทำนุสุข และ 3) การปลูกพืชสวนครัวนำสุภาพเพื่อความปลอดภัย ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั้ง 3 โครงการดังกล่าวสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา พ.ศ.2560 - 2564 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ และยังสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2561 - 2564 ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด โดยการดำเนินงานในโครงการที่ 1 การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามพระดำริสมเด็จพระสังฆราช และโครงการที่ 2 การจัดตั้งตู้พระทำนุสุข มีลักษณะการดำเนินงานที่ตรงกับกรอบในการดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมของคณะสงฆ์ในด้านที่ 1 คือ การสงเคราะห์ (1.0) เนื่องจากเป็นการให้การสงเคราะห์เพื่อบรรเทาทุกข์เบื้องต้น โดยคณะสงฆ์ได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือวัด พระสงฆ์ สามเณร และประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทั้งทางด้านกายภาพ คือ การช่วยเหลือด้วยการมอบเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนสิ่งของต่าง ๆ เพื่อการดำรงชีวิต และทางด้านจิตใจ คือ การช่วยเหลือด้วยการมอบธรรมะเป็นกำลังใจในการเผชิญกับความยากลำบาก สำหรับการดำเนินงานในโครงการที่ 3 การปลูกพืชสวนครัวนำสุภาพเพื่อความปลอดภัย ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะการดำเนินงานที่ตรงกับกรอบในการดำเนินงานด้านการสาธารณสงเคราะห์เพื่อสังคมของคณะสงฆ์ในด้านที่ 3 สาธารณสงเคราะห์ 3.0 (พัฒนา) เนื่องจากคณะสงฆ์เป็นผู้นำในการพัฒนาพื้นที่โดยจัดพื้นที่ของวัดเป็นศูนย์ในการช่วยเหลือชุมชน การเกษตรวิถีพุทธ เพื่อช่วยเหลือประชาชนในสถานการณ์วิกฤติ การดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้ง 3 โครงการได้ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) ทั้งในส่วนของคุณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ และประชาชนโดยทั่วไปได้เป็นอย่างมาก

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการประสานงานแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา (คปพ.). (2560). เกี่ยวกับเรา. เรียกใช้เมื่อ 15 มีนาคม 2564 จาก <http://www.buddhism4.com/web/index.php/2017-10-16-08-55-24>
- คณะกรรมการฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม. (2562). คู่มือการปฏิบัติงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ของมหาเถรสมาคม. เรียกใช้เมื่อ 19 กรกฎาคม 2564 จาก <http://www.สาธารณสงเคราะห์.com/wp-content/uploads/2021/01/Book-คู่มือสาธารณสงเคราะห์-p1-72.pdf>
- คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2561). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2561 – 2564. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2564 จาก <http://www.buddhism4.com/web/file-yuttasart/2ayutthaya.pdf>
- พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2). (2535). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 16 หน้า 5 – 11 (4 มีนาคม 2535).
- พระราชวรเมธี และคณะ. (2560). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560 – 2564 “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ”. เรียกใช้เมื่อ 20 มีนาคม 2564 จาก <http://www.buddhism4.com/web/download/book%201.pdf>
- มหาเถรสมาคม. (2560). เกี่ยวกับมหาเถรสมาคม. เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2564 จาก <http://mahathera.onab.go.th/index.php?url=about>
- ศูนย์บริหารสถานการณ์แก้ไขการแพร่ระบาดโรคโควิด 19 (COVID- 19) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ศบค.อย). (2563). “ข้อมูล “ตู่ป็นสุข” ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา”. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2564 จาก https://covid.ayutthaya.go.th/files/com_news/2020-05_4a514b4e601659c.pdf
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). เจ้าคณะจังหวัดอยุธยาส่งมอบเครื่องอุปโภคบริโภคช่วย ปชช. เดือดร้อนจากโควิด- 19 ระบาด. เรียกใช้เมื่อ 18 มีนาคม 2564 จาก <https://siamrath.co.th/n/143721>
- สยามรัฐออนไลน์. (2563). คณะสงฆ์ให้ศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดเกาะแก้ว อำเภอบางปะหัน นำร่องปลูกพืชผักสวนครัวบนพื้นที่ 3 ไร่ ต่อยอดช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์โควิด. เรียกใช้เมื่อ 16 มีนาคม 2564 จาก <https://siamrath.co.th/n/163615>

- _____. (2563). คณะสงฆ์อยุธยาตั้งโรงพยาบาลช่วยเหลือประชาชนสู้ไปกับภัยโควิด 19. เรียกใช้เมื่อ 5 มีนาคม 2564 จาก <https://siamrath.co.th/n/147053>
- _____. (2563). วัดศาลาปูนวรวิหาร จบภารกิจปิดโรงพยาบาลพระตำราฯ สมเด็จพระสังฆราช. เรียกใช้เมื่อ 6 มีนาคม 2563 จาก <https://siamrath.co.th/n/166410>
- สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2560). มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 20/2560 มติที่ 485/2560 เรื่อง รายงานการลงพื้นที่ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในพื้นที่ภาคอีสาน.
- _____. (2562). มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 22/2562 มติที่ 475/2562 เรื่อง รายงานช่วยเหลือวัดที่ได้รับผลกระทบจากอิทธิพลของพายุก่อให้เกิดอุทกภัย.
- _____. (2562). มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 24/2562 มติที่ 534/2562 เรื่อง รายงานผลการตรวจเยี่ยมและถวายกับปฎิภัณฑ์พระภิกษุสามเณร และมอบถุงยังชีพแก่ประชาชนผู้ประสบอุทกภัย.
- _____. (2563). มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 10/2563 มติที่ 248/2563 เรื่อง ตู้พระทำนุบำรุงเพื่อประชาชน.
- _____. (2563). มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 10/2563 มติที่ 249/2563 เรื่อง สวนครัวนุบำรุงพอเพียงเพื่อเพียงพอ ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2563). คณะสงฆ์ร่วมกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มอบเครื่องอุปโภคบริโภคช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบการแพร่ระบาดของโรคโควิด- 19 จำนวนกว่า 159 ชุด. เรียกใช้เมื่อ 22 มีนาคม 2564 จาก https://thainews.prd.go.th/th/news/print_news/TCATG200710173717817
- สำนักงานจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. (2563). ผู้ว่าราชการจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เปิดศูนย์ป้องกันช่วยเหลือตามพระดำริเจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราชที่วัดเสนาสนารามราชวรวิหาร. เรียกใช้เมื่อ 3 มีนาคม 2564 จาก <https://ww2.ayutthaya.go.th/news/detail/7908>
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2558). คู่มือพระสงฆ์ฆาธิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2563). โครงการพระดำริสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ศูนย์ช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID- 19) (โรงพยาบาล). เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2564 จาก https://www.onab.go.th/th/file/get/file/2_0_2_0_1_0_1_6_4_5_fe5aeaa25bcd648293eadf2a8b94e5081742.pdf
- _____. (2563). ตู้พระทำ สวนครัวนุบำรุงในยุคโควิด – 19. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

- _____. (2563). พระพุทธศาสนาในสถานการณ์ COVID- 19. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อินทรีสยาม. (2563). ออยุธยา – เยี่ยมการจัดโรงงานของวัดตะโก. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2564 จาก <https://www.siameagle.com/7803-2/>
- _____. (2563). ออยุธยา – คณะสงฆ์อ.นครหลวงตั้งโรงงานแจกข้าว. เรียกใช้เมื่อ 27 มีนาคม 2564 จาก <https://www.siameagle.com/7086-2/>

เหตุปัจจัย มุมมอง และแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคัน
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี
ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว*

SCHOOL DROPOUT PROBLEM AND FAMILY'S SOCIOECONOMIC
STATUS OF LOWER SECONDARY STUDENTS IN PATTANI'S PUBLIC
SCHOOLS: ITS FACTORS, PERSPECTIVES, AND SOLUTIONS

ซูฟเฟียน เจ๊ะมะ

Suffian Cheama

ชาวลิต เกิดทิพย์

Chawalit Kerdtip

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

Prince of Songkla University, Thailand

E-mail: youngs-phymath@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาเหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียน และ 2) รวบรวมมุมมองและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาเหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียน มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ปรึกษา นักเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และระยะที่ 2 รวบรวมมุมมองและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 ท่าน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงประกอบด้วย ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการ และบุคลากรหน่วยงานต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้เป็นเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 2 ระยะ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) เหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียน ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีดังนี้ การจ้างงานของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง และความพร้อมของผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน 2) มุมมองการออกกลางคัน คือ ปัญหาครอบครัวที่มีความ

* Received 7 June 2021; Revised 30 June 2021; Accepted 16 July 2021

เชื่อมโยงและสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน และแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคัน มีดังนี้ การอบรมกล่อมเกล่าในสถาบันครอบครัว การส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพ และการช่วยเหลือปัจจัยยังชีพพื้นฐาน ที่จำเป็นต้องแก้ไขให้ครอบคลุมทุกปัญหา โดยต้องดำเนินการแก้ปัญหาไปพร้อมกันสำหรับทุกปัญหาที่มีความเกี่ยวข้องกัน ด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ ล้วนมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงและส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ: เหตุปัจจัยของการออกกลางคัน, แนวทางการแก้ปัญหา, สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม, นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น, โรงเรียนของรัฐในจังหวัดปัตตานี

Abstract

The objectives of this article were: 1) to study the reasons of factors to the student dropout and 2) to gather perspectives and solutions to the dropout problem of lower secondary school students in Pattani's Public Schools, That are affected by the family's Socioeconomic Status which is a qualitative research that the research was conducted in two phases: Phase 1, studying the reasons of factors to the student dropout. There were 12 key information takers, which were obtained by purposive sampling consisting of School director, student advisors, parents and students. The tools used were semi-structured interviews and Phase 2, gathered perspectives and approaches to solving student dropout problems. There were 5 key informants obtained by purposive sampling consisting of executives, heads of government agencies. And personnel of various departments, tools used as documents for group discussion Perform. Data analysis was carried out in both phases using content analysis method. The results of the research showed that 1) the reasons of factors to the student dropout those affected by the family's Socioeconomic Status are as follows: the employment of the parents, Parent education, and the parents' readiness to take care of their children, 2) the perspective of dropout is a family problem that is connected and related. And the solutions to the dropout problem are as follows: training in the family institute, Promoting career security, and basic subsistence assistance that need to be solved to cover all problems. The solution must be implemented simultaneously for all related problems. Because all factors are related to each other and affect each other.

Keywords: Reasons of factors to the dropout, Solutions, Socioeconomic status, Lower secondary students, Public schools in Pattani province.

บทนำ

การศึกษาเปรียบดังการสร้างรากฐานพลเมืองของชาติในการพัฒนาประเทศ ด้วยนานาประเทศในโลกต่างให้ความสนใจอย่างจริงจัง ต่อการส่งเสริมความเท่าเทียมกันทางการศึกษา ภายใต้นโยบายการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) ไม่เว้นแต่ประเทศไทย ด้วยการศึกษาด้านศักยภาพของมนุษย์ให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งมีแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อประชาชนไทยทุกคน โดยได้กำหนดเป้าหมายการจัดการศึกษาที่ครอบคลุม โดยการเปิดโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนทุกกลุ่มทุกวัย ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่ชัดเจน อันเป็นการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ในปัจจุบันระบบการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการวางรากฐานชีวิตและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขของพลเมือง กำหนดให้มีช่วงเวลาการจัดการศึกษาเป็น 9 ปีโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและต้องสำเร็จการศึกษาอย่างน้อยที่สุดในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หากพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่ไม่ได้ส่งบุตรหลานเข้าเรียนถือเป็นความผิดทางกฎหมาย ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบมูลค่าของบทลงโทษทางกฎหมายแล้ว ถือว่าไม่คุ้มค่ากับความสูญเสียเปล่าทางการศึกษา (ยุพรัชต์ สนองคุณ, 2556) ซึ่งการจัดการศึกษาให้กับประชาชนนั้นเป็นการลงทุนของรัฐ ที่มีการใช้จ่ายทั้งทางด้านกำลังคน กำลังงบประมาณ กำลังทรัพย์ และเวลาที่สูญสิ้นไปในแต่ละปี แต่หากไม่บรรลุผลประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ย่อมทำให้เกิดความสูญเสียเปล่าที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤติปัญหาต่าง ๆ มากมาย ฉะนั้นแล้วการพัฒนาต้นทุนของประเทศ จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในกระบวนการพัฒนาสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

เมื่อประชากรมีการศึกษาที่ดีย่อมจะสามารถแก้ปัญหาควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้สำเร็จลุล่วงไปได้ แต่ในปัจจุบันสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของไทยยังมีปัญหา อันสะท้อนถึงการจัดการศึกษาที่ไม่ประสบผลสำเร็จหรือล้มเหลวในระบบการศึกษา (ประหยัด พิมพา, 2561) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ ไม่สามารถจำกัดแค่การให้การศึกษาได้เท่านั้น แต่ปัจจัยสำคัญที่ภาครัฐควรคำนึงถึง ซึ่งที่มีผลกระทบต่อแนวโน้มของการจัดการศึกษาในอนาคต ทั้งปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี การเมือง และอื่น ๆ ซึ่งการจัดการศึกษาภายใต้การใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติร่วมด้วย ในความมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาในส่วนที่ยังไม่มีการพัฒนาได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสทางการศึกษาที่เกิดจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผู้เรียนที่ครอบครัวยากจนได้น้อย อาจมีโอกาสเข้ารับบริการทางการศึกษาลดลง

ด้วยขาดแคลนทุนทรัพย์ หรือการเพิ่มช่องว่างด้านคุณภาพในการจัดการศึกษาที่เกิดจากการขาดแคลนทรัพยากรด้านเทคโนโลยี และอื่น ๆ โดยการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคม มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จึงต้องมีการพัฒนาฐานรากดังกล่าวควบคู่กันไป (กาญจนา เกรียงศรี, 2559) การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละประเทศ สร้างผลผลิตในทุก ๆ ด้านที่ช่วยเพิ่มมูลค่าให้มาก ขจัดความยากจน สร้างความเท่าเทียมทางโอกาส สร้างความเสมอภาคในสังคม มีทักษะในการดำรงชีวิตที่สูงขึ้นสู่เป้าหมายที่เกิดมาตรฐานที่สูงทางสังคม ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีของพลเมืองในประเทศ อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ดังนั้นการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพจึงส่งผลอย่างยิ่งต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ หากการจัดการศึกษาล้มเหลวย่อมส่งผลกระทบต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเช่นกัน ในทางกลับกันสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศดีส่งผลให้พลเมืองในประเทศมีคุณภาพทางการศึกษา แต่หากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแย่น้อยไม่สามารถขจัดความยากจน ประชากรเสียโอกาสในการทำงานหารายได้จนเดือดร้อน บูดรหล่นเข้าถึงทางการศึกษาที่มีคุณภาพน้อยลง ไม่เอื้ออำนวยในการที่จะศึกษาต่อ อันนำไปสู่การออกกลางคันหรือไม่สามารถจบการศึกษาได้ตามระดับการศึกษาที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในภาคบังคับได้

ผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมถือปัจจัยที่กำหนดการออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) มีนักเรียนที่ออกกลางคันตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีจำนวนสูงกว่าระดับชั้นอื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ด้วยสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับเป็นภูมิภาคแล้ว พบว่า ภาคใต้ชายแดนมีความยากจนสูงที่สุด โดยมีสัดส่วนคนจนสูงถึงร้อยละ 32.8 ของประชากรทั้งหมด หรือประชากรในภาคใต้ชายแดนเกือบ 1 ใน 3 เป็นคนจน สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ 3.8 เท่า ซึ่งมีทั้งสามจังหวัดชายแดนภาคใต้อยู่ในสถิติดังกล่าวด้วย ทั้งนี้พบว่า ปัตตานีเป็นจังหวัดหนึ่งใน 7 จังหวัดที่มีมิติทั้งความยากจนเรื้อรังและความยากจนรุนแรง โดยปัตตานีจำเป็นต้องให้ความสำคัญลำดับสูงในการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหา โดยในปี 2563 เกิดภาวะถดถอยรุนแรงของเศรษฐกิจอันเกิดผลกระทบจากการระบาดของโรคโควิด 19 ยิ่งตอกย้ำปัญหาความยากจนให้เลวร้ายยิ่งไปกว่าเดิม ซึ่งปัญหาความยากจนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม หากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมแย่ลงไปเรื่อย ๆ แนวโน้มการออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเหล่านี้ก็จะเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน ทั้งนี้สาเหตุของการออกกลางคันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในส่วนของนักเรียน โรงเรียน และชุมชน (Adrienne I., 2006) สถานภาพทาง

เศรษฐกิจและสังคมที่ต่ำลง อันนำไปสู่ความบกพร่องทางการเรียนรู้เพิ่มขึ้น ความเป็นไปได้ที่นักเรียนจากโรงเรียนมัธยมจะออกกลางคัน หากปัจจัยดังกล่าวจึงทวีความรุนแรงขึ้น ผลเสียสำหรับนักเรียนที่ต้องเผชิญกับความท้าทายนี้ยิ่งเพื่อพบบัญชีมากยิ่งขึ้นเช่นกัน เนื่องจากนักเรียนบางคนต้องเผชิญกับความท้าทายเฉพาะ ที่ขัดขวางไม่ให้นักเรียนจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับได้

ด้วยปัจจัยข้างต้นที่กล่าวมา ส่วนใหญ่มุ่งเน้นปัจจัยด้านสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว ที่มีผลต่อการจบการศึกษาหรือการออกกลางคันของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดปัตตานี ที่มีมิติทั้งความยากจน รื้อรัง ความยากจนรุนแรง ความเชื่อ ทัศนคติ และความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจอย่างยิ่งต่อการศึกษาปัจจัย มุมมอง และแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาเหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว
2. เพื่อรวบรวมมุมมองและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาเหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

1. ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นบุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดปัตตานี ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ปรึกษานักเรียน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน จำนวน 12 ท่าน

2. ประเด็นเนื้อหา มุ่งถึงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว (Family's Socioeconomic Status: Family's SES) เป็นเหตุปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ที่มีข้อความถามเกี่ยวกับเหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใน

โรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมงต่อท่าน มีการขออนุญาตจัดบันทึกและใช้เครื่องบันทึกเสียงหรือบันทึกภาพระหว่างการดำเนินการสัมภาษณ์ ทำการเก็บข้อมูลจากเอกสารเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการถอดเทปสัมภาษณ์คำต่อคำจากบทสัมภาษณ์ ทั้งหมด 12 บท บันทึกบทสัมภาษณ์ ตรวจสอบบทสัมภาษณ์อีกครั้ง เพื่อพิจารณาการถูกต้อง ความสอดคล้องของข้อมูล และความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ ทำการจัดแยกประเภทข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ของข้อมูล เน้นการหาประเด็นใจความสำคัญในแต่ละประเด็น มาทำการเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่าง จัดระเบียบการบรรยายเนื้อหาของข้อความหรือถ้อยคำตามแนวคิดที่สัมพันธ์กัน ทำการวิเคราะห์หารูปแบบและใจความหลักของข้อมูล สร้างกรอบแนวคิดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก ทำการตรวจสอบและสะท้อนการคิดแปลความหมาย ตีความเพื่อเรียบเรียง และตรวจสอบความหมายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทำการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องจนครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปของข้อค้นสู่ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการเก็บข้อมูลในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 รวบรวมมุมมองและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวมีประเด็นนำเสนอ ดังนี้

1. ผู้ที่ให้ข้อมูลสำคัญ เป็นผู้บริหารและบุคลากรที่ดูแลนโยบายระดับท้องถิ่น คือ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหรือศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี อดีตผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหัวหน้าส่วนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานหอการค้าหรือนักธุรกิจ ในจังหวัด ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 5 ท่าน

2. ประเด็นเนื้อหา มุ่งถึงมุมมองต่อสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว (Family's Socioeconomic Status: Family's SES) เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ที่มีประเด็นสนทนาเกี่ยวกับมุมมองและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการด้วยวิธีการสนทนากลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้ในเอกสารประกอบการสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง มีการขออนุญาตจัดบันทึกและใช้เครื่องบันทึกเสียงหรือบันทึกภาพระหว่างการสนทนากลุ่ม ทำการเก็บข้อมูลจากเอกสารเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัยต่อไป

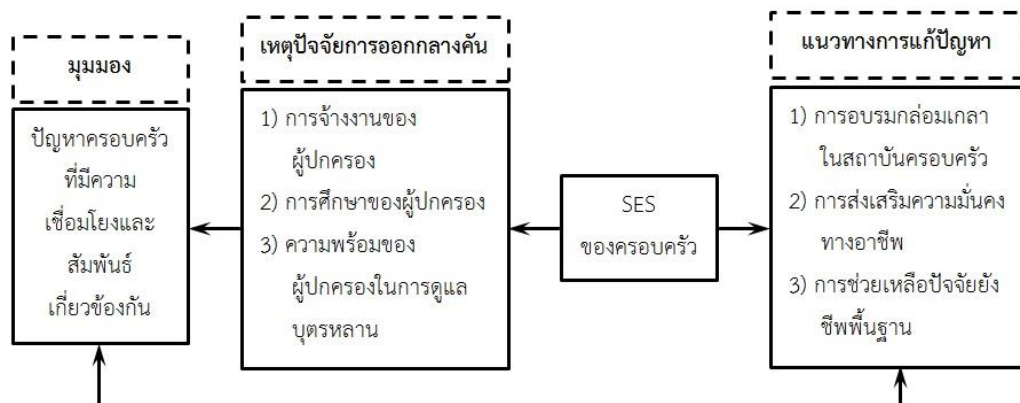
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตามข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ด้วยการถอดเทปบทสนทนากลุ่ม บันทึกบทสนทนากลุ่ม ตรวจสอบบทสนทนากลุ่มอีกครั้ง เพื่อพิจารณาการถูกต้อง ความสอดคล้องของข้อมูล และความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ ทำการจัดแยกประเภทข้อมูลจากการวิเคราะห์เนื้อหา นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ของข้อมูล เน้นการหาประเด็นใจความสำคัญในแต่ละประเด็น มาทำการเปรียบเทียบความเหมือนหรือความแตกต่าง จัดระเบียบการบรรยายเนื้อหาของข้อความหรือถ้อยคำตามแนวคิดที่สัมพันธ์กัน ทำการวิเคราะห์หารูปแบบและใจความหลักของข้อมูล สร้างกรอบแนวคิดหลักการวิเคราะห์ข้อมูลโดยยึดวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นหลัก ทำการตรวจสอบและสะท้อนการคิด แปลความหมาย ดีความเพื่อเรียบเรียงและตรวจสอบความหมายกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทำการแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องจนครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อสรุปของข้อค้นพบจากการวิจัย

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีผลการวิจัย พบว่า

1. เหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีดังนี้ 1) การจ้างงานของผู้ปกครอง 2) การศึกษาของผู้ปกครอง และ 3) ความพร้อมของผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน

2. มุมมองการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีต้นเหตุของเหตุปัจจัยมาจากปัญหาครอบครัวที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว มีดังนี้ 1) การอบรมกลุ่มเกลาในสถาบันครอบครัว 2) การส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพ และ 3) การช่วยเหลือปัจจัยยังชีพพื้นฐาน

ภาพที่ 1 สรุปเหตุปัจจัย มุมมอง และแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคัน
ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ มีผลจากการวิจัย ที่สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. เหตุปัจจัยของการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นใน
โรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของ
ครอบครัว

1.1 การจ้างงานของผู้ปกครอง ด้วยสภาพเศรษฐกิจของครอบครัวมีอิทธิพล
อย่างยิ่งต่อการศึกษาลำบากของบุตรหลาน หากผู้ปกครองมีการจ้างงาน มีการประกอบอาชีพ
ที่ดี มีรายได้ดี ครอบครัวมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดี ย่อมสามารถสนับสนุนให้บุตรหลานในทุก
ด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษา แต่หากผู้ปกครองถูกเลิกจ้างงาน ตกงาน ไม่มีอาชีพที่มั่นคง ขาด
รายได้ในการจุนเจือในครอบครัว ย่อมมีผลกระทบโดยตรงต่อการตัดสินใจออกกลางคันของ
บุตรหลาน ด้วยทางครอบครัวไม่สามารถสนับสนุนปัจจัยทางการศึกษาของบุตรหลานได้ มี
ความจำเป็นต้องให้บุตรหลานออกจากโรงเรียนเพื่อมาประกอบอาชีพช่วยเหลือครอบครัวอีก
ทางหนึ่ง เป็นไปตามแนวคิดของ Rendón, M. G. ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า SES ของครอบครัวมีผลต่อ
การออกกลางคันของนักเรียนนั้น เป็นผลจากการเลิกจ้างงานของผู้ปกครองหรือสมาชิกที่เป็น
เสาหลักของครอบครัว อีกทั้งสภาพการถูกเลิกจ้างงานของคนในครอบครัวมีผลในวงกว้าง เมื่อ
คนในชุมชนหรือพื้นที่ใกล้เคียงกับโรงเรียนตกงานเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อการ
สนับสนุนการศึกษาของบุตรหลานหรือเยาวชนในชุมชนหรือพื้นที่นั้น (Rendón, M. G., 2014)
สอดคล้องกับ แวมาร์เญ มามะ ด้วยสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและปัญหาครอบครัว ทั้งการตก
งาน ฐานะยากจน การขาดสภาพคล่องทางการเงิน ความไม่เอื้ออำนวยในประเด็นปัญหาต่าง ๆ
ทำให้การใช้ชีวิตของนักเรียนในวัยเรียนไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างเป็นปกติสุข และขาดการ

พัฒนาการคุณภาพชีวิตในอนาคต ด้วยเหตุนี้การจ้างงานของผู้ปกครองจึงส่งผลกระทบต่อกรออกกลางคันของนักเรียน (แวมารีแย มามะ, 2558)

1.2 การศึกษาของผู้ปกครอง เนื่องจากสภาพความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความคิด ทักษะ และการตัดสินใจของผู้ปกครองมีผลต่อการตัดสินใจของบุตรหลาน เมื่อระดับการศึกษาเดิมของผู้ปกครองดี ได้รับการส่งเสริมทางการศึกษาที่เหมาะสม ย่อมส่งผลให้ผู้ปกครองมีความตระหนักที่จะส่งเสริมให้บุตรหลานของตนได้รับการศึกษาที่ดีเช่นกัน แต่หากผู้ปกครองมีระดับการศึกษาที่ต่ำ ย่อมส่งผลให้ผู้ปกครองไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลาน ด้วยผู้ปกครองขาดการส่งเสริมทางการศึกษาที่เหมาะสม ขาดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะที่เหมาะสม ขาดความเชื่อว่าการศึกษามีความสามารถสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ นูรชีตา เพอแอสละ ผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อการศึกษามากกว่าบุตรหลานน้อยลง อันเนื่องมาจากการได้รับการส่งเสริมทางการศึกษาที่น้อยเช่นกัน เมื่อระดับการศึกษาของคนในครอบครัวต่ำ ทำให้ผู้ปกครองไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการศึกษา และไม่เห็นคุณค่าของการศึกษา โดยผู้ปกครองเชื่อว่าไม่จำเป็นต้องมีการศึกษาสูงก็สามารถทำงานมีรายได้ การศึกษาไม่เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพ ส่งผลให้ผู้ปกครองมีความคิดในการส่งเสริมและสนับสนุนด้านการศึกษามากกว่าบุตรหลานน้อยลงไปด้วย อันนำไปสู่การตัดสินใจให้บุตรหลานออกกลางคันเพื่อทำงานเลี้ยงชีพ และมีความคิดว่าสิ่งที่เรียนไปไม่สามารถนำมาประกอบอาชีพได้จริง (นูรชีตา เพอแอสละ, 2562) เช่นเดียวกับ Phannith Peth ซึ่งผู้ปกครองนักเรียนโดยส่วนใหญ่ไม่ได้มองถึงความสำคัญของการศึกษา ว่าการศึกษาเป็นเสมือนสะพานเชื่อมที่สำคัญสำหรับอาชีพในอนาคตของหน้าของบุตรหลาน ผู้ปกครองบางคนขอให้บุตรหลานออกจากโรงเรียนที่โรงเรียนเพื่อไปทำงาน เพราะผู้ปกครองมักคิดว่าการศึกษาไม่ได้ทำให้บุตรหลานได้งานที่ดีขึ้นในอนาคต จึงไม่มีแรงจูงใจในการส่งเสริมให้บุตรหลานมีการศึกษาที่สูงขึ้น อันเป็นเหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อกรออกกลางคันของนักเรียนที่สำคัญ (Phannith P., 2019)

1.3 ความพร้อมของผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน ครอบครัวถือเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของคน ครอบครัวเป็นสถาบันแรกๆ ที่เสมือนแบบอย่างในการเรียนรู้ของนักเรียน สมาชิกในครอบครัวทุกคนมีบทบาทสำคัญในการอบรมบ่มเพาะคุณลักษณะ นิสัย พฤติกรรม ทักษะ และความคิดของบุตรหลานก่อนการออกสู่สังคมภายนอก หากครอบครัวมีปัญหาต่าง ๆ เข้ามารุมเร้า ทั้งการหย่าร้าง การแยกกันของพ่อแม่ การย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยตามการจ้างงาน ความขัดแย้งภายในครอบครัว อันนำไปสู่การขาดการดูแลเอาใจใส่ ขาดการอบรมสั่งสอนการให้คำแนะนำ หรือแม้แต่ว่าความรุนแรงภายในครอบครัว ซึ่งล้วนมีผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจของบุตรหลานทั้งสิ้น สอดคล้องกับ จุฑามาศ เพ็ชรดำ ด้วยปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งครอบครัวมีฐานะยากจน ครอบครัวต้องย้ายถิ่นที่อยู่ตามการจ้างงาน การย้ายโรงเรียนบ่อยของนักเรียนตามผู้ปกครอง คนในครอบครัวแตกแยก ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ไม่ดี

ต่อการศึกษา นักเรียนขาดการอบรมเลี้ยงดูที่ดีจากคนในครอบครัว ส่งผลให้นักเรียนมีปัญหาพฤติกรรมเกรี้ยว พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ไม่สนใจเรียน ผลการเรียนตกต่ำ หรือแม้แต่การให้บุตรหลานแต่งงานมีครอบครัวก่อนวัยอันควรโดยไม่คำนึงถึงการศึกษาและอนาคตข้างหน้า ซึ่งบุคคลที่มีผลต่อการออกกลางคันของนักเรียน คือ บิดามารดาหรือผู้ปกครองนั่นเอง (จุฑามาศ เพ็ชรดำ, 2559) ซึ่งมีความคิดเห็นในลักษณะเดียวกันกับ Destin, M. et al. ซึ่งกล่าวไว้ว่า การที่พ่อแม่ตัดสินใจใช้น้ำลูก ๆ ปฏิบัติ หรือการที่ลูกได้เห็นในชีวิตพ่อแม่เป็นตัวอย่าง เกิดเป็นความฝังใจแล้วนำไปเชื่อมโยงระหว่างกับความสำเร็จและวิถีชีวิตของพ่อแม่ ซึ่งกลายเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จทางการศึกษาของบุตรหลาน โดยการศึกษาของพ่อแม่กับบุตรหลานมักจะมีความสำเร็จที่เท่าเทียมกัน ทั้งนี้ในหลายครอบครัวประสบปัญหาอื่น ๆ เข้ามามากมายที่เชื่อมโยงมาจากการขาดความพร้อมของการสร้างครอบครัว ที่มีผลต่อความคิดในการสนับสนุนการศึกษาของบุตรหลาน (Destin, M. et al., 2019)

2. มุมมองและแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์เศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

มุมมองของการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจาก SES ของครอบครัว มีต้นเหตุหลักที่เกิดจากเหตุปัจจัยทั้งการจ้างงานของผู้ปกครอง การศึกษาของผู้ปกครอง และความพร้อมของผู้ปกครองในการดูแลบุตรหลาน มาจากปัญหาครอบครัวที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ด้วยครอบครัวเป็นทั้งองค์กรและสถาบันทางสังคม ที่สมาชิกภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์และอยู่อาศัยร่วมกัน โดยสมาชิกแต่ละคนล้วนมีหน้าที่เพื่อการดำรงอยู่ของครอบครัวที่แตกต่างกัน ทั้งการประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัว การดูแลบ่มเพาะบุตรหลาน การเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัว หรือแม้แต่การสนับสนุนความต้องการของครอบครัว ซึ่งล้วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม การศึกษา และอื่น ๆ ในทางกลับกันก็ส่งผลกระทบต่อครอบครัวทั้งทางที่ดีหรือก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย ทั้งความยากจน การขาดศึกษา การหย่าร้าง การทะเลาะวิวาท การย้ายถิ่นฐาน ความไม่มั่นคงของครอบครัว การไม่อบรมขัดเกลาบุตรหลานอย่างเพียงพอ การใช้ความรุนแรง สุขภาพกาย สุขภาพจิตของคนในครอบครัว ซึ่งเป็นปัญหาครอบครัวที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน สิ่งเหล่านี้ส่งผลยิ่งต่อการสนับสนุนการศึกษาของสมาชิกในครอบครัว สอดคล้องกับ สิทธิพร เกษจ้อย และคณะ ทั้งนี้ปัญหาที่นักเรียนประสบนั้นไม่ได้เพียงปัญหาเดียว หากแต่นักเรียนต้องพบเจอปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันหลายปัญหา ตั้งแต่ครอบครัวมีฐานะยากจนเพราะผู้ปกครองมีรายได้ต่ำ ผู้ปกครองของนักเรียนมีอาชีพที่ไม่แน่นอนต้องย้ายที่อยู่บ่อย นักเรียนจึงต้องอพยพย้ายติดตามผู้ปกครอง ผู้ปกครองนักเรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ต้องการให้นักเรียนออกจากโรงเรียนช่วยทำงานและหารายได้เลี้ยงครอบครัว ผู้ปกครองไม่สนับสนุนการศึกษาของบุตรหลาน

ผู้ประกอบการเน้นการทำงานหารายได้มากกว่าการสนใจดูแลเอาใจใส่บุตร สภากวาดล้อมทางบ้านไม่เอื้ออำนวยต่อการมาเรียน สถานที่ตั้งของบ้านนักเรียนที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม สภาพแวดล้อมของชุมชนอันเป็นสถานที่ตั้งของบ้านนักเรียนอยู่ในชุมชนแออัด อยู่ใกล้แหล่งอบายมุข จึงทำให้นักเรียนมีปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคัน (สิทธิพร เกษจ้อย และคณะ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Cookson Jr, P. W. เมื่อพิจารณาปัญหาของนักเรียนแล้ว พบว่าปัญหาหลักที่เรียนมีมาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อย นักเรียนที่มีความยากจนสูง ขาดการสนับสนุนสำหรับโภชนาการ สุขภาพอนามัย ขาดการได้รับการบริการจากสังคม และขาดการเรียนรู้เพิ่มเติมที่ได้รับมาผ่านชุมชน จึงควรมีการสนับสนุนระดับความช่วยเหลือเพิ่มเติมให้นักเรียนเหล่านี้เพื่อการแก้ปัญหาต่าง ๆ มากมายที่มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน (Cookson Jr, P. W., 2020)

แนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนของรัฐ จังหวัดปัตตานี ที่ได้รับผลกระทบจากสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว

1. การอบรมกล่อมเกลานักเรียนในสถาบันครอบครัว เป็นแนวทางในการบ่มเพาะให้สมาชิกภายในครอบครัวโดยเฉพาะบุตรหลาน มีคุณลักษณะ พฤติกรรม ความเป็นอยู่ และการปฏิบัติตนเป็นไปตามวัฒนธรรมครอบครัวหรือวัฒนธรรมชุมชน โดยมีวิธีการต่าง ๆ ทั้ง การอบรมสั่งสอนด้วยวาจา การทำตนให้เป็นแบบอย่าง การดูแลเอาใจใส่ การลงโทษ การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัล การสร้างเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกัน และการให้เรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้บุตรหลานหรือคนในครอบครัวมีอุปนิสัย พฤติกรรม ความคิดความอ่าน การตัดสินใจ ความประพฤติ และการกระทำตน ไปในทางที่ถูกต้องหรือแนวทางเดียวกันกับความต้องการของวัฒนธรรมครอบครัว ซึ่งหากครอบครัวการอบรมกล่อมเกลานักเรียนหรือคนในครอบครัวในทางที่ดีที่ควร ย่อมสามารถเป็นแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของบุตรหลานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับแนวคิดของ Blondal, K. S. and Adalbjarnardottir, S. ได้กล่าวไว้ว่า รูปแบบการเลี้ยงดูบุตรหลานของสมาชิกในครอบครัวสามารถบ่งบอกถึงแนวโน้มของการออกกลางคันของบุตรหลานได้ เนื่องจากรูปแบบการเลี้ยงดูอาจปรับความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและการออกกลางคัน แต่ไม่ใช่ในทุกกรณี จะประสบผลสำเร็จเฉพาะในครอบครัวที่มีส่วนร่วมของผู้ปกครอง โดยการเลี้ยงดูบุตรหลานที่ดีช่วยลดโอกาสในการออกกลางคันของบุตรหลาน อันเกิดจากการให้ความสำคัญของการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ลูกที่มีคุณภาพ ที่จะสามารถลดโอกาสในการออกกลางคันได้ (Blondal, K. S. & Adalbjarnardottir, S., 2009) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นุรชีตา เพอแอสละ การดูแล อบรมเลี้ยงดู และปลูกฝังของแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะใช้เหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัจจุบันเป็นแนวทางการอบรมกล่อมเกลานักเรียนให้บุตรหลานเห็นโทษของการมั่วสุม เกร ยาเสพติด การรู้เท่าทันภัยรอบตัวที่สามารถเกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน กฎหมาย การบ้าน

การเมือง หรือการใช้หลักทางศาสนาเป็นแนวทางการอบรมกล่อมเกล่า โดยเฉพาะการอบรมปลูกฝังตามหลักศาสนาอิสลาม ในการกำหนดเป้าหมายในชีวิตของตนเอง มีความหนักแน่นในการที่จะดำเนินชีวิต กระทำตามบทบัญญัติของศาสนา การมีค่านิยมประพฤติปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณี และรู้จักผิดชอบชั่วดี เพื่อให้สามารถแยกแยะการกระทำที่พึงประสงค์และแนวคิดที่ดีต่อการใช้ชีวิตของบุตรหลาน (นุรซีตา เพอแอสละ, 2562)

2. การส่งเสริมความมั่นคงทางอาชีพ เป็นการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจตั้งแต่ระดับรากหญ้าไปสู่ระดับสูงสุด ด้วยการปรับโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนครอบคลุม ลดความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดความยากจนของประชาชน สร้างโอกาสในพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในครอบครัว การพัฒนากลไกการให้ความช่วยเหลือประชาชนและผู้ประกอบการที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 และการส่งเสริมการใช้สิทธิแรงงานขั้นพื้นฐานในสถานประกอบการ ทั้งความปลอดภัย ความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สิน สิทธิมนุษยชน สุขอนามัยสวัสดิการแรงงาน การศึกษา และระบบการคุ้มครองสิทธิทางสังคม บนพื้นฐานความเหมาะสมกับการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Huang, H. การส่งเสริมทางฐานะของครอบครัวให้มีความมั่นคง ทั้งรายได้ อาชีพ และคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีแนวทางในความพยายามของพ่อแม่ เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของครอบครัว ฐานะทางการเงิน เกิดความร่ำรวย ย่อมมีความสามารถในการขยายช่องว่างความสำเร็จของบุตรหลานได้ ทั้งการประกอบอาชีพด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพิงระบบการจ้างงาน อันนำไปสู่ความมั่นคงของงานและรายได้ ช่วยลดปัญหาที่จะกระทบต่อครอบครัว (Huang, H., 2015) สอดคล้องกับ Phannith Peth นักเรียนมีโอกาสน้อยที่จะออกจากโรงเรียนเพื่อไปทำงาน เมื่อชุมชนของนักเรียนสามารถจัดหาเงินเดือนให้คนในชุมชนได้ มีโอกาสในการจ้างงานมากมายที่มีอยู่ในชุมชน ช่วยลดการออกจากชั้นเรียนของนักเรียนที่ผู้ปกครองให้ออกมาช่วยทำงานมากขึ้นในแต่ละวัน ส่งผลให้นักเรียนมีปัญหาการลาออกจากโรงเรียนน้อยลงเช่นกัน จากการศึกษาวิจัยหลายชิ้นพิสูจน์ในทำนองเดียวกันว่าการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและเงื่อนไขของชุมชนที่ให้โอกาสการจ้างงานในชุมชนกำลังพัฒนาเป็นปัจจัยสำคัญของการออกกลางคัน (Phannith P., 2019)

3. การช่วยเหลือปัจจัยยังชีพพื้นฐาน เป็นการลดหรือแบ่งเบาภาระในครัวเรือนของประชาชน โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตรหลานของแต่ละครอบครัว ซึ่งมาจากนโยบายความช่วยเหลือทั้งจากภาครัฐและเอกชน ในการบรรเทาทุกข์ให้กับประชาชน ไม่ว่าจะเป็นทุนการศึกษา งบประมาณสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การเรียน การปรับปรุงลักษณะโครงการเศรษฐกิจ การสนับสนุนปัจจัยสาธารณูปโภคพื้นฐาน และอื่น ๆ โดยการวิเคราะห์จากสิ่งประชาชนประสบปัญหาจริง เก็บข้อมูลของปัญหา วางแนวทางการแก้ไขอย่างเป็นระบบ ดำเนินการช่วยเหลือในเชิงรุก การบูรณาการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนจริง

สร้างเครือความร่วมมือ การประชาสัมพันธ์ และการติดตามงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง การช่วยเหลือที่ถึงมือประชาชนที่ประสบปัญหาจริง อันให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับ ความเห็นของ ยุพรัชต์ สนองคุณ โรงเรียน ชุมชน ภาครัฐ และเอกชนควรดำเนินการทำความเข้าใจ ให้ความรู้กับผู้ปกครองให้เห็นความสำคัญและตระหนักถึงประโยชน์ของการศึกษา มีการ สนับสนุน เสริมสร้างแรงจูงใจในการศึกษาของบุตรหลาน มีการช่วยเหลือปัจจัยต่าง ๆ ทั้ง ทุนการศึกษา หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน อาหารกลางวัน จัดหากิจกรรมส่งเสริมรายได้ ระหว่างช่วงวันหยุดหรือปิดภาคเรียนของแต่ละปีการศึกษา มีการจัดการฝึกอบรมพื้นฐานอาชีพ ให้กับนักเรียนหรือผู้ปกครองนักเรียน เพื่อที่จะสามารถในการประกอบอาชีพเลี้ยงตนเลี้ยง ครอบครัวได้ ประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา ช่วยเหลือปัจจัยยังชีพพื้นฐานของประชาชน (ยุพรัชต์ สนองคุณ, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัย ของ Destin, M. et al. ซึ่งกล่าวไว้ว่า เป็นความท้าทายของชุมชนและโรงเรียนที่ต้องเผชิญกับ ความจำเป็นในการคลี่คลายกระบวนการในแง่มุมต่าง ๆ ของเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม สำหรับการหาแนวทางและความช่วยเหลือร่วมกันในการส่งเสริมอาชีพ โอกาสความก้าวหน้าใน อาชีพ ลดความเสี่ยงที่ก่อให้เกิดความยากจน การแยกที่อยู่อาศัย การเคลื่อนย้ายถิ่นฐาน เพิ่ม โอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกในสถานการณ์ชีวิตของคนใน ชุมชนต่อ (Destin, M. et al., 2019)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า เหตุปัจจัย มุมมอง และแนวทางการแก้ปัญหาการออก กลางคันของนักเรียน ที่ได้รับผลกระทบจากสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว นั้น มีความเกี่ยวข้องครอบคลุมปัญหาทั้งฐานะทางเศรษฐกิจ พื้นฐานความรู้หรือการศึกษา และ ความรักความอบอุ่นของคนในครอบครัว โดยต้องดำเนินการแก้ปัญหาไปพร้อมกันทุกปัญหาที่มี ความเกี่ยวข้องกัน ด้วยเหตุปัจจัยต่าง ๆ ล้วนมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงและส่งผลกระทบซึ่งกัน และกัน ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรปรับ รูปแบบหรือลักษณะการเก็บรวบรวมข้อมูลตามสถานการณ์หรือบริบทของแต่ละพื้นที่ เพื่อให้ สามารถเข้าถึงเหตุปัจจัยของปัญหาดังกล่าวที่มีความแตกต่างกรณีวิจัยในครั้งนี้ 2) ควรหยิบยก แนวทางที่มีความหลากหลายโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและความเป็นสังคมพหุ วัฒนธรรม 3) ควรขยายขอบเขตพื้นที่ของการศึกษาวิจัยให้กว้างขึ้น เพื่อให้สามารถค้นพบเหตุ ปัจจัย มุมมอง และแนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันที่ครอบคลุมพื้นที่ที่มีลักษณะเดียว ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิผลมากขึ้น และ 4) ควรมีการนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ยังหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหา และพัฒนา ทั้งนี้หากได้นำการวิจัยนี้มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ปัญหา ย่อมนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตของพลเมืองที่สอดคล้องกับเป้าหมายและความต้องการต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). รายงานการศึกษาไทย พ.ศ. 2561 (Education in Thailand 2018). กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- กาญจนา เกรียงซี่. (2559). การศึกษากับการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารสมาคมนักวิจัย, 21(2), 13–18.
- จุฑามาศ เพ็ชรดำ. (2559). แนวทางการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 13. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นุรชีดา เพอแผละ. (2562). การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงและวางรูปแบบการป้องกันความเสี่ยงในการออก กลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามภายในเขตพัฒนาเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ของจังหวัดสงขลา. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยทักษิณ, 19(2), 90–103.
- ประหยัด พิมพา. (2561). การศึกษาไทยในปัจจุบัน. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 7(1), 242–249.
- ยุพรัตน์ สอนองคุณ. (2556). ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการออกกลางคันของนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- แวมาริเย มามะ. (2558). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการออกกลางคันเนื่องจากฐานะยากจนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนรัฐบาลจังหวัดปัตตานี ประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาคณิตศาสตร์และวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ในระดับภาคของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). จำนวนนักเรียนที่ออกกลางคัน. เรียกใช้เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2563 จาก http://164.115.40.50/statv5/list.php?id_branch=3/
- สิทธิพร เกษจ้อย และคณะ. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปลายโรงเรียนขามแก่นนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง ศึกษาธิการ. วารสารมหาวิทยาลัยวิชาการ, 4(2), 92–101.

- Adrienne I. (2006). High school dropout determinants: The effect of poverty and learning disabilities. *The Park Place Economist*, 14(1), 72–79.
- Blondal, K. S. & Adalbjarnardottir, S. (2009). Parenting practices and school dropout: A longitudinal study. *Adolescence*, 44(176):729-49.
- Cookson Jr, P. W. (2020). Measuring Student Socioeconomic Status: Toward a Comprehensive Approach. In *School Finance Series* Palo Alto, California . Learning Policy Institute.
- Destin, M. et al. (2019). Do student mindsets differ by socioeconomic status and explain disparities in academic achievement in the United States? *AERA open*, 5(3), 233–285.
- Huang, H. (2015). Can students themselves narrow the socioeconomic–status–based achievement gap through their own persistence and learning time? *Education policy analysis archives*, 23(1), 108.
- Phannith P. (2019). Causes and Solutions on School Dropouts: A Case Study in Lower Secondary Schools of Kampong Speu Province, Cambodia. Pattani: Prince of Songkla University.
- Rendón, M. G. (2014). Drop out and “disconnected” young adults: Examining the impact of neighborhood and school contexts. *The Urban Review*, 46(2), 169–196.

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วย
ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี*
THE COMMUNITY BASED TOURISM MANAGEMENT
OF BANSUANKLUAI, BANSONG SUB, WIENGSA,
SURATTHANI PROVINCE

ประไพ กรายแก้ว

Prapai Khaykhaw

เสน่ห์ บุญกำเนิด

Sanai Bunkumnerd

ภมรรัตน์ สุธรรม

Pamornrat Sutaim

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Suratthani Rajabhat University, Thailand

Email: 62052533001@sru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพบริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และ 2) ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก และสนทนากลุ่ม เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงและมีบทบาทจัดการท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลหลัก แบ่งเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) คณะกรรมการชุมชน 2) ประชาชน 3) หน่วยงานภาครัฐ และ 4) ผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 16 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและสรุปภาพรวม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพบริบทการจัดการ ได้แก่ 1.1) พื้นที่ใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุดและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 1.2) ฐานทรัพยากร ใช้กระบวนการสิทธิชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 1.3) การจัดการ นำกฎ ระเบียบ และข้อบังคับการใช้ฐานทรัพยากรร่วมกันในชุมชน 1.4) กระบวนการและกิจกรรม บุคลากรเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ท้องถิ่น สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้ชุมชนเข้มแข็ง และ 1.5) องค์การชุมชน การกระจายบทบาทการทำงานในรูปแบบคณะกรรมการชุมชน และ 2) การจัดการอย่างยั่งยืน

* Received 9 June 2021; Revised 27 July 2021; Accepted 13 August 2021

ได้แก่ 2.1) ศักยภาพการท่องเที่ยว รองรับนักท่องเที่ยวและการจัดการมุ่งเน้นการรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมมากกว่ามุ่งผลประโยชน์เศรษฐกิจ 2.2) กระบวนการความคิดแบบยั่งยืน รูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยว แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรม 2.3) เครือข่าย การมีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุน และ พี่เลี้ยง จัดการท่องเที่ยวใช้กลไกการสื่อสาร แลกเปลี่ยน และประสบการณ์ และ 2.4) ผู้นำชุมชน เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ตามบรรลุถึงสิ่งที่ปรารถนา

คำสำคัญ: การจัดการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ชุมชนบ้านสวนกล้วย

Abstract

The objectives of the research article were: 1) study the context of tourism management condition of Bansuankluai, Bansong sub, Wiengsa, Suratthani Province, and 2) study tourism management of Bansuankluai community, Bansong sub district, Wiengsa district, Surat Thani province. This study was qualitative research, information from the document, in depth interview and focus group discussion, to select a specific sample. Person who is directly involved and plays a role in the management of community tourism. Key informants such as 4 groups: 1) community committees, 2) people, 3) government agencies, and 4) entrepreneurs and stakeholders. for all 16 persons by using data analysis and overview summary. The finding indicates that 1. Management context such as 1.1) Area, use resources for maximum benefit and develop into a natural tourist attraction with unique local characteristics, 1.2) Resource base Use the community rights process to participate in the management, maintenance and sustainable use, 1.3) Management, applying rules, regulations and rules for sharing the resource base in the community, 1.4) Process and Activities Integration as a tourist attraction that reflects the identity and identity of local resources. to build a strong foundation for the community, and 1.5) Community organization There is a distribution of work roles, dividing work to do in the form of community committees. And 2. Sustainable management: 2.1) tourism potential Support tourists and management focuses on preserving resources and the environment rather than focusing on economic benefits, 2.2) Sustainable thought process Ecotourism forms and activities are bridges between communities and tourists, exchanging knowledge of lifestyles and cultures, 2.3) network, participation, promotion, support, and mentoring of

tourism management using mechanisms for communication, exchange and experience, and 2.4) community leaders are leaders of change. Inspire followers to achieve what they desire.

Keyword: Tourism Management, Community Based Tourism, Bansuankluai

บทนำ

จากการบริหารของรัฐบาลที่มีแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแบบคู่ขนาน คือ การพัฒนาเศรษฐกิจ มหภาคและเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และแผนบริหารราชการแผ่นดิน ในเรื่อง สร้างความสามารถในการแข่งขันที่มุ่งเน้นการพัฒนาและบริการให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีรายได้เพิ่มขึ้น รวมถึงด้านการลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และ สร้างโอกาสเข้าถึงบริการของรัฐ ซึ่งเน้นการสร้างโอกาสอาชีพ และการมีรายได้ที่มั่นคง โดยการ กระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็ง ด้วยการใช้ความหลากหลายทางวิถีวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างมูลค่าและคุณค่าผ่านการท่องเที่ยวโดยชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561) และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลด้านการท่องเที่ยว ของคณะรัฐมนตรี ใน 4 เรื่อง ได้แก่ 1) การท่องเที่ยวช่วยลดความเหลื่อมล้ำ สร้างโอกาสและความเสมอภาคของประเทศ 2) การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนใส่ใจสิ่งแวดล้อม 3) การท่องเที่ยวเป็น บ้านที่ดี มีน้ำใจ และแสดงเอกลักษณ์ความเป็นไทย (THAINESS) ให้ทุกคนประทับใจ ทำให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวซ้ำครั้งต่อไป และ 4) การท่องเที่ยวให้ความสำคัญต่อความสะอาด สะดวกปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง (สำนักงานเลขาธิการของ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ, 2561) จากนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาลชุดปัจจุบัน รัฐบาลไทยได้มุ่ง ส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของประเทศให้มากที่สุด และสนับสนุนการพัฒนาตลาด การท่องเที่ยวให้มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ประเทศไทยได้ประกาศคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ เรื่อง แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559 เป็นนโยบายแห่งชาติฉบับแรก มีการ กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีขีดความสามารถในการ แข่งขันด้านการท่องเที่ยวในระดับโลก สามารถสร้างรายได้ และกระจายรายได้ โดยคำนึงถึง ความเป็นธรรม สมดุล และยั่งยืน” (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ทั้งนี้เพื่อสนับสนุน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและทำธุรกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มากขึ้น

การท่องเที่ยว เป็น “เครื่องมือสำคัญ” ที่นำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนา เนื่องจากเมื่อพิจารณาในบริบทต่าง ๆ ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวล้วนเป็น

ประโยชน์ที่จะนำมาสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศที่ไม่ลงทุนสูง ประเทศไทยก็เช่นกันที่น่ากลยุทธิ์ในการสร้างรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจทางการท่องเที่ยว โดยสร้างการรับรู้ถึงอัตลักษณ์ของชาวไทยแก่นานาประเทศว่าเป็น “THE LAND OF SMILE” หรือ “สยามเมืองยิ้ม” ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยงานภาครัฐนำโดยรัฐบาล ต่างให้ความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวว่าเป็น “ยุทธศาสตร์หลัก” ในการพัฒนาประเทศ เห็นได้จากการที่ประเทศไทยได้รับรายได้จากการเดินทางท่องเที่ยวของทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเป็นจำนวนมหาศาลในแต่ละปีและมีแนวโน้มที่เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประเทศไทยมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สวยงาม และหลากหลายแตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค มีการบริการที่มีคุณภาพและน่าประทับใจโดยในปี 2561 รัฐบาลโดยการนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา กำหนดให้เป็น “ปีท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋อย่างยั่งยืน : THAILAND TOURISM YEAR 2018” มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยนำอัตลักษณ์ของชุมชนอันเป็นต้นทุน และเป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าที่สามารถยกระดับเศรษฐกิจและพัฒนาชุมชนได้อีกด้วย เป็นที่ทราบกันดีว่าตลอด 2-3 ปีที่ผ่านมา “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (COMMUNITY BASED TOURISM : CBT) เป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เพราะเป็นการท่องเที่ยวแบบสร้างการมีส่วนร่วมให้แก่ชุมชน สนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างรายได้แก่เศรษฐกิจชุมชนโดยชุมชน (สินธุ์ สโรบล, 2547) ซึ่งลักษณะที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชน เพื่อชุมชน ซึ่งเกิดจากความพยายามของชุมชนเองที่สร้างอัตลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวให้กับพื้นที่ทางสังคมของชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการเรียนรู้ร่วมกันกับคนในชุมชนและผู้มาเยือน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมในการกำกับดูแลและรักษาทรัพยากร ต่าง ๆ ของชุมชนที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืน (ประมาณ เทพสงเคราะห์, 2553) การส่งเสริมให้ชุมชนจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรและชุมชนท่องเที่ยวด้วยกันตามศักยภาพของชุมชน โดยมุ่งหวังที่จะให้การท่องเที่ยวเข้าไปมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจลดความเหลื่อมล้ำของชุมชน และมีการบริหารจัดการโดยชุมชนเป็นสำคัญ (สินธุ์ สโรบล, 2547)

จากการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง เนื่องจากมีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย สามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มต่าง ๆ ได้อย่างค่อนข้างครบถ้วน เช่น แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม ประกอบกับมีประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมได้ โดยมีเป้าหมายในการพัฒนา คือ มุ่งเน้นให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวผ่านกลไก การท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเพิ่มรายได้แก่ชุมชน และสร้างโอกาสต่อภาคธุรกิจในการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวไปยังผู้ประกอบการกลุ่มต่าง ๆ อย่างทั่วถึง (สุทธิชาติ รัชชะ, 2561) ดังเช่น ชุมชนบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอยะวียง สระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื่องด้วยสภาพบริบทของบ้านสวนกล้วยมีสภาพพื้นที่ที่มีศักยภาพ

ทางด้านทรัพยากรชุมชนเป็นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แหล่งวัฒนธรรม และแหล่งประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ นอกจากนี้ มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีปราชญ์ชุมชนหลากหลายองค์ความรู้ มีประเพณี วัฒนธรรม อันดงาม ดั้งเดิมที่ยังคงรักษาไว้ เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มีแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา จากการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบต่อมีการใช้ทรัพยากรสิ้นเปลือง และเกิดมลภาวะเป็นพิษต่อสิ่งแวดล้อมตลอดจนระบบจัดการ

ภายในชุมชน เช่น การกระจายงานของคณะกรรมการชุมชน กิจกรรมที่สร้างรายได้คุณค่าทรัพยากร และผลิตภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยว เพื่อบูรณาการการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และส่งเสริมรากฐานด้านเศรษฐกิจของชุมชนบ้านสวนกล้วยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Methodology) การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นตัวแทนของบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงและบทบาทหน้าที่ด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสวนกล้วยในรูปแบบต่าง ๆ จำนวนทั้งหมด 16 คน แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 4 คน ได้แก่ 1) คณะกรรมการทำงานชุมชนบ้านสวนกล้วย ประกอบด้วย ประธาน เลขานุการ เกรียนุญิก และกรรมการ 2) ประชาชนในพื้นที่ชุมชนบ้านสวนกล้วยที่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงและมีบทบาทในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสวนกล้วย ประกอบด้วย สำนักงานท่องเที่ยวจังหวัด เทศบาลตำบลบ้านส้อง ผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่าย และ 4) ผู้ประกอบการท่องเที่ยวและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการด้านการบริการ ด้านการท่องเที่ยว กลุ่ม/องค์กรอาชีพต่าง ๆ และผู้จำหน่ายสินค้า โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการ

ท่องเที่ยวชุมชนบ้านสวนกล้วยที่ช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุน มีความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และมีประสบการณ์ทำงานร่วมกับชุมชนบ้านสวนกล้วย ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.2 ด้านเนื้อหา ได้แก่ ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยว บริบทชุมชนบ้านสวนกล้วย และปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยว

2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ โดยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้านภาษา และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหา แล้วนำไปหาค่าความเที่ยงตรงโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.50 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูลเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ปรับปรุงแก้ไข และจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ 1) ข้อมูลพื้นฐาน 2) สภาพบริบทการจัดการท่องเที่ยว 3) ปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยว และ 4) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ แบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพบริบทการจัดการท่องเที่ยว ระยะที่ 3 ศึกษาปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยว และระยะที่ 4 ศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน ใช้การสนทนากลุ่ม

4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ข้อมูลเชิงเนื้อหา และเทคนิคการวิเคราะห์ถอดรหัสด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่และสรุปประเด็น โดยการตรวจสอบสามเส้า เป็นการเปรียบจากมุมมองหลาย ๆ ด้านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องข้อมูลผลการวิเคราะห์ และผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การศึกษาสภาพบริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสวนกล้วย มี 5 ด้าน ได้แก่

1. ด้านพื้นที่ พื้นที่มีแหล่งทรัพยากรที่หลากหลาย โดยเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น แหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ รวมถึงฐานทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และมีวิถีการผลิตที่พึ่งพาและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ชุมชนบ้านสวนกล้วยมีการท่องเที่ยว หลากหลายรูปแบบที่ได้รับความนิยม เช่น การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ การท่องเที่ยวเชิง ประวัติศาสตร์วัฒนธรรมและวิถีชีวิต การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ประวัติศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานของชุมชนคือ อดีตเป็นฐานของขบวนการ “คอมมิวนิสต์” ที่เคยใช้หุบเขาแห่งนี้ เป็นฐานที่มั่นทางการทหารเมื่อครั้งอดีต

“ความเปลี่ยนแปลงแห่งยุคสมัย” ที่ดำรงอยู่ร่วมกับ “สังคมวิถีกรรมแบบชาวสวน” ที่ต่างพึ่งพาอาศัยกัน อย่างผสมกลมกลืน

1.2 ความสะดวกในการเข้าถึงชุมชนและสิ่งอำนวยความสะดวกคือ ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น น้ำประปา ไฟฟ้า สัญญาณโทรศัพท์ WIFI รวมถึงแหล่งการบริการความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม โฮมสเตย์ ร้านอาหาร บริการนำเที่ยว และสินค้าที่ระลึก

1.3 รูปแบบการท่องเที่ยวและกิจกรรมคือ การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน จุดเด่น คือ ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และเชิงอนุรักษ์ ประกอบกับความสวยงามของวิวทิวทัศน์ที่มีเอกลักษณ์ และวิถีชีวิตที่มีเสน่ห์จึงเป็นจุดที่ดึงดูด

1.4 การรักษาสภาพและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวคือ ชุมชนเห็นถึงความสำคัญของการจัดการท่องเที่ยวที่มีอยู่ นำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม ไม่สูญหาย และ มีการจัดการและทรัพยากรอย่างระมัดระวัง โดยคำนึงถึงอนุชนคนรุ่นต่อไป

1.5 การใช้ประโยชน์พื้นที่คือ ใช้ทรัพยากรที่มีให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเกื้อกูลกัน

2. ด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติ มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสู่การเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในชุมชน ใช้เสน่ห์จากวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านและความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ ทั้งนี้จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน จึงจำเป็นต้องสร้างกฎ ระเบียบ และข้อบังคับในการใช้ฐานทรัพยากรร่วมกันในชุมชน เพื่อรักษาความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติ มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือ ป่าไม้ พันธุ์พืช สัตว์ป่า แหล่งน้ำ แหล่งประวัติศาสตร์ โดยการสร้างแรงจูงใจและปลูกจิตสำนึกของประชาชนในพื้นที่ให้ตระหนักถึงคุณค่า ความสำคัญของพื้นที่

2.2 ความเปลี่ยนแปลงและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติคือ การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้สนองความต้องการในการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านปริมาณและคุณภาพ เกินความจำเป็นทำให้ระบบนิเวศเสียสมดุล และไม่สามารถเอื้อประโยชน์ได้เช่นเดิม

2.3 บทบาทชุมชนบนฐานทรัพยากรธรรมชาติคือ การนำสิทธิชุมชนมาใช้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ภายในพื้นที่ชุมชนโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

2.4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์คือ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสู่การเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในชุมชน ใช้เสน่ห์จากวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านและความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ เกิดการปรับปรุงเชิงระบบเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี

2.5 กฎ ระเบียบ และข้อบังคับในการใช้ฐานทรัพยากรร่วมกันในชุมชนคือ การกำหนดกฎ กติการ่วมกันในชุมชนเพื่อเป็นแนวปฏิบัติในการจัดการท่องเที่ยว และแนวปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยว

3. ด้านการจัดการ การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว ชุมชนควรคำนึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยสามารถพิจารณาจาก สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ เช่น ที่พัก ที่จอดรถ รถสาธารณะ กิจกรรมที่รองรับนักท่องเที่ยว มีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยวคือ ศักยภาพด้านการเข้าถึงชุมชนการจัดการด้านการบริการและสาธารณูปโภคแก่นักท่องเที่ยว ส่งผลต่อการสร้างความมั่นใจในการบริการท่องเที่ยวที่ดี

3.2 การจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวคือ การออกแบบกิจกรรมควรตั้งอยู่บนพื้นฐานความสนใจเฉพาะด้านของนักท่องเที่ยวที่มีต่อธรรมชาติ วิถีชีวิตท้องถิ่นและการอนุรักษ์ เพื่อรักษาคุณค่าความสำคัญในความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ให้ได้

3.3 การจัดการด้านการให้ความรู้และการสร้างจิตสำนึกนักท่องเที่ยวคือ การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยไม่สร้างผลกระทบด้านลบต่อสภาพแวดล้อม

3.4 การจัดการด้านการมีส่วนร่วมคือ สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวด้วยการมีส่วนร่วมแบบร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ภายในชุมชน

3.5 การจัดการด้านรายได้จากการท่องเที่ยวคือ มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว เพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างครอบคลุมทุกด้านและการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม

4. ด้านกระบวนการและกิจกรรม กระบวนการในการจัดการชุมชนมีคณะทำงานด้านการบริหารจัดการทรัพยากร รูปแบบของกิจกรรมเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยปรับให้เหมาะสมกับรูปแบบการท่องเที่ยว และสภาพภูมิทัศน์ในพื้นที่ไม่ให้ถูกทำลายโดยนักท่องเที่ยว มีรายละเอียด ดังนี้

4.1 การบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนคือ กระบวนการด้านสังคมมีความสำคัญต่อการดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีความสัมพันธ์แบบเครือข่าย มีผู้นำและผู้ตามที่ดี ในการทำงานร่วมกันคิด และร่วมกันทำ ร่วมศึกษาปัญหา ตลอดจนหาทางออกของปัญหาร่วมกัน

4.2 การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ สร้างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรม โดยมุ่งพัฒนาเอกลักษณ์ วัฒนธรรมชุมชนให้เป็นจุดเด่น รูปแบบของกิจกรรมเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

4.3 การตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวคือ ยกกระตือรือร้นความสามารถและกลไกทางการตลาด เนื่องจากการตลาดเป็นเครื่องมือในการติดต่อประชาสัมพันธ์เป็นสื่อกลาง

5. ด้านองค์กรชุมชน กรรมการไม่ได้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ มีส่วนน้อยที่เสียสละเวลาทำงานเพื่อส่วนรวม ทำให้เกิดปัญหาตามมาส่งผลให้ทำงานไม่ทัน ตามแผนที่ประชุมไว้ จึงต้องมีการพูดคุยกำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชนในการมีส่วนร่วมที่ร่วมกัน มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 ผู้นำชุมชนคือ ผู้นำมีการกระจายบทบาทการทำงานแบ่งงานกันทำในรูปแบบคณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทำหน้าที่ขับเคลื่อนกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

5.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนคือ มีการระดมเงินทุนจากสมาชิก และมีการบริหารงานภายใต้คณะกรรมการบริหารของกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงการจัดสรรเงินรายได้จากการท่องเที่ยวเพื่อสาธารณะประโยชน์ของชุมชน

5.3 การสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายคือ มีการประชุมร่วมกับเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ ในจังหวัด เพื่อร่วมหาแนวทางและแผนการดำเนินงานที่จะลดการแข่งขันระหว่างชุมชนและเน้นสร้างการเติบโตร่วมกันอย่างยั่งยืน ภายใต้ความถนัดและจุดเด่นของแต่ละชุมชน

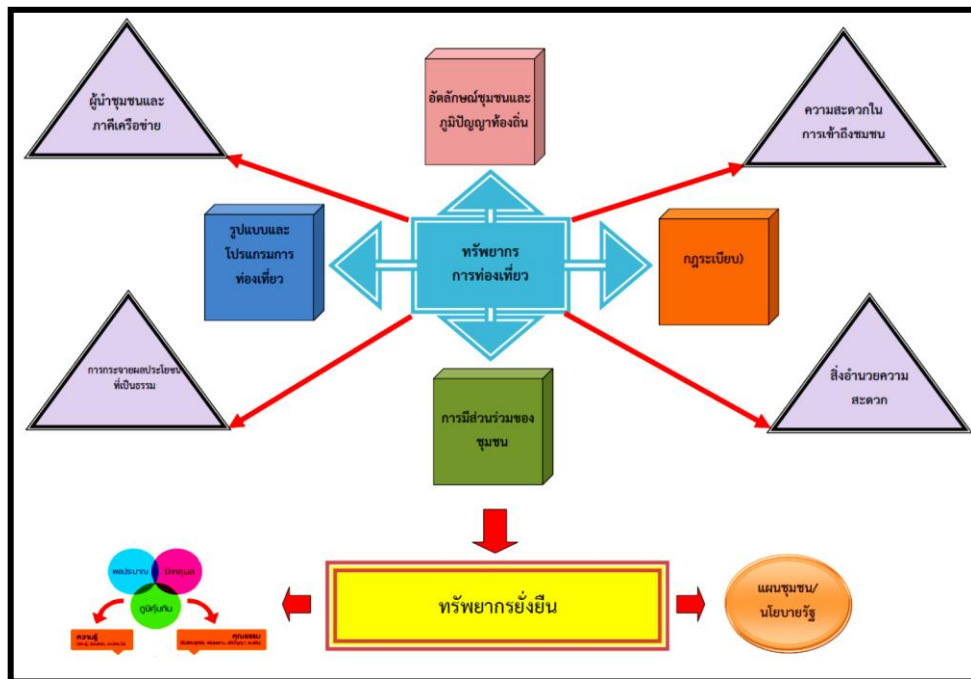
5.4 ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนคือ เป็นการสร้างและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เป็นการจัดให้มีการศึกษาที่เกื้อหนุนให้บุคคลในชุมชนสามารถเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่ว่า “องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้น ยังต้องพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน การสนับสนุนของภาคีเครือข่าย และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว” (ผู้นำชุมชน, 2564)

“ควรมีการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวชุมชนอย่างเป็นธรรมและสร้างโอกาสมีรายได้เสริม รวมทั้งพัฒนาการตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นกับชุมชนอย่างยั่งยืน” (คณะกรรมการทำงานด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสวนกล้วย, 2564)

และ“การให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นเครื่องมือในการปรับเปลี่ยนวิถีการยังชีพของคนท้องถิ่น ซึ่งมีผลกระทบเสียหายต่อธรรมชาติ อาจส่งผลต่อพืชและสัตว์บางชนิด อาจสูญพันธุ์ได้ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงช่วยให้เกิดทางเลือกในการทำมาหากินที่ไม่ก่อผลกระทบ ขณะเดียวกันก็ยังสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เหมือนเดิมหรือดีกว่าเดิม” (ภาคี

เครือข่าย, 2564) และได้ สรุปปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสวนกล้วย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสวนกล้วย

จากภาพที่ 1 สรุปได้ว่าเพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว “ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบ และร่วมรับผลประโยชน์” ทำให้เกิดทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่จะเกิดประโยชน์กับชุมชนท้องถิ่นสูงสุด เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ และสร้างความประทับใจให้นักท่องเที่ยวได้กลับมาเยือนที่บ้านสวนกล้วยอีกครั้ง

การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอยางสีสุราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทางการและรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง โดยให้ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ชุมชน บริบทวิถีวัฒนธรรมประเพณี และการดำเนินชีวิต มี 4 ด้าน ได้แก่

1. **ด้านศักยภาพการท่องเที่ยว** ทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีการให้บริการนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับของนักท่องเที่ยว มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยมีบุคคลท้องถิ่น การนำเสนอเสน่ห์ของชุมชน การจัดการมุ่งเน้นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มากกว่าการ

มุ่งผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ และสิ่งสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวยั่งยืนได้คือ ความเป็นตัวตนของตนเอง ได้แก่ อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา ทรัพยากร ศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณี ตลอดจนถึงคงเส้นคงวามมีมิตรไมตรี และควรมีแนวทางการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว 5 มิติการพัฒนา ประกอบด้วย 1) พัฒนาบุคลากร พัฒนาบริหาร และจัดทำแผนธุรกิจชุมชน 2) ส่งเสริมการตลาด ประชาสัมพันธ์เปิดตัวชุมชนและจัดแสดงกิจกรรมจำหน่ายสินค้าชุมชน 3) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน พัฒนา ส่งเสริม ทรัพยากร ประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน 4) พัฒนาสินค้าและบริการ พัฒนาสินค้า/ออกแบบตราสัญลักษณ์/สโลแกนชุมชน และ 5) เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวชุมชน ออกแบบเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวหมู่บ้านเป้าหมาย และแหล่งท่องเที่ยวเมืองรองและเมืองหลัก จากการสนทนากลุ่มสรุปได้ว่า

“ด้านศักยภาพด้านการท่องเที่ยวต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ รูปแบบการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และการให้บริการนักท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในชุมชน ในภาพของการท่องเที่ยวทุกคนต้องมองเห็นเป็นภาพเดียวกัน ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ชุมชน บริบทวิถีวัฒนธรรมประเพณี และการดำเนินชีวิต และต้องพัฒนาด้านภาษา ด้านการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการทำงานด้านการท่องเที่ยว เช่น การประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อออนไลน์ เว็บไซต์แนะนำของหมู่บ้าน ผลิตภัณฑ์ชุมชน แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนาตนเองให้ทันต่อเปลี่ยนแปลง” (สนทนากลุ่ม, 2564)

2. ด้านกระบวนการคิดแบบยั่งยืน กระบวนการคิดแบบยั่งยืน เป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กลุ่มการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสวนกล้วยมีแนวทางการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชนโดยแท้ การนำรูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม สร้างความภาคภูมิใจของคนในท้องถิ่น โดยไม่ได้ให้ความสำคัญกับรายได้ หรือผลตอบแทนเป็นสำคัญ เพื่อป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับสิ่งแวดล้อมหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น ผลประโยชน์ต่าง ๆ ที่ได้รับจะกลับเข้าสู่ ชุมชนโดยตรงเพื่อพัฒนา ดูแลชุมชน และคืนกลับให้ชุมชน โดยผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคม และ 3) ด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม จากการสนทนากลุ่มสรุปได้ว่า

“ด้านกระบวนการคิดแบบยั่งยืน การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุก ๆ ด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมด้วยการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อสามารถในการพึ่งตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างเท่าเทียมกัน และควรจัดทำแผนการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชน เพื่อค้นหาทิศทางการทำงานให้

ชัดเจน และการวางกรอบ ตั้งกฎ ระเบียบ โครงการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกันการทำงานของชุมชน เพราะแผนการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนจะเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนที่จะใช้พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืน” (สนทนากลุ่ม, 2564)

3. ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว การดำเนินการในการสร้างทุนทรัพยากรบุคคลโดยการสร้างเครือข่าย ในการเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุน และพิทักษ์ ในการวางแผนด้านการจัดการท่องเที่ยว ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน อาสาสมัครชุมชน องค์กรชุมชน เทศบาลตำบล บ้านส้อง และเครือข่ายองค์กรชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย โดยใช้กลไกของการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล และประสบการณ์ เพื่อให้มีพลังต่อรองกับอำนาจต่าง ๆ ได้ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน จากการสนทนากลุ่มสรุปได้ว่า

“ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว การใช้กระบวนการเครือข่ายเข้ามาในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยมีการทำงานที่เชื่อมโยงกัน แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ร่วมกัน และเอื้อผลประโยชน์ต่อกันทั้งในทางตรงและทางอ้อม เพื่อวัตถุประสงค์ด้านการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวร่วมกัน มีการระดมความคิดเห็นร่วมกันในเรื่องศักยภาพของคนในชุมชน ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพของทรัพยากรในชุมชน เพื่อจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน เห็นได้ว่า การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเป็นกลไกที่สำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน โดยกระบวนการเครือข่ายสร้างความเชื่อมโยงระหว่างชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนครอบคลุมทุกด้านทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม” (สนทนากลุ่ม, 2564)

4. ด้านผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนมีการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่เข้มแข็ง สามารถสร้างความเข้าใจให้กับลูกบ้าน สมาชิกและคนในชุมชน และมีขีดความสามารถในการประสานขอความสนับสนุนจากหน่วยต่าง ๆ ภายนอกได้ ผู้นำชุมชนเป็นหลักสำคัญที่สร้างแนวคิดให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน และมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างแรงบันดาลใจ โดยผ่านการทำงานร่วมกันที่ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนจนนำไปสู่ความยั่งยืน จากการสนทนากลุ่มสรุปได้ว่า

“ด้านผู้นำชุมชน ผู้นำชุมชนต้องมีความสามัคคี มีวิสัยทัศน์ที่ดี มีจุดยืนของตนเอง และต้องกระตุ้นให้คนในชุมชนออกมามีส่วนร่วมในการทำงานในชุมชน โดยผู้นำต้องมีศาสตร์และศิลป์ในการพูด กับคนในชุมชน และสิ่งที่สำคัญที่สุดทุกคนในชุมชนต้องมองประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก” (สนทนากลุ่ม, 2564)

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพบริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สภาพบริบทของชุมชนบ้านสวนกล้วยเป็นหมู่บ้านที่มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน มีปราชญ์ชุมชนหลากหลายองค์ความรู้ มีประเพณี วัฒนธรรม อันดีงาม ดั้งเดิมที่ยังคงรักษาไว้ เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ มีแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา อุทยานแห่งชาติไทรร่มเย็น ทรัพยากรธรรมชาติ น้ำตก ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านฐานทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการจัดการ ด้านกระบวนการและกิจกรรม และด้านองค์กรชุมชน โดยรวมด้านพื้นที่มีความเหมาะสมที่จะสนับสนุนเป็นแหล่งท่องเที่ยวของตำบลบ้านส้อง ประกอบกับมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้ให้บริการกับนักท่องเที่ยวในบางพื้นที่อย่างครบครัน มีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติสู่การเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในชุมชน ใช้เสน่ห์จากวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้านและความคิดสร้างสรรค์แปลงเป็นรายได้ เกิดการปรับปรุงเชิงระบบเพื่อการเป็นเจ้าบ้านที่ดี และเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ทั้งนี้จากการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน จึงจำเป็นต้องสร้างกฎ ระเบียบ และข้อบังคับในการใช้ฐานทรัพยากรร่วมกันในชุมชน เพื่อรักษาความสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รวมถึงการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ เช่น ที่พัก ที่จอดรถ รถสาธารณะ กิจกรรมที่รองรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงถึงศักยภาพของคนในชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว รูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเน้นอัตลักษณ์ของชุมชน เป็นการสร้างโอกาสให้ชุมชนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพิ่มรายได้ รวมทั้งทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสการใช้ชีวิตและทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันกับชาวบ้าน ดังที่ วรรณวิมล ภู่นาค ได้ศึกษาเรื่องศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา กล่าวว่า ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้านสิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการเมือง ไม่สามารถดำเนินการจัดการอย่างเป็นระบบและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบอย่างชัดเจนได้ ด้านเศรษฐกิจชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และด้านสังคมและวัฒนธรรม มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวเพื่อตระหนักและเห็นคุณค่าและความสำคัญของวิถีชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น (วรรณวิมล ภู่นาค, 2558) นอกจากนี้การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ พบว่า ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการได้รับประโยชน์ พบว่า ชุมชนมีการรวมตัวเพื่อประกอบธุรกิจร่วมกัน และส่วนใหญ่ชุมชนจะมีรายได้เสริมจากการท่องเที่ยวผลกระทบเชิงบวกด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน ผลกระทบเชิงบวกด้านสังคม ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น มีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น ผลกระทบเชิงบวกด้านเศรษฐกิจ พบว่า ชุมชนมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายและ

เศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น ผลกระทบเชิงลบด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง และผลกระทบเชิงลบด้านสังคม พบว่า เกิดการอพยพถิ่นของชุมชน และเกิดปัญหาการขัดผลประโยชน์ของคนในชุมชน

การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ชุมชน บริบทวิถีวัฒนธรรมประเพณี ประกอบด้วย 1) ด้านศักยภาพด้านการท่องเที่ยว มีการให้บริการนักท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงศักยภาพในการรองรับของนักท่องเที่ยว มีการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวโดยมีคหบดีท้องถิ่น การนำเสนอเสน่ห์ของชุมชน การจัดการมุ่งเน้นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) ด้านกระบวนการคิดแบบยั่งยืน มีแนวคิดการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน โดยแท้ การนำรูปแบบและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับนักท่องเที่ยวในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตเข้าใจความต่างทางวัฒนธรรม 3) ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว การสร้างทุนทรัพยากรบุคคลโดยการสร้างเครือข่าย ในการเข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริม สนับสนุน และพี่เลี้ยง โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องทำงานร่วมกันในรูปแบบเครือข่าย โดยใช้กลไกของการสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล และประสบการณ์ เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน และ 4) ด้านผู้นำชุมชน มีการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่เข้มแข็งสามารถสร้างความเข้าใจให้กับลูกบ้าน สมาชิกและคนในชุมชน และมีขีดความสามารถประสานขอความสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกได้ และมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสร้างแรงบันดาลใจให้บรรลุถึงสิ่งที่ตนเองปรารถนาได้ ดังเช่นรัชฎาภรณ์ ทองแป้น ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบ จังหวัดลำปาง ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการชุมชนท่องเที่ยวต้นแบบ จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย (1) ชุมชนมีอัตลักษณ์ (2) มีกฎระเบียบ (3) การมีส่วนร่วมของชุมชน (4) ชุมชนมีขนาดเล็ก บริหารจัดการง่าย (5) ชุมชนมีความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว (6) มีการกระจายผลประโยชน์ในชุมชนอย่างเป็นธรรม (7) การเข้าถึงชุมชนอย่างสะดวกสบาย (8) ชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายและอุดมสมบูรณ์ (9) ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็ง (10) มีภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม (11) ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้ (12) ชุมชนมีการกำหนดรูปแบบกิจกรรมและโปรแกรมการท่องเที่ยวให้เลือกตามความสนใจ และ (13) ชุมชนมีสิ่งอำนวยความสะดวกไว้รองรับอย่างเพียงพอ จากการศึกษา รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบ ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและชุมชน ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานต่าง ๆ ด้านศักยภาพการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านการมีส่วนร่วมกันอนุรักษ์อัตลักษณ์ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น และด้านการประเมินผลการดำเนินงานอาศัยการมีส่วนร่วมทุกฝ่าย (รัชฎาภรณ์ ทองแป้น, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาสภาพบริบทการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นหมู่บ้านที่มีการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ มีประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม มีแหล่งเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา มีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ และมีการจัดตั้งคณะกรรมการของชุมชนเพื่อนำไปสู่การจัดทำด้านการท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ .1) ด้านพื้นที่ ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น 2) ด้านฐานทรัพยากร ใช้กระบวนการสิทธิชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 3) ด้านการจัดการ นำกฎ ระเบียบ และข้อบังคับการใช้ฐานทรัพยากรร่วมกันในชุมชน 4) ด้านกระบวนการและกิจกรรม บูรณาการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สะท้อนอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของทรัพยากรของท้องถิ่น สร้างเศรษฐกิจฐานรากให้ชุมชนเข้มแข็ง และ 5) ด้านองค์กรชุมชน มีการกระจายบทบาทการทำงานแบ่งงานกันทำในรูปแบบคณะกรรมการชุมชน การศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนเป็นผู้กำหนดกระบวนการทิศทาง และรูปแบบการท่องเที่ยวของตนเอง ชาวบ้านทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับประวัติศาสตร์ชุมชน บริบทวิถีวัฒนธรรมประเพณี และการดำเนินชีวิตของประชาชน ได้แก่ 1) ด้านศักยภาพการท่องเที่ยว 2) ด้านกระบวนการคิดแบบยั่งยืน 3) ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว และ 4) ด้านผู้นำชุมชน ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้คือ ควรมีการสร้างเครือข่ายกับจังหวัดใกล้เคียง ทั้งในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุน และช่วยเหลือกัน โดยสามารถสร้างเส้นทางการท่องเที่ยวร่วมกัน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายคือ รัฐควรสนับสนุนการนำเทคโนโลยีไปปรับใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมกับชุมชน เป็นโอกาสที่ประชาชนมีช่องทางการสื่อสารข้อมูลได้รวดเร็วขึ้นในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปคือ ควรมีการศึกษาการสื่อสารการตลาดที่ส่งผลต่อการรับรู้ของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนบ้านสวนกล้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2561). คู่มือการบริหารโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน กรมการพัฒนาชุมชน.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ. พ.ศ. 2555-2259. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ.

- คณะกรรมการทำงานด้านการท่องเที่ยวชุมชนบ้านสวนกล้วย. (19 มีนาคม 2564). เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประไพ กรายแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ประมาณ เทพสงเคราะห์. (2553). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว: วิถีชีวิต-บนเส้นทางงานวิจัยการท่องเที่ยวโดยชุมชน. สงขลา: ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ผู้นำชุมชน. (14 มีนาคม 2564). เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประไพ กรายแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- ภาคีเครือข่าย. (8 มีนาคม 2564). เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประไพ กรายแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- รัชฎาภรณ์ ทองแป้น. (2562). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวชุมชนต้นแบบ จังหวัดลำปาง. มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 7(2), 46-57.
- วรรณวิมล ภู่นาค. (2558). ศักยภาพชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน กรณีศึกษา: ตลาดน้ำอัมพวา. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 26(1), 63-74.
- สนทนากลุ่ม. (26 มีนาคม 2564). เรื่องการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนของบ้านสวนกล้วย ตำบลบ้านส้อง อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. (ประไพ กรายแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สินธุ์ สโรบล. (2547). การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. ประชาคมวิจัย, 10(57), 15-21.
- สุทธิชาติ รัชชะ. (2561). การท่องเที่ยวจังหวัดสุราษฎร์ธานี. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานประชาสัมพันธ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

เรือเหินือคีรีวง : ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน*

RUEA NUEA IN KHIRI WONG: FIRST CAUSE AND CURRENT CHANGES

เดโช แชน้ำแก้ว

Daycho Khaenamkhaew

เชษฐา มุหะหมัด

Chettha Muhamad

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand

E-mail: daycho_kha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เพื่อศึกษาปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของเรือเหินือคีรีวง ผลการศึกษาพบว่า เรือเหินือคีรีวงนั้นเป็นเรือโบราณในชุมชนคีรีวง ซึ่งใช้เป็นพาหนะในการเดินทางผ่านแม่น้ำลำคลองเพื่อทำการซื้อขายสินค้าในชุมชนคีรีวงหรือแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ระหว่างชุมชนคีรีวงกับชุมชนภายนอกคีรีวง เช่น มังคุด ทุเรียน เงาะ และหมาก จนกระทั่งน้ำท่วมในปี พ.ศ.2505 เป็นภัยธรรมชาติที่ทำให้น้ำท่วม ดินโคลนถล่มและแม่น้ำลำคลองเกิดความตื้นเขิน ซึ่งส่งผลให้การเดินทางสัญจรผ่านแม่น้ำลำคลองไม่ได้ คนในชุมชนคีรีวงจึงขายเรือเหินือให้กับคนนอกชุมชนทั้งหมด ประกอบกับมีการสร้างถนนเข้าสู่ชุมชนคีรีวง มีความทันสมัยขึ้นและสะดวกรวดเร็วขึ้น ทำให้ปริมาณการเดินทางและการขนส่งผ่านแม่น้ำลำคลองค่อย ๆ ลดลงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ เปลี่ยนจากเรือเหินือที่เป็นเรือโบราณในชุมชนคีรีวง หรือการเดินทางโดยเรือเหินือได้สิ้นสุดลง เหลือเพียงการถ่ายทอดพิธีกรรมเกี่ยวกับเรือเหินือในชุมชนคีรีวงในงานประจำปีของชุมชนคีรีวงในทุก ๆ ปี โดยนำเรือเหินือไปลอยในแม่น้ำลำคลองเพื่อขอพรจากแม่ย่านาง หลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้น คนในชุมชนคีรีวงร่วมรับประทานอาหาร และนำเรือเหินือมาเก็บรักษาไว้ในวัดคีรีวง อำเภอลานสกาจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้เพื่อให้พิธีกรรมเกี่ยวกับเรือเหินือกลายเป็นต้นแบบที่ทำให้เห็นถึงการดำรงอยู่ของวิถีแบบเรือเหินือของชุมชนคีรีวงในอดีต โดยกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบที่หลากหลาย เนื้อหาสอดคล้องกับปัจจุบัน ทำให้เห็นคุณค่าและการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน

คำสำคัญ: เรือเหินือคีรีวง, ปฐมเหตุ, การเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

* Received 1 June 2021; Revised 4 August 2021; Accepted 14 August 2021

Abstract

This article's objective to study first cause and current changes of Ruea Nuea in Khiri Wong. The research found that, Ruea Nuea in Khiri Wong is an old boat in the Khiriwong community that was used to sail across the canals to sell items in Khiriwong or exchange products such as mangosteen, durian, rambutan, and betel nut between Khiriwong community, and villages outside Khiriwong community. Until the flood of 1962, which was a natural calamity that resulted in flooding, mudslides, and shallow rivers and canals. This made it impossible to navigate over rivers and canals. As a result, the inhabitants of Khiriwong sold Ruea Nuea in Khiri Wong to all strangers. A road to the Khiriwong community was also constructed. The volume of traffic and transit across the canals is steadily decreasing as they become more contemporary and convenient. It made a shift, specifically, from the traditional Ruea Nuea in Khiri Wong or Ruea Nuea in Khiri Wong excursions stopped, leaving only the transfer of Ruea Nuea in Khiri Wong community during the annual Khiriwong community event. By taking Ruea Nuea in Khiri Wong into the canals to seek Mae Yanang's blessings following the rite, members of the Khiriwong community gather for a feast. They transported Ruea Nuea in Khiri Wong to Nakhon Si Thammarat Province's Wat Khiriwong Lan Saka District. This was to allow Ruea Nuea in Khiri Wong to become a model for proving the presence of Ruea Nuea in Khiri Wong culture in the past through the process of knowledge transfer in a number of ways. The material is up to date in terms of recognizing the worth and participation of all sectors.

Keywords: Ruea Nuea in Khiri Wong, first cause, current changes.

บทนำ

ภาคใต้ของประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่โบราณของชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรัก ความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สร้างความเจริญรุ่งเรืองแก่ชุมชน ปัจจุบันวัฒนธรรมและประเพณีแบบโบราณกำลังเลือนหายไป เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจจึงทำให้มีการปฏิบัติอย่างไม่ถูกต้อง วัฒนธรรมที่ดีงามมีความเสื่อมถอยไปเรื่อย ๆ แม้กระทั่งชุมชนคีรีวงเป็นที่รู้จักกันดีในชุมชนใกล้เคียงในจังหวัดจังหวัดอื่น ๆ และต่างประเทศจากสื่อสิ่งพิมพ์โทรทัศน์ สื่ออินเทอร์เน็ต สารคดี หรือบันทึกงานเขียนของกลุ่มคนต่าง ๆ เป็นต้น วิถีชีวิตของคนในชุมชนคีรีวง ในลักษณะ “เรือเหนือ” เป็นพัฒนาการใน

ด้านเศรษฐกิจและสังคม กลายเป็นประเพณีที่ทำกันทุกปีอย่างต่อเนื่อง (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture Thailand, 2009); (Ratchabumpheng, S., 2015) “เรือเหินือ” จากคำบอกเล่าจากคนรุ่นก่อนในชุมชนศิรีวังกล่าวถึงเรือเหินือเป็นเรือโบราณที่ใช้ในการเดินทางในอดีต จึงเกิดเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการสร้างและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้เรือเหินือเพื่อเป็นพาหนะในการเดินทางมาแต่ครั้งโบราณ เนื่องจากบ้านเรือนในอดีตของชุมชนศิรีวังในสมัยก่อนนิยมปลูกหันหน้าออกทางแม่น้ำ จึงนิยมใช้เรือเหินือเป็นพาหนะในการเดินทางในชีวิตประจำวัน และเดินทางผ่านแม่น้ำลำคลองเพื่อการขายหรือแลกเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ระหว่างชุมชน เช่น ผลไม้ ผักในท้องถิ่น หมากพลู เป็นต้น (The group of Rournour in Khiriwong, 2013) จนกระทั่งเรือเหินือในชุมชนศิรีวัง กลายเป็นประเพณีสืบทอดมาจากรุ่นเก่าสู่รุ่นใหม่เกี่ยวกับต้นกำเนิดของคนในชุมชนศิรีวังได้รับทราบและให้เข้าใจถึงต้นกำเนิดของเรือเหินือ มีการปลูกฝัง และวางรากฐานสำหรับคนรุ่นใหม่ในชื่อ “รักบ้านเกิด รักถิ่นฐาน รักพี่น้อง” การประสานการรักษาและการดำรงอยู่ของชุมชนเอาไว้ภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตั้งแต่รุ่นเก่าไปจนถึงรุ่นใหม่ในชุมชนศิรีวัง นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่มีคุณค่า ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเห็นได้ว่า “เรือเหินือ” เป็นส่วนสำคัญหนึ่งของการประสานการรักษาและการดำรงอยู่ของชุมชนเอาไว้และสามารถเกิดขึ้นภายใต้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น (Oknation, 2010); (Anantawong, W., 2018); (Churot, S. et al., 2001)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้เขียนจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “เรือเหินือศิรีวัง : ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน” ด้วยคำถามที่ว่า ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเป็นอย่างไร และเพื่อบอกเล่าจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ในการดำเนินชีวิตตามวิถีชีวิตของชุมชนในปัจจุบัน

บริบทชุมชนศิรีวัง : พื้นที่อากาศที่ดีที่สุดในประเทศไทย

ชุมชนศิรีวัง เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในอำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่อากาศที่ดีที่สุดในประเทศไทย ซึ่งได้รับการรับรองโดยกรมควบคุมมลพิษ (Chiang-Aree, W. & Khunram, S., 2012) มีบริบทของชุมชนศิรีวัง ประวัติอาณาเขต ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ อาชีพหลักและเสริมและกลุ่มอาชีพ/การท่องเที่ยว ดังนี้ (Ministry of Tourism and Sports, 2020); (Ratchabumpheng, S., 2015); (Khaenamkhaew, D. and Muhamad, C., 2021)

1. ประวัติของชุมชนศิรีวัง ชุมชนศิรีวังมีประวัติยาวนานกว่า 200 ปี ชุมชนศิรีวังเป็นที่รู้จักในนาม “อากาศที่ดีที่สุดในประเทศไทย” เป็นชุมชนที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ และสังคมโลก บรรพบุรุษของชุมชนมีความมั่งคั่งและความเป็นปึกแผ่นสะสม บรรพบุรุษคนแรกของชุมชนศิรีวังมีการตั้งรกรากในชุมชนศิรีวังเนื่องจากมีการหลบหนีจากการถูกเกณฑ์ให้ไปทำสงครามในเมืองไทยบุรี (ปัจจุบันเป็นเมืองในมาเลเซีย) ในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ตอนต้น มีการ

ชักชวนและเดินไปตามคลองขุนน้ำ (ปัจจุบัน คือ คลองท่าดี) มีการเดินไปยังที่ราบเล็ก ๆ ระหว่างหุบเขา เนื่องจากภูเขาล้อมรอบ และยากที่จะติดตาม พื้นที่นี้อุดมสมบูรณ์ และมีน้ำไหลตลอดทั้งปี และเป็นอาชีพตามบรรพบุรุษที่ได้รับการปลูกฝังมานานกว่า 200 ปี มีการตั้งถิ่นฐาน 7 ครอบครัวเป็นครั้งแรกในชุมชนศิรีวง แต่บางคนบอกว่ามีมากกว่า 7 ครอบครัว น่าจะไม่ใช่การโยกย้ายมาพร้อมกัน แต่มีการโยกย้ายเข้ามาเป็นระยะ ๆ

2. อาณาเขต ชุมชนศิรีวงมี 4 หมู่บ้าน คือ 1) บ้านศิรีวง เนื้อที่ประมาณ 411.04 เฮกตาร์ (2,569 ไร่) อยู่ทางทิศเหนือจากที่ว่าการอำเภอสนาทาง 12 กิโลเมตร, 2) บ้านศิรีทอง มีพื้นที่ประมาณ 142.4 เฮกตาร์ (890 ไร่) อยู่ทางทิศเหนือจากที่ว่าการอำเภอสนาทาง 13.80 กิโลเมตร, 3) บ้านขุนศรี เนื้อที่ประมาณ 351.2 เฮกตาร์ (2,195 ไร่) ซึ่งอยู่ทางเหนือจากที่ว่าการอำเภอสนาทาง 14.5 กิโลเมตร และ 4) บ้านศิรีดารา มีพื้นที่ประมาณ 403.04 เฮกตาร์ (2,519 ไร่) ซึ่งอยู่ทางเหนือจากที่ว่าการอำเภอสนาทางที่มีความยาว 14 กิโลเมตร

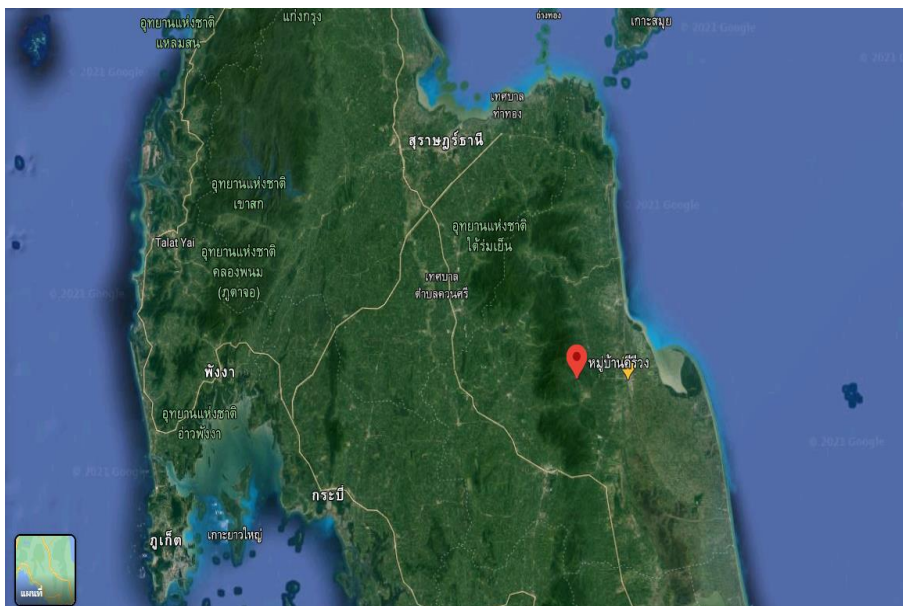
3. ลักษณะภูมิประเทศ ชุมชนศิรีวงตั้งอยู่บนพื้นที่ราบระหว่างภูเขา ภูเขาล้อมรอบ รวมถึงภูเขาใหญ่ นอกจากนี้ชุมชนศิรีวงยังมีคลองหลัก คลองลำห้วย คลองตะชัย น้ำไหลผ่านคลองบ้านศิรีทอง และไหลไปพบกับคลองโป่งที่บ้านศิรีธรรมกลายเป็น “คลองขุนน้ำ” และต่อมามีการเปลี่ยนชื่อเป็น “คลองท่าดี”

4. ภูมิอากาศ ชุมชนศิรีวงตั้งอยู่ในสภาพภูมิอากาศของคาบสมุทรอินโดจีน ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมจากทะเลอันดามัน และทะเลไทย ชุมชนศิรีวงมี 2 ฤดูกาล คือ ฤดูร้อน และฤดูฝน ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน มีฝนเล็กน้อย และมีอุณหภูมิสูง ในฤดูฝนแบ่งออกเป็น 2 ช่วง ส่วนแรกเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม และมีฝนเล็กน้อย ช่วงที่สอง คือ เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนมกราคม และมีฝนตกหนัก ส่งผลให้พื้นที่ของชุมชนศิรีวงมีฝนตกชุก

5. อาชีพหลักและเสริม อาชีพหลัก คือ มีการเพาะปลูกบนเนินเขาในรูปแบบสวนแบบผสมผสาน ภาษาท้องถิ่น คือ “สวนสมรม” เพราะในสวนมีพืชหลายชนิดปลูกในสวนเดียวกัน เช่น สะตอ, มังคุด, ทุเรียน, หมากพลู, ลูกเนียง เป็นต้น นอกจากนี้คนในชุมชนศิรีวงยังเป็นพ่อค้าที่ซื้อสินค้าจาก “สวนสมรม” เพื่อขายที่ตลาดหัวอิฐในจังหวัดนครศรีธรรมราช และอาชีพเสริมมีอาชีพการงานทั่วไปใน “สวนสมรม” คือ มีการรับจ้างเพื่อตัดหญ้า มีการว่าจ้างในการเก็บรวบรวมสินค้า มีการรับจ้างตัดแต่งต้นไม้ในสวน ฯลฯ

6. กลุ่มอาชีพ มีผลิตภัณฑ์แปรรูป และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รวมถึงกลุ่มของมัตถ์ย้อมจากสีธรรมชาติ กลุ่มลายเทียนกลุ่มของผ้าบาติกจากสีธรรมชาติ กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มของการแปรรูปน้ำผลไม้ กลุ่มของสมุนไพรกลุ่มของกวนทุเรียน เป็นต้น

7. การท่องเที่ยว มีการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีชาวบ้านทำหน้าที่เป็นไกด์นำเที่ยว มีการให้ความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนศิรีวง มีการทำหน้าที่เป็นผู้นำในการศึกษาธรรมชาติและจัดหาที่พักในชุมชน (โฮมสเตย์)

ภาพที่ 1 แผนที่ทางอากาศชุมชนขีรวัง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
(Google Earth., 2021)

เรือเหินือ : ความหมายและการก่อร่างสร้างโคลง

จากคำบอกเล่าจากคนรุ่นก่อนถึงคนรุ่นใหม่ในชุมชนขีรวังที่บ่งชี้ว่า การเดินทางโดยทางบกในอดีตเป็นไปได้ง่ายลำบากมาก ทำให้หลายคนสนใจศึกษาค้นคว้าและค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวของชุมชนขีรวัง เพื่อทราบต้นกำเนิดของบรรพบุรุษ และเหตุผลในการเลือกชุมชนขีรวังในการตั้งถิ่นฐาน และเพื่อทราบวิวัฒนาการของเรือเหินือและวิถีคิดในการต่อสู้กับปัญหาการใช้ชีวิต ทำให้กล่าวได้ว่า เรือเหินือเป็นเรือโบราณในชุมชนขีรวังที่เดินทางผ่านแม่น้ำลำคลอง ซึ่งเป็นเหมือนเส้นทางในการดำรงชีวิตตามวิถีชีวิตทางน้ำของชุมชนขีรวัง ทั้งนี้เพื่อการขายสินค้าหรือแลกเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ระหว่างชุมชน เช่น ผลไม้ ผักในท้องถิ่น หมากพลู เป็นต้น (The group of Rournour in Khiriwong, 2013)

เรือเหินือในชุมชนขีรวัง เกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่สร้างและพัฒนามาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเพื่อเป็นพาหนะในการเดินทางมาแต่ครั้งโบราณ เนื่องจากบ้านเรือนของชาวขีรวังในสมัยก่อนนิยมปลูกหันหน้าออกทางแม่น้ำ ชาวขีรวังจึงนิยมใช้เรือเหินือเป็นพาหนะในการเดินทางในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้เรือเหินือยังถูกปรับเปลี่ยนรูปแบบไปตามความต้องการในการนำเรือเหินือไปใช้งานท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนขีรวังเป็นสำคัญ (Kaosol, N., 2018) ทำให้ก่อเกิดการแลกเปลี่ยนในระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง มีผลไม้หลากหลายชนิด เช่น มังคุด ทุเรียน เงาะ และหมาก การปลูกผัก และมีไก่ที่เลี้ยงไว้รอบ ๆ บ้านเพื่อลดค่าใช้จ่ายของครอบครัว ทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารกับ

ต่างถิ่นเพื่อรับประทานกันในครอบครัว ก่อเกิดความสัมพันธ์ภายนอกชุมชน แม้ว่าคนในชุมชน ศีรีวงส่วนใหญ่ไม่ชอบออกไปนอกชุมชน ศีรีวง แต่ก็ออกไปบ้างในยามจำเป็น เช่น ข้าวสารหมด เนื่องจากชุมชน ศีรีวงมีพื้นที่เป็นภูเขาไม่สามารถปลูกข้าวได้ มีแต่สะตอ มังคุด ทุเรียน หนาม ฯลฯ จึงมีการแลกเปลี่ยนแลกเปลี่ยนข้าวสารกับภายนอกชุมชน โดยประมาณ 1-2 เดือน ก็ออกไปนอกชุมชน หรือไปพบปะญาติพี่น้องในชุมชนอื่น ๆ รวมถึงไปหาหมอเมื่อยามไม่สบาย (Ratchabumpheng, S., 2015)

รูป 2 เรือเหินือ ศีรีวง

(The group of Rournour in Khiriwong, 2013)

เรือเหินือ : จากคำทอสู่ถนนเส้นใหม่

การคมนาคมขนส่งทางน้ำเป็นการขนส่งที่ใช้กันมาแต่ในอดีตในแม่น้ำ ลำคลอง และทางทะเลต่อเนื่องมายาวนาน เนื่องจากมีต้นทุนการขนส่งน้อยกว่าการคมนาคมขนส่งทางบก ในอดีตจึงได้รับความนิยมมากกว่า แต่ปัจจุบันเส้นทางถนนในชุมชน ศีรีวงมีความทันสมัยขึ้น สะดวกรวดเร็วขึ้น ทำให้ปริมาณการเดินทางและขนส่งทางน้ำค่อย ๆ ลดลง (Kaosol, N., 2018) ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงหลังน้ำท่วมในช่วงเวลาหลังน้ำท่วมในปี 2505 และเป็นจุดสิ้นสุดของเรือเหินือ จากปรากฏการณ์น้ำท่วมทำให้ดินโคลนถล่ม และแม่น้ำลำคลองตื้นเขิน ส่งผลให้ไม่สามารถสัญจรทางเรือได้อีก คนในชุมชน ศีรีวงจึงขายเรือทั้งหมด ทำให้เรือเหินือค่อย ๆ หายไป จากนั้นได้มีการสร้างถนนเข้าสู่ชุมชน ศีรีวงเพื่อการสัญจรและเดินทางโดยทาง

บก เช่น เดินจักรยาน รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น ชุมชนคีรีวงมีการบุกเบิกเส้นทางเดินรถ ทำให้ชุมชนคีรีวงมีถนนเป็นครั้งแรกหลังน้ำท่วมเมื่อปี 2505 โดยถนนสายแรกมาจากนอกชุมชนคีรีวงมาถึงวัดวังไทร ถนนสายที่สองจากฝั่งบ้านย่านยาวถึงวัดวังไทร หลังจากนั้นก็มีถนนสายที่สามจากวัดโคกโพธิ์สถิตถึงชุมชนคีรีวงเป็นถนนสายใหม่และกว้างกว่าสองสายนั้น จากนั้นก็ไม่มีเส้นทางเดินทางโดยเรือเหนืออีกต่อไป (Ratchabumpheng, S., 2015)

ร่องรอยและพิธีกรรม : การอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวง

การอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวง สามารถปฏิบัติได้หลายวิธี ได้แก่ การถ่ายทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่ เช่น การอนุรักษ์พิธีกรรมเรือเหนือด้วยการจัดชมรมหรือกลุ่มเรือเหนือประจำท้องถิ่น หรือการเชิญผู้สูงอายุในชุมชนมาถ่ายทอดความรู้ให้แก่คนรุ่นหลัง เป็นต้น ทั้งยังต้องมีการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในชุมชนคีรีวงที่ละเลยหรือไม่ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวงให้หันกลับมาสนใจและให้ความสำคัญ เช่น ควรส่งเสริมการศึกษาหรือจัดกิจกรรมขึ้นในโรงเรียน เป็นต้น ประกอบกับการร่วมกันทำให้การอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวง เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงการจัดแสดงหรืออนุรักษ์เป็นบางช่วงเท่านั้น และยังต้องสร้างจิตสำนึกให้คนในชุมชนคีรีวงและคนไทยเห็นคุณค่าและร่วมกันอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวง เช่น ส่งเสริมและปลูกฝังให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เรือเหนือในชุมชนคีรีวง รวมทั้งส่งเสริมให้คนในชุมชนได้รู้ความเป็นมาและการใช้ประโยชน์จากเรือเหนือตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นต้น (Mungsainun, A., 2011)

สำหรับพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับเรือเหนือในชุมชนคีรีวง โดยผู้นำในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อความรัก ความสามัคคีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปัจจุบันวัฒนธรรมกำลังเลือนหายไป ซึ่งคนสมัยใหม่มักจะละเลย แม้จะมีการนำมาปฏิบัติอยู่บ้าง แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ จึงก่อให้เกิดเป็น “พิธีกรรม” ด้วยความเชื่อและความศรัทธา (Department of Religious Affairs, Ministry of Culture Thailand, 2009) มีแบบแผนต่าง ๆ ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาในทางศาสนาหรือไสยศาสตร์ พิธีกรรมประกอบด้วย คือ มีประธานของพิธี ประกอบพิธีกรรมได้ขลัง และศักดิ์สิทธิ์ รวมทั้งเป็นผู้สืบทอดวิชาจากบรรพบุรุษ ผู้ประกอบพิธี ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยประธานในพิธี และต่างเป็นลูกศิษย์ที่ได้รับการไว้วางใจจากผู้ประกอบพิธี ผู้ร่วมพิธี ซึ่งผู้ร่วมพิธีเป็นคนทั่วไป ลูกหลานในชุมชน หรือผู้ที่สนใจได้ทั้งหมด สถานที่ประกอบพิธี วันเวลาประกอบพิธี การประกอบพิธีกรรมแต่ละครั้ง ต้องเตรียมตัวล่วงหน้าเป็นเวลานาน เพื่อป้องกันความผิดพลาด และตามตำราโบราณ อุปกรณ์ในการทำพิธี มีหลายชนิด ทั้งแบบเป็นวัตถุและเป็นวัตถุดิบ และขั้นตอนในการประกอบพิธี ตามรูปแบบของพิธีกรรมนั้น ๆ (Muenrak, P., 2020) ปัจจุบันชุมชนคีรีวงส่วนใหญ่ทำสวน ในลักษณะ “สวนสมรม” เช่น สะตอ มังคุด ทุเรียน หมากรุ่น เป็นต้น มีรายได้ไม่มากนัก แต่ยังมีการส่งเสริมจากการ

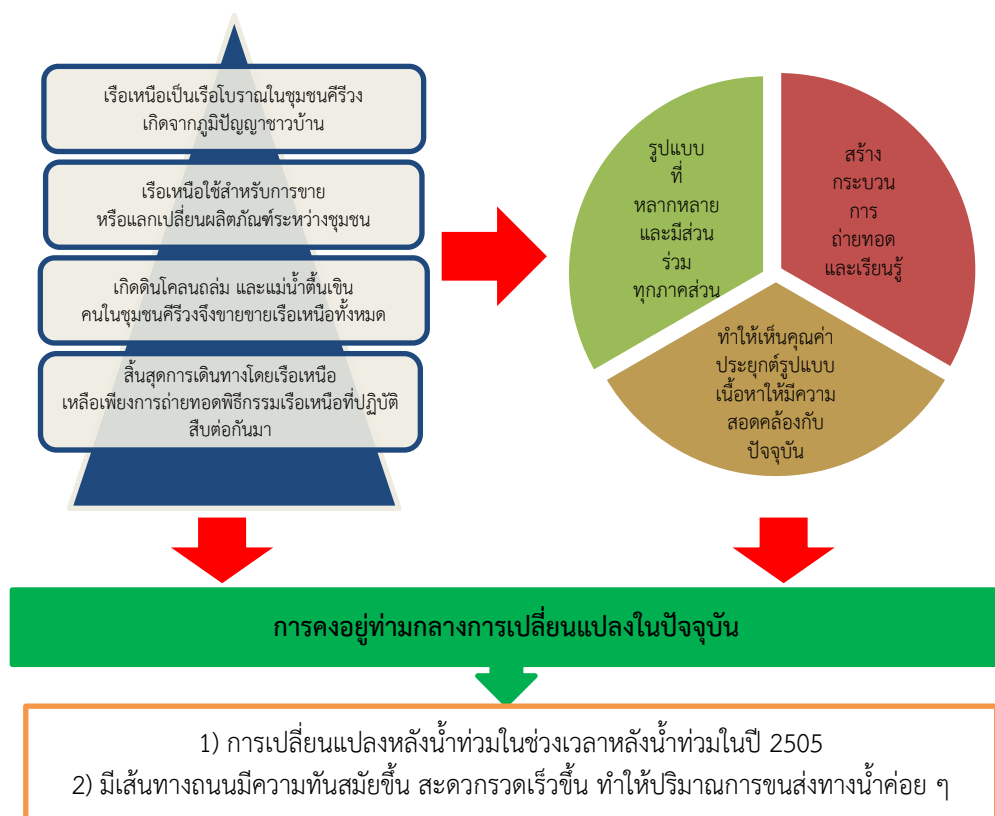
เป็นแหล่งท่องเที่ยวและรายได้เสริมจากอาชีพ OTOP เช่น กลุ่มมัดย้อมจากสีธรรมชาติ กลุ่มลายเทียน กลุ่มผ้าบาติกจากสีธรรมชาติ กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน กลุ่มแปรรูปน้ำผลไม้ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มทุเรียนกวน เป็นต้น ชุมชนคีรีวงกลายเป็นต้นแบบในการส่งเสริมอาชีพ ปัจจุบันชุมชนคีรีวงได้รับการปรับปรุงมีโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า รวมถึงมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น รถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น คนในชุมชนคีรีวงอยู่อย่างพึ่งพา และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และตระหนักในคุณค่าของเรือเหินทำให้มีการอนุรักษ์เรือเหินของชุมชนคีรีวง ในทุก ๆ ปี จะมีประเพณีการนำเรือเหินไปลอยในลำคลองเพื่อขอพรจากแม่ย่านาง (สิ่งศักดิ์สิทธิ์ของเรือโบราณ) ตามความเชื่อของชุมชนคีรีวง หลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้น ชาวชุมชนคีรีวงจะนำอาหารมาร่วมรับประทานพร้อม ๆ กัน และในช่วงเย็นจะช่วยกันนำเรือเหินกลับมาเก็บรักษาไว้ในวัดคีรีวงตามเดิม (Ratchabumpheng, S., 2015)

เรือเหิน : การคงอยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน

แม้ในปัจจุบันเรือเหินถูกเก็บรักษาไว้อย่างดีไว้ในวัดคีรีวง เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ของวิถีแบบเรือเหินที่ส่งต่อไปยังลูกหลานถึงวิถีแห่งการต่อสู้และการทำมาหากินในอดีต จึงจำเป็นต้องมีการกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากพ่อแม่ไปสู่ลูก การถ่ายทอดในหมู่เครือญาติ และการถ่ายทอดความรู้ในสถานศึกษาเพื่อให้คนทั่วไป ตระหนักถึงความสำคัญและอนุรักษ์ตลอดจนสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น (Sornkong, K. et al., 2014) มีรูปแบบที่หลากหลายที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของบทบาทต่าง ๆ ที่สลับสับเปลี่ยนกันได้ของผู้สร้างและผู้รับความรู้อย่างมีพลวัตในหลายรูปแบบ ได้แก่ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การแปลงให้เป็นความรู้ชัดแจ้ง การรวมความรู้ และการแปลงความรู้สู่ภายในต่อการนำความรู้ไปปรับใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้ประสบความสำเร็จร่วมกัน (Jeena, K. and Khutrakun, A., 2018) เพื่อให้เห็นคุณค่าจะช่วยให้กลายเป็นแรงจูงใจให้ชาวบ้านมีความสนใจ พร้อมทั้งประยุกต์รูปแบบและเนื้อหาให้มีความสอดคล้องกับปัจจุบัน มุ่งเน้นไปที่การบูรณาการระบบสารสนเทศ เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้การถ่ายทอดความรู้มีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการถ่ายทอดความรู้ให้มีมากยิ่งขึ้น (Tangprasert, S. and Porrawatpreyakorn, N., 2014) ให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคมของท้องถิ่น และการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่น หรือเรือเหินจากรุ่นสู่รุ่น แต่ปัจจุบันคนรุ่นใหม่เริ่มมีวิถีชีวิตที่ห่างชุมชน ทำให้การถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นต้องพิจารณาเสริมกิจกรรมให้ถึงคนรุ่นใหม่ที่สามารถเข้ามาสนับสนุนกระบวนการต่าง ๆ ของการถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นได้ในปัจจุบัน (Jonjuabthong, L., 2015)

สรุป

เรือเหินเป็นเรือโบราณในชุมชนศรีวังเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่สร้างและพัฒนามาตั้งแต่อดีตเพื่อเป็นพาหนะในการเดินทางมาแต่ครั้งโบราณผ่านคลอง เป็นเสมือนเส้นทางของวิถีชีวิตทางน้ำเพื่อการขายหรือแลกเปลี่ยนเป็นผลิตภัณฑ์ระหว่างชุมชน เช่น มังคุด ทุเรียน เงาะ และหมาก เนื่องจากบ้านเรือนของชาวศรีวังในสมัยก่อนนิยมปลูกหันหน้าออกทางแม่น้ำจึงใช้เรือเหินเป็นพาหนะในการเดินทางในชีวิตประจำวัน และแลกเปลี่ยนข่าวสารกับภายนอกชุมชน จนกระทั่งน้ำท่วมในปี 2505 ทำให้ดินโคลนถล่ม และแม่น้ำลำคลองตื้นเขิน คนในชุมชนศรีวังจึงขายเรือทั้งหมด และได้มีการสร้างถนนเข้าสู่ชุมชนศรีวังเพื่อการสัญจรและเดินทางโดยทางบก เป็นจุดสิ้นสุดการเดินทางโดยเรือเหิน เหลือเพียงการถ่ายทอดพิธีกรรมเรือเหินที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาเพื่อให้เห็นคุณค่าและร่วมกันอนุรักษ์ โดยในทุก ๆ ปี จะนำเรือเหินไปลอยในลำคลองเพื่อขอพรจากแม่ย่านาง หลังจากพิธีกรรมเสร็จสิ้น ร่วมรับประทานอาหารพร้อม ๆ กัน และนำเรือเหินกลับมาเก็บรักษาไว้ในวัดศรีวัง เพื่อให้การดำรงอยู่ของวิถีแบบเรือเหินมีการกระบวนถ่ายทอดความรู้ มีรูปแบบที่หลากหลาย เนื้อหา มีความสอดคล้องกับปัจจุบัน ทำให้เห็นคุณค่าและมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังนี้

รูป 3 องค์ความรู้ใหม่ของปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของเรือเหินศรีวัง

จากรูป 3 องค์ความรู้ใหม่ของปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของเรือเหนือคีรีวง สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ว่า ปฐมเหตุและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันของเรือเหนือคีรีวง น่าจะมาจาก 2 ประการ คือ การเปลี่ยนแปลงหลังน้ำท่วมในช่วงเวลาหลังน้ำท่วมในปี 2505 และปัจจุบันเส้นทางถนนมีความทันสมัยขึ้น สะดวกรวดเร็วขึ้น ทำให้ปริมาณการขนส่งทางน้ำค่อย ๆ ลดลง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือ เปลี่ยนจากเรือเหนือที่เป็นเรือโบราณในชุมชนคีรีวงมาเป็นพิธีกรรมเรือเหนือในชุมชนคีรีวง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิชาการนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเรื่อง เรือเหนือคีรีวง: พัฒนาการ พิธีกรรม และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ และขอขอบคุณทุนสนับสนุนจากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

- Anantawong, W. (2018). The meanings and way of life of Khiriwong Community. Proceeding of the 9th Hatyai National and International Conference. Songkhla: Hat Yai University.
- Chiang-Aree, W. & Khunram, S. (2012). Nakhonsi, The great wonder of culture and nature. Nature Explorer, 13(145), 26-58.
- Churot, S. et al. (2001). The project of the North Boat Project: Way of Life of the Kiriwong Community from the words of people in the community. Bangkok: The Thailand Research Fund.
- Department of Religious Affairs, Ministry of Culture Thailand. (2009). Rituals and traditions. Bangkok: Printing House, Agricultural Cooperative Association of Thailand, Ltd.
- Google Earth. (2021). Aerial map of Khiri Wong community, Lan Saka district, Nakhon Si Thammarat province. Retrieved March 1, 2021, from <https://www.google.com/maps/>
- Jeena, K. and Khutrakun, A. (2018). Knowledge Transfer Process from University to Community: a Case Study of Viharn Phra Chao Pun Ong Conservation Project, Wat Pong Sanuk, Lampang Province. Political Science and Public Administration Journal, 9(1), 59-80.

- Jonjuabthong, L. (2015). Use of Web 2.0 to Support Knowledge Transfer Processes of a Young Generation: A Case Study of Indigenous Knowledge Transfer. *Business Review*, 7(2), 169-188.
- Kaosal, N. (2018). Thai Local Wisdom and Evolution of Boats. *Journal of Chandrakasemsarn*, 24(46), 30-45.
- Khaenamkhaew, D. & Muhamad, C. (2021). Ruea Nuea in Khiri Wong: Development, rituals, and participation in conservation. In the research report outline. Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.
- Ministry of Tourism and Sports. (2020). Kiriwong Community. Retrieved March 1, 2021, from <https://thailandtourismdirectory.go.th/th/info/attraction/compare/itemid/1881>
- Muenrak, P. (2020). Beliefs and rituals of infusion of vanilla, a case study of Wat Khaoho, Village No. 3, Makok Nuea Sub-district, Khuan Khanun District, Phatthalung Province. In the Bachelor of Arts thesis in Community Development. Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.
- Mungsainun, A. (2011). Participation in the conservation of Thai culture and wisdom. Retrieved March 1, 2021, from <http://xxxzy111.blogspot.com/p/3.html>
- Oknation. (2010). Way of life, Way of the river, Way of Rour Nour. Retrieved March 1, 2021, from <http://oknation.nationtv.tv/blog/ryokoku/2010/05/22/entry-1>
- Ratchabumpheng, S. (2015). Ruer Nuer : Economic and Social Development. In Case study: Kiriwong Community, Gumlone, Lansaga, Nakorn Si Thammarat. Nakhon Si Thammarat Rajabhat University.
- Sornkong, K. et al. (2014). The Knowledge Transmission Process of Local Handicraft: A Case Study of Pikul-Pattern Rattan Basket Moo1, Tambon Ban Kratum, Amphoe Sena, Changwat Phra Nakorn Si Ayutthay. *Humanities Journal*, 21(2), 95-114.
- Tangprasert, S. and Porrawatpreyakorn, N. (2014). Knowledge Transfer in the Context of Information Systems Integration: A Systematic Literature Review. *Information Technology Journal*, 10(2), 70-84.
- The group of Rournour in Khiriwong. (2013). Way of life, Way of the river, Way of RourNour. Retrieved March 1, 2021, from <https://web.facebook.com/pg/reunheu/about/?ref=pa>

กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*
THE STRATEGIES OF MANAGING WELL-BEING DEVELOPMENT
ACTIVITIES OF SECONDARY SCHOOL UNDER THE OFFICE
OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION

ทรงธรรม พลัฒพลา

Songtham Phlapphla

สุบิน ยुरะรัช

Subin Yurarat

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: songtham.2518@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะ 2) ประเมินและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา กิจกรรมสุขภาวะ 3) ออกแบบกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะ วิธีวิจัยแบบพหุระยะ เน้นข้อมูลเชิงปริมาณ มากกว่า เชิงคุณภาพ ประชากร คือ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 2,358 โรงเรียนทั่วประเทศ กลุ่ม ตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 410 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 4 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบสอบถามกลยุทธ์ 2) แบบประเมินกลยุทธ์ 3) แบบสัมภาษณ์กลยุทธ์ และ 4) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยใช้สถิติ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์จัดลำดับความต้องการจำเป็นด้วย วิธีการหาค่า PNI modified ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มีสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับ ปานกลาง มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ มากที่สุด 2) ประเมินและวิเคราะห์ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา กิจกรรมสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยมีความต้องการ จำเป็นในการพัฒนา ด้านสุขภาวะทางปัญญา รองลงมาด้านด้านสุขภาวะทางสังคม ด้านสุข ภาวะทางจิต ด้านสุขภาวะด้านทางกาย เป็นอันดับสุดท้าย 3) กลยุทธ์การบริหารกิจกรรม

* Received 13 June 2021; Revised 1 August 2021; Accepted 18 August 2021

พัฒนาสุขภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ กลยุทธ์ด้านที่ 1 ด้านสุขภาพด้านสุขภาพทางปัญญา กลยุทธ์ด้านที่ 2 ด้านสุขภาพด้านสุขภาพทางสังคม กลยุทธ์ด้านที่ 3 ด้านสุขภาพด้านสุขภาพทางจิต กลยุทธ์ด้านที่ 4 ด้านสุขภาพด้านสุขภาพด้านทางกาย

คำสำคัญ : กลยุทธ์, การบริหาร, พัฒนาสุขภาพ, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) Study the current condition and desirable condition of the health development activity management 2) Assess and analyze the need for need for health development activities 3) Design of health development strategies for health development activities Phayha-ya research method Focus on quantitative information More than qualified, the population is a secondary school. Under the Company Limited, 2,358 secondary schools nationwide, sample groups, including 410 secondary schools, school tools used in this research, with 4 editions, namely 1) strategy questionnaire 2) strategy evaluation form 3) Strategy interview form and 4) Group conversation record Data analysis by using the SPSS software program using the mean statistics, mean, standard deviation and analyze the necessary requirements with the method of finding PNImodified. The research results were found that: 1) Current condition and desirable condition of the management of health development activities of secondary schools Overall, it is found that the current condition is moderate. There is a desirable condition at the most level. 2) Evaluate and analyze the need for need. Development of health activities of secondary schools with the need for development Intellectual health Followed by social health Mental health Physical health Is the last rank. 3) Strategies for the management of health development activities of secondary school consists of 4 aspects, namely the 1st side strategy of intellectual health. Side strategy 2 Social health the 3rd side strategy of mental health the 4th side strategy, health, physical health

Keywords: strategy, administration, health development, secondary school

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดนโยบายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 โดยยึดหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนและการสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ในอนาคต เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 มุ่งสู่ Thailand 4.0 ดังนี้ นโยบายที่ 1 ด้านการจัดการศึกษา เพื่อความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ นโยบายที่ 2 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ นโยบายที่ 4 ด้านการสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพมีมาตรฐานและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นโยบายที่ 5 ด้านการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นโยบายที่ 6 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา นโยบายด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนทุกคน ให้มีความรักในสถาบันหลักของชาติยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข นโยบายด้านการพัฒนาและสร้างเสริมศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เริ่มตั้งแต่ประชากรวัยเรียนทุกช่วงวัย ตลอดจนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ดังนี้ พัฒนาประชากรวัยเรียนทุกคน ทุกช่วงวัย ตั้งแต่ช่วงปฐมวัย ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ผู้เรียนที่มีความต้องการดูแลเป็นพิเศษ ให้มีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีศักยภาพ มีทักษะความรู้ เป็นคนดี มีวินัย เรียนรู้ได้ด้วยตนเองมีความสามารถในการวางแผนชีวิตและการวางแผนทางการเงินที่เหมาะสม สามารถดำรงชีวิต อย่างมีคุณค่า โดยการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 มีการออกแบบระบบการเรียนรู้ใหม่ พัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้เรียนสามารถกำกับการเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับตนเองได้อย่างต่อเนื่องแม้จะออกจากระบบการศึกษาแล้ว รวมถึงความตระหนักถึง พหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย และการพัฒนาและรักษากลุ่มผู้มีความสามารถพิเศษของพหุปัญญา แต่ละประเภท เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีลักษณะนิสัย มีความรักในสุขภาพและพลานามัยและพัฒนาทักษะ ด้านกีฬาสู่ความเป็นเลิศ และกีฬาเพื่อการอาชีพ ครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้คนไทยเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 (สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2563)

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 ได้นิยามไว้ว่า “สุขภาพ หมายถึงสภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกายหรือสภาวะที่สมบูรณ์ทุกทางเชื่อมโยงกัน สะท้อนถึงความเป็นองค์รวมอย่างแท้จริงของสุขภาพที่เกื้อหนุนและเชื่อมโยงกันทั้ง 4 มิติ นำมาสู่วิสัยทัศน์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) คือ “คนไทยมีสุขภาพะยั่งยืน หมายถึงคนไทยมีสุขภาพะดีครบทั้งสี่ด้าน ได้แก่ กาย จิต สังคม และปัญญา อันได้แก่ 1) สุขภาพะทางกาย

หมายถึง การมีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีเศรษฐกิจพอเพียง มีสิ่งแวดล้อมดี ไม่มีอุบัติเหตุ เป็นต้น 2) สุขภาวะทางจิต หมายถึง จิตใจที่เป็นสุข ผ่อนคลาย ไม่เครียด คล่องแคล่ว มีความเมตตา กรุณา มีสติ มีสมาธิ เป็นต้น 3) สุขภาวะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกันด้วยดี ในครอบครัว ในชุมชน ในที่ทำงาน ในสังคม ในโลก ซึ่งรวมถึงการมีบริการทางสังคมที่ดี และมีสันติภาพ เป็นต้น 4) สุขภาวะทางปัญญา(จิตวิญญาณ) หมายถึง ความสุขอันประเสริฐที่เกิดจากมีจิตใจสูง เข้าถึงความจริงทั้งหมด ลดละความเห็นแก่ตัวมุ่งเข้าถึงสิ่งสูงสุด ซึ่งหมายถึงพระนิพพาน หรือ พระผู้เป็นเจ้าหรือความดีสูงสุดแล้วแต่ความเชื่อที่แตกต่างกันของแต่ละคน (พระราชบัญญัติ สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550, 2550)

สุขภาพจึงเป็นสิ่งที่ทุกคนพึงปรารถนา แต่อย่างไรก็ตามภาวะสุขภาพเป็นกระบวนการ พลวัตรที่ไม่หยุดนิ่ง จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างสลับซับซ้อนอยู่ตลอดเวลาและอย่างต่อเนื่อง บุคคลจึงต้องพยายามหาวิธีการที่จะปกป้องสุขภาพเพื่อไม่ให้เกิดภาวะเจ็บป่วยหรือถึงแม้ว่าจะเกิดภาวะเจ็บป่วยขึ้น บุคคลจะต้องพยายามดูแลรักษาเพื่อให้ร่างกายกลับสู่สภาวะปกติให้เร็วที่สุด วิธีการสำคัญที่บุคคลใช้ปกป้องสุขภาพนั้น คือการมีพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้อง และสม่ำเสมอ สอดคล้องกับ (Pender, J.N, 1996) กล่าวว่า พฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพเป็นการ ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันเพื่อคงไว้หรือยกระดับภาวะสุขภาพของตนเอง ความผาสุกของชีวิตและความมีคุณค่าในตนเอง ประกอบด้วย กิจกรรม 6 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบต่อสุขภาพ ด้านกิจกรรมทางกาย ด้านโภชนาการ ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ด้านการพัฒนาทางจิตวิญญาณ และด้านการจัดการกับความเครียด ถ้าบุคคลสามารถปฏิบัติกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพได้ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของระบบการศึกษา คือ สุขภาวะของตัวผู้เรียนสถานศึกษา จำเป็นต้องบริหาร จัดการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสติปัญญา สอดคล้องกับ (World Health Organization, 1998) ให้ความหมายของสุขภาพ (Health) ว่าสุขภาพเป็นภาวะที่เป็นสุขทางกาย(Physical Well-Being) ภาวะที่เป็นสุขทางใจ (Mental Well-Being) ภาวะที่เป็นสุขทางสังคม(Social Well-Being) และภาวะที่เป็นสุขทางจิตวิญญาณ (Spiritual Well-Being) ทั้ง 4 มิติ ไม่ได้แยกจากกันหากแต่เชื่อมโยงสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันและกัน อย่างสภาวะทางกาย ทางจิตและทางสังคม มิได้หมายถึงเฉพาะการไม่พิการ และการไม่เป็นโรคเท่านั้นสอดคล้องกับ (Donettelle, R.J. & Davis. L.G, 1998) เสนอองค์ประกอบย่อยของสภาวะแต่ละมิติ คือ 1) สุขภาวะทางกาย 2) สุขภาวะทางสังคม 3) สุขภาวะทางจิต 4) สุขภาวะทางอารมณ์ 5) สุขภาวะทางสิ่งแวดล้อม 6) สุขภาวะทางจิตวิญญาณ ซึ่งคล้องกับ (ประเวศ วะสี, 2551) ที่กล่าวว่าสุขภาพหมายถึง สุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางสังคม ทางสติปัญญา สุขภาวะทั้ง 4 ด้าน เชื่อมโยงกันเป็นแบบบูรณาการทางกาย ประกอบด้วยร่างกายแข็งแรง ความปลอดภัยสารพิษ ความปลอดภัยจากการมีสัมมาชีพ ทางจิตประกอบด้วย ความดี ความงาม หรือ สุนทรีย์ะ ความสงบ ความมีสติและทางสังคม (กรมสุขภาพจิต, 2562) มีข้อมูลพบว่า ในปี 2560 กลุ่มเยาวชนอายุ 20-24 ปี มีอัตรา

การฆ่าตัวตายที่ 4.9 ต่อประชากรแสนคน ในปี 2561 เพิ่มขึ้นเป็น 5.3 ต่อประชากรแสนคน ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการให้บริการสายด่วนสุขภาพจิต 1323 ที่พบว่า กลุ่มเยาวชนโทรเข้ามาปรึกษาปัญหาสุขภาพจิตมากขึ้น โดยในปีงบประมาณ 2561 จากการให้บริการปรึกษาทางโทรศัพท์ทั้งสิ้น 70,534 ครั้ง เป็นกลุ่มเด็กอายุ 11-19 ปี 10,298 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 14.6 และเป็นกลุ่มเยาวชนอายุ 20-25 ปี 14,173 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 20.1 โดย 5 อันดับปัญหาที่พบมากที่สุดในกลุ่มเด็กและเยาวชน คือ ปัญหาความเครียดหรือวิตกกังวล ปัญหาทางจิตเวช ปัญหาความรัก ปัญหาซึมเศร้า และปัญหาครอบครัว สำหรับในช่วง 6 เดือนแรกของปีงบประมาณ 2562 มีผู้โทรเข้ามาใช้บริการทั้งสิ้น 40,635 ครั้ง เป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนอายุ 11-25 ปี จำนวน 13,658 ครั้ง เมื่อจำแนกตามประเภทของปัญหาพบว่า สัดส่วนของเด็กและเยาวชน ที่มีปัญหาความเครียดหรือวิตกกังวล ปัญหาความรัก ซึมเศร้า และมีความคิดหรือความพยายามฆ่าตัวตายมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โรคซึมเศร้า มีสาเหตุหลักที่เกิดจากความผิดปกติของสารเคมีในสมอง และสาเหตุอื่น ๆ ได้แก่ ภาวะเศรษฐกิจการเงิน ความผิดหวัง ความสัมพันธ์ ความรัก ความสูญเสีย เป็นต้น หากเยาวชนไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้ จะทำให้ทุกปัญหากลายเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเครียด วิตกกังวล จนพัฒนาไปสู่ภาวะซึมเศร้า และคิดทำร้ายตัวเองหรือฆ่าตัวตายได้ และอาการของโรคซึมเศร้า ได้แก่ เศร้า หดหู่ ซึม เบื่อหน่าย หงุดหงิด ฉุนเฉียว ไม่มีสมาธิ นอนไม่หลับ มีความคิดอยากตาย สำหรับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายในกลุ่มเด็กและเยาวชนสามารถป้องกันได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษากลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่พึงปรารถนาและหากมีการนำกลยุทธ์การบริหารที่ได้มาเชื่อมโยงกับการพัฒนาโรงเรียนมัธยมศึกษาจะมีผลทำให้นักเรียนมีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มีสุขภาวะที่ดี มีร่างกายที่เจริญเติบโต ภาวะจิตที่ดี สังคมที่มีความสุข อย่างแท้จริงซึ่งถือเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญยิ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและส่งผลดีต่อผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารในโรงเรียนได้แก่ โรงเรียนและผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นผลผลิตสำคัญที่สุดในการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทและได้มาตรฐานมีประสิทธิภาพก่อเกิดความยั่งยืนและมั่นคงได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อประเมินและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากิจกรรมสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา
3. เพื่อออกแบบกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้แบ่งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย เรื่องกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่

1) ศึกษา วิเคราะห์เอกสาร กรอบแนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร และกิจกรรมพัฒนาสุขภาพ แนวคิดตามกรอบวิจัย ของผู้วิจัย

2) ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รวบรวมแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม

3) ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

4) ขอหนังสือจากทางมหาวิทยาลัยในการขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินความสอดคล้องและความถูกต้องของแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 นำเครื่องมือวิจัยที่ผู้วิจัยได้สร้างเสร็จแล้วนำเสนอแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญได้ประเมิน ตรวจสอบความเที่ยงตรงทางเนื้อหาและความถูกต้องทางภาษา ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญแนะนำ ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) จำนวน 5 ท่านได้แก่ 1) รศ.ชารี มณีศรี 2) รศ.ดร.พูลพงศ์ สุขสว่าง 3) ดร.พีร วงศ์อุปราช 4) ผศ.ดร. สิรินธร สิ้นจินดาวงศ์ 5) ผศ.ดร. เกรียงไกร สัจจะหฤทัย พิจารณาความครอบคลุมเนื้อหาของข้อคำถามที่ใช้ และคำนิยามตัวแปร แล้วนำผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมาคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) (วรรณิ แกมเกตุ, 2555) เป็นแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ระดับที่ 1 ถึง 5 โดยมีค่า ตัวเลขที่เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาดังนี้

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “สภาพปัจจุบัน”

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “สภาพที่พึงประสงค์”

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ น้อย

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ ปานกลาง

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มาก

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินวิจัยการดังนี้

1. ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา(Content Validity)

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาความครอบคลุมเนื้อหาของข้อคำถามที่ใช้ และคำนิยามตัวแปร แล้วนำผลการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมดมาคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (วรณีย์ แกมเกตุ, 2555) การกำหนดคะแนนของผู้ทรงคุณวุฒิเป็น +1 หรือ 0 หรือ -1 ดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับความหมายของตัวแปร

มีการใช้ภาษาที่ดีและเหมาะสม

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับความหมายของตัวแปร

มีการใช้ภาษาที่กำกวมไม่ชัดเจน

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับความหมายของตัวแปร

มีการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมกับการวัด

จากนั้น นำผลการตรวจสอบความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณ โดยใช้สูตร ดังนี้

เมื่อ IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์

ΣR คือ ผลรวมของคะแนนผลการตัดสินข้อคำถามของผู้ทรงคุณวุฒิ

N คือ จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับเนื้อหา/จุดประสงค์ดังนี้

ถ้า $IOC > 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้สอดคล้องกับเนื้อหา/จุดประสงค์

ถ้า $IOC \leq 0.50$ ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา/จุดประสงค์

ซึ่งการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มีค่า $IOC = 1.00$ ทุกข้อ และมี ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงภาษาในบางข้อ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขและนำอาจารย์ที่ปรึกษาไปให้ตรวจสอบอีกครั้ง

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งให้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

วัตถุประสงค์ที่ 2 ประเมินและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากิจกรรมสุขภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษา การประเมินความต้องการจำเป็นแบบสมบูรณ์ (complete needs assessment) ของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การประเมินความต้องการจำเป็นการพัฒนากิจกรรมสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์หาสาเหตุของความต้องการจำเป็นการพัฒนา กิจกรรมสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์จากแบบสอบถามคือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้อำนวยการสถานศึกษา ประมวลผลเป็นโรงเรียน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยใช้สถิติ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น ผู้วิจัยใช้วิธีคำนวณจาก Modified Priority Index (PNI_{modified}) ซึ่งการดำเนินการเรียงลำดับของผลต่างของคะแนนเฉลี่ยโดยใช้วิธี Modified Priority Index (PNI_{modified}) เป็นวิธีหาผลต่างของสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะ(Importance: I) กับสภาพปัจจุบันของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะ(Degree of Success: D) และหารด้วยค่าสภาพที่เป็นจริง ซึ่งมีสูตรคำนวณ คือ

$$PNI_{modified} = (I - D) / D$$

PNI_{modified} (Modified Priority Index) คือ ดัชนีอันดับความต้องการจำเป็น

I (Importance) คือ สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะ

D (Degree of success) คือ สภาพปัจจุบันของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะ จากนั้นจึงจัดลำดับความต้องการจำเป็นตามค่า PNI_{modified} จากมากไปหาน้อยดัชนีที่มีค่ามาก แปลว่ามีความต้องการจำเป็นมากจึงต้องได้รับการพัฒนามากกว่าดัชนีที่มีค่าน้อย (สุวิมล ว่องวาณิช, 2558) ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดแนวทางการออกแบบกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้วยวิธีกระบวนการกลุ่มแบบเทคนิคสมมติ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ออกแบบกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 1 ร่างการออกแบบกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบและยืนยันกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 ท่าน โดยผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 4 กลุ่ม ดังนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหาร การศึกษา 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านผู้บริหารโรงเรียน 3 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒินักวิชาการศึกษา 2 ท่าน ผู้ทรงคุณวุฒิสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2 ท่าน โดยการ

ตรวจสอบด้านความเป็นไปได้ / ด้านความเหมาะสม/ ด้านความเป็นประโยชน์ / ด้านความถูกต้อง โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้เทคนิคการประชุม อภิปรายเพื่อหาฉันทามติ

ขั้นตอนที่ 3 ปรับปรุงและเสนอกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีผลการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวม พบว่า มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง มีสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับ มากที่สุด

2. ประเมินและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากิจกรรมสุขภาวะของโรงเรียน

มัธยมศึกษาโดยมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนากิจกรรมสุขภาวะ ด้านที่ 4 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางปัญญา รองลงมา ด้านที่ 3 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางสังคม ด้านที่ 2 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางจิต ด้านที่ 1 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านทางกาย เป็นอันดับสุดท้าย

3. กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้

กลยุทธ์ด้านที่ 1 ด้านการบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางปัญญา ปัญญา 1) สุขภาวะภายในโรงเรียนส่งผลให้นักเรียนเข้าใจเหตุผลแยกแยะข้อดี ข้อเสีย 2) ข้อมูลข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนเพื่อเกิดการพัฒนาทางด้านสุขภาวะทางปัญญาที่ดี 3) ประโยชน์ของการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาวะในโรงเรียน 4) บรรยากาศในโรงเรียนและห้องเรียนเอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

กลยุทธ์ด้านที่ 2 ด้านการบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางสังคม 1) กิจกรรมสันถนาการแหล่งเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมการสร้างสุขภาวะทางสังคม 2) สุขภาวะของท้องถิ่น ชุมชน และหมู่บ้าน ส่งผลต่อสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียน 3) นักเรียน โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหมู่บ้านร่วมพัฒนาสุขภาวะของตนเองและส่วนรวม 4) ส่วนร่วมทางสังคมในการพัฒนาสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนและชุมชน 5) สื่อสารและแลกเปลี่ยนแนวทางการเรียนรู้สุขภาวะสังคมในโรงเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียนและผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ 6) สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาวะที่ดีของนักเรียนในโรงเรียน 7) กิจกรรมที่

เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนสังคมน่าอยู่ 8) นโยบายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพทางสังคมในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

กลยุทธ์ด้านที่ 3 ด้านการบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพทางจิต 1) แผนการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การสอนที่ให้นักเรียนมีความสุขทางด้านจิตใจ 2) ชมรมสุขภาพและสันติภาพที่มีแกนนำนักเรียนรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมสุขภาพทางจิตอย่างต่อเนื่อง 3) ส่งเสริมสุขภาพทางจิตและเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อภาวะโรคซึมเศร้า 4) บูรณาการกระบวนการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้ นักเรียนมีความสุขทางจิตที่ดี โดยสอดคล้องกับบริบท ภายในโรงเรียนและท้องถิ่นของตน

กลยุทธ์ด้านที่ 4 ด้านการบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านทางกาย 1) สถานศึกษา จัดสถานที่และอุปกรณ์ออกกำลังกายที่มีอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน 2) กำหนดให้นักเรียนได้รับการทดสอบสมรรถภาพทางกายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 3) ส่งเสริมการออกกำลังกายให้นักเรียน มีสมรรถภาพทางกายผ่านเกณฑ์ประเมินของกรมพลศึกษา 4) ผู้บริหารส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพแก่นักเรียน บุคลากรของโรงเรียน และชุมชนโดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง 5) ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพและ ได้รับการฉีดวัคซีนตามวัย

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาพของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ 1) ด้านที่ 4 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพทางปัญญา 2) ด้านที่ 3 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพทางสังคม 3) ด้านที่ 1 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านร่างกาย 4) ด้านที่ 2 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพด้านสุขภาพทางจิต สอดคล้องกับ (กมลทิพย์ ทองกำแหง, 2554) ที่ศึกษากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมต่อเพื่อนร่วมงาน ประกอบด้วย 1) มีบุคลิกภาพของผู้บริหารที่ประกอบด้วยพรหมวิหาร 4 คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 2) ให้เกียรติและเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้เรียน 3) สื่อสารอย่างตรงไปตรงมาและน่าไว้วางใจ 4) มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเสมอ และคิดอย่างสร้างสรรค์ 5) มีปฏิสัมพันธ์กับหน่วยงานต่าง ๆ สามารถประสานงานกับชุมชน หรือกลุ่มบุคคลที่มีผลต่อโรงเรียน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีเป็นภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กร 6) รู้ในความสามารถของบุคคล มอบงานที่เหมาะสมมีความสามารถในการบุคคล โดยรักดีต่อโรงเรียน สร้างความสามัคคี ความเป็นธรรม 7) ใช้ระบบคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารคน 8) มีความสามารถในการประสานงาน ประสานประโยชน์ ประสานน้ำใจ กับหน่วยงาน หรือบุคคลต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

9) กระตุ้นและปลุกเร้าผู้ร่วมงานให้ทำในสิ่งที่ถูกต้อง 10) ให้โอกาสและความท้าทายแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในการพิสูจน์ความสามารถของตนเอง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น 11) พัฒนาและ เผยแพร่หลักการ / หลักธรรมคำสั่งสอน กฎเกณฑ์ทางจริยธรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมของชุมชน 12) ยกย่องให้รางวัลผู้มีพฤติกรรมทางจริยธรรม คุณธรรม 13) ส่งเสริมการจัดกิจกรรมการบริการของสถานศึกษาที่สนับสนุนด้านจริยธรรม คุณธรรม 14) ส่งเสริมความเสมอภาคของบุคคลโดยทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม มีสิทธิเท่าเทียมกันในการเข้ารับบริการและทรัพยากรต่าง ๆ ที่ โรงเรียนจัดให้ 15) ส่งเสริมให้บุคลากรยึดหลักของความร่วมมือมากกว่าการแข่งขันและยึดหลักสามัคคีปรองดอง 16) วางตัวเหมาะสม น่าคบหา เสมอต้นเสมอปลาย 17) เห็นความสำคัญและการพัฒนาส่งเสริมครูและบุคลากรให้ก้าวหน้าในอาชีพอย่างต่อเนื่องทั่วถึง

2. ประเมินและวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนากิจกรรมสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาชั้นสามารถนำไปกำหนดกลยุทธ์ทั้ง 4 ด้านได้แก่ 1) การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางปัญญา 2) การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางสังคม 3) การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางจิต 4) การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านทางกาย สอดคล้องกับ (Wongwung, A., et al, 2014) ทำการวิจัยเรื่องเจตคติและความต้องการจำเป็นของครูเกี่ยวกับการประเมินผู้เรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทัศนคติของครูที่มีต่อการประเมินผู้เรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นของครูเกี่ยวกับการประเมินผู้เรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา จากการศึกษาพบว่า ครูมีทัศนคติ ต่อการประเมินผู้เรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษา โดยครูมีความต้องการจำเป็นสูงเกี่ยวกับการประเมินผู้เรียนโดยใช้แฟ้มสะสมงานตามนโยบายปฏิรูปการศึกษาใน 3 ขั้นตอนได้แก่ การเลือกผลงานและการให้ผลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียน การทบทวนและประเมินผลงาน และการนำผลการประเมินแฟ้มสะสมผลงานไปใช้ ตามลำดับแนวทางการพัฒนาคือควรจัดการอบรม เชิงปฏิบัติการให้แก่ครูในเรื่องการเลือกผลงานและการให้ผลสะท้อนกลับแก่ผู้เรียน การทบทวน ประเมินผลงาน และการนำผลการประเมินแฟ้มสะสมผลงานไปใช้ สอดคล้องกับ (ธัญญกรณ์ เลหาพะเพ็ญแสง, 2554) ทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและการนำเสนอกระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติในโรงเรียน มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษากระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติที่พึงประสงค์ 2) เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบกระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติจริงกับแนวทางที่ควรจะเป็นและกำหนดความต้องการจำเป็นด้านกระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติและด้านผลลัพธ์ของนโยบายที่จำเป็นต้องพัฒนา 3) เพื่อวิเคราะห์หาตัวแปร ที่ใช้อยธิบายความ จำเป็นด้านกระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติและเสนอแนวทางการพัฒนา 4) กระบวนการนำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติในโรงเรียน

3. กลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ด้านที่ 1 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางปัญญา ประกอบด้วย 1) สุขภาวะภายในโรงเรียนส่งผลให้นักเรียนเข้าใจเหตุผลแยกแยะข้อดี ข้อเสีย 2) ข้อมูลข่าวสารจากสื่อประชาสัมพันธ์ในโรงเรียนเพื่อเกิดการพัฒนาทางด้านสุขภาวะทางปัญญาที่ดี 3) ประโยชน์ของการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาวะในโรงเรียน 4) บรรยากาศในโรงเรียน และห้องเรียนเอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน

ด้านที่ 2 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางสังคม ประกอบด้วย 1) กิจกรรมสันตนาการแหล่งเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมการสร้างสุขภาวะทางสังคม 2) สุขภาวะของท้องถิ่น ชุมชน และหมู่บ้าน ส่งผลต่อสุขภาวะของนักเรียน ในโรงเรียน 3) นักเรียน โรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหมู่บ้านร่วมพัฒนาสุขภาวะของตนเองและส่วนรวม 4) ส่วนร่วมทางสังคมในการพัฒนาสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียนและชุมชน 5) สื่อสารและแลกเปลี่ยนแนวทางการเรียนรู้สุขภาวะสังคมในโรงเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียนและผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอ 6) สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เอื้อต่อการพัฒนาสุขภาวะที่ดีของนักเรียนในโรงเรียน 7) กิจกรรมที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะในโรงเรียนเพื่อสนับสนุนสังคมน่าอยู่ 8) นโยบายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาวะทางสังคมในชุมชนเพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนกับโรงเรียน

ด้านที่ 3 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางจิต ประกอบด้วย 1) แผนการดำเนินงานที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การสอนที่ให้นักเรียนมีความสุขทางด้านจิตใจ 2) ชมรมสุขภาพและสันตนาการที่มีแกนนำนักเรียนรวมตัวกันดำเนินกิจกรรมสุขภาวะทางจิตอย่างต่อเนื่อง 3) ส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและเฝ้าระวังพฤติกรรมเสี่ยงต่อภาวะโรคซึมเศร้า 4) บูรณาการกระบวนการเรียนรู้ในวิชาต่างๆ เพื่อเสริมสร้างให้ นักเรียนมีสุขภาวะทางจิตที่ดี โดยสอดคล้องกับบริบท ภายในโรงเรียนและท้องถิ่นของตน

ด้านที่ 4 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านทางกาย ประกอบด้วย 1) สถานศึกษาจัดสถานที่และอุปกรณ์ออกกำลังกายที่มีอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน 2) กำหนดให้นักเรียนได้รับการทดสอบสมรรถภาพทางกายอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 3) ส่งเสริมการออกกำลังกายให้นักเรียนมีสมรรถภาพทางกายผ่านเกณฑ์ประเมินของกรมพลศึกษา 4) ผู้บริหารส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพแก่นักเรียน บุคลากรของโรงเรียนและชุมชนโดยมีโรงเรียนเป็นศูนย์กลาง 5) ส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการตรวจสุขภาพและ ได้รับการฉีดวัคซีนตามวัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งพบว่าสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสภาพที่พึงประสงค์เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านที่ 4 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางปัญญา รองลงมา ด้านที่ 3 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางสังคม ด้านที่ 2 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางจิต ด้านที่ 1 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านทางกาย เป็นอันดับสุดท้าย ผลการประเมินกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษาเรียงตามลำดับดังนี้ 1) การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางปัญญา 2) การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางสังคม 3) การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางจิต 4) การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านทางกาย ผลการกำหนดกลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนมัธยมศึกษา กลยุทธ์ด้านที่ 1 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางปัญญา กลยุทธ์ด้านที่ 2 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางสังคม กลยุทธ์ด้านที่ 3 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านสุขภาวะทางจิต กลยุทธ์ด้านที่ 4 การบริหารกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะด้านทางกาย นั้นซึ่งส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะเพื่อให้โรงเรียนนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาสุขภาวะได้อย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะ 1) ควรทำการวิจัย โดยทำการวิจัยการพัฒนากลยุทธ์การบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ควรทำการวิจัยการศึกษารูปแบบการบริหารกิจกรรมพัฒนาสุขภาวะของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) ควรมีการศึกษากลยุทธ์การเสริมสร้างทักษะสุขภาวะของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เอกสารอ้างอิง

- กมลทิพย์ ทองกำแหง. (2554). กลยุทธ์การพัฒนาระบบผู้นำเชิงจริยธรรมสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเอกชน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรมสุขภาพจิต. (2562). ปิดสถิติ โรคใหม่ ใน โลกใหม่. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2562 จาก <http://www.tcdc.or.th>
- ธัญญภรณ์ เล่าหะเพ็ญแสง. (2554). การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นและการนำเสนอกระบวนการ นำนโยบายวิจัยในชั้นเรียนสู่การปฏิบัติในโรงเรียน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการวิจัยการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2551). สุขภาวะที่สมบูรณ์. กรุงเทพมหานคร: หอมชาวบ้าน.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. (2550). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 124 ตอนที่ 16 ก. วรรณิ แกมเกตุ. (2555). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2563. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมการเกษตรแห่ง
ประเทศไทย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Donettelle, R.J. & Davis. L.G. (1998). Access to Health (5thed). Boston: Allyn and
Bacon.
- Pender, J.N. (1996). Health Promotion in Nursing Practice 3rd ed. Connecticut:
Appleton and Lange.
- Wongwung, A., et al. (2014). Change model of the attribute of students in terms
of discipline, sufficiency living and . Procedia- Social and Behavioral
Journal, 116, 3996-3999.
- World Health Organization. (1998). Towards Health Schools. New Delhi: Regional
Office for South East Asia.

การรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน
เพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของเทศบาลนครนนทบุรี*
PERCEPTION AND GUIDELINES TO DRIVE THE CIRCULAR ECONOMY
CONCEPT FOR PLASTIC WASTE MANAGEMENT THE 3Rs PRINCIPLE
IN THE NONTHABURI CITY MUNICIPALITY

ชไมกานต์ ดวงแก้ว

Chamaikarn Duangkaew

อุณเรือน เล็กน้อย

Unruan Leknoi

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: chamaikarn.0999@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้แนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของบุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานของเทศบาลนครนนทบุรี 2) เพื่อเสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกของเทศบาลนครนนทบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อาศัยการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ บุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงาน จำนวน 8 ท่าน วิจัยดำเนินการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ศึกษาการรับรู้แนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ได้แก่ สถานการณ์ปัญหาการจัดการ การจัดการของเทศบาล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการนำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้ในการจัดการ ผลการวิจัยพบว่า 1) บุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงาน มีมุมมองและการรับรู้ต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกไปในทิศทางเดียวกัน เศรษฐกิจหมุนเวียนยังไม่ได้ถูกนำเข้ามาจับในส่วนการเป็นนโยบายการวางแผน มีเพียงนำหลัก 3Rs ใช้ย่อย (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) มาปรับใช้ในการดำเนินงาน เรียกว่า โครงการจัดการมูลฝอยอย่างยั่งยืน เน้นขยะ 4 ประเภท ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และขยะทั่วไป ทำแบบองค์รวม ไม่ได้แยกขยะพลาสติก

* Received 14 June 2021; Revised 2 August 2021; Accepted 18 August 2021

ออกมาโดยเฉพาะ ในอนาคตจึงอยากได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลาง ทั้งงบประมาณ การอบรมให้ความรู้หลักการดำเนินงานตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเริ่มดำเนินการขับเคลื่อนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง 2) พัฒนาระบบจัดการความรู้ด้านการจัดการขยะพลาสติกที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะสหองค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และปฏิบัติการร่วมกัน

คำสำคัญ: แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน, การจัดการขยะพลาสติก, เทศบาลนครนนทบุรี, หลัก 3Rs

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the perception of approaches for driving the circular economy concept for plastic waste management under the 3Rs principle of personnel both at the policy and operational level of the Nonthaburi Municipality and 2) suggest guidelines for driving the circular economy concept for plastic waste management of the Nonthaburi Municipality, using qualitative research methodology, interviews and non-participant observations. The researcher selected a specific sample group, namely eight personnel at both the policy and operational levels. The researcher used a semi-structured interview to study the circular economy drive approach for plastic waste management under the 3Rs principles, consisting of situations/problems management, municipal/relevant management and applying circular economy concepts to management. The results showed that 1) personnel at both policy and operational levels have the same view and awareness of the circular economy concept. The circular economy has not yet been taken into account as part of the municipal planning policy. There is only the implementation of the 3Rs principle: reduce, reuse and recycle, called the sustainable solid waste management project. It focuses on four types of waste: organic waste, recycled waste, hazardous waste and general waste. It was done holistically, not separating plastic waste specifically. Expecting to receive central support in the future including a budget, training and public relations principles of operations in the circular economy to allow operators to start taking action in this matter seriously. 2) A knowledge management system on plastic waste management should be developed in line with the circular economy and a

network of cooperation in united local administration organizations to create an organization of learning and working together.

Keywords: circular economy concept, plastic waste management, Nonthaburi Municipality, the 3Rs principle

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างไม่หยุดยั้ง นำไปสู่ความต้องการใช้ทรัพยากรเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ทรัพยากรที่เหลืออยู่กำลังใกล้จะหมดไป แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) จึงได้เกิดขึ้นมา เพื่อเป็นอีกหนึ่งทางเลือกใหม่ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจประเทศไปสู่ความยั่งยืน (คำหริ กำนันวงศ์, 2561) เศรษฐกิจหมุนเวียน คือ แนวคิดหนึ่งในการบริหารจัดการภายใต้หลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการจัดการของเสียจากการผลิตและบริโภค ด้วยการนำวัตถุดิบที่ผ่านการผลิตและบริโภคแล้วเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่หรือนำมาใช้ซ้ำ (รติมา คชนันท์, 2562)

สำหรับประเทศไทย การเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะพลาสติกทั่วประเทศ โดยเฉพาะในบางพื้นที่ยังมีการจัดการขยะพลาสติกไม่เหมาะสม จนกลายเป็นปัญหามลภาวะ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรคและสารพิษที่ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพแก่ประชาชน และลดประสิทธิภาพการระบายน้ำที่เป็นอีกหนึ่งสาเหตุหลักของปัญหาน้ำท่วม (ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2562) ภาครัฐจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาเหล่านี้ ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศไทย อาทิ การดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การแก้ไขปัญหามลพิษที่ผ่านมาพบว่า ภาครัฐได้มีนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการขับเคลื่อนรูปแบบการจัดการขยะพลาสติกที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ของตน (สุนันทา พลทวงษ์ และคณะ, 2561) มุ่งเน้นการจัดการขยะพลาสติกอย่างเป็นระบบ ตามหลัก 3Rs คือ ใช้น้อย (Reduce) ลดปริมาณการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น, ใช้ซ้ำ (Reuse) ใช้ซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จนกว่าจะหมดสภาพการใช้งาน เพื่อยืดอายุการใช้งานและใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น โดยไม่ผ่านกระบวนการแปรสภาพ, นำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) นำเศษวัสดุเหลือใช้มาแปรรูปใหม่ เป็นการจัดการวัสดุเหลือใช้ที่กำลังจะเป็นขยะ โดยนำไปผ่านกระบวนการแปรสภาพและนำกลับมาใช้ใหม่ (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร, 2562) ประเทศไทยได้บรรจุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจหมุนเวียนในแผนยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท และแผนปฏิบัติการต่าง ๆ อยู่ภายใต้เรื่องการพัฒนาอย่างยั่งยืน (พัชรนันท์ รักพงษ์ไทย, 2560) โดยในปี พ.ศ. 2562 ได้มีการบรรจุเรื่องเศรษฐกิจหมุนเวียนไว้ในนโยบายของรัฐบาล ในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด (ประชาคมวิจัยด้านเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและ

เศรษฐกิจสีเขียว, 2561) โดยสถานการณ์ขยะพลาสติกในจังหวัดนนทบุรี เป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน เพราะมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี และปริมาณขยะพลาสติกกว่าครึ่งหนึ่งไม่ได้ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์หรือกำจัดอย่างถูกวิธี จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนในประเทศไทย พบว่าส่วนใหญ่มุ่งศึกษาแนวทางการส่งเสริมระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน มีข้อเสนอที่น่าสนใจว่า รัฐบาลควรปรับปรุงและผลักดันให้มีกฎหมายที่เป็นแม่แบบหรือกฎระเบียบที่ใช้ในการควบคุมและดำเนินการในการจัดการขยะพลาสติกอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการส่งเสริมให้มีการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้ ภายใต้หลัก 3Rs ซึ่งเป็นหลักการในการปฏิบัติเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ช่วยลดปริมาณขยะพลาสติกตั้งแต่แหล่งกำเนิด ด้วยการใช้น้อย (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) (สันชัย พรหมสิทธิ์ และคณะ, 2562) ทำให้การนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่ได้มีการจัดการทั้งระบบตามรูปแบบห่วงโซ่คุณค่าของแนวคิด รวมไปถึงบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านการจัดการขยะพลาสติกยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของแนวคิด (เอกรินทร์ ตั้งนิธิบุญ และ ธิติมา เกตุแก้ว, 2562) แม้ว่าหลัก 3Rs จะทำความเข้าใจง่าย แต่พอดูผลลัพธ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม กลับพบว่า ยังไม่เพียงพอต่อการแก้วิกฤติขยะในประเทศ โดยเฉพาะขยะพลาสติกที่ใช้ครั้งเดียวทิ้งที่นับวันจะยิ่งส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ (ภิกษิตี กัลยาณมิตร และวชิรวัชร งามละม่อม, 2561)

สถานการณ์ปัญหาขยะพลาสติกของเทศบาลนครนนทบุรี พบว่า ประสบปัญหาจากการเพิ่มขึ้นของขยะพลาสติก ซึ่งเกิดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการเพิ่มขึ้นด้านการอุปโภคบริโภคของประชาชน มีปัญหาที่เกิดจากระบบการจัดการ ผลกระทบต่อเนื่องจากการขยายตัวของหมู่บ้านจัดสรร และการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่เจริญเติบโตตามแนวรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน พื้นที่บ่อขยะขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรีไม่สามารถรองรับปริมาณขยะทั้งหมดจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ขนเข้ามาพร้อมกันได้ ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่ประชาชนร้องเรียน ทั้งการปนเปื้อนของน้ำเสียจากกองขยะ กองขยะเป็นแหล่งอาหารและแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์ต่าง ๆ ส่งผลให้เกิดปัญหาขยะล้น ไม่สามารถกำจัดได้ทันกับปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นในแต่ละวัน (สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครนนทบุรี, 2564) แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนจึงเป็นอีกหนึ่งทางเลือกใหม่ในการสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม ชุมชน และสังคม เนื่องจากมีกลไกในการนำทรัพยากร วัสดุ พลังงาน หมุนเวียนกลับมาใช้ได้อย่างสมบูรณ์ เมื่อวัตถุดิบเข้าสู่กระบวนการผลิต (manufacturing) กระจายไปยังผู้บริโภค (distribution) สิ่งที่เหลือจากการบริโภค (use and disposal) จะถูกนำกลับไปจัดสรรใหม่ (reuse/redistribution) หรือนำกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตอีกครั้ง (re-manufacturing/recycle) (รติมา คชนันทน์, 2562) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการ

รับรู้แนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของบุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานของเทศบาล ซึ่งกระบวนการรับรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลแปลความหมายหรือตีความจากสิ่งเร้าที่รับเข้ามาผ่านการวิเคราะห์โดยอาศัยความจำ ความรู้ ผสมผสานกับประสบการณ์เดิมที่มีอยู่ ออกมาเป็นความรู้และความเข้าใจ จึงเป็นพื้นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญของบุคคล เพราะการตอบสนองพฤติกรรมใด ๆ ขึ้นอยู่กับการรับรู้จากสภาพแวดล้อมของตน และความสามารถในการแปลความหมาย ดังนั้นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับปัจจัยการรับรู้และสิ่งเร้าที่มีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการรับรู้แนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของบุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานของเทศบาลนครนนทบุรี เพื่อเสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกของเทศบาลนครนนทบุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้แนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของบุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานของเทศบาลนครนนทบุรี
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกของเทศบาลนครนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของเทศบาลนครนนทบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ทั้งรายบุคคลและสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non-participant observation) ประชากรกลุ่มตัวอย่าง มีหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกจากบุคลากรที่สามารถให้ข้อมูลและมีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการขับเคลื่อนการจัดการขยะพลาสติกของเทศบาล จำนวน 8 ท่าน คือ บุคลากรระดับนโยบาย 2 ท่าน และบุคลากรระดับปฏิบัติงาน 6 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) สามารถเรียงลำดับการถามคำถามได้ตามความเหมาะสมกับสภาพและเหตุการณ์ ในขณะที่ยังคงไว้ซึ่งเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมประเด็นศึกษาอย่างครบถ้วน การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ศึกษาการรับรู้แนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs ของบุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงาน ประกอบด้วย สถานการณ์/ปัญหาด้านการจัดการขยะพลาสติก การจัดการขยะพลาสติกของเทศบาล/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการนำแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้ในการ

จัดการขยะพลาสติก 2) เสนอแนะแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกของเทศบาล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การรับรู้และแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้บริบทของเทศบาลนครนทบุรี แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. สถานการณ์และแนวทางการบริหารจัดการขยะพลาสติกของเทศบาลนครนทบุรี

จังหวัดนทบุรี มีพื้นที่ 622 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 6 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางกรวย และอำเภอไทรน้อย มีปริมาณขยะพลาสติกที่จัดเก็บได้ประมาณ 400 ตันต่อวัน เกิดจากการขยายตัวของชุมชนหมู่บ้านจัดสรร การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่เจริญเติบโตตามแนวรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน ประกอบกับมีพื้นที่ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร ก่อให้เกิดการกระจายตัวของปริมาณขยะพลาสติก

“เมื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของขยะพลาสติกในเชิงพื้นที่ แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และจำนวนนักท่องเที่ยวในแต่ละวัน ทำให้มีปริมาณขยะพลาสติกที่ต้องกำจัดเป็นจำนวนมาก หากไม่มีการบริหารจัดการที่ดี จะทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา แนวทางแก้ไขในอนาคตจากปัญหาขยะพลาสติกที่เพิ่มขึ้น เทศบาลต้องมีวิธีการบริหารจัดการอย่างจริงจัง อาศัยความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนจังหวัด กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการศึกษา สำรวจ ออกแบบ และหาสถานที่ เพื่อสร้างระบบการกำจัดขยะพลาสติกที่มีประสิทธิภาพ ได้มาตรฐาน และครบวงจร สร้างความรู้ความเข้าใจและจิตสำนึกให้ประชาชนและทุกภาคส่วน เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดการขยะพลาสติกในครัวเรือน สำนักงาน สถานประกอบการ และอื่น ๆ เช่น การคัดแยกขยะ การนำกลับมาใช้ใหม่ การแปรรูปเพื่อใช้ประโยชน์อื่น ภายใต้หลัก 3Rs” (บุคลาการระดับนโยบาย, 2564)

การจัดการขยะพลาสติกของเทศบาลนครนทบุรี

1. การฝังกลบ (Land Fill) ส่วนใหญ่เป็นเศษขยะถุงพลาสติกที่ปนเปื้อน ไม่คุ้มกับต้นทุนในการจัดเก็บและการล้างทำความสะอาด ได้แก่ ถุงพลาสติกที่ทำจากพลาสติกประเภท PP (Polypropylene) HDPE (High Density Polyethylene) และ LDPE (Low density polyethylene)

2. การนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ โดยผ่านกระบวนการรีไซเคิล (Recycle) และการใช้ซ้ำ (Reuse) แต่การรีไซเคิลผลิตภัณฑ์พลาสติกมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและเสียค่าใช้จ่ายสูง เนื่องจากส่วนใหญ่มีการปนเปื้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขยะอินทรีย์

3. การเผา โดยปกติขยะพลาสติกที่ไม่ได้รับการคัดแยกจะถูกนำไปกำจัดรวมกับขยะมูลฝอยทั่วไป โดยจังหวัดนครนทบุรีมีระบบเตาเผาทั้ง ส่งผลให้เกิดสารพิษในชั้นบรรยากาศจากส่วนประกอบของพลาสติก นำไปสู่การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ แหล่งดิน รวมไปถึงระบบห่วงโซ่อาหาร

ดังนั้นการบริหารจัดการขยะพลาสติกที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนของเทศบาลนครนทบุรี พบว่า เทศบาลจะมีการจัดเจ้าหน้าที่ไปเก็บขยะ เจ้าหน้าที่ที่สามารถคัดแยกขยะได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ขยะที่คัดแยกออกมาส่วนมากจะเป็นของเหลือทิ้งที่มีส่วนประกอบของพลาสติก เจ้าหน้าที่จะส่งขายไปยังร้านรับซื้อของเก่า ร้านรับซื้อของเก่าคัดแยกขยะที่รับซื้อมา รวบรวมขยะที่คัดแยกส่งขายไปยังภาคอุตสาหกรรมในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อนำไปเข้าสู่กระบวนการผลิตเป็นสินค้าชนิดอื่น ๆ ต่อไป ขยะที่ไม่สามารถคัดแยกได้ รถขนขยะจะนำไปส่งยังศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนทบุรี ถูกนำไปฝังกลบที่บ่อขยะ

2. การรับรู้แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกของบุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานของเทศบาลนครนทบุรี

บุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานของเทศบาลนครนทบุรี มีมุมมองและการรับรู้ต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกไปในทิศทางเดียวกัน คือ การจัดการขยะพลาสติกของเทศบาล มุ่งเน้นการบริหารจัดการขยะพลาสติกอย่างเป็นระบบตามหลัก 3Rs ได้แก่ เน้นไปที่การส่งเสริมชุมชนให้ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ ด้วยการให้ความสำคัญกับการคัดแยกขยะพลาสติกในครัวเรือน นำขยะพลาสติกที่สามารถรีไซเคิลได้ไปขายเพื่อสร้างรายได้ สนับสนุนให้ชุมชนจัดตั้งสถานที่รวบรวมและรับซื้อขยะรีไซเคิลจากประชาชน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้วิสาหกิจชุมชนมีการนำขยะรีไซเคิลมาเป็นวัตถุดิบเพื่อผลิตสินค้าหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ มีการควบคุมปริมาณขยะพลาสติกที่แหล่งกำเนิด และเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยก ใช้เครื่องมือและเทคนิคการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนหลายรูปแบบ ผ่านเสียงตามสายชุมชน การจัดทำแผ่นพับ จอ LED และวารสารประจำเดือน

“เมื่อพูดถึงเจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานของเทศบาล ยังไม่มีความเข้าใจในเรื่องแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลา และคิดว่าควรทำอย่างไรให้เจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในเรื่องนี้ เนื่องจากมันสะท้อนภาพรวมขององค์กร เจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานเองในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กร อาจยังไม่รับรู้ข้อมูลข่าวสารเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นควรมี

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกับเจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานให้มากขึ้น เพื่อให้เห็นประโยชน์ของการเกิดเศรษฐกิจหมุนเวียน” (บุคลากรระดับนโยบาย, 2564)

“CE ยังไม่ได้ถูกนำเข้ามาจับในส่วนของการเป็นนโยบายการวางแผนของเทศบาล เพราะจากการดำเนินงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่ เป็นการจัดการที่ปลายเหตุ ขาดระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากท้องถิ่นมีข้อจำกัดด้านงบประมาณการลงทุนเพื่อการกำจัดขยะแบบครบวงจรตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง ความไม่ชัดเจนในการร่วมลงทุนระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชน รวมทั้งการจัดทำแผนการกำจัดขยะยังขาดกฎระเบียบและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน การนำระบบ CE มาประยุกต์ใช้ จึงเป็นเรื่องที่ยาก ในอนาคตจึงอยากได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลาง โดยเฉพาะการอบรมให้ความรู้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเริ่มดำเนินการขับเคลื่อนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง” (บุคลากรระดับปฏิบัติงาน, 2564)

เทศบาลมีการสร้างแผนการดำเนินงาน (Roadmap) และกลยุทธ์สำหรับดำเนินงาน เริ่มที่การส่งเสริมในระดับครัวเรือน ผ่านการให้ความรู้และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะส่งเสริมให้เกิดการคัดแยกขยะพลาสติกตั้งแต่ต้นทาง เกิดความสะดวกในการเก็บขนขยะของเทศบาล เช่น สร้างความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับสาระสำคัญของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะพลาสติกของเทศบาลกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง, เผยแพร่ความรู้ด้านการคัดแยกขยะพลาสติก การรีไซเคิล และการจัดการขยะพลาสติก ทั้งในรูปแบบของเอกสารและสื่อประชาสัมพันธ์ สร้างจิตสำนึกให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงอันตรายของขยะพลาสติกที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัย, จัดกิจกรรมรณรงค์ให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาล ลดการใช้พลาสติกและโฟม หันมาใช้ผลิตภัณฑ์หรือบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการสนับสนุนทางการเงินในการส่งเสริมโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ในการจัดการขยะกลางทาง มีการจัดหาภาชนะรองรับขยะแบบแยกประเภทในพื้นที่ชุมชน สวนสาธารณะ สถานที่ท่องเที่ยว มีการติดตั้งถังขยะในจุดที่มีความสำคัญ เป็นจุดรวบรวมขยะก่อนการไปจัดเก็บ จัดหายานพาหนะขนส่งขยะและพนักงานประจำรถขยะให้เพียงพอกับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่รับผิดชอบ อีกทั้งการจัดการขยะปลายทาง สนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดการขยะบางส่วนได้ด้วยตนเอง เช่น การนำขยะรีไซเคิลแยกขายให้ร้านรับซื้อของเก่า เพื่อสร้างรายได้ ส่วนที่เหลือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดนันทบุรีนำไปกำจัดที่หลุมฝังกลบ

“เรื่องการวางแผนโครงสร้างองค์กร มีการวางแผนเป็นรายปีตามปกติ มีโครงการค่าใช้จ่ายตามงบประมาณของเทศบาล งบประมาณมีเพียงพอสำหรับการดำเนินโครงการส่วนนี้ เทศบาลจะกำหนดไว้เป็นแผน 5 ปี ในเรื่องของการจัดการขยะอย่างยั่งยืน ทำแบบองค์รวม โดยมีขยะพลาสติกเป็นส่วนหนึ่ง ไม่ได้แยกขยะพลาสติกออกมาโดยเฉพาะ ขยะที่อยู่ในชุมชนมีการคัดแยกทุกประเภท ตั้งแต่การรณรงค์คัดแยกขยะ การจัดเก็บขยะให้เป็นระบบ การขนส่ง และสุดท้ายนำไปกำจัด แต่ในส่วนที่เป็นปัญหา คือ บุคลากรระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน มีนักวิชาการ

ที่ดูแลเรื่องของการจัดการขยะไม่เพียงพอ มีอยู่ประมาณ 4 คน แบ่งเขตรับผิดชอบออกเป็น 4 เขต หากเทียบกับจำนวนประชากร และปริมาณขยะวันละ 400 ตัน จำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่ต่อครั้งประมาณ 5-10 คน หลังการนัดหมายต้องวางแผนก่อนออกปฏิบัติงานว่าต้องใช้เจ้าหน้าที่กี่คน และจำเป็นต้องใช้รถประเภทใด เช่น รถประเภทสี่ล้อ หกล้อ” (บุคลากรระดับนโยบาย, 2564)

“หากมองถึงอนาคต สำหรับการจัดการขยะพลาสติก ต้องมีนโยบายการคัดแยกที่ต้นทาง เพื่อลดการปนเปื้อนของขยะอื่น ปัจจุบันรัฐบาลบรรจุเรื่อง CE ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ หรือแผนขับเคลื่อนการจัดการขยะแห่งชาติ ดังนั้นในอนาคตเทศบาลต้องปรับเปลี่ยนเพื่อขับเคลื่อนในเรื่องนี้ ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนชาติ โดยเฉพาะการนำ CE มาประยุกต์ใช้กับการจัดการขยะพลาสติก อาศัยการบูรณาการความร่วมมือกับเอกชนและหน่วยงานภายนอก อย่างมูลค่าของขยะพลาสติกเอง เมื่อเทียบกับกิจกรรมที่ทำ เงินที่ได้จากการรวบรวมพลาสติกไปขาย หมุนเวียนอยู่ที่พนักงานเก็บขยะ เพื่อเป็นแรงจูงใจให้เขาสามารถทำงานตรงนี้ได้ ไม่ได้เข้ามาสู่ระบบงบประมาณหรือรายได้ของเทศบาล จึงอยากได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลาง อาจเป็นงบประมาณบางส่วน การอบรมให้ความรู้ หรือการประชาสัมพันธ์เรื่องแนวคิด CE ให้เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงาน และประชาชนทราบในวงกว้าง เพื่อเริ่มขับเคลื่อนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง” (บุคลากรระดับปฏิบัติงาน, 2564)

ปัจจุบันการดำเนินการกำจัดขยะพลาสติกของเทศบาลนครนนทบุรี เป็นความรับผิดชอบของสำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีการดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับหลัก 3Rs ได้แก่ ใช้น้อย (Reduce) ลดปริมาณการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น เพื่อลดการสูญเสียให้มากที่สุด, ใช้ซ้ำ (Reuse) ใช้ซ้ำหลาย ๆ ครั้ง จนกว่าจะหมดสภาพการใช้งาน เพื่อยืดอายุการใช้งานและใช้ประโยชน์ให้มากขึ้น เป็นการนำกลับมาใช้ใหม่โดยไม่ผ่านกระบวนการแปรสภาพ, นำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) นำเศษวัสดุเหลือใช้มาแปรรูปใหม่ จัดการวัสดุเหลือใช้ที่กำลังจะเป็นขยะ โดยนำไปผ่านกระบวนการแปรสภาพและนำกลับมาใช้ใหม่ ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ คือ ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง เนื่องจากนโยบายส่วนใหญ่ต้องอาศัยบุคลากรในระดับต่าง ๆ ในการทำหน้าที่ดำเนินนโยบาย ซึ่งเป็นความโชคดีของเทศบาล ที่มีผู้บริหารให้ความสนใจและริเริ่มในการสนับสนุนการบริหารจัดการขยะพลาสติกที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน โดยได้รับการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ด้านวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงาน ได้แก่ สื่อประชาสัมพันธ์ มีการจัดทำสื่อเพื่อณรงค์และเผยแพร่ความรู้ด้านการจัดการขยะประเภทต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องในการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เพิ่มเติม, ด้านการจัดสรรงบประมาณ ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการขยะพลาสติกตามแผนการดำเนินโครงการของทุกปีงบประมาณ โดยมีงบประมาณนอกแผนไว้สำรองอีกส่วนหนึ่ง ในกรณีที่เกิดปัญหาหรืออุปสรรคระหว่างปีงบประมาณ, ด้านการสนับสนุน

บุคลากรผู้เชี่ยวชาญในการเป็นวิทยากรให้ความรู้ ได้รับการสนับสนุนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 6 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดนันทบุรี และผู้เชี่ยวชาญในการกำจัดขยะพลาสติก

3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกของเทศบาลนครนันทบุรี

บุคลากรระดับนโยบายและปฏิบัติงานของเทศบาลนครนันทบุรี มีมุมมองและการรับรู้ต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ แนวทางการจัดการขยะพลาสติกที่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน มุ่งเน้นการบริหารจัดการขยะพลาสติกอย่างเป็นระบบ ตามหลัก 3Rs ได้แก่ Reduce ลดการใช้ ใช้น้อยเท่าที่จำเป็น, Reuse นำของเสียบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้อีก โดยไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปหรือแปรสภาพ เป็นการใช้อย่างคุ้มค่าก่อนที่จะทิ้งไป, Recycle นำของเสียบรรจุภัณฑ์หรือวัสดุเหลือใช้มาแปรรูป

ผลการศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์บุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานเกี่ยวกับประเด็นการรับรู้แนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs พบว่า แนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนยังไม่ได้ถูกนำเข้ามาจับในส่วนของการเป็นนโยบายการวางแผนของเทศบาล เนื่องจากเจ้าหน้าที่หรือผู้ปฏิบัติงานยังไม่มี ความเข้าใจหลักการของแนวคิด ซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลา และคิดว่าควรทำอย่างไรให้เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจในเรื่องนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การขับเคลื่อนเรื่องนี้ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ต้องบูรณาการประสานความร่วมมือในการจัดการขยะพลาสติกกับองค์กรเอกชนและประชาชน ให้สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียนที่รัฐบาลกำหนดเป็นโมเดลเศรษฐกิจ ในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและเป็นหนึ่งในวาระแห่งชาติ โดยมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบายที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ผลักดันและสร้างการรับรู้ต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกของบุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานของเทศบาลนครนันทบุรี

2. สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการขยะพลาสติก ในลักษณะ “สหองค์กรปกครองท้องถิ่น” โดยการรวมตัวกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนันทบุรี เพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และปฏิบัติการร่วมกัน

3. แลกเปลี่ยนฐานระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อให้เกิดแนวคิดใหม่ในการจัดการขยะพลาสติก เช่น เชิญหน่วยงานท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะพลาสติกตามแนวทางเศรษฐกิจหมุนเวียน เพื่อบรรยายถึงเทคนิคและ

วิธีการต่าง ๆ ในการขับเคลื่อน นอกจากจะได้ความรู้เพิ่มเติมแล้ว ยังช่วยให้เกิดการกระตุ้นการมีส่วนร่วมและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนมากขึ้น

4. พัฒนาระบบจัดการความรู้ด้านการจัดการขยะพลาสติก เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการบริหารจัดการขยะพลาสติกของชุมชน เพราะการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกในทุกระดับจะประสบความสำเร็จได้ ต้องมีระบบจัดเก็บข้อมูลที่ดี ทราบถึงข้อมูลในหลาย ๆ ด้าน ทั้งข้อมูลเชิงพื้นที่ ข้อมูลและผลลัพธ์ของโครงการที่เคยดำเนินการ รวมไปถึงข้อมูลของศูนย์การเรียนรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ชุมชน เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้จะทำให้เห็นภาพรวมของระบบการจัดการขยะพลาสติกที่มีอยู่เดิม เพื่อเป็นข้อมูลที่สำคัญที่ใช้ประกอบการตัดสินใจในการดำเนินโครงการต่อยอดหรือการวางแผนการพัฒนาโครงการใหม่ ๆ ในอนาคต ที่จะสามารถมุ่งแก้ไขปัญหาคือหรือเติมเต็มสิ่งที่ขาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. มีการพัฒนาเกณฑ์ในการส่งเสริมชุมชนและองค์กรต้นแบบด้านการจัดการขยะพลาสติก โดยสอดแทรกเรื่องการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียน ทำให้การสร้างชุมชนและองค์กรต้นแบบสามารถขยายผลได้และเกิดความยั่งยืน เช่น จัดทำคู่มือหลักเกณฑ์การเป็นชุมชนต้นแบบ หรือการเป็นองค์กรต้นแบบ มีรายละเอียดหลักเกณฑ์ในการพัฒนา พร้อมทั้งยกตัวอย่างวิธีการ ขั้นตอนในการพัฒนา เพื่อให้ชุมชนและองค์กรในพื้นที่เขตเทศบาลสามารถนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้งานได้ด้วยตนเองต่อไป

อภิปรายผล

การดำเนินงานด้านการจัดการขยะพลาสติกของเทศบาลนครนนทบุรี เน้นการจัดการขยะที่ต้นทางด้วยหลัก 3Rs ประกอบด้วย ส่งเสริมชุมชนให้ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ ทำให้การนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่ได้มีการจัดการทั้งระบบตามรูปแบบห่วงโซ่คุณค่าของแนวคิด ปัญหาและอุปสรรคสำหรับการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้มีหลายประเด็นที่สำคัญ เริ่มตั้งแต่เทศบาลยังไม่มีผู้นำแนวคิดเข้ามาจับในส่วนของการเป็นนโยบายการวางแผน เป็นผลมาจากบุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานขาดความเข้าใจต่อหลักการของแนวคิด เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนจากนโยบายไปสู่การปฏิบัติ การดำเนินการที่ผ่านมา เทศบาลจะมีการจัดเจ้าหน้าที่ไปเก็บขยะ เจ้าหน้าที่สามารถคัดแยกขยะได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ขยะที่คัดแยกออกมาส่วนมากจะเป็นของเหลือทิ้งที่มีส่วนประกอบของพลาสติก เจ้าหน้าที่จะส่งขายไปยังร้านรับซื้อของเก่าเจ้าประจำ ร้านรับซื้อของเก่าจะคัดแยกขยะที่รับซื้อมา รวบรวมขยะที่คัดแยกส่งขายไปยังภาคอุตสาหกรรมในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อนำไปเข้าสู่กระบวนการผลิตเป็นสินค้าชนิดอื่น ๆ ต่อไป ขยะที่ไม่สามารถคัดแยกได้ รถขนขยะจะนำไปส่งยังศูนย์กำจัดมูลฝอยรวมขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนนทบุรี โดยจะถูกนำไปฝังกลบที่บ่อขยะ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน และ

คุณภาพสิ่งแวดล้อม ไม่เป็นไปตามหลักการดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน เนื่องจากหัวใจสำคัญของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน คือ ระบบการผลิตแบบหมุนเวียนที่ไม่เคยมีของเหลือใช้เกิดขึ้นเลย เนื่องจากมีกลไกในการนำทรัพยากร แร่ธาตุ พลังงาน หมุนเวียนกลับมาใช้ได้ อย่างสมบูรณ์ ถึงแม้หลัก 3Rs จะเป็นกระบวนการที่ทำความเข้าใจง่าย มีส่วนช่วยเหลือประชาชนในการลดค่าใช้จ่ายและสร้างโอกาส แต่หากดูผลลัพธ์ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หลักการนี้ยังไม่เพียงพอต่อการแก้วิกฤติขยะในประเทศ โดยเฉพาะขยะพลาสติกที่ใช้ครั้งเดียวทิ้งที่นับวันจะยิ่งส่งผลกระทบรุนแรงต่อระบบนิเวศ

โดยสรุปแล้ว การนำรูปแบบระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาปรับใช้ในเทศบาลต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะผู้บริหารต้องเป็นผู้กำหนดทิศทางการแก้ไขปัญหาให้ชัดเจน ทั้งด้านนโยบาย มาตรการ รวมทั้งกลยุทธ์ที่ใช้แก้ปัญหาขยะพลาสติกในชุมชนให้แน่ชัด บุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานด้านการจัดการขยะพลาสติกต้องมีความรู้ความเข้าใจแนวคิดและหลักการดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน หากภาครัฐ ภาคธุรกิจ และประชาชนให้ความร่วมมือ ก็จะเดินหน้าเข้าสู่การดำเนินเศรษฐกิจในรูปแบบดังกล่าวอย่างสมดุลในทุกด้าน ภายใต้วิสัยทัศน์ Maximize Economic Value + Minimize Social & Environmental Impact ตั้งแต่การผลิต การบริโภค การจัดการของเสีย และการนำวัสดุกลับมาใช้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานของเทศบาลนครนทบุรี มีมุมมองและการรับรู้ต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีการดำเนินโครงการให้สอดคล้องตามหลัก 3Rs ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ และหลักการประชารัฐ ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคศาสนา ภาคประชาสังคมและประชาชน เป็นผลมาจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ให้ทุกจังหวัดขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีกรอบการดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการฯ จำนวน 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง คือ ลดปริมาณขยะและส่งเสริมการคัดแยกขยะพลาสติก, กลางทาง คือ จัดทำระบบเก็บและขนอย่างมีประสิทธิภาพ, ปลายทาง คือ ขยะพลาสติกได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ พร้อมทั้งกำหนดตัวชี้วัดเป้าหมายตามแผนปฏิบัติการฯ เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้การดำเนินงานเรื่องการจัดการขยะพลาสติกของเทศบาลนครนทบุรี มีการบูรณาการประสานงานระหว่างกัน และมีความต่อเนื่อง จึงได้มีการวางแผนเป้าหมายให้ชัดเจน โดยใช้แนวทางการปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะบทบาทของภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อนโยบายเศรษฐกิจหมุนเวียน หน้าที่ของภาครัฐคือการออกข้อกำหนดหรือกฎหมายที่จะมารองรับการกำหนดแนวทางของเศรษฐกิจ

หมุนเวียนในเชิงรูปธรรม และมองเห็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพราะในส่วนของเทศบาล บุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงาน กล่าวว่า แผนการดำเนินงาน (Roadmap) และกลยุทธ์สำหรับดำเนินงานของเทศบาล ยังไม่ได้นำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนเข้ามาจับในส่วนของการเป็นนโยบายการวางแผน ในอนาคตจำเป็นต้องปรับแผนเพื่อขับเคลื่อนในเรื่องนี้ เพื่อให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับแผนชาติ โดยเฉพาะการนำระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนมาประยุกต์ใช้กับการจัดการขยะพลาสติก อาศัยการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรเอกชนและหน่วยงานภายนอก ส่งผลให้บุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงานจึงอยากได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลาง โดยเฉพาะการอบรมให้ความรู้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานเริ่มดำเนินการขับเคลื่อนในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ดังนั้นควรผลักดันและสร้างการรับรู้ต่อแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกของบุคลากรทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติงาน เพื่อขับเคลื่อนแนวคิดไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการขยะพลาสติกในลักษณะสหองค์กรปกครองท้องถิ่น โดยการรวมตัวกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี เพื่อสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกจากชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้ได้แนวทางที่มีความหลากหลาย ทั้งแนวคิดและวิธีการที่อาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย

เอกสารอ้างอิง

- ดำหรี กำปันวงษ์. (2561). การจัดการขยะเหลือศูนย์โดยการมีส่วนร่วมของพหุภาคี เขตเทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร. (2562). แนวทางการส่งเสริมแนวคิดระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนามนุษย์และสังคม. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุคลากรระดับนโยบาย. (25 มิถุนายน 2564). การรับรู้แนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs. (ชไมกานต์ ดวงแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- บุคลากรระดับปฏิบัติงาน. (25 มิถุนายน 2564). การรับรู้แนวทางการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนเพื่อการจัดการขยะพลาสติกภายใต้หลัก 3Rs. (ชไมกานต์ ดวงแก้ว, ผู้สัมภาษณ์)
- ประชาคมวิจัยด้านเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว. (2561). สมุดปกขาว BCG in Action การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศ

- ไทย เพื่อเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว. กรุงเทพมหานคร: ประชาคมวิจัยด้านเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียนและเศรษฐกิจสีเขียว.
- พัชรนันท์ รักพงษ์ไทย. (2560). มาตรการทางกฎหมายในการส่งเสริมการนำขยะมูลฝอยจากครัวเรือนประเภทพลาสติกกลับมาใช้ใหม่ (Recycle). ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภักดิ์ดี กัลยาณมิตร และวชิรวัชร งามละม่อม. (2561). แนวทางการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 5(1), 172-193.
- รติมา คชนันท์. (2562). เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy). กรุงเทพมหานคร, สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2562). GO ZERO WASTE ชีวิตใหม่ไร้ขยะ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นนทบุรี: บริษัท มิชชั่น อินเตอร์ พรินท์ จำกัด.
- สันชัย พรหมสิทธิ์ และคณะ. (2562). รูปแบบการจัดการขยะกับความเหมาะสมของพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 6(2), 459-483.
- สำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลนครนนทบุรี. (2564). ข้อมูลทั่วไป เทศบาลนครนนทบุรี. เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.nakornnont.go.th/content/general>
- สุนันทา พลทวงษ์ และคณะ. (2561). คู่มือปฏิบัติการ 3 ใช้ (3R) เพื่อจัดการขยะชุมชน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: บริษัท อีส์ จำกัด.
- เอกรินทร์ ตั้งนิธิบุญ และ ธิติมา เกตุแก้ว. (2562). ชุมชนต้นแบบการจัดการขยะมูลฝอยด้วยแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste) ของชุมชนพูนบำเพ็ญ แขวงภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. ใน การสนับสนุนจากงบประมาณแผ่นดิน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ*
FACTORS INFLUENCING TEAM WORKING IN HUMAN RESOURCES
DEVELOPMENT OF HOSPITAL PERSONNEL
IN OF BANGKOK HOSPITALS GROUP

ชยุต นิธิโชติการ

Chayuth Nithichottikarn

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

E-mail: phakin1224@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีม 2) ระดับความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีม และ 3) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรประจำที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลทั้งหมด 47 โรงพยาบาลจำนวน 29,866 คนโดยคำนวณกลุ่มขนาดตัวอย่างใช้สูตรทาร์ยามาเน่ จำนวน 395 คนสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าทีวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียววิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และวิเคราะห์การถดถอยพหุ ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ ด้านบรรยากาศองค์การ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบรรยากาศองค์การอยู่ในระดับมากมี 2 ด้าน คือ ด้านความผูกพันและด้านความรับผิดชอบ ตามลำดับ 2) บรรยากาศองค์การโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การทำงานเป็นทีมโดยรวมมีค่าสหสัมพันธ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .744 และ 3) ผลการวิเคราะห์สมการถดถอย พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ คือ บรรยากาศองค์การโดยรวม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการทำงานเป็นทีม บรรยากาศ

* Received 25 June 2021; Revised 4 August 2021; Accepted 21 August 2021

องค์การด้านความรับผิดชอบ และบรรยากาศองค์การด้านความผูกพัน ตัวแปรทั้ง 4 ร่วมกันอธิบายผลการทำงานเป็นทีมได้ร้อยละ 58.8

คำสำคัญ: การทำงานเป็นทีม, การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, บุคลากรในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ, บรรยากาศองค์การ

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) factor level influencing to team working, 2) relationship level between organization atmosphere and team working, and 3) factors influencing team working. This research was studied using mixed methods. The population of the study was 29,866 personnel who worked in 47 hospitals of Bangkok Hospital Group. The sample size was determined using Taro Yamane. The 395 study samples were selected by purposive sampling. The research instruments were questionnaire and interviewed guide. Statistic used for data analysis consisted of frequency, percentage; mean, standard deviation, t-test, One Way ANOVA, Pearson's product moment correlation and multiple regressions. The research results revealed that 1) factor level influencing team working as a whole were at moderate level. Where considering each aspect showed that 2 aspects of organization atmosphere were at much level as follows: commitment and responsibility aspects. 2) organization atmosphere as a whole was at moderate level with positive relationship with the statistically significant of .01. The overall of team working with correlation coefficient was equal to .744 and 3) the results of regression analysis showed that variable could predict factors influencing team working in human resource development that human resource development in team working aspect, responsibility aspect and commitment aspect showed 4 aspects could predict that teamwork was 58.8 %.

Keywords: Team working, personnel development, personnel of Bangkok Hospital Group, organizational atmosphere

บทนำ

การบริหารงานของหน่วยงานใดๆ ก็ตาม “ทรัพยากรมนุษย์” นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการบริหารคน หากสังคมใดมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพสังคมนั้นจะง่ายต่อการพัฒนา

และเป็นสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในทางกลับกัน หากสังคมใดมีทรัพยากรมนุษย์ที่ไร้คุณภาพ สังคมนั้นก็จะเข้าสู่ภาวะวิกฤติ (พระมหาไพสุทธิ อภิชาโน (จะโต), 2558)ถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลง วันนี้องค์กรไทยเราต้องการทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ เพื่อให้สังคมชุมชนกลับคืนสู่การเป็นสังคมชุมชนที่มีคุณภาพในการพัฒนาคนหรือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งไม่ใช่เรื่องใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้น สำหรับการเริ่มต้นในการเตรียมความพร้อมคนไทยเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งคุณทวีมากยิ่งขึ้นในอนาคต แนวทางการบริหารและพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564 ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ซึ่งทิศทางการบริหารจัดการสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ของโลกยุคปัจจุบัน โดยมองถึงการเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากร ดังนั้น ทรัพยากรมนุษย์ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่องค์กรที่ต้องให้ความสนใจเริ่มตั้งแต่การสรรหา คัดเลือก อารักรักษาและพัฒนาเพื่อให้ได้ทรัพยากรมนุษย์มีคุณค่าแก่องค์กรอย่างแท้จริง ทรัพยากรมนุษย์นั้นเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่งต่อการพัฒนาสังคมโลกไม่ว่าสังคมนั้นจะเป็นระดับองค์กร สถาบัน ชุมชนหรือครอบครัว ล้วนแต่ต้องการสมาชิกทุกระดับที่มีคุณธรรมและจริยธรรมทั้งสิ้น สังคมจะพัฒนาไปมากน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ใน เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์จะก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านอื่นตามมา เช่น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านวัฒนธรรมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่สังคมจะต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถดำรงชีวิตอยู่ในกฎระเบียบที่สังคมได้วางเอาไว้ เมื่อทรัพยากรมนุษย์ได้ถูกพัฒนาให้มีทั้งความรู้และความดีแล้วก็จะทำให้ระบบอื่นๆ ในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงไปในทางที่ดีงามตามมา

บรรยากาศองค์การก็มีความสำคัญต่อผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การไม่ได้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมขององค์การที่มองเห็นได้เพียงเท่านั้นแต่ขึ้นอยู่กับความรู้ของบุคลากรที่มีต่อบรรยากาศ องค์การในหน่วยงานที่พวกเขาทำงานอยู่ด้วย บรรยากาศองค์การซึ่งเป็นรูปแบบเฉพาะของสิ่งแวดล้อมองค์การมีผลในการกระตุ้นแรงจูงใจของสมาชิกในองค์การ (Stringer, R. A., 2002)โดยบรรยากาศที่คนมีความรู้สึกหรือรับรู้มีผลอย่างมากต่อพฤติกรรมการทำงาน ความตั้งใจทำงาน การคิดริเริ่ม และความเฉลียวฉลาด ความผูกพันต่อเป้าหมาย ทศนคติต่อความกล้าเสี่ยง รวมทั้งทัศนคติที่มีต่อหัวหน้าเพื่อนร่วมงาน ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือต่อตนเอง แม้ว่าบรรยากาศองค์การจะถูกกำหนดโดยผู้บริหาร แต่หัวหน้างานหรือผู้นำทีมก็มีส่วนสร้างบรรยากาศองค์การด้วยเช่นกัน โดยการกระทำของเขาต่อผู้ใต้บังคับบัญชานั้นจะมีผลต่อบรรยากาศที่มีผู้ใต้บังคับบัญชาประสบความสำเร็จและมีผลอย่างมากต่อผลงานของกลุ่ม การทำความเข้าใจบรรยากาศองค์การจึงสำคัญเพราะบรรยากาศองค์การเป็น ปัจจัยที่สำคัญต่อทีม (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ, 2557)

หากองค์การใดคำนึงถึงความสำคัญเรื่องนี้ แล้วนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการที่มีการเปลี่ยนแปลง และปรับเปลี่ยนให้ทันยุคทันสมัยแบบผสมผสานกลมกลืนกันตลอดเวลาจะทำให้องค์การนั้นมีความยืดหยุ่นและเกิดผลดีต่อผู้ปฏิบัติงานกับผู้บริหารที่ทำงานร่วมกัน โดยต่างฝ่ายต่างรู้ถึงความต้องการและความพึงพอใจต่อกันและกัน โดยในท้ายที่สุดย่อมทำให้เป้าหมายขององค์การเกิดการสัมฤทธิ์ผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ และมีคำถามว่าปัจจัยทั้งสองมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมของ บุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพหรือไม่อย่างไร เพราะจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการบรรลุเป้าหมายตามภารกิจของโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยด้านโครงสร้าง ด้านมาตรฐาน ด้านความรับผิดชอบ ด้านการเห็นคุณค่า ด้านการสนับสนุน ด้านความผูกพันมีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรประจำที่ปฏิบัติงานโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพรวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 29,866 คน ซึ่งมีเพศชาย จำนวน 12,350 คนและเพศ หญิง จำนวน 17,516 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรประจำที่ปฏิบัติงานโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ BDMS มีธุรกิจโรงพยาบาลในเครือทั้งหมด 47 แห่ง แบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มโรงพยาบาลกรุงเทพ กลุ่มโรงพยาบาลสมิติเวช กลุ่มโรงพยาบาลพญาไท กลุ่มโรงพยาบาลเปาโล กลุ่มโรงพยาบาลทองถิ่น กลุ่มโรงพยาบาลรอยัล และกลุ่มโรงพยาบาลที่ลงทุนถือหุ้นแต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหารทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%โดยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W, 1970) ดังนี้ กลุ่มโรงพยาบาลกรุงเทพ จำนวน 20 แห่ง กลุ่มโรงพยาบาลสมิติเวช จำนวน 6 แห่ง กลุ่มโรงพยาบาลพญาไท จำนวน 5 แห่ง กลุ่มโรงพยาบาลเปาโล จำนวน 4 แห่ง กลุ่มโรงพยาบาลทองถิ่น จำนวน 7 แห่ง กลุ่มโรงพยาบาลรอยัล ซึ่งเป็น

โรงพยาบาลในประเทศกัมพูชา จำนวน 2 แห่ง กลุ่มโรงพยาบาลที่ลงทุนถือหุ้นแต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการบริหาร จำนวน 3 แห่ง รวมจำนวนตัวอย่าง 395 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจงซึ่งประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ กลุ่มโรงพยาบาลกรุงเทพเท่านั้น จำนวน 20 ท่าน เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (Check list) ส่วนที่ 2 แบบสอบถามบรรยาการองค์กร สร้างขึ้นตามทฤษฎีและแนวความคิดการวัดบรรยาการองค์กร ซึ่งแบ่งเป็น 6 ด้าน คือ 1) ด้านโครงสร้าง 2) ด้านมาตรฐาน 3) ด้านความรับผิดชอบ 4) ด้านการเห็นคุณค่า 5) ด้านการสนับสนุน 6) ด้านความผูกพัน และการทำงานเป็นทีม 10 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านบทบาทที่สมดุล 3) ด้านการเปิดเผยและการเผชิญหน้า 4) ด้านการสนับสนุนและการไว้วางใจ 5) ด้านความร่วมมือและความขัดแย้ง 6) ด้านกระบวนการทำงานที่ราบรื่น 7) ด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสม 8) ด้านการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ 9) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม 10) ด้านการติดต่อสื่อสารที่ดี คำถามเชิงบวกจำนวน 4 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวความคิดของลิเคิร์ท (Likert) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ โดยให้คะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามระดับในการตอบ และส่วนที่ 3 แบบสอบถามการทำงานเป็นทีม ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ ข้อคำถามทุกข้อเป็นคำถามเชิงบวกทั้งหมด แบ่งเป็น 10 องค์ประกอบ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวความคิดของ ลิเคิร์ท (Likert) โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ โดยให้คะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 ตามระดับในการตอบ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง คำถามข้อนี้ตรงกับความคิดเห็นมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง คำถามข้อนี้ตรงกับความคิดเห็นมาก

คะแนน 3 หมายถึง คำถามข้อนี้ตรงกับความคิดเห็นปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง คำถามข้อนี้ตรงกับความคิดเห็นน้อย

คะแนน 1 หมายถึง คำถามข้อนี้ตรงกับความคิดเห็นน้อยที่สุด

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่ได้มาจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดขอบเขตและประเด็นในการศึกษา จากนั้นมาสร้างเป็นคำถามด้านต่างๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ ยกตัวอย่าง เช่น แบบสัมภาษณ์ด้านบรรยาการองค์กร 1) ท่านคิดว่าปัจจัยด้านโครงสร้างของบรรยาการ

องค์การมีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพอย่างไร 2) ท่านคิดว่าปัจจัยด้านมาตรฐานของบรรยากาศองค์การมีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพอย่างไร เป็นต้น

3. การสร้างเครื่องมือในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบประเมิน 2) ดำเนินการสร้างและพัฒนาแบบประเมินมีทั้งหมด 4 ส่วน 3) นำแบบประเมินที่สร้างเสร็จแล้วไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบแบบประเมินให้ครอบคลุมและเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4) นำแบบประเมินไปให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์และตรวจสอบความสมบูรณ์ของเนื้อหา ความเหมาะสมและความสอดคล้องของข้อคำถามเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และภาษาที่ใช้จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน 5) นำแบบประเมินที่ผ่านการตรวจจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบประเมินและนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยคำนวณจากความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการวัดกับข้อคำถามที่สร้างขึ้น เรียกว่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม และวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) (สุวิมล ทิรภานันท์, 2548) ของแบบประเมินและนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งได้ความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามกับจุดประสงค์ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดทุกข้อโดยมีค่า IOC เท่ากับ 1

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยปทุมธานี เพื่อใช้ในการขอความอนุเคราะห์กลุ่มเป้าหมายบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ ในการทดลองเครื่องมือวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยนำแบบประเมินไปทดลองเก็บข้อมูล (Try-out) โดยนำแบบประเมินไปให้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างตอบได้แก่ โรงพยาบาลสมิติเวช จำนวน 30 ชุด เพื่อตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (Cronbach Lee Joseph, 1974) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .9500

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะของตัวอย่าง เพื่อจำแนกลักษณะทั่วไปของตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงานระดับการศึกษาและหน่วยงานสังกัด 2) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation) ใช้วิเคราะห์ข้อมูล

คะแนนในการจำแนกผลการวิเคราะห์ทางสถิติของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บรรยากาศองค์การและการทำงานเป็นทีม 3) การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บรรยากาศองค์การและการทำงานเป็นทีม เพื่อทดสอบสมมติฐาน บรรยากาศองค์การและการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกัน 4) การวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบมีขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) ใช้สำหรับวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรที่มีอิทธิพลหรือสามารถพยากรณ์การทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard Deviation)

6.2 t-test, one-way ANOVA, สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's correlation coefficient) และการวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบมีขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์การทำงาน แผนกที่สังกัด ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 72.40 อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 39.50 และน้อยที่สุด คือ อายุไม่เกิน 30 ปี จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 21.78 ประสบการณ์การทำงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 3-5 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.35 และน้อยที่สุด คือ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 71 คนคิดเป็นร้อยละ 17.98 ระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 152 คนคิดเป็นร้อยละ 38.49 และน้อยที่สุด คือระดับปริญญาโท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.88 แผนกที่สังกัด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สังกัดแผนห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 11.90 และน้อยที่สุด คือ แผนกรังสีกรรม จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 3.03 ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ ด้านบรรยากาศองค์การ

บรรยากาศองค์การ	ระดับของบรรยากาศองค์การ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
ด้านโครงสร้าง	3.27	.53	ปานกลาง	5
ด้านมาตรฐาน	3.31	.61	ปานกลาง	4
ด้านความรับผิดชอบ	3.45	.60	มาก	2
ด้านการเห็นคุณค่า	2.92	.72	ปานกลาง	6
ด้านการสนับสนุน	3.38	.69	ปานกลาง	3
ด้านความผูกพัน	3.58	.67	มาก	1
เฉลี่ย	3.32	.50	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า บรรยากาศองค์การโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$, S.D. = .50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ ด้านความผูกพัน ($\bar{X} = 3.58$, S.D. = .67) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X} = 3.45$, S.D. = .60) นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ด้านการสนับสนุน ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = .69) ด้านมาตรฐาน ($\bar{X} = 3.31$, S.D. = .61) ด้านโครงสร้าง ($\bar{X} = 3.27$, S.D. = .53) และด้านการเห็นคุณค่า ($\bar{X} = 2.92$, S.D. = .72) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ พบว่าบรรยากาศองค์การโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับการทำงานเป็นทีมด้านบทบาทที่สมดุล ด้านวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและเป้าหมายเป็นที่ยอมรับ ด้านการเปิดเผยและการเผชิญหน้า ด้านการสนับสนุนและการไว้วางใจ ด้านความร่วมมือและความขัดแย้ง ด้านกระบวนการทำงานที่ราบรื่น ด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสม ด้านการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และด้านการติดต่อสื่อสารที่ดีมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .669, .550, .595, .606, .645, .657, .624, .648, .528 และ .610 ตามลำดับ และบรรยากาศองค์การโดยรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับการทำงานเป็นทีมโดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .744

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพโดยภาพรวม(TOC)และด้านบทบาทที่สมดุล (TW 1)

องค์ประกอบ	b	β	t	Sig.
CONSTANT	0.453			
ด้านโครงสร้าง	0.645	0.573	15.867	0.000
ด้านมาตรฐาน	0.456	0.398	11.342	0.000
ด้านความรับผิดชอบ	0.423	0.345	9.567	0.000
ด้านการได้รับการยอมรับ	0.412	0.315	14.112	0.000
ด้านการเห็นคุณค่า	0.515	0.413	8.215	0.000
ด้านการสนับสนุน	0.517	0.545	13.125	0.000
ด้านความผูกพัน	0.648	0.554	11.250	0.000
R = 0.745 F = 118.713 Sig. = 0.000 R ₂ = 0.719				
CONSTANT	0.817			
ด้านบทบาทที่สมดุล	0.675	0.625	14.546	0.000
ด้านวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและเป้าหมายเป็นที่ยอมรับ	0.589	0.489	10.876	0.000
ด้านการเปิดเผยและการเผชิญหน้า	0.489	0.390	8.124	0.000
ด้านการสนับสนุนและการไว้วางใจ	0.458	0.415	11.235	0.000
ด้านความร่วมมือและความขัดแย้ง	0.517	0.628	10.561	0.000
ด้านกระบวนการทำงานที่ราบรื่น	0.516	0.518	11.123	0.000
ด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสม	0.612	0.500	9.528	0.000
ด้านการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ	0.617	0.612	8.254	0.000
ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม	0.658	0.498	9.123	0.000
ด้านการติดต่อสื่อสารที่ดี	0.599	0.432	7.586	0.000
R = 0.812 F = 191.296 Sig. = 0.000 R ₂ = 0.781				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ โดยภาพรวม (TOC) คือ OC1 หมายถึง บรรยากาศองค์การด้านโครงสร้าง OC2 หมายถึง บรรยากาศองค์การด้านมาตรฐาน OC3 หมายถึง บรรยากาศองค์การด้านความรับผิดชอบ OC4 หมายถึง บรรยากาศองค์การด้านการเห็นคุณค่า OC5 หมายถึง บรรยากาศองค์การด้านการสนับสนุน OC6 หมายถึง บรรยากาศองค์การด้านความผูกพันโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย 0.645, 0.517, 0.515(X5), 0.456, 0.423 และ 0.412 ค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนาย (R₂) เท่ากับ 0.719

สามารถทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพโดยภาพรวมได้ร้อยละ 71.90

สมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้ามาสมการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถเขียนสมการการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบและมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.453 + 0.648(X_7) + 0.645(X_1) + 0.517(X_6) + 0.515(X_5) + 0.456(X_2) + 0.423(X_3) + 0.412(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.573(X_1) + 0.554(X_6) + 0.545(X_5) + 0.413(X_4) + 0.398(X_2) + 0.345(X_2) + 0.315(X_6)$$

ตัวแปรปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพคือ TW1 หมายถึง การทำงานเป็นทีมด้านบทบาทสมดุ TW2 หมายถึง การทำงานเป็นทีมด้านวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและเป้าหมายเป็นที่ยอมรับ TW3 หมายถึง การทำงานเป็นทีมด้านการเปิดเผยและการเผชิญหน้า TW4 หมายถึง การทำงานเป็นทีมด้านการสนับสนุนและการไว้วางใจ TW5 หมายถึง การทำงานเป็นทีมด้านความร่วมมือและความขัดแย้ง TW6 หมายถึง การทำงานเป็นทีมด้านกระบวนการทำงานที่ราบรื่น TW7 หมายถึง การทำงานเป็นทีมด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสม TW8 หมายถึง การทำงานเป็นทีมด้านการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ TW9 หมายถึง การทำงานเป็นทีมด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม TW10 หมายถึง การทำงานเป็นทีมด้านการติดต่อสื่อสารที่ดีโดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย 0.675, 0.589 และ 0.489 ค่าสัมประสิทธิ์ในการทำนาย (R²) เท่ากับ 0.817 สามารถทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพด้านบทบาทสมดุได้ร้อยละ 78.10

สมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้ามาสมการ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สามารถเขียนสมการการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบและมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.817 + 0.675(X_1) + 0.658(X_9) + 0.617(X_8) + 0.612(X_7) + 0.599(X_{10}) + 0.589(X_2) + 0.517(X_5) + 0.516(X_6) + 0.489(X_3) + 0.458(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.628(X_5) + 0.625(X_1) + 0.612(X_6) + 0.518(X_6) + 0.500(X_7) + 0.496(X_9) + 0.489(X_2) + 0.432(X_{10}) + 0.415(X_4) + 0.390(X_3)$$

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบมีขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ บรรยากาศองค์การที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีม ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรบรรยากาศองค์การโดยรวมถูกจัดเข้าสู่สมการเป็นลำดับแรก มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .375 ตัวแปรที่สองที่เข้าสู่สมการ คือ ตัวแปรการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการทำงานเป็นทีมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .116 ตัวแปรที่สามที่เข้าสู่สมการ คือ ตัวแปรบรรยากาศองค์การด้านความรับผิดชอบ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .226 ตัวแปรสุดท้ายที่เข้าสู่สมการ คือ ตัวแปรบรรยากาศองค์การด้านความผูกพัน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .152 โดยสามารถแสดงสมการพยากรณ์การทำงานเป็นทีมได้ดังนี้

การทำงานเป็นทีม = $.530 + .375(\text{บรรยากาศองค์การโดยรวม}) + .116(\text{การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการทำงานเป็นทีม}) + .226(\text{บรรยากาศองค์การด้านความรับผิดชอบ}) + .152(\text{บรรยากาศองค์การด้านความผูกพัน})$

อภิปรายผล

วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ ด้านบรรยากาศองค์การพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าบรรยากาศองค์การอยู่ในระดับมากมี 2 ด้าน คือ ด้านความผูกพันและด้านความรับผิดชอบ นอกนั้นอยู่ในระดับปานกลางได้แก่ ด้านการสนับสนุน ด้านมาตรฐาน ด้านโครงสร้างและด้านการเห็นคุณค่า ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมคิด ผลนิต ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และบรรยากาศองค์การที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีม กรณีศึกษา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ผลการวิจัยพบว่า 1) กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และบรรยากาศองค์การอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับสูง 2) ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามเพศ ประเภทของบุคลากร และสังกัดหน่วยงาน แตกต่างกันมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แตกต่างกัน ปัจจัยส่วนบุคคลจำแนกตามอายุ ประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาทั้งหมด ประสบการณ์การทำงานในกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และสังกัดหน่วยงาน แตกต่างกันมีการรับรู้บรรยากาศองค์การแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน 3) การทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับบรรยากาศองค์การ 4) บรรยากาศองค์การโดยรวม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการทำงานเป็นทีมบรรยากาศองค์การด้านความรับผิดชอบ และบรรยากาศองค์การด้านความผูกพันเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีม (สมคิด ผลนิต, 2558)

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับการทำงาน เป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ ผลการศึกษา พบว่า บรรยากาศองค์การโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับการทำงานเป็นทีมด้านบทบาทที่สมดุล ด้านวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและเป้าหมายเป็นที่ยอมรับ ด้านการเปิดเผยและการเผชิญหน้า ด้านการสนับสนุนและการไว้วางใจ ด้านความร่วมมือและความขัดแย้ง ด้านกระบวนการทำงานที่ราบรื่น ด้านภาวะผู้นำที่เหมาะสม ด้านการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และด้านการติดต่อสื่อสารที่ดีมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .669, .550, .595, .606, .645, .657, .624, .648, .528 และ .610 ตามลำดับ และบรรยากาศองค์การโดยรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับการทำงานเป็นทีมโดยรวมมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .744 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรวิภา งามวุฒินวงศ์ ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมภายในสำนักอำนวยการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุในช่วงระหว่าง 31-40 สถานภาพโสด ระดับการศึกษาปริญญาโท ตำแหน่งข้าราชการ คณะกรรมการที่ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบมากที่สุด คือ คำสั่งสำนักอำนวยการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่ 44/2560 เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรด้านการคลังของสำนักอำนวยการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2560 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของคณะกรรมการเฉพาะกิจ (Ad hoc Committee) และคณะกรรมการประจำมีความคิดเห็นว่าปัจจัยทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านความสัมพันธ์ของเพื่อนร่วมงาน ด้านบทบาทของสมาชิกในทีมงาน ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านกระบวนการทำงานด้านวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรและด้านภาวะผู้นำทีม อยู่ในระดับมาก 3) การวิเคราะห์ปัจจัยของการทำงานเป็นทีมในคณะกรรมการเฉพาะกิจและคณะกรรมการประจำจำแนกตามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ประเภทตำแหน่ง กลุ่มงาน ประสบการณ์การทำงาน อัตราเงินเดือน มีค่าอิสระต่อกันกับปัจจัยการทำงานเป็นทีม และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในระดับ .05 4) ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานเป็นทีมในคณะกรรมการเฉพาะกิจ (Ad hoc Committee) และคณะกรรมการประจำด้านที่มีลำดับมากที่สุดของทั้ง 2 คณะ คือ ด้านภาวะผู้นำทีม และด้านที่มีลำดับน้อยที่สุดของทั้ง 2 คณะ คือ ด้านการติดต่อสื่อสาร 5) ปัจจัยการทำงานเป็นทีมกับการทำงานในคณะกรรมการเฉพาะกิจ (Ad hoc Committee) และคณะกรรมการประจำมีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 และเป็นความสัมพันธ์ระดับมากทุกด้าน (กรวิภา งามวุฒินวงศ์, 2559) งานวิจัยของวิภาวี ชมะโชติ ได้ทำวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การและองค์ประกอบในการทำงานเป็นทีมของข้าราชการสำนักการจราจรและขนส่ง สำนักงานเขตจตุจักร ผลการศึกษาพบว่า 1) ข้าราชการสำนักการจราจรและขนส่ง สำนักงานเขตจตุจักร มีบรรยากาศองค์การโดยรวมอยู่ในระดับปาน

กลาง พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างองค์การที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน และด้านการสนับสนุนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความรับผิดชอบส่วนบุคคล ด้านการให้รางวัล และด้านมาตรฐานของผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง 2) ข้าราชการสำนักการจราจรและขนส่ง สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา มีการทำงานเป็นทีมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านบทบาทต่างๆ ด้านวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนและเป้าหมายเป็นที่ยอมรับ ด้านการเปิดเผยและการเผชิญหน้า ด้านการดำเนินการที่ราบรื่น ด้านการทบทวนอย่างสม่ำเสมอ ด้านการติดต่อสื่อสารที่ดี อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความร่วมมือและความขัดแย้ง อยู่ในระดับปานกลาง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การที่มีผลต่อการทำงานเป็นทีมของ ข้าราชการสำนักการจราจรและขนส่ง สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ได้แก่ ความรับผิดชอบส่วนบุคคล และมาตรฐานของผลการปฏิบัติงาน (วิภาวี ชมะโชติ, 2555) และงานวิจัยของวรรณภา โภคสมบัติ ได้ทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพของทีมงาน กรณีศึกษาพนักงานสายงานเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัท ABC จำกัด ผลการศึกษาพบว่า ระดับประสิทธิภาพของทีมงานโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันระดับประสิทธิภาพของทีมงานไม่แตกต่างกัน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพของทีมงานมากที่สุดคือ ด้านความไว้วางใจกัน รองลงมาคือด้านการกำหนดบทบาทที่ชัดเจน ด้านการติดต่อสื่อสารที่ดี ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และด้านการมีส่วนร่วมในการทำงาน ตามลำดับ (วรรณภา โภคสมบัติ, 2555)

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ ผลการวิเคราะห์สมการถดถอย พบว่า ตัวแปรที่สามารถทำนายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีมในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ คือ บรรยากาศองค์การโดยรวม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการทำงานเป็นทีม บรรยากาศองค์การด้านความรับผิดชอบ และบรรยากาศองค์การด้านความผูกพัน ซึ่งตัวแปรทำนายทั้ง 4 ตัว สามารถรวมกันอธิบายผลของการทำงานเป็นทีมได้ร้อยละ 58.8 สามารถสร้างสมการถดถอยในการทำนายผลได้ดังนี้ ผลของการทำงานเป็นทีม = $.530 + .375(\text{บรรยากาศองค์การโดยรวม}) + .116(\text{การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการทำงานเป็นทีม}) + .226(\text{บรรยากาศองค์การด้านความรับผิดชอบ}) + .152(\text{บรรยากาศองค์การด้านความผูกพัน})$ สอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ เตชะอุดมเดชได้ทำวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีมของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีมของพยาบาลวิชาชีพอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบทในการทำงานเป็นทีม องค์ประกอบและคุณลักษณะของทีม และกระบวนการทำงานของทีม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม และสามารถทำนายประสิทธิภาพของการ

ทำงานเป็นทีมของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ได้ ($R^2 = .55, .60$ และ $.69$) ตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $.001$ (จิราภรณ์ เตชะอุดมเดช, 2559)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัจจัยการทำงานเป็นทีมทั้ง 6 ด้าน มีผลต่อการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับมาก แต่การทำงานเป็นทีมมักมีปัจจัยอื่นๆ ประกอบเข้าด้วยกัน นอกจาก 6 ด้านนี้ ตามงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเล่มอื่นๆ ที่มีทฤษฎีหรือปัจจัยอื่นประกอบเข้าด้วยกันและวัฒนธรรมการทำงานของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ แม้จะไม่ได้มีรายชื่ออยู่ในคณะหรือคณะกรรมการในชุดนั้นๆ ก็สามารถทำงานนั้นๆ ได้ โดยอาศัยการบังคับบัญชาตามสายงานและทีมงานที่เข้มแข็ง 1.2) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าระดับการทำงานเป็นทีมไม่ได้อยู่ในระดับมากทุกด้านแต่ด้านที่อยู่ในระดับมากโดยระดับการทำงานเป็นทีมที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดของทั้ง 2 ประเภททีม คือ การสนับสนุนและการไว้วางใจกับการติดต่อสื่อสารที่ดีแสดงว่าการสนับสนุนและการไว้วางใจกับการติดต่อสื่อสารที่ดีมีความสำคัญมากในการทำงานของแต่ละทีม ทิศทางคณะทำงานจะไปทางใดผลงานจะออกมาอย่างไร ขึ้นอยู่กับการสนับสนุนและการไว้วางใจกับการติดต่อสื่อสารที่ดีทั้งสิ้น แต่ปัจจัยที่ได้คะแนนน้อยที่สุดของทั้ง 2 ด้านคือ การเปิดเผยและการเผชิญหน้ากับภาวะผู้นำที่เหมาะสมซึ่งแสดงให้เห็นว่า บุคลากรในคณะทำงานมีการเปิดเผยและการเผชิญหน้าและมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมค่อนข้างน้อยเป็นการทำงานแบบต่างคนต่างทำ ดังนั้น ควรมีการเปิดเผยและการเผชิญหน้าและมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกันมากขึ้น ร่วมพูดคุยปรึกษาหารือเรื่องการทำงานตามคำสั่งในคณะกรรมการให้มากขึ้นจะช่วยให้การทำงานเป็นทีมในคณะทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1) การกำหนดปัจจัยของการทำงานเป็นทีม ควรกำหนดปัจจัยที่เป็นปัจจุบันตามยุคสมัยมากที่สุด เพราะถ้านำปัจจัยในอดีตอาจจะวัดได้ไม่ดีเท่าปัจจัยที่ทันต่อสถานการณ์ในช่วงเวลานั้นๆ เพราะความสัมพันธ์ของการทำงานกับปัจจัยในอนาคตอาจจะไม่สัมพันธ์กัน หรือสัมพันธ์กันน้อย เมื่อบริบทโลกเปลี่ยนแปลงไป 2.2) ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมในส่วนที่นอกเหนือจากการทำงานเป็นทีมในของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพ เพราะการทำงานเป็นทีมในของบุคลากรโรงพยาบาลในเครือโรงพยาบาลกรุงเทพแตกต่างจากการทำงานเป็นทีมที่ไม่เป็นทีมหรือไม่อย่างไร จำเป็นหรือไม่ที่จะต้องตั้งทีมงานเพื่อทำในงานนั้นๆ 2.3) เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยระดับของบุคลากรโรงพยาบาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโรงพยาบาล ดังนั้นนักวิจัยควรจัดกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการในการทำงานของสถานที่นั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรวิภา งามวุฒิจวงศ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมภายในสำนักอำนวยการสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ใน สารนิพนธ์หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จิราภรณ์ เตชะอุดมเดช. (2559). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีมของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่. วารสารพยาบาล, 43. 117-127.
- พระมหาไพสุณิ อภิชาโน (จะโต). (2558). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ตามหลักไตรสิกขา. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, 10(2). 1-11.
- เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2557). การพัฒนาองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์พิพิธการพิมพ์.
- วรรณภา โภคสมบัติ. (2555). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความมีประสิทธิภาพของทีม กรณีศึกษาพนักงานสายงานเทคโนโลยีสารสนเทศ บริษัท ABC จำกัด. ใน สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์.
- วิภาวี ชมะโชติ. (2555). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การและองค์ประกอบในการทำงานเป็นทีมของข้าราชการสำนักกรมการสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5 (1). 230-238.
- สมคิด ผลนิล. (2558). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และบรรยากาศองค์การ ที่มีอิทธิพลต่อการทำงานเป็นทีม กรณีศึกษา กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2548). ระเบียบวิธีการวิจัยทางคณิตศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cronbach Lee Joseph. (1974). Essentials of Psychological Testing. New York: Harper and Row Publishers.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3). 607-610.
- Stringer, R. A. (2002). Leadership and Organizational Climate : The Cloud Chamber Effect. California: Prentice - Hall.

กฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่ามในชั้นสอบสวน*

LAWS REGARDING PROCURING INTERPRETERS AT THE INQUIRY LEVEL

วีรยุทธ ตาฮา

Weerayoot Taha

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: weerayoottaha@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาถึงสภาพปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่ามในชั้นสอบสวน 2) ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่ามในชั้นสอบสวนของไทยกับต่างประเทศ 3) สร้างกฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่าม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า แม้มีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 อยู่แล้วแต่ยังพบปัญหาจากตัวบทกฎหมายที่บัญญัติไม่ครอบคลุม ได้แก่ ประเด็นคุณสมบัติล่าม ระบุว่า “กรณีไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยและไม่มีล่าม” ซึ่งหากผู้กรณีจัดหาล่ามกันเองถือว่า มีล่ามตามกฎหมาย แต่ถ้าเป็นล่ามที่ขาดความรู้ความสามารถด้านการล่ามอย่างดีพอ ถือว่าล่ามนั้นไม่มีคุณสมบัติเพียงพอในการเป็นล่ามในชั้นสอบสวนได้ ก่อให้เกิดความเสียหายในกระบวนการสอบสวนเป็นอย่างยิ่ง ส่งผลให้การสอบสวนคดีอาญานั้นมิชอบด้วยกฎหมาย ส่วนประเด็นการจัดหาล่าม ตัวบทกฎหมายกำหนดแต่เพียง “ให้พนักงานสอบสวนจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า” ไม่ครอบคลุมว่าจะจัดหาล่ามได้จากที่ใด โดยวิธีการใด ยังเป็นปัญหาต้องแก้ไขให้ครบถ้วนสมบูรณ์เช่นเดียวกัน จากการเปรียบเทียบกฎหมายของแต่ละประเทศ ถึงคุณสมบัติและการจัดหาล่าม ได้แก่ สหรัฐอเมริกา มีสภาตุลาการทำหน้าที่กำหนดคุณสมบัติล่ามและสำนักงานบริหารศาลมีหน้าที่คัดเลือกและรับรองล่าม อังกฤษ มีหน่วยงานบริหารสังคมท้องถิ่นคอยให้บริการล่ามตลอดจนล่ามต้องผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมทุกคน ส่วนออสเตรเลีย มีประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณล่าม และมีหน่วยงานรับรองวิทยฐานะล่ามแห่งชาติ ทำหน้าที่กำหนดคุณสมบัติและรับรองวิทยฐานะล่าม สามารถนำมาประยุกต์เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายของไทยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

* Received 19 June 2021; Revised 5 August 2021; Accepted 24 August 2021

คำสำคัญ: กระบวนการยุติธรรม, การสอบสวน, พนักงานสอบสวน

Abstract

The objectives of this research paper were: 1) to study the legal problems related to the procurement of interpreters at the investigative stage; 2) to compare the law relating to the procurement of interpreters in the interrogation stage in Thailand and abroad; 3) to create a law to amend the law on with the provision of an interpreter is a documented research by searching from various documents related It was found that even though there is a Criminal Procedure Code section 13, there are still problems that are not covered, such as the issue of the interpreter's qualifications, saying that "in the case of unable to speak or understand Thai and without an interpreter", if the parties provide an interpreter themselves, it is considered having an interpreter according to the law. But if you get an interpreter that doesn't have a good enough interpreter qualification It is deemed that the interpreter does not qualify as an interpreter in the interrogation class. There was a lot of damage in the investigation process. As a result, criminal investigations are unlawful. As for the issue of procuring an interpreter the law only states that the "inquiring officer shall provide an interpreter without delay" does not cover where an interpreter can be obtained or by any means, it must also be completely revised. Compare the laws of each country. Regarding qualifications and provision of interpreters, the United States has a judicial council responsible for defining interpreter qualifications and the court administration is responsible for selecting and certifying English interpreters. Every interpreter must have a criminal background check. Australia There is a code of ethics and an interpreter code of conduct. and has a national interpreter accreditation agency Serves to determine qualifications and certify accreditation as an interpreter. brought to amend the laws of Thailand to be more complete

Keywords: judicial process, investigation, investigative officer

บทนำ

โดยที่แต่ละภูมิภาคของประเทศไทยมีภาษาท้องถิ่นหรือภาษาถิ่นที่แตกต่างกันไป ตลอดจนมีชาวต่างชาติเข้ามาอาศัยเป็นจำนวนมาก บุคคลดังกล่าวส่วนใหญ่จะใช้ภาษาของตนเองในการพูดสื่อสารในชีวิตประจำวัน และส่วนใหญ่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยได้

อย่างถ่องแท้ เมื่อเหตุคืออาญาเกิดขึ้นกระบวนการสอบสวนของไทยบังคับให้ใช้ภาษาไทยในกระบวนการสอบสวน จึงเกิดปัญหาในการสื่อสารระหว่างพนักงานสอบสวนกับบุคคลดังกล่าว ความเข้าใจในภาษาที่ใช้ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเป็นประเด็นหนึ่งของการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของรัฐ ฉะนั้นหากบุคคลทุกคนในคดีอาญาไม่สามารถเข้าใจภาษาซึ่งใช้ในกระบวนการดำเนินคดีแล้ว การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกันย่อมเป็นไปได้ (ณัฐอร ศรีสว่าง, 2558) ดังนั้น ล่าม จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการสอบสวน เพื่อที่จะทำหน้าที่ในการแปลภาษาให้เกิดความเข้าใจระหว่างกันและเป็นตัวกลางในการสื่อสารจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่ง เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันแก่คู่กรณีในคดีอาญา อันได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยานที่เกี่ยวข้อง ให้กระบวนการสอบสวนสามารถดำเนินการต่อไปได้ เป็นการดำเนินกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในชั้นสอบสวนให้เกิดความเป็นธรรมกับคู่กรณีในคดีทุกฝ่าย โดยเฉพาะผู้ต้องหา หากล่ามทำให้ผู้ต้องหานั้นเข้าใจข้อกล่าวหา พฤติการณ์แห่งคดี และกระบวนการดำเนินคดีอย่างถูกต้องชัดเจนแล้ว ก็จะทำให้ผู้ต้องหาสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่และได้รับความเป็นธรรม (สมนึก เขมทองคำ, 2559)

ในระดับสากลได้ให้การรับรองถึงสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (Access to justice) ถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ ประชาชนทุกคนต้องสามารถเข้าถึงได้โดยไม่ถูกจำกัดสิทธิ อันเนื่องมาจากวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา ศาสนา ความเชื่อที่แตกต่างกัน ทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกัน ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเป็นธรรม และหลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยในการมีล่าม มีบทบัญญัติที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลที่เพิ่งจะได้รับผลการปฏิบัติจากรัฐต่างๆ อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่ากรณีใดๆ (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, 1948) ในการดำเนินคดีอาญาต่อบุคคลซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดนั้น ทุกคนย่อมมีสิทธิที่จะขอความช่วยเหลือให้มีล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาที่ใช้ในศาลได้ (กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง, 1966) และบุคคลใดถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากล่ามโดยไม่คิดมูลค่า หากบุคคลนั้นไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาที่ใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาลได้ (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป, 1950) ส่วนของประเทศไทยก็ได้บัญญัติถึงสิทธิต่างๆ ข้างต้นให้สอดคล้องกับระดับสากล บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้การคุ้มครองเช่นกัน ได้แก่ มาตรา 27 วรรคหนึ่งและสาม ว่าบุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมายและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องต่างๆ หรือเหตุอื่นใดจะกระทำได้ (สิทธิพล ทวีชัยกร, 2549) ตลอดจนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก็ได้กำหนดในเรื่องล่ามไว้ ให้

สอดคล้องกับกฎหมายในระดับสากลดัง อีกทั้งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 กำหนดในเรื่องล่ามยังไม่ครอบคลุมถึงประเด็นสำคัญ คือ ประเด็นเรื่องคุณสมบัติของล่ามและประเด็นการจัดหาล่าม ทั้งสองประเด็นดังกล่าวมีความสำคัญอย่างยิ่ง ประเด็นคุณสมบัติ เช่น ล่ามควรมีหลักเกณฑ์มาตรฐานอย่างน้อยต้องจบการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านภาษาศาสตร์ มีความรู้ความสามารถทั้งภาษาไทยและภาษาที่จะทำการแปลเป็นอย่างน้อยต้องใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา ต้องได้รับการฝึกอบรมทางด้านการล่าม ผ่านการทดสอบความรู้ความสามารถในการแปล และผ่านการประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ต้องมีทักษะทางด้านการพูดสามารถใช้คำศัพท์ทั่วไปและเข้าใจคำศัพท์ทางกฎหมาย อีกทั้งล่ามต้องเลือกใช้ถ้อยคำและน้ำเสียงที่ถูกต้องสามารถแปลถูกต้องอย่างแม่นยำ และด้านการจัดหาล่าม เดิมกฎหมายกำหนดไว้เพียงให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่จะต้องจัดหาล่ามโดยไม่ชักช้า ไม่ได้กำหนดวิธีการจัดหาล่ามที่ชัดเจนว่าสามารถที่จะจัดหาล่ามได้จากที่ใด โดยวิธีการใด ลักษณะเช่นนี้เป็นการกำหนดโดยไม่มีหน่วยงานจัดหาล่ามรองรับ ซึ่งกฎหมายต้องเปิดช่องทางให้มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐเพื่อให้การสนับสนุนส่งเสริมในการจัดหาล่าม โดยให้หน่วยงานที่จัดตั้งมีอำนาจหน้าที่ในการวางหลักเกณฑ์คุณสมบัติและการคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ล่าม เพื่อเตรียมพร้อมล่ามไว้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยและพนักงานสอบสวนใช้ในกระบวนการสอบสวน การสอบสวนที่ใช้ล่ามที่ขาดคุณสมบัติหรือการสอบสวนที่ไม่มีล่าม ส่งผลให้คำให้การหรือคำพยานต่างๆ ไม่สามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานในชั้นอัยการและชั้นพิจารณาคดีของศาลได้เกิดความเสียหายในกระบวนการสอบสวนของไทยเป็นอย่างยิ่ง ตลอดจนส่งผลให้การสอบสวนในครั้งนั้นๆ เป็นการสอบสวนที่มีข้อบกพร่องตามกฎหมาย

จากการศึกษาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในเรื่องเดียวกัน ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้านคุณสมบัติของล่าม มีสภาตุลาการ (The Judicial Council) มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานและคุณสมบัติสำหรับบุคคลที่จะเป็นล่าม ในเบื้องต้นต้องสำเร็จการศึกษาและมีความรู้ความชำนาญทั้งภาษาอังกฤษและภาษาที่จะทำการแปล ล่ามต้องได้รับใบรับรองคุณวุฒิตั้งน้อย 2 ปี ด้านการจัดหาล่ามมีสำนักงานบริหารศาลสหรัฐอเมริกา มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดโปรแกรมรับรองและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเพื่อทำหน้าที่ล่ามในกระบวนการยุติธรรม และมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการใช้ล่ามที่จัดทำโดยสภาตุลาการ (กฎหมายว่าด้วยล่ามในศาลของสหรัฐอเมริกา, 1827) ประเทศอังกฤษ ด้านคุณสมบัติของล่ามต้องขึ้นทะเบียนไว้กับหน่วยงาน National Registered Public Service Interpreters ไว้ก่อนต้องมีเอกสารหลักฐานยืนยันจากหน่วยงานของรัฐที่ว่าจ้างต้องมีการต่อทะเบียน และต้องผ่านงานล่าม 400 ชั่วโมง ที่สำคัญต้องผ่านการตรวจสอบประวัติทางด้านอาชญากรรมทุกคน หากมีหน้าที่จะต้องทำงานกับเด็กหรือเยาวชนหรือคนที่ด้อยสติปัญญาต้องผ่านการตรวจสอบประวัติ

อาชญากรรมที่ละเอียดและลึกลงไปอีก ด้านการจัดหาลำมี หน่วยงานบริหารสังคมท้องถิ่นให้การสนับสนุนมีหน้าที่ในการจัดทำบัญชีรายชื่อลำนทั้งหมด ซึ่งเป็นลำนที่มีประสิทธิภาพสูงและมีความเชี่ยวชาญเตรียมพร้อมไว้สำหรับให้เจ้าพนักงานตำรวจได้จัดหาลำให้กับผู้ต้องหาหรือคู่กรณีในคดีอาญา และประเทศออสเตรเลีย ด้านคุณสมบัติลำน มีหน่วยงานรับรองคุณสมบัติวิทยฐานะสำหรับลำนและนักแปลแห่งชาติ มีหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานคุณสมบัติและให้การรับรองวิทยฐานะของลำน ส่วนด้านการจัดหาลำ จะจัดหาลำผ่านสถาบันลำนและผู้แปลแห่งชาติ โดยลำนที่มีคุณสมบัติ มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และความประพฤติตามแนวทางที่ประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณกำหนดไว้

จากการศึกษาวิจัยถึงสภาพปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาลำในชั้นสอบสวน และได้ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาลำในชั้นสอบสวนของไทยและต่างประเทศทั้ง 3 ประเทศข้างต้นพบข้อดีในแต่ละประเทศ จะได้นำเอามาเป็นแนวทางในสร้างกฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาลำ ให้ครอบคลุมประเด็นคุณสมบัติลำนและวิธีการจัดหาลำต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาลำในชั้นสอบสวน
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาลำในชั้นสอบสวนของไทยกับต่างประเทศ
3. สร้างกฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาลำ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาวิจัยค้นคว้ารวบรวมจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่น ตัวบทกฎหมาย ตำรากฎหมาย วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ เอกสารวิจัย บทความวิชาการที่เกี่ยวข้องต่างๆ และค้นคว้าข้อมูลทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นหลัก จากแหล่งข้อมูลทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาลำในชั้นสอบสวน อีกทั้งนำกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาลำในชั้นสอบสวนของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศออสเตรเลีย มาเปรียบเทียบวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อได้มาซึ่งแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเพื่อให้ครอบคลุมถึงมาตรฐานคุณสมบัติของลำนและการจัดหาลำ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาถึงสภาพปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาลำในชั้นสอบสวนอันเกิดจากตัวบทกฎหมาย พบว่าแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ได้

กำหนดเรื่องเกี่ยวกับล่ามไว้แล้ว แต่ยังพบปัญหาที่เกิดจากการบัญญัติกฎหมายที่ไม่ครอบคลุม ได้แก่ ประเด็นคุณสมบัติล่ามและประเด็นการจัดหาล่าม กฎหมายกำหนดแต่เพียงว่า “กรณีไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยและไม่มีล่าม” ไม่ปรากฏคุณสมบัติของล่ามอยู่ด้วย ทางกลับกันหากมีล่ามโดยคู่กรณีในคดีจัดทำกันเองมาเป็นล่ามแก่ตน ก็จะไม่เข้าองค์ประกอบที่ว่า “ไม่มีล่าม” ถือว่ามีล่ามตามตัวบทกฎหมายและไม่ขัดต่อกฎหมาย หากแต่ล่ามคนดังกล่าวเป็นล่ามที่ขาดซึ่งคุณสมบัติในการเป็นล่ามจะเกิดผลเสียต่อกระบวนการสอบสวนได้ คุณสมบัติของล่าม ล่ามต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ ล่ามต้องจบการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ ตลอดจนล่ามต้องมีความรู้ความสามารถทั้งภาษาไทยและภาษาที่จะทำการแปลเป็นอย่างดี ล่ามต้องผ่านการฝึกอบรมความรู้ทางด้านการล่ามและได้รับการทดสอบความรู้ความสามารถในการแปล อีกทั้งต้องประเมินผลให้ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนด ล่ามต้องมีทักษะทางด้านการล่ามเป็นอย่างดี สามารถแปลถูกต้องอย่างแม่นยำ คุณสมบัติที่สำคัญสุดล่ามต้องมีคุณธรรมและต้องซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น กรณีล่ามขาดคุณสมบัติเรื่องคุณธรรมและความซื่อสัตย์ เช่น ล่ามเป็นผู้มีส่วนได้เสียกับคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็จะแปลคำให้การไม่เป็นไปตามความจริง จะตัดทอน หรือเพิ่มเติมข้อความที่แปล เพื่อให้คู่กรณีฝ่ายตนได้รับประโยชน์และคู่กรณีฝ่ายตรงข้ามได้รับความเสียหาย ด้านการจัดหาล่าม บทกฎหมายกำหนดแต่เพียงว่า “ให้พนักงานสอบสวนจัดหาล่ามให้โดยมิชักช้า” (พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(ฉบับที่ 19), 2539) การที่กฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องจัดหาล่ามโดยไม่ชักช้า โดยไม่ได้กำหนดวิธีการจัดหาล่ามที่ชัดเจน เพื่อให้พนักงานสอบสวนสามารถจัดหาล่ามได้จากที่ใด โดยวิธีการใด กรณีนี้ ถือเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่เกิดจากการบัญญัติตัวบทกฎหมายที่ไม่ครอบคลุม การกำหนดในลักษณะดังกล่าวไม่เปิดช่องทางไว้สำหรับให้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล่ามไว้ ซึ่งเป็นหน่วยงานเพื่อให้การสนับสนุนส่งเสริมในการจัดหาล่าม โดยให้มีอำนาจหน้าที่ในการวางหลักเกณฑ์คุณสมบัติและการคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่ล่าม เพื่อเตรียมพร้อมล่ามไว้สำหรับผู้ที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยหรือพนักงานสอบสวนใช้ในกระบวนการสอบสวน

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่ามในชั้นสอบสวนของไทยกับต่างประเทศ จากการวิจัยค้นคว้าพบว่าประเทศไทยจะมีส่วนคล้ายกับอังกฤษ ในชั้นสอบสวนเป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนต้องจัดหาล่ามเช่นเดียวกัน และแตกต่างกับสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียด้วยระบบกฎหมายที่แตกต่างกันในชั้นสอบสวนจะดำเนินการโดยศาล ฉะนั้นศาลจึงมีหน้าที่ในการจัดหาล่าม เปรียบเทียบในประเด็นคุณสมบัติล่ามและการจัดหาล่าม ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกำหนดไว้ในเรื่องดังกล่าวแต่อย่างใด ส่วนสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลีย จะมีกฎหมายกำหนดถึงมาตรฐานเกี่ยวกับคุณสมบัติล่ามและการจัดหาล่ามไว้อย่างชัดเจน ดังนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกา ด้านคุณสมบัติของล่าม กฎหมายกำหนดคุณสมบัติสำหรับผู้ที่จะเป็นล่ามต้องสำเร็จการศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรี ต้องมีความรู้ความชำนาญทั้ง

ภาษาอังกฤษและภาษาที่จะทำการแปล ลำดับต้องมีใบรับรองคุณวุฒิ ส่วนด้านการจัดหาลำดับจะมีหน่วยงานซึ่งอำนาจหน้าที่ในการรับรองและคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเพื่อทำหน้าที่ล่ามประเทศอังกฤษ ด้านคุณสมบัติของลำดับ ต้องขึ้นทะเบียนไว้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไว้ก่อนและต้องต่อทะเบียนลำดับ ต้องผ่านงานลำดับอย่างน้อย 400 ชั่วโมง ที่สำคัญต้องผ่านการตรวจสอบประวัติทางด้านอาชญากรรมทุกคน หากต้องทำงานกับเด็กหรือเยาวชนหรือคนที่ด้อยสติปัญญา ต้องผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมที่ละเอียดและถี่ลงไปอีกระดับหนึ่ง ส่วนด้านการจัดหาลำดับ จะมีหน่วยงานให้การสนับสนุนมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำบัญชีลำดับที่มีประสบการณ์สูงและมีความเชี่ยวชาญ เตรียมพร้อมไว้สำหรับให้พนักงานสอบสวนได้จัดหาลำดับให้กับคู่กรณีในคดีอาญา สุดท้ายประเทศออสเตรเลีย ด้านคุณสมบัติลำดับ มีประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณกำกับไว้ และมีสถาบันลำดับและผู้แปลแห่งชาติ หน่วยงานนี้มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานคุณสมบัติและให้การรับรองวิทยฐานะของลำดับ ส่วนด้านการจัดหาลำดับ จะจัดหาผ่านหน่วยงานระดับชาติข้างต้น โดยจัดหาลำดับที่มีคุณสมบัติ มีทักษะความรู้ความสามารถ และมีความประพฤติตามแนวทางที่ประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณข้างต้นกำหนดไว้ ผลการวิจัยจากตัวบทกฎหมายของทั้ง 3 ประเทศ พบข้อดีข้อเด่นในเรื่องของวิธีการในการกำหนดคุณสมบัติและการจัดหาลำดับดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยยังไม่ได้กำหนดไว้ หากนำเอาเนื้อหาสาระมาตรการทางกฎหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้องดังกล่าว นำมาประยุกต์สร้างกฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาลำดับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ให้ครอบคลุมในประเด็นคุณสมบัติและการจัดหาลำดับให้มีสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น จะเป็นผลดีกับระบบการสอบสวนของไทยเป็นอย่างยิ่ง

3. สร้างกฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาลำดับ หรือเพื่อได้มาซึ่งแนวทางในการปรับปรุงตัวบทกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมและเหมาะสมจากผลการวิจัยตามข้อ 1) และข้อ 2 ข้างต้น พบแนวทางในการสร้างกฎหมายเพื่อการแก้ไขปรับปรุงตัวบทกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับลำดับ ได้แก่ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 โดยอาศัยหลักการและเหตุผลในการร่างแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย คือ โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 เนื่องจากบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจัดหาลำดับในกระบวนการยุติธรรมยังไม่ครอบคลุมถึงเหตุผลและความจำเป็นในการแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อให้ครอบคลุมในทุกประเด็นสำคัญในการจัดหาลำดับให้มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน และไม่ก่อให้เกิดภาระแก่คู่ความหรือคู่กรณีในคดี พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล และเพื่อเป็นการลดโอกาสในการใช้ดุลยพินิจเกินขอบเขตของเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ให้เพิ่มเติมความต่อไปนี้เป็นวรรคเจ็ดของมาตรา 13 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนี้ “ให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล จัดตั้งหน่วยงานให้มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดหาบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่

กำหนดไว้เพื่อเป็นล้าม สำหรับผู้ที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย ตลอดจนหน่วยงานดังกล่าวมีอำนาจและหน้าที่กำหนดมาตรฐานคุณสมบัติของล้าม สำหรับใช้ในกระบวนการยุติธรรมให้ครอบคลุมทั้งระบบ ตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด กระทรวงยุติธรรม หรือสำนักงานศาลยุติธรรม แล้วแต่กรณี” เหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติม คือ โดยที่บทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดหาล้ามตามมาตรา 13 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน บัญญัติไม่ครอบคลุมถึงประเด็นสำคัญต่างๆ เช่น หน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดหาล้าม หลักเกณฑ์คุณสมบัติและมาตรฐานของล้าม อาจเป็นปัญหาอุปสรรคแก่คู่ความหรือคู่กรณีในคดี พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และศาล และเพื่อเป็นหลักประกันและคุ้มครองสิทธิให้ความเสมอภาคสามารถเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกันในทิศทางและมาตรฐานเดียวกัน สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเรื่องกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล้ามในชั้นสอบสวน จึงมุ่งศึกษาค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดหาล้ามในชั้นสอบสวน ให้กับพนักงานสอบสวนและคู่กรณีในคดีทุกฝ่าย ได้แก่ ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยาน ที่เป็นคนไทยและชาวต่างชาติที่ไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทย หรือพูดหรือเข้าใจเฉพาะภาษาท้องถิ่นหรือภาษาถิ่น วัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อแก้ไขถึงสภาพปัญหาในทางกฎหมาย ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายในเรื่องเดียวกันของไทยและต่างประเทศ และสร้างกฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล้ามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

1. จากการศึกษาวิจัยถึงสภาพปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล้ามในชั้นสอบสวน พบว่ากฎหมายของไทยได้กำหนดเรื่องเกี่ยวกับล้ามไว้แล้ว แต่กฎหมายกำหนดยังไม่ครอบคลุมในประเด็นสำคัญซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นปัญหาอันเกิดจากตัวบทกฎหมาย คือ ด้านคุณสมบัติล้ามและด้านการจัดหาล้าม กฎหมายกำหนดแต่เพียงว่ากรณีไม่สามารถพูดหรือเข้าใจภาษาไทยและไม่มีล้ามไว้เท่านั้น โดยไม่ครอบคลุมถึงเรื่องคุณสมบัติของล้ามได้ด้วย จากการวิจัยพบว่าล้ามต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้ ล้ามต้องจบการศึกษาด้านภาษาศาสตร์อย่างน้อยระดับปริญญาตรี ต้องมีความรู้และความสามารถทั้งภาษาไทยและภาษาที่จะทำการแปลใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา ล้ามจำเป็นต้องได้รับการฝึกอบรมและผ่านการทดสอบด้านการล้ามด้วย และล้ามต้องได้รับการประเมินผลตามเกณฑ์ที่กำหนด สำคัญสุดล้ามต้องมีคุณธรรมและความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้อื่น และด้านการจัดหาล้ามหรือวิธีการจัดหาล้ามพบว่า การที่กฎหมายกำหนดแต่เพียงให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องจัดหาล้ามโดยไม่ชักช้าโดยไม่ได้กำหนดถึงวิธีการจัดหาล้ามที่ชัดเจนให้สามารถจัดหาล้ามได้จากที่ใด โดยวิธีการใดนั้น ถือได้ว่าเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่เกิดจากการตัวบทกฎหมายที่กำหนดไว้ไม่ครอบคลุมเช่นเดียวกัน หากการจัดหาล้ามบุคคลที่จะมาเป็นล้ามโดยไม่มีหลักเกณฑ์ด้านคุณสมบัติข้างต้น อาจเกิดปัญหาล้ามไม่มีความสามารถ

พอที่จะแปลถ้อยคำหรือประโยคที่คู่กรณีในคดีพูดหรือสื่อสารออกมาให้พนักงานสอบสวนเข้าใจได้อย่างถ่องแท้ ก็เท่ากับการจัดหาล่ามให้บุคคลนั้นไม่มีความหมาย (อรพันธ์ เต็มตามกมล, 2559)

2. จากการศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่ามในชั้นสอบสวนของไทยกับต่างประเทศ พบว่าประเทศไทยคล้ายกับอังกฤษในชั้นสอบสวนดำเนินการโดยตำรวจและมีหน้าที่ในการจัดหาล่าม และต่างกับสหรัฐอเมริกาและออสเตรเลียในชั้นสอบสวนจะดำเนินการโดยศาลและศาลมีหน้าที่ในการจัดหาล่าม เปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับคุณสมบัติของล่ามและการจัดหาล่ามของไทยกับต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และออสเตรเลีย ซึ่งไทยยังไม่มีกฎหมายกำหนดอย่างชัดเจนไว้ในเรื่องดังกล่าว ส่วนทั้ง 3 ประเทศที่กล่าวถึงมีกฎหมายกำหนดถึงมาตรการเกี่ยวกับคุณสมบัติล่ามและการจัดหาล่ามไว้อย่างชัดเจน เช่น สหรัฐอเมริกา กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นล่ามต้องจบการศึกษาระดับปริญญาตรีและมีใบรับรองคุณวุฒิ ต้องมีความรู้ภาษาอังกฤษและภาษาที่จะทำการแปล ส่วนด้านการจัดหาล่ามมีหน่วยงานให้การรับรองและคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเพื่อทำหน้าที่ล่าม อังกฤษ คุณสมบัติล่ามต้องผ่านงานและขึ้นทะเบียนล่าม ทุกคนต้องผ่านการตรวจสอบประวัติทางด้านอาชญากรรม หากต้องทำงานกับเด็กหรือเยาวชนหรือคนที่ด้อยสติปัญญาต้องผ่านการตรวจสอบละเอียดและลึก ส่วนการจัดหาล่ามมีหน่วยงานให้การสนับสนุนล่ามเตรียมพร้อมสำหรับให้พนักงานสอบสวนได้จัดหาล่ามให้กับคู่กรณีในคดีอาญา และออสเตรเลีย คุณสมบัติล่าม มีสถาบันล่ามและผู้แปลแห่งชาติ มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานคุณสมบัติและรับรองวิทยฐานะของล่าม ส่วนการจัดหาล่ามจะจัดหาผ่านสถาบันล่ามและผู้แปลแห่งชาติดังกล่าว โดยจัดหาล่ามที่มีคุณสมบัติ มีทักษะ ความรู้ความสามารถ และความประพฤติตามแนวทางที่ประมวลจริยธรรมและประมวลจรรยาบรรณกำหนดไว้ จากการวิจัยพบข้อดีในเรื่องคุณสมบัติและการจัดหาล่ามดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งกฎหมายของไทยยังไม่ได้กำหนดไว้ หากนำเอาเนื้อหาสาระของกฎหมายทั้ง 3 ประเทศ มาประยุกต์ใช้สร้างกฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่ามของไทย ให้ครอบคลุมในเรื่องคุณสมบัติและการจัดหาล่ามให้มีสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

3. จากปัญหาข้างต้นผู้ศึกษาจึงขอนำหลักกฎหมายของทั้ง 3 ประเทศ ที่มีการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์คุณสมบัติของล่ามและการจัดหาล่ามมาเป็นแนวทางในสร้างกฎหมายเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง โดยนำผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเรื่องสภาพปัญหาในทางกฎหมายและเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศ นำข้อดีของแต่ละประเทศมาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมเพื่อให้กฎหมายของไทยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เรื่องหลักเกณฑ์คุณสมบัติของล่ามตามกฎหมายของไทย พบว่าตัวบทกฎหมายเดิมที่เกี่ยวข้องกับล่ามได้กำหนดไว้แล้วแต่ไม่ครอบคลุมในบางประเด็นสำคัญต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติม ได้แก่ ประเด็นคุณสมบัติล่ามและวิธีการจัดหาล่าม ขอนำเสนอเป็นแนวทางในการสร้างกฎหมายเพื่อปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตัวบทกฎหมายไทยที่เกี่ยวกับการคุณสมบัติล่ามและการจัดหาล่าม ดังนี้ เพื่อให้เป็นไปในแนวทางและ

มาตรฐานเดียวกัน ล่ามต้องจบการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ ต้องมีความรู้ภาษาไทยและภาษาที่จะแปลเป็นอย่างดี ล่ามทุกคนต้องผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากรรม ส่วนวิธีการจัดหา ล่าม ต้องจัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่กำหนดหลักเกณฑ์มาตรฐานคุณสมบัติของล่าม สรรหา คัดเลือก ฝึกอบรมทักษะบุคคลที่จะมาเป็นล่าม ตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของล่าม ตลอดจนการกำหนดโทษล่ามที่ฝ่าฝืนจนเป็นเหตุให้คู่กรณีในคดีหรือทางราชการได้รับความเสียหาย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่ามในชั้นสอบสวนตามวัตถุประสงค์การวิจัย พบว่าเรื่องสภาพปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการจัดหาล่าม ตามตัวบทกฎหมายของไทยที่เกี่ยวข้องกับล่ามเดิมได้กำหนดไว้แล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 แต่เนื้อหาของตัวบทกฎหมายไม่ครอบคลุมในประเด็นสำคัญถือได้ว่าเป็นปัญหาอันเกิดจากตัวบทกฎหมาย บางประเด็นที่ยังขาดและมีความสำคัญ ได้แก่ ประเด็นด้านคุณสมบัติของล่ามและประเด็นการจัดหาล่าม จะต้องสร้างกฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมให้ครอบคลุมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านคุณสมบัติของล่าม ล่ามต้องจบการศึกษาด้านภาษาศาสตร์เนื่องจากล่ามต้องใช้ภาษาในวิชาชีพ ล่ามต้องมีความรู้ความชำนาญในภาษาไทยและภาษาต้นทางที่จะแปลในระดับดีเนื่องจากวิชาชีพล่ามต้องแปลภาษาที่ต่างจากภาษาไทย หากไม่มีความรู้ความชำนาญในทั้งสองภาษาย่อมเกิดปัญหาขึ้นได้ และล่ามต้องผ่านการฝึกอบรมทักษะด้านการล่ามเนื่องจากการฝึกอบรมจะทำให้ล่ามมีความรู้และทักษะที่ดี ส่วนด้านการจัดหาล่าม กฎหมายต้องกำหนดให้มีการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐให้มีอำนาจหน้าที่ในการวางหลักเกณฑ์คุณสมบัติของล่ามให้ครอบคลุม ตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นล่าม มีการจัดการฝึกอบรมความรู้และเสริมทักษะของล่าม และมีอำนาจในการกำหนดบทลงโทษล่ามที่ปฏิบัติหน้าที่ฝ่าฝืนจนเกิดความเสียหายแก่คู่กรณีในคดีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือแก่ทางราชการ เปรียบเทียบกฎหมายในเรื่องเดียวกันกับกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่กฎหมายสหรัฐอเมริกา กฎหมายอังกฤษ และกฎหมายออสเตรเลียแล้ว พบว่ากฎหมายของประเทศเหล่านี้ มีวิธีการในการกำหนดคุณสมบัติและการจัดหาล่าม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ปรับปรุงเพื่อกำหนดคุณสมบัติและการจัดหาล่ามตามกฎหมายไทยได้ กฎหมายของสหรัฐอเมริกา กำหนดให้ศาลมีหน้าที่ในการจัดหาล่าม และกำหนดให้มีหน่วยงานอื่น สนับสนุนศาลในการเตรียมพร้อมบุคคลผู้มีคุณสมบัติที่จะทำหน้าที่ล่ามให้ศาล ได้แก่ สภาตุลาการ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดคุณสมบัติล่าม และสำนักงานบริหารศาลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดสรรบุคคลเหล่านั้นมาให้ศาลเลือกต่อไป นอกจากนั้นศาลยังสามารถใช้ดุลยพินิจที่จะเปลี่ยนตัวล่ามได้ทันทีเมื่อเห็นว่าขาดคุณสมบัติ กฎหมายของอังกฤษ หน่วยงานจัดหาล่ามคือพนักงานสอบสวนคล้ายๆ กับประเทศไทย ต่างกันที่ประเทศอังกฤษมีหน่วยงานสนับสนุนในการ

จัดหาล่าม ได้แก่ หน่วยงานบริการสังคมท้องถิ่น (Local Authority Social Services Department) มีหน้าที่จัดทำบัญชีเตรียมไว้สนับสนุนล่ามให้แก่พนักงานสอบสวน ล่ามต้องมีคุณสมบัติและผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมทุกคน หากล่ามต้องทำงานกับเด็กหรือคนที่ด้อยสติปัญญา ล่ามต้องผ่านการตรวจสอบประวัติอาชญากรรมที่ละเอียดและลึกลงไปอีก (ศรีธัญญา เลิศสาศาสตร์วัฒนา, 2539) สุตท้ายประเทศออสเตรเลีย หน่วยงานจัดหาล่ามได้แก่ศาล เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา มีหน่วยงานสนับสนุนการจัดหาล่าม ได้แก่ สถาบันล่ามและผู้แปลประเทศออสเตรเลีย (The Australian Institute of Interpreters and Translators inc) โดยมีประมวลจริยธรรม (Code of Ethics) เป็นหลักในการตีความและการแปล และมีประมวลจรรยาบรรณ (Code of Conduct) ควบคุมการตีความและการแปลอีกชั้นหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานกำหนดคุณสมบัติรับรองวิทยฐานะล่ามและนักแปลแห่งชาติ ข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยเห็นว่า มีความจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 13 ให้ครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้ ก. ประเด็นหลักเกณฑ์คุณสมบัติของล่าม ควรกำหนดให้ล่ามต้องมีคุณสมบัติด้านภาษาอย่างน้อยสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี มีความรู้ความสามารถทั้งภาษาไทยและภาษาที่จะทำการแปล ต้องผ่านการฝึกอบรมด้านการล่ามและมีการทดสอบความรู้ความสามารถในการแปล ที่สำคัญล่ามต้องมีจริยธรรม และซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ข. ประเด็นการจัดหาล่ามหรือวิธีการจัดหาล่าม ต้องบัญญัติกฎหมายให้รองรับการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐให้มีอำนาจหน้าที่ในการขึ้นทะเบียนล่ามภาษาท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาคไว้ ตลอดจนล่ามภาษาสากลทุกภาษาที่ชาวต่างชาติส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ สรรหาและคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นล่าม เริ่มตั้งแต่การรับสมัครบุคคลที่มีความประสงค์จะเป็นล่าม การคัดเลือก และการฝึกอบรมทักษะของล่าม การตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของล่าม การบันทึกจัดเก็บข้อมูลของล่าม ตลอดจนการลงโทษล่ามที่ฝ่าฝืนหรือจงใจหรือประมาทเลินเล่อไม่ทำตามระเบียบที่วางไว้จนเป็นเหตุให้กระบวนการพิจารณาคดีอาญาได้รับความเสียหาย ตลอดจนมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดหลักเกณฑ์ด้านคุณสมบัติของล่ามให้สมบูรณ์และครอบคลุมในทุกประเด็น

เอกสารอ้างอิง

- กฎหมายว่าด้วยล่ามในศาลของสหรัฐอเมริกา. (1827). เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/28/1827>
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. (1966). เรียกใช้เมื่อ 5 กรกฎาคม 2564 จาก <https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%20999/volume-999-i-14668-english.pdf>

- ณฐอร ศรีสว่าง. (2558). การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ที่ไม่พูดภาษาไทย: กรณีศึกษาระบบการจัดหาลำในจังหวัดแม่ฮ่องสอน. ใน สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปฎิญาสากรว่าด้วยสิทธิมนุษยชน. (1948). เรียกใช้เมื่อ 3 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.law.cmu.ac.th/law2011/journal/e1378954318.pdf>
- พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา(ฉบับที่ 19). (2539). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 133 ตอนที่ 61 ก. หน้า 6 (17 พฤศจิกายน 2539).
- ศรัณยา เลิศศาสตร์วัฒนา. (2539). สิทธิของผู้ต้องหาและจำเลยในการมีล่ามในการดำเนินคดีอาญา. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมนึก เขมทองคำ. (2559). การพัฒนาระบบการสอบสวนคดีอาญาของไทย. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2564 จาก <http://www.tci-thaijo.org/index.php/phdssj/article/view/67243/54855>
- สุทธิพล ทวีชัยการ. (2549). การช่วยเหลือผู้ต้องหาและจำเลยชาวต่างประเทศตามกฎหมายไทย: การจัดหาลำในชั้นศาล. วารสารตุลพาท, 49(2), 68-78.
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป. (1950). เรียกใช้เมื่อ 2 กรกฎาคม 2564 จาก <http://www.hri.org/docs/ECHR50.html>
- อรพันธุ์ เต็มตามกมล. (2559). การพัฒนาระบบการจัดหาลำให้แก่ผู้ต้องหาและจำเลยชาวต่างชาติ ในคดีอาญา หลักสูตรการพัฒนานักบริหารระดับสูง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม.

รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ*

THE MODEL OF STUDENTS' GOOD CITIZENSHIP ENHANCEMENT INTEGRATING BUDDHISM

พระอนุสรณ์ กิตติวนโณ

Phra Anusorn Kittiwanno

พระศักดิ์ธ ส่วโร

Phra Sakditat Sangvaro

เกรียงศักดิ์ ฟองคำ

Kriengsak Fongkum

อภิชา สุขจีน

Aphicha Sukjeen

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phrae campus, Thailand

E-mail: praanusorn-2009@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน 2) สร้างรูปแบบการสร้างเสริมความเป็นพลเมืองดีเชิงพุทธบูรณาการ และ 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการสร้างเสริมความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน ครูผู้สอนจำนวน 4 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 150 คน รวมทั้งสิ้น 155 คน โดยใช้เครื่องมือวิจัยดังนี้ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ และ 3) รูปแบบกิจกรรมการสร้างเสริมความเป็นพลเมืองดีเชิงพุทธบูรณาการ ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการเป็นพลเมืองดี เป็นรูปแบบที่บุคคลสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี ประสบการณ์ จินตนาการ แล้วถ่ายทอดออกมาแทนปรากฏการณ์ด้วยการนำเสนอที่ถูกต้อง กระชับ เข้าใจง่าย ทั้งในรูปแบบเชิงกายภาพ รูปแบบเสมือนจริง และรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ และสามารถนำไปเป็นแนวทางสู่การพัฒนาความเป็นพลเมืองดีภายใต้ ความรับผิดชอบตนเองสังคมและเคารพในสิทธิของผู้อื่น 2) รูปแบบการสร้างเสริมความเป็นพลเมืองดีเชิงพุทธบูรณาการ เป็นรูปแบบที่ได้มาจากการวิเคราะห์เอกสารและลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูลด้วยการสอบถาม การสัมภาษณ์ จนได้รูปแบบกิจกรรมอบรมภายใต้กรอบ

* Received 22 June 2021; Revised 8 August 2021; Accepted 27 August 2021

แนวคิดตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา 3) ผลการใช้รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเชิงพุทธบูรณาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.38$) หลังการใช้รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$) แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนและการรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการสร้างเสริม, การเป็นพลเมืองดีของนักเรียน, เชิงพุทธบูรณาการ

Abstract

This research article aimed to 1. Investigate theories concerning the model of enhancing students' good citizenship, 2. Construct good citizenship model for students by integrating Buddhism, and 3. Study the results of using the constructed model with students. Applying mixed methods research design, the participants were a school director, 4 teachers, and 150 students who are studying in junior high school. The research instruments were questionnaire, interview, and activities designed for enhancing students' good citizenship through Buddhism. The results revealed as follows. 1) In terms of theories concerning model formulation and good citizenship, the concept of being good citizen originated from theories, experiences, and imagination. Based on accuracy, brevity, and understandability, it is presented in physical, realistic, and symbolic forms and it can be applied to enhance individuals' good citizenship, responsibilities towards society, and respect for human rights. 2) The model for enhancing students' good citizenship through Buddhism was developed from document analysis and field study, in which the data were collected by using questionnaire and interview. Implementing Buddhist Threefold Training: morality, concentration, and wisdom, the training activities were created. 3) After using the model, the overview of students' role of being good citizen was at average level ($\bar{X}=3.48$). Furthermore, students' behavior changed positively at high level ($\bar{X}=4.22$) which indicated that by applying the formulated model, their behavior was improved positively and their responsibility was developed.

Keywords: Model, Enhancement students' good citizenship, Buddhist integration

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิชาการเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความทันสมัยทางเทคโนโลยีสารสนเทศ การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองตลอดจนการเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีผลทำให้สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องปฏิรูปการศึกษาโดยการพัฒนาเนื้อหาสาระ และกระบวนการเรียนการสอนโดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้ทันต่อสถานการณ์ เพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคม ทั้งสาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยที่หลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพขั้นสูงและการค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และพัฒนาสังคม (มาตรา 28) (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, ม.ป.ป.) ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาตรี ควรมุ่งหมายเพื่อพัฒนาหรือส่งเสริมความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์มุ่งเตรียมความพร้อมด้านสติปัญญาให้มีความสำคัญกับทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ในสังคมข้อมูลข่าวสาร (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2554)

อนึ่ง ใจความสำคัญที่ปรากฏใน “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวดที่ 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการ (มาตราที่ 6) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) เพื่อให้การพัฒนาสังคมประเทศชาติให้มีประสิทธิภาพและเดินไปข้างหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) โดยยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ ทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) จุดเด่นประการหนึ่งของแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับนี้ คือ การกำหนดเป้าหมายด้านคุณภาพ ที่ได้ให้ความสำคัญต่อระดับความสำเร็จด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่กับระดับความสำเร็จที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน เพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามแผนฯ ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาประเทศในช่วงของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়กรัฏฐมนตรี, 2560-2564) นอกจากนี้ แผนพัฒนาการศึกษา ดังกล่าว ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ไว้หลายประการ เพื่อให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และให้บรรลุผลสำเร็จต่อคุณภาพของผู้เรียน ในส่วน

ของยุทธศาสตร์ที่สนองต่อพันธกิจด้านการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ/ประเภทสู่สากล ได้มีการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษาฯ ที่ 1 : ยุทธศาสตร์พัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และกำหนดตัวชี้วัด “ร้อยละคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกระดับการศึกษามีความเป็นพลเมือง” (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

จากนโยบายดังกล่าว สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่ไม่พึงประสงค์ของสังคม หากเด็กและเยาวชนขาดภูมิคุ้มกันและขาดการอบรม ขาดการดูแล ขาดการชี้แนะจากผู้ปกครอง ครู อาจารย์ ก็อาจทำให้ค่านิยม ทศนคติ รวมทั้งการพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากมาตรฐานอันดีงามของสังคมได้ นอกจากนี้การพัฒนาที่แยกส่วนขาดความเชื่อมโยงระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน (บวร) ทำให้เยาวชนขาดสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ขาดการนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เยาวชนเติบโตขึ้นจนอายุย่างเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งถือเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำให้เกิดความสับสนในบทบาทและหน้าที่ของตน รวมถึงพิจารณาญาณในการประพฤติปฏิบัติตนตลอดจนความรับผิดชอบต่อสังคม ความเบี่ยงเบนทางพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนที่เกิดขึ้นดูเหมือนจะทวีความรุนแรงขึ้นทุกขณะ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านการก่ออาชญากรรม การข่มขืน การละเมิดทางเพศ และการก่อเรื่องทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกายกันถึงแก่ชีวิต (ลัดดา ตั้งสุภาชัย, 2553)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว คณะผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนให้เป็นพลเมืองที่ดีตามนโยบายของภาครัฐ โดยการนำหลักการและแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการในการสร้างรูปแบบกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้ ในด้านความคิด ทศนคติ ความเชื่อที่มีต่อบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการเป็นพลเมืองที่ดีให้อยู่บนพื้นฐานของเหตุผล และสร้างจิตสำนึกให้นักเรียนยึดมั่นในคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา และอาจเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบในด้านการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ในการช่วยกันวางแผนหรือกำหนดทิศทางการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของเด็กและเยาวชนให้อยู่ในกฎระเบียบทางสังคม และสามารถดำเนินชีวิตในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมีความสุข ถูกต้องสมควรแก่วัยสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีเชิงพุทธบูรณาการ
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงผสานวิธี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้น 155 ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 4 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 150 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ออกแบบไว้ดังนี้ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ และ 3) รูปแบบกิจกรรมการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน พบว่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 6.00-1.00 จำนวน 20 ข้อ จากค่าแบบสอบถามทั้ง 25 ข้อ จึงนำไปปรับปรุงแก้ไขเหลือเพียง 20 ข้อ และค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ค่าที่ยอมรับต้องมีค่าตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไป ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความรับผิดชอบตนเองและสังคม จำนวน 10 ข้อ

2. การทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ นำแบบสอบถามทั้งหมด 20 ข้อ ไปทดสอบ (Try-Out) กับนักเรียนที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ค่าเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) โดยผลการทดสอบแบบสอบถามทุกข้อมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha) สูงกว่า 0.70

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ รวบรวมข้อมูลจากการศึกษาภาคเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลเชิงพื้นที่ โดยลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อทำการสอบถาม สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการ ครูผู้สอน และนักเรียน เพื่อนำมาวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ บทความ งานวิจัย และหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาบูรณาการในการสร้างรูปแบบและกิจกรรมอบรมการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

2. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ได้จากการสัมภาษณ์ มาจัดทำเป็นหมวดหมู่ เพื่อสรุปประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมแสดงออกถึงบทบาท

หน้าที่ของนักเรียน เพื่อสร้างรูปแบบกิจกรรมอบรมในการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบไปด้วย เพศ ระดับการศึกษา การแสดงออกถึงการเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามกำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 - 4.49 หมายถึง มาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 - 3.49 หมายถึง ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 - 2.49 หมายถึง น้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.49 หมายถึง น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

รูปแบบเป็นสิ่งที่บุคคลสร้างขึ้นและพัฒนาจากแนวคิด ทฤษฎี ประสบการณ์ จินตนาการ ด้วยการนำเสนอให้เข้าใจง่าย กระชับ ถูกต้อง ซึ่งรูปแบบโดยทั่วไปต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประเด็น คือ วัตถุประสงค์ ตัวแปร และองค์ประกอบหรือสาระเนื้อหาและความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรนั้นๆ แล้วนำเสนอออกมาในรูปแบบเชิงกายภาพ รูปแบบเสมือนจริง และรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงภายใต้บทบาทหน้าที่ความเป็นพลเมืองดี นอกจากจะอาศัยลักษณะของรูปแบบ โครงสร้างของรูปแบบแล้ว สิ่งหนึ่งก็คือ องค์ประกอบของรูปแบบ เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการและขั้นตอนได้อย่างชัดเจน เช่น รูปแบบต้องนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถพิสูจน์และทดสอบได้ ภายใต้โครงสร้างของรูปแบบที่ประกอบด้วยความสัมพันธ์ของเหตุและผล และรูปแบบจะต้องสามารถช่วยสร้างจินตนาการ ความคิดรวบยอด และความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง

2. รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีเชิงพุทธบูรณาการ

จากการวิเคราะห์เอกสารตำราทางวิชาการ เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการเป็นพลเมืองดีและหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ประกอบการลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลด้วยการสำรวจ การสอบถาม และการสัมภาษณ์ สามารถนำมาจัดเป็นรูปแบบกิจกรรมอบรมภายใต้กรอบแนวคิดตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยมีรูปแบบและกิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมด้านศีล เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสมัคสมานสามัคคี และเห็นคุณค่าของผู้อื่น

กิจกรรมด้านสมาธิ เป็นกิจกรรมเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการเป็นพลเมืองดี รู้จักควบคุมสภาวะของอารมณ์ เพื่อพัฒนาจิตใจไม่ให้หวั่นไหวต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบจิตใจ

กิจกรรมด้านปัญญา เป็นกิจกรรมเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ ทักษะในการคิดวิเคราะห์ และตัดสินใจแก้ปัญหาอันไม่พึงประสงค์ ที่จะส่งผลต่อวิถีชีวิต ในการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

3. ผลการใช้รูปแบบการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและการเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทหน้าที่การเป็นพลเมืองดีของนักเรียน ก่อนเข้าร่วมโครงการอบรมการเสริมสร้างการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ

ด้านความรับผิดชอบตนเองและสังคม	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ทำการบ้านและส่งการบ้านตรงตามเวลาที่ครูกำหนด	3.47	0.05	ปานกลาง
2. ทำข้อสอบด้วยความสามารถของตนเอง	3.90	0.49	มาก
3. จัดตารางเรียนไว้ล่วงหน้า เพื่อเตรียมอุปกรณ์การเรียนให้พร้อม	3.53	0.50	มาก
4. คิดก่อนลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยตนเอง	3.30	0.46	ปานกลาง
5. คิดและแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนด้วยตนเอง	3.47	0.50	ปานกลาง
6. ทำตามความคิดเห็นของคณะ มากกว่าความคิดเห็นตนเอง	3.37	0.48	ปานกลาง
7. ร่วมบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ	3.40	0.49	ปานกลาง
8. ช่วยทำกิจกรรมและบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน	3.57	0.50	มาก
9. ไม่ทิ้งขยะตามที่สาธารณะทั้งที่โรงเรียนและชุมชน	3.30	0.46	ปานกลาง
10. ให้ความสำคัญและเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ	3.90	0.30	มาก
เฉลี่ยรวม	3.49	0.06	ปานกลาง
ด้านการเคารพผู้อื่น	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่ม จะไม่หลีกเลียงงานหรือเอาเปรียบเพื่อน	3.47	0.50	ปานกลาง
2. ปฏิบัติตามคำสั่งของครูในทางที่ชอบ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง	3.59	0.49	มาก
3. ยอมรับมติของคนส่วนใหญ่ในห้องเรียน แม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม	3.52	0.50	มาก
4. เมื่อจำเป็นต้องยืมสิ่งของจากครูหรือเพื่อน ขออนุญาตก่อนทุกครั้ง	3.27	0.45	ปานกลาง
5. การทำงานเป็นกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ เสมอ	3.45	0.05	ปานกลาง
6. เลือกคบแต่เพื่อนที่ดี เรียนเก่งและมีความรับผิดชอบ	3.36	0.48	ปานกลาง
7. คิดว่าการทำงานคนเดียว ดีกว่าต้องทำงานร่วมกับคนอื่น	3.39	0.49	ปานกลาง
8. เมื่อเพื่อนทะเลาะกัน จะรับฟังเหตุผลทั้งสองข้าง	3.55	0.50	มาก
9. ไม่ตำหนิและให้ความเคารพงานที่เพื่อนทำ	3.29	0.46	ปานกลาง
10. เคารพและให้เกียรติในการตัดสินใจของเพื่อนที่เห็นว่าถูกต้อง	3.85	0.35	มาก
เฉลี่ยรวม	3.47	0.05	ปานกลาง
รวมทุกด้าน	3.48	0.01	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.48$, S.D. = 0.01) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.49$, S.D. = 0.06) รองลงมา คือ ด้านเคารพผู้อื่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.47$, S.D. = 0.05) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 เป็นการแสดงค่าเฉลี่ยและการเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทหน้าที่การเป็นพลเมืองดีของนักเรียน หลังการเข้าร่วมโครงการอบรมการเสริมสร้างการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ

ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. ทำการบ้านและส่งการบ้านตรงตามเวลาที่ครูกำหนด	4.07	0.06	มาก
2. ทำข้อสอบด้วยความสามารถของตนเอง	4.01	0.18	มาก
3. จัดตารางเรียนไว้ล่วงหน้า เพื่อเตรียมอุปกรณ์การเรียนให้พร้อม	4.03	0.16	มาก
4. คิดก่อนลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยตนเอง	4.05	0.23	มาก
5. คิดและแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนด้วยตนเอง	4.11	0.36	มาก
6. ทำตามความคิดเห็นของคณะ มากกว่าความคิดเห็นตนเอง	4.11	0.36	มาก
7. ร่วมบริจาคสิ่งของเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยต่างๆ	4.13	0.37	มาก
8. ช่วยทำกิจกรรมและบำเพ็ญประโยชน์ต่อโรงเรียนและชุมชน	4.29	0.47	มาก
9. ไม่ทิ้งขยะตามที่สาธารณะทั้งที่โรงเรียนและชุมชน	4.29	0.47	มาก
10. ให้ความสำคัญและเข้าร่วมกิจกรรมในวันสำคัญต่างๆ	4.73	0.44	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.18	0.12	มาก
ด้านการเคารพผู้อื่น	$\bar{x}$	S.D.	การแปลผล
1. เมื่อมีการทำกิจกรรมกลุ่ม จะไม่หลีกเลี่ยงงานหรือเอาเปรียบเพื่อน	4.01	0.18	มาก
2. ปฏิบัติตามคำสั่งของครูในทางที่ชอบ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง	4.10	0.30	มาก
3. ยอมรับมติของคนส่วนใหญ่ในห้องเรียน แม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม	4.09	0.31	มาก
4. เมื่อจำเป็นต้องยืมสิ่งของจากครูหรือเพื่อน ขออนุญาตก่อนทุกครั้ง	4.15	0.37	มาก
5. การทำงานเป็นกลุ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนๆ เสมอ	4.15	0.40	มาก
6. เลือกคบแต่เพื่อนที่ดี เรียนเก่งและมีความรับผิดชอบ	4.15	0.40	มาก
7. คิดว่าการทำงานคนเดียว ดีกว่าทำงานร่วมกับคนอื่น	4.19	0.44	มาก
8. เมื่อเพื่อนทะเลาะกัน จะรับฟังเหตุผลทั้งสองข้าง	4.39	0.52	มาก
9. ไม่ด่าทอและให้ความเคารพพงานที่เพื่อนทำ	4.46	0.50	มาก
10. เคารพและให้เกียรติในการตัดสินใจของเพื่อนที่เห็นว่าถูกต้อง	4.85	0.35	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.25	0.10	มาก
รวมทุกด้าน	4.22	0.01	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า บทบาทหน้าที่การเป็นพลเมืองดีของนักเรียน หลังเข้าร่วมกิจกรรม โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.22$, S.D. = 0.01) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการเคารพผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$, S.D. = 0.10) รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$, S.D. = 0.12) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงข้อมูลเปรียบเทียบบทบาทการเป็นพลเมืองดีของนักเรียน

ด้านการประเมิน	ผลการประเมินในภาพรวม					
	ก่อน			หลัง		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า
ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม	3.49	0.60	ปานกลาง	4.18	0.12	มาก
ด้านการเคารพผู้อื่น	3.47	0.05	ปานกลาง	4.25	0.10	มาก
รวมเฉลี่ย	3.48	0.01	ปานกลาง	4.22	0.01	มาก

จากตารางที่ 3 ผลการเปลี่ยนแปลงบทบาทการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนโดยภาพรวมทั้ง 2 ด้าน คือ ความรับผิดชอบต่อตนเองสังคม และด้านการเคารพผู้อื่น จำนวน 150 คน พบว่า ก่อนเข้าร่วมอบรมนักเรียนมีรับผิดชอบต่อตนเองสังคม และด้านการเคารพผู้อื่น อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}=3.48$, S.D. = 0.01) หลังจากการเข้าร่วมอบรม พบว่า นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ($\bar{X}=4.22$, S.D. = 0.01) ตามลำดับ สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของ (ดร.เลิศฤทธิ์ เรือนละหงส์, 2563) ผู้อำนวยการโรงเรียนว่า โดยปกติแล้วนักเรียนส่วนมากมาจากหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ ส่วนมากเป็นนักเรียนชาย นอกจากนี้โรงเรียนยังเป็นสถานฝึกซ้อมกีฬาของทีมแพร่ยูไนเต็ด ฉะนั้น นักเรียนจำเป็นต้องมีคุณลักษณะของการเป็นพลเมืองดี ทั้งที่อยู่ในโรงเรียนและในสนามกีฬา การที่พระคุณเจ้าได้เข้ามาจัดโครงการและทำกิจกรรมอบรมให้กับนักเรียนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่การเป็นพลเมืองดี โดยนำหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาเข้ามาประยุกต์ในแต่ละกิจกรรม ทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ ความรู้แรง และมีจิตอาสามากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของคุณครู (วสันต์ หงส์สอง, 2563) ซึ่งเป็นครูฝ่ายปกครองว่า ธรรมชาติของความเป็นเยาวชน และมาจากหลากหลายพื้นที่ ย่อมมีบริบททางสังคมที่แตกต่างกัน การที่จะทำให้นักเรียนเรียนรู้และสามารถอยู่ร่วมกันได้ภายใต้บริบทเดียวกันของโรงเรียน แรกๆ นักเรียนก็มีปัญหาอยู่ และมักจะมีการทะเลาะกันบ้าง แต่หลังจากที่นักเรียนได้เข้ารับการอบรมและทำกิจกรรมร่วมกับพระคุณเจ้า นักเรียนส่วนมากก็สามารถปรับตัวและเปิดใจยอมรับเพื่อนมากขึ้น มีความรับผิดชอบต่อตนเองมากขึ้น มีจิตอาสามากขึ้น มีใจเป็นนักกีฬามากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การให้ความเคารพกับผู้อื่น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญสำหรับนักเรียน

สอดคล้องกับการให้ข้อมูลของ รองผู้อำนวยการ (วิมลวรรณ ปินใจ, (แสงธง), 2563) กล่าวว่า รูปแบบและกิจกรรมที่ทางพระคุณเจ้านำมาอบรมให้กับนักเรียนในครั้งนี้ ถือว่าเป็นมิติใหม่สำหรับคณะครูเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับกิจกรรมได้อย่างลงตัว เพราะทุกกิจกรรมควบคุมทั้ง การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ภายใต้กรอบของศีล การรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเอง ชุมชน สังคม ตามหลักของสมาธิ และการรู้จักที่จะเรียนรู้ปัญหาและแก้ไขปัญหา ตามหลักของปัญญา ซึ่งรูปแบบและกิจกรรมดังกล่าว นอกจากจะให้นักเรียนได้เรียนรู้แบบมีความสุขแล้วยังได้ศึกษาเรียนรู้หลักธรรมไปด้วย และที่สำคัญทำให้นักเรียนเห็นถึงคุณค่าของชีวิตและไม่ประมาทในหน้าที่ของตนเอง สอดคล้องกับ คุณครู (กัมพล เทียมแสน, 2563) ว่า หลังจากที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจแล้ว ได้สังเกตและติดตามพฤติกรรมของนักเรียนบางคนบางกลุ่มทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน หรือแม้กระทั่งในสนามฟุตบอล เห็นได้ว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปพอสมควร เป็นคนมีเหตุผลมากขึ้น มีความรับผิดชอบมากขึ้น และยอมรับความคิดเห็นของคนอื่นมากขึ้น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้ส่วนหนึ่ง คิดว่าน่าจะมาจาก การที่ได้ร่วมทำกิจกรรมกับพระคุณเจ้าและเพื่อน ซึ่งแต่ละกิจกรรมนั้น พระคุณเจ้าพยายามให้นักเรียนมีส่วนร่วมและมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันเสมอ ให้นักเรียนคิด กล้า นำเสนอ ทั้งให้คำปรึกษา และเหตุผลเพิ่มเติมกับการนำเสนอของนักเรียน ถือว่ารูปแบบกิจกรรมดังกล่าวทำให้นักเรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมุมมองมากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบและการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองดีเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการนำเอาแนวคิดทางและทฤษฎีของนักวิชาการและหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา มาบูรณาการให้สอดคล้องกับความต้องการพัฒนาและสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในการเป็นพลเมืองดีภายใต้ความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ตลอดจนการเคารพสิทธิผู้อื่น สอดคล้องกับ คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษา ว่า พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย แตกต่างจากพลเมืองของระบอบอื่นที่พลเมืองจะมีคุณสมบัติ อย่างไรจะเป็นไปตามที่ผู้มีอำนาจประสงค์จะให้ เป็น ขณะที่ระบอบประชาธิปไตย เจ้าของสูงสุดคือประชาชน ดังนั้น ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจจึงกำหนดชีวิตตนเองได้ ประชาชน ในระบอบประชาธิปไตย จึงแตกต่างหลากหลายได้ เมื่อแตกต่างหลากหลายได้ จึงต้องเคารพซึ่งกันและกัน และใช้กติกาแก้ปัญหา จึงจะสามารถอยู่ร่วมกันและปกครองกันได้ (คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษา, 2554) และสอดคล้องกับ Banks, J. A. Ed, ว่า สมาชิกพื้นเมืองของรัฐหรือชาติ ซึ่งมีความจงรักภักดีต่อรัฐบาล และมีสิทธิได้รับความคุ้มครอง ส่วนความเป็นพลเมือง (Citizenship) คือ สถานะของการมีสิทธิ สิทธิประโยชน์ และภาระหน้าที่ของพลเมือง (Banks, J. A. Ed, 2004)

2. รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการออกแบบกิจกรรมอบรมภายใต้กรอบแนวคิดตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา มาบูรณาการ เช่น

กิจกรรมด้าน (ศีล) เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขด้วยการสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความสมัครสมานสามัคคี และเห็นคุณค่าของผู้อื่น

กิจกรรมด้าน (สมาธิ) เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และความสำคัญของการเป็นพลเมืองดี รู้จักควบคุมสภาวะของอารมณ์ เพื่อพัฒนาจิตใจไม่ให้หวั่นไหวต่อสิ่งเร้าที่เข้ามากระทบจิตใจ

กิจกรรมด้าน (ปัญญา) เป็นกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ ทักษะในการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ปัญหาอันไม่พึงประสงค์ ที่จะส่งผลต่อวิถีชีวิต ในการอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับ พุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษา ว่า การจัดการศึกษาทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรม ความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้อง ไม่มีปัญหาแก้ฝ่ายใดจัดการศึกษาทุกอย่างให้เสริมสร้างมนุษยธรรมคือ สร้างมนุษยธรรมขึ้นมา แล้วเสริมมนุษยธรรมให้ก้าวหน้า ก้าวหน้าไป นับตั้งแต่ว่า ละสังขตญาณอย่างสัตว์แล้วก็มีความคิดเห็นอย่างมนุษย์ก็เป็นมนุษยธรรมก็ส่งเสริมให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป ดังนั้นเป้าหมายของการศึกษาก็คือ การพัฒนามนุษยธรรมให้มั่นคงในทิศทางที่ถูกต้อง คือ ละอหังการ มมังการ ละความเห็นแก่ตัวกิเลสไม่อาจจะเกิด บุคคลก็จะมีสันติสุข สังคมก็จะมีสันติภาพ นี่คือนโยบายของการศึกษา (พุทธทาสภิกขุ, 2549) และประกอบกับการใช้รูปแบบของ Keeves, Peter J ที่ว่า รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวมๆ ควรใช้เป็นแนวทางการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นสามารถถูกตรวจสอบได้โดยสังเกต ซึ่งเป็นไปที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ ต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย และเป็นเครื่องมือในการสร้างนวัตกรรมใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา (Keeves, Peter J, 1988)

3. ผลการทดลองรูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ เป็นการนำหลักไตรสิกขามาบูรณาการให้เข้ากับกิจกรรมการอบรม เป็นกระบวนการที่สามารถสร้างเสริมความรับผิดชอบและบทบาทหน้าที่ของตนเองตามหลักการของการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนให้พัฒนาขึ้น การอบรมเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีการพัฒนาทักษะของนักเรียนให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ทักษะด้านการอยู่ร่วมกันภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน นั่นก็คือ กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ ซึ่งตรงกับหลักการในทางพระพุทธศาสนา ก็คือ วินัย หรือ (ศีล) นอกจากนี้ยังเป็นการพัฒนาทักษะด้านจิตใจด้วยเจริญจิตภาวนา ให้นักเรียนได้ทบทวนความผิดพลาดในอดีต และเรียนรู้อยู่กับปัจจุบันขณะให้เป็นให้ได้ เพื่อเป็นเครื่องป้องกันพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ที่จะแสดงออกมาในรูปแบบของการทะเลาะวิวาทด้วยการใช้คำพูด และนำไปสู่การตบ ตี ทำร้าย

ร่างกายกันให้ได้รับความบาดเจ็บหรือถึงแก่ชีวิตได้ (สมาธิ) และเป็นการพัฒนาทักษะด้านการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้อย่างมีสติและสร้างสรรค์ โดยอาศัยเหตุและผลในการตัดสินใจหรือพิจารณาในสิ่งที่ทำ เพื่อไม่ให้กระทบต่อชีวิตของตนเองและผู้อื่น ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สันติสุข (ปัญญา) หลังจากนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม และผลการประเมินพบว่าโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.01) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน จากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการเคารพผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.01) รองลงมา คือ ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.12) สอดคล้องกับ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล ที่ได้อธิบายคุณสมบัติของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยว่า ต้องมีความรับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ เคารพสิทธิของผู้อื่น เคารพในความแตกต่าง ด้วยหลักความเสมอภาค ตามกฎกติกาและรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม (ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, 2555)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า จากการศึกษาเรื่อง รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการในครั้งนี้ ทำให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านของความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ทั้งในด้านของการเคารพผู้อื่น ที่นำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาบูรณาการกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่การเป็นพลเมืองดี ภายในหลักของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา จากผลการวิเคราะห์การใช้รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า ก่อนจัดกิจกรรมนักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง หลังการใช้รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า นักเรียนมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนและการรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้น 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) ทางโรงเรียน ควรมีนโยบายและสนับสนุนให้ครูนำรูปแบบกิจกรรมเชิงพุทธบูรณากับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาความรับผิดชอบต่อตนเองสังคม และการเคารพผู้อื่น ภายใต้กฎ ระเบียบ และกติกา ในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 1.2) ทางโรงเรียน ควรนำรูปแบบกิจกรรมเชิงพุทธไปบูรณาการกับกิจกรรมในการเล่นกีฬาของนักเรียน เพื่อปลูกฝังความรับผิดชอบต่อหน้าที่การเป็นพลเมืองดี 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 2.1) การจัดกิจกรรมอบรมให้มีความหลากหลาย ภายใต้รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ โดยการนำหลักไตรสิกขามาดัดแปลงให้เหมาะสมกับกิจกรรม 2.2) คณะครู ควรนำรูปแบบดังกล่าวไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละช่วงชั้นได้เรียนรู้ 2.3) คณะครู ควรมีการติดตาม สังเกตและประเมินพฤติกรรมหรือการเปลี่ยนแปลงภายใต้บทบาทการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง 3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป การลงพื้นที่ในการทำวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยมุ่งศึกษา

ในประเด็นบทบาทหน้าที่การเป็นพลเมืองดีของนักเรียน รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีเชิงพุทธบูรณาการ แต่ยังมีประเด็นที่น่าสนใจต่อการศึกษาค้นคว้า ให้เป็นประโยชน์แก่นักเรียนและเยาวชนอีกมากมาย คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอประเด็นในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 3.1) การมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมการอยู่กันอย่างมีความสุข เพื่อป้องกันปัญหาทางสังคมที่จะเกิดขึ้นกับนักเรียน 3.2) สมานักบัพการควบคุมอารมณ์ความรุนแรงของนักเรียนเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กัมพล เทียมแสน. (18 พฤศจิกายน 2563). รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ. (พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์ (เรื่องปัญญารัตน์), ผู้สัมภาษณ์) คณะอนุกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษา. (2554). ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง พ.ศ. 2553-2561. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายด้านพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- ดร.เลิศฤทธิ์ เรือนละหงส์. (18 พฤศจิกายน 2563). รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ. (พระศักดิ์ธัช สวีโร (แสงธง), ผู้สัมภาษณ์)
- ปริญญ์ เทวนฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542.). เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2564 จาก <https://www.tungsong.com/Law/>
- พุทธทาสภิกขุ. (2549). การศึกษาสมบูรณ์แบบ : คือวงกลมที่คุ้มครองโลกถึงที่สุด. กรุงเทพมหานคร: อูษาการพิมพ์.
- ลัดดา ตั้งสุภาชัย. (2553). ทศวรรษการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เฝ้าระวังทางวัฒนธรรม.
- วสันต์ หงษ์สอง. (18 พฤศจิกายน 2563). รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ. (พระอนุสรณ์ กิตติวัฒน์ (เรื่องปัญญารัตน์), ผู้สัมภาษณ์)
- วิมลวรรณ ปินใจ. (แสงธง). (18 พฤศจิกายน 2563). รูปแบบการสร้างเสริมการเป็นพลเมืองดีของนักเรียนเชิงพุทธบูรณาการ. (พระศักดิ์ธัช สวีโร, ผู้สัมภาษณ์)
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2554). บทสรุปของผู้บริหารโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิรูปการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ครุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กระทรวงศึกษาธิการ.

Banks, J. A. Ed. (2004). Diversity and Citizenship Education: Global Perspective. San Francisco, CA: John Wiley & Sons, 2004.

Keeves, Peter J. (1988). Educational research methodology, and measurement: An international handbook. Oxford. England: Pergamon Press, 1988.

การกระทำความผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน
ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน
กองบัญชาการตำรวจนครบาล*
DISCIPLINARY OFFENSES OF NON-COMMISSIONED POLICE OFFICERS
IN PROTECTION AND CROWDS CONTROL DIVISION,
METROPOLITAN POLICE DIVISION

ธัชพนธ์ สุทธิสาร

Thatchapon Sutthisarn

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Kasetsart University, Thailand

E-mail: pump.sutt@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการกระทำความผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล และ 2) ศึกษาเปรียบเทียบการกระทำความผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยใช้สูตรการหากลุ่มตัวอย่างของทาโร่ ยามาเน่ จำนวน 153 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของประชากรนำมาประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างจึงทำการวิเคราะห์หาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยวิธีของ LSD ผลการวิจัยพบว่า 1) การกระทำความผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย โดยข้อที่มีการกระทำความผิดมากที่สุดคือ ทานได้รับสวัสดิการ เบี้ยเลี้ยงพอเพียงในการดำรงชีวิต 2) การเปรียบเทียบการกระทำความผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ที่มีอายุราชการ ระดับ

* Received 20 June 2021; Revised 9 August 2021; Accepted 27 August 2021

การศึกษา รายได้ และความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 แตกต่างกัน มีการกระทำผิดทางวินัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนข้าราชการตำรวจชั้นประทวนที่มีภาระหนี้และสวัสดิการ แตกต่างกัน มีการกระทำผิดทางวินัยไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: กระทำความผิดทางวินัย, ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน, กองบังคับการอารักขา และควบคุมฝูงชน, กองบัญชาการตำรวจนครบาล

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the Disciplinary Offenses of Non-commissioned Police Officers in Protection and Crowds Control Division, Metropolitan Police Division, and 2) to study the Disciplinary Offenses of Non-commissioned Police Officers in Protection and Crowds Control Division, Metropolitan Police Division classified by personal factors and knowledge factors about the National Police Act 2547. The sample used in the research was Non-commissioned Police officers in Protection and Crowds Control Division, Metropolitan Police Division consisted of 153 people, by using the Taro Yamane sampling formula. The instrument used in the study was a questionnaire. The data obtained from the population questionnaires were processed by computer programs. The data analyzed were frequency, percentage, mean, standard deviation, and one-way ANOVA. When differences were found, the mean difference was analyzed by the LSD method. The research results showed that 1) Disciplinary offenses of Non-commissioned Police officers in Protection and Crowds Control Division, Metropolitan Police Division, the overall average was at a low level. The most offense was you receive welfare subsistence allowance for living. 2) Comparison of disciplinary offenses of Non-commissioned Police Officers, who have different of age of service, levels of education, income and knowledge of the National Police Act BE 2547. There are different disciplinary actions with statistical significance at the .05 level. As for Non-commissioned the Police Officers, who had different debt and welfare burdens, there were no different disciplinary offenses.

Keywords: Disciplinary Offenses, Non-commissioned Police officers, Protection and Crowds Control Division, Metropolitan Police Division

บทนำ

ในทุก ๆ การรวมตัวของคนหมู่มาก ย่อมเกิดคำที่ใช้เรียกกันว่า การรวมตัว “สังคม” ของสังคมย่อมเกิดความหลากหลาย จำเป็นที่จะต้องมีการบรรทัดฐานในการรวมอยู่ กฎหมาย คือ สิ่งที่น่ามาใช้ควบคุมความประพฤติของแต่ละคน ให้เป็นในระนาบเดียวกัน ข้าราชการตำรวจ ถือเป็นอีกหนึ่งอาชีพ ที่ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด จึงจำเป็นที่จะต้องมีความวินัย (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547) เพื่อเป็นกรอบในการทำหน้าที่ เพื่อนำมาใช้ควบคุมความประพฤติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทำให้การทำงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กองวินัย, 2561)

กองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน .บก)อคผ(เป็นหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาใหม่ตามพระราชกฤษฎีกาการแบ่งส่วนราชการ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2552 เป็นหน่วยงานหลัก ในด้านการถวายอารักขา และรักษาความปลอดภัยแด่องค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระบรมวงศานุวงศ์ งานป้องกันและควบคุมการ ก่อการจลาจล การรักษาความปลอดภัยบุคคล เป็นหน่วยงานระดับกองบังคับการในสังกัดของกองบัญชาการตำรวจนครบาล ดำเนินการตามวิสัยทัศน์ จงรักภักดียิ่งชีพ ถวายชีวิตเพื่อการอารักขาของครุฑราชัน และพระราชวงศ์ ปราบปรามการจลาจล รักษาความมั่นคงของชาติ ปฏิบัติงานในกรอบของกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชน เป็นต้นแบบของงานในความรับผิดชอบ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2563) โดยมีอำนาจและหน้าที่ 1) ถวายความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ รวมทั้งรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญอื่น ๆ 2) ปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาในเขตอำนาจการรับผิดชอบ 3) ควบคุมอำนวยความสะดวกและพัฒนาเทคนิคยุทธวิธีเกี่ยวกับการควบคุมฝูงชนในเขตกรุงเทพมหานครหรือตามที่ได้รับมอบหมาย 4) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2562)

การกระทำความผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจส่งผลให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้การทำงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และไม่ต่อเนื่อง ขาดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ราชการ เนื่องจากสาเหตุภายนอกที่ทำให้วินัยเสื่อมเสีย เช่น อบายมุข ตัวอย่างไม่ดี ขวัญกำลังใจไม่ดี งานล้นมือ งานไม่พอมือ โอกาสเปิดช่องความจำเป็นในการครองชีพ การปล่อยปละละเลยของผู้บังคับบัญชา และสาเหตุภายในของการกระทำผิดวินัย เช่น ไม่เข้าใจตามใจ ไม่ใส่ใจ ชะล่าใจ เผลอใจ ล่อใจ ไม่มีจิตใจ จำใจ เจ็บใจ ตั้งใจ และเพื่อให้ราชการดำเนินไปด้วยดี มีประสิทธิภาพข้าราชการตำรวจ ควรปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของวินัยตำรวจ จะเห็นได้ว่า วินัยตำรวจจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและของรัฐบาลในการบริหารประเทศ (สำนักมาตรฐานวินัย, 2558) เพราะข้าราชการตำรวจเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลในการบริหารราชการแผ่นดินในการรักษาความสงบเรียบร้อย

ของประชาชน และข้าราชการตำรวจเป็นข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดกับประชาชนให้คุณให้โทษในเรื่องเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวน จับกุมคุมขัง หากข้าราชการตำรวจไม่มีวินัยที่ดี จะทำให้ประชาชนเดือดร้อนขาดความเชื่อถือศรัทธาในตัวข้าราชการตำรวจ รวมตลอดถึงจะทำให้ประชาชนขาดความเชื่อถือศรัทธาและไม่ให้ความร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติในการปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและไม่ให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในการบริหารประเทศ (ธวัช ประสพพระ, 2551)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นข้าราชการในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการกระทำผิดวินัยของข้าราชการตำรวจในสังกัดดังกล่าว เพื่อหาสาเหตุและได้ทราบข้อเท็จจริงอันเป็นประโยชน์ในการแก้ปัญหาดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการกระทำผิดวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล
2. ศึกษาเปรียบเทียบการกระทำผิดวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล จำนวน 247 นาย โดยใช้สูตรการหากลุ่มตัวอย่างของทาร์โรว์ ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 153 ตัวอย่าง (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2559)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม เกี่ยวกับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ราชการ ระดับการศึกษา รายได้ ภาระหนี้สิน และสวัสดิการ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้เรื่องพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 กำหนดลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของลิเคิร์ท (Likert, R., 1967)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยลักษณะของคำถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ของลิเคิร์ท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาวินัยครั้งนี้เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถามออกไปยังกลุ่มตัวอย่างจำนวน 153 ชุด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบด้วยตนเอง

2. จัดเก็บแบบสอบถามและสามารถรวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์ได้จำนวน 153 ชุด

3. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบในแบบสอบถามอีกครั้ง และเลือกแบบสอบถามที่มีคำตอบครบถ้วนได้จำนวน 153 ชุด

4. จัดหมวดหมู่ของข้อมูลในแบบสอบถาม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยใช้วิธีทางสถิติมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล โดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ได้แก่ อายุราชการ ระดับการศึกษา รายได้ ภาระหนี้สิน และสวัสดิการ ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 และการกระทำผิดวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาลวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ข้อมูลเชิงพรรณนาจากคำถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล โดยจำแนกตามปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล วิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบค่าเอฟเทส (F-test) ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) กรณีพบว่าความแปรปรวน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทำการทดสอบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Multiple Comparison) โดยใช้วิธีแอลเอสดี (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ .05 และการเปรียบเทียบความคิดเห็นการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล จำแนกตามความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 วิเคราะห์โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีเทส (t-test)

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง การกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัด กองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีความคิดเห็นต่อการกระทำผิดทางวินัย ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย โดยมีรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์การกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล

ข้อความ	$\bar{X}$	(S.D)	การกระทำผิดทางวินัย
1. ท่านปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต	4.54	.585	น้อย
2. ท่านปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ซึ่งสั่งในหน้าที่ราชการ โดยชอบด้วยกฎหมาย	4.54	.525	น้อย
3. ท่านอุทิศเวลาของตนให้แก่ทางราชการ	3.67	.980	น้อย
4. ท่านไม่นำเวลาราชการไปใช้ในการประกอบอาชีพส่วนตัว	4.02	.623	น้อย
5. ท่านปฏิบัติหน้าที่อย่างเคร่งครัด	4.31	.590	น้อย
6. ท่านมีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การให้บริการประชาชน	4.47	.597	น้อย
7. ท่านไม่เคย กดขี่ ข่มเหง หรือทำร้ายประชาชนผู้ติดต่อราชการหรือในระหว่างปฏิบัติหน้าที่	4.64	.521	น้อย
8. ท่านไม่เคยกระทำความผิดอาญา	4.62	.513	น้อย
9. ท่านไม่เคยดื่มสุราขณะปฏิบัติหน้าที่	4.46	.526	น้อย
10. ท่านไม่อนุญาตให้มีการเล่นการพนันในที่พักของท่าน	4.52	.563	น้อย
11. ท่านไม่ดำรงตำแหน่งอื่นที่มีลักษณะงานคล้ายคลึงกันนั้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท	4.30	.608	น้อย
12. ท่านไม่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ	4.74	.470	น้อย
13. ท่านไม่เคยนำทรัพย์สินของทางราชการมาใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว	4.48	.539	น้อย
14. ท่านแสดงเคารพและให้เกียรติตามลำดับชั้นชั้นยศระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย	4.47	.563	น้อย
15. ท่านไม่เคยมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือข้าราชการตำรวจที่กระทำผิด	4.57	.535	น้อย
16. ท่านดูแลบุคลิกภาพ การแต่งกาย และกริยามารยาทของข้าราชการตำรวจอย่างเคร่งครัด	4.17	.637	น้อย
17. ท่านไม่เคยประมาทเลินเล่อ หรือจงใจทำให้ทรัพย์สินของรัฐบาลเสียหาย	4.07	.597	น้อย
18. ท่านไม่เคยกระทำการอันได้ชื่อว่าเป็นผู้ประพฤติชั่ว เช่น การเป็นคู่กรณี การฉ้อโกง	4.19	.571	น้อย

ข้อความ	$\bar{x}$	(S.D)	การกระทำ ผิดพลาดทางวินัย
19. ท่านแต่งกายถูกต้องตามระเบียบ แม้ไม่มีผู้บังคับบัญชาคอยดูแล	3.97	.678	น้อย
20. ท่านได้รับสวัสดิการ เบี้ยเลี้ยงพอเพียงในการดำรงชีวิต	3.30	.753	ปานกลาง
รวม	4.30	.267	น้อย

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีการกระทำผิดพลาดทางวินัยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 12 ท่านไม่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ รองลงมาคือ ข้อที่ 7 ท่านไม่เคย กดขี่ ช่มเหง หรือทำร้ายประชาชนผู้ติดต่อราชการหรือในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ และข้อที่ 8 ท่านไม่เคย กระทำความผิดอาญา ส่วนข้อที่มีการกระทำผิดพลาดทางวินัยมากที่สุดคือ ข้อที่ ท่านได้รับ 20 สวัสดิการ เบี้ยเลี้ยงพอเพียงในการดำรงชีวิต

2. การกระทำผิดวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการ อารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการ ตำรวจนครบาล ที่มีอายุราชการ ระดับการศึกษา และรายได้ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นการ กระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ที่มีภาระหนี้สิน และสวัสดิการ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นการ กระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจ ไม่แตกต่างกัน ปรากฏดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นการกระทำผิดทางวินัยของ ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (N=153)

ปัจจัยส่วนบุคคล	N	$\bar{x}$	S.D.	แหล่งความ แปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
อายุราชการ				ระหว่างกลุ่ม	.652	3	.217	3.173	.026*
-ต่ำกว่า 2 ปี	80	4.29	.280	ภายในกลุ่ม	10.206	149	.068		
-2-5 ปี	48	4.30	.234	รวม	10.858	152			
-6-8 ปี	11	4.15	.256						
-8 ปีขึ้นไป	14	4.47	.244						
ระดับการศึกษา				ระหว่างกลุ่ม	.456	2	.228	3.286	.040*
-ต่ำกว่าปริญญาตรี	83	4.29	.291	ภายในกลุ่ม	10.403	150	.069		
-ปริญญาตรีx	65	4.29	.222	รวม	10.858	152			
-สูงกว่าปริญญาตรี	5	4.60	.254						
รายได้				ระหว่างกลุ่ม	.984	4	.246	3.685	.007*
-น้อยกว่า 15,บาท 000	80	4.32	.250	ภายในกลุ่ม	9.875	148	.067		
-15,000-20,บาท 000	51	4.22	.269	รวม	10.858	152			
-20,001-25,บาท 000	17	4.34	.271						
-25,001-30,บาท 000	2	4.52	.247						

ปัจจัยส่วนบุคคล	N	$\bar{X}$	S.D.	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
-มากกว่า 30,บาท 000	3	4.70	.173						
ภาระหนี้สิน				ระหว่างกลุ่ม	.514	3	.171	2.470	.397
- น้อยกว่า 1,000,000 บาท	110	4.29	.243	ภายในกลุ่ม	10.344	149	.069		
- 1,000,000-2,000,000 บาท	35	4.31	.299	รวม	10.858	152			
- 2,000,001-3,000,000 บาท	5	4.23	.442						
- มากกว่า 3,000,000 บาท	3	4.70	.173						
สวัสดิการ				ระหว่างกลุ่ม	.213	3	.071	.996	.397
- การรักษาพยาบาล	106	4.31	.251	ภายในกลุ่ม	10.645	149	.071		
- ทุนการศึกษาสำหรับบุตร	11	4.24	.322	รวม	10.858	152			
- ที่พักอาศัย	24	4.23	.300						
- ส่วนลดสำหรับข้าราชการ	12	4.37	.283						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นอกจากนี้ยังพบว่า ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ที่มีความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 แตกต่างกัน มีความคิดเห็นการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปรากฏดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจำแนกตามความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547

ความคิดเห็นการกระทำผิดทางวินัย	แหล่งความแปรปรวน	Sum of Squares	df	Mean Square	t	Sig.
ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547	ระหว่างกลุ่ม	.596	25	.024	1.762	.022*
	ภายในกลุ่ม	1.719	127	.014		
	รวม	2.315	152			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

1. ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัด กองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีความคิดเห็นต่อการกระทำผิดทางวินัย ในภาพรวม อยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีการกระทำผิดทางวินัยน้อยที่สุดคือ ข้อที่ 12 ท่านไม่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้โทษ เป็นเพราะข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ไม่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เนื่องจากหน่วยงานมีการณรงค์ให้ข่าวสารเกี่ยวกับโทษของยาเสพติด เพื่อเป็นการป้องกันข้าราชการตำรวจมิให้เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด การจัดให้มีระบบข่าว

และศูนย์รับแจ้งข่าวเกี่ยวกับการที่ข้าราชการตำรวจเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด และมีการขอความร่วมมือส่งเสริมและสนับสนุนให้สื่อมวลชนหรือประชาชนสอดส่อง หรือแจ้งการกระทำเกี่ยวกับยาเสพติดของข้าราชการตำรวจ จึงทำให้ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ส่วนข้อที่มีการกระทำผิดทางวินัยมากที่สุดคือ ข้อที่ 20 ท่านได้รับสวัสดิการเบี้ยเลี้ยงพอเพียงในการดำรงชีวิต เป็นเพราะข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ส่วนใหญ่ได้รับสวัสดิการและเบี้ยเลี้ยงที่ไม่เพียงพอในการดำรงชีพ จึงเป็นเหตุให้เกิดการกระทำผิดทางวินัยขึ้นได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรัส ทองจินดา ศึกษาเรื่อง สาเหตุการกระทำผิดวินัยของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธร จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธร จังหวัดชลบุรี มีความคิดเห็นในเรื่องสาเหตุการกระทำผิดวินัยของข้าราชการตำรวจอยู่ในระดับปานกลาง (จำรัส ทองจินดา, 2554)

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นการกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

2.1 ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชนที่มีอายุราชการแตกต่างกัน มีการกระทำผิดวินัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0. ทั้งนี้เป็นเพราะข้าราชการตำรวจที่มีอายุราชการน้อย มีประสบการณ์น้อยกว่า 05 ข้าราชการตำรวจที่มีอายุราชการมากจึงเกิดความเกรงกลัวต่อการกระทำผิดทางวินัยสูง ประกอบกับบทลงโทษมีลักษณะร้ายแรงแตกต่างกันไป ตั้งแต่พักราชการ การให้ออกจากราชการ ในขณะที่ข้าราชการตำรวจชั้นประทวนที่มีอายุราชการมาก มีประสบการณ์ทำงานมาก และผู้บังคับบัญชาให้ความเชื่อมั่นมาก จึงทำให้เกิดการกระทำทางวินัยขึ้นได้ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ จำรัส ทองจินดา ศึกษาเรื่อง สาเหตุการกระทำผิดวินัยของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธร จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธร จังหวัดชลบุรี ที่มีอายุราชการแตกต่างกัน มีสาเหตุการกระทำผิดวินัย ไม่แตกต่างกัน (จำรัส ทองจินดา, 2554)

2.2 ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีการกระทำผิดวินัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะข้าราชการตำรวจชั้นประทวนที่มีการศึกษาสูง จะมีทัศนคติเชิงลบต่อการกระทำผิดวินัยและพิจารณาวิเคราะห์การแก้ไขปัญหาได้ดีกว่า สามารถพิจารณาถึงสภาพของเหตุ และผล ไตร่ตรองจนสามารถวิเคราะห์แยกแยะแนวทางหลักเลี่ยงการกระทำผิดได้สูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาริยา แสงแก้ว ศึกษาเรื่อง สภาพการเสริมสร้างการมีวินัยของข้าราชการตำรวจ สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่ามีความแตกต่างกัน (อาริยา แสงแก้ว, 2556)

2.3 ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชนที่มีรายได้แตกต่างกัน มีการกระทำผิดวินัยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เป็นเพราะรายได้ของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนของบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล แตกต่างกันไปตามระดับชั้นยศ และชั้น โดยเริ่มต้นที่ยศ สิบตำรวจตรี ด้วยเงินเดือน ป.1 ชั้น 8.5 และยศ จ่าสิบตำรวจ จ่าสิบตำรวจ (พิเศษ) ได้รับเงินเดือนระดับ ป.2 ยศสูงสุดของตำรวจชั้นประทวน คือ ดาบตำรวจ ได้รับเงินเดือนระดับ ป.3 การกระทำผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนจึงแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารียา แสงแก้ว ศึกษาเรื่อง สภาพการเสริมสร้างการมีวินัยของข้าราชการตำรวจ สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามรายได้ พบว่ามีความแตกต่างกัน (อารียา แสงแก้ว, 2556)

2.4 ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชนที่มีภาระหนี้สินแตกต่างกัน มีการกระทำผิดวินัยไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะการกระทำผิดไม่ได้มีปัจจัยจากเงินเพียงอย่างเดียว กล่าวคือ ภาระหนี้สินไม่มากนักหรือน้อยไม่มีใด ๆ ต่อการกระทำผิดทางวินัย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ประกอบด้วย ความรู้เรื่อง กฎ ระเบียบ ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของข้าราชการตำรวจ สภาพแวดล้อม สติสัมปชัญญะ การควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเองให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังไว้ โดยเกิดจากความสำนึกว่าเป็นค่านิยมที่ดีงาม แต่ทั้งนี้จะต้องไม่กระทำการใด ๆ อันเป็นผลให้เกิดความยุ่งยากแก่ตนเองและบุคคลอื่น

2.5 ข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชนที่มีสวัสดิการแตกต่างกัน มีการกระทำผิดวินัยไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาลการดูแล มีนโยบายสวัสดิการหรือค่าตอบแทนที่ทางราชการจัดให้แก่ราชการในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์กร เพื่อช่วยให้มีความมั่นคงในชีวิต ตลอดจนเป็นเครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้ข้าราชการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบังเกิดประสิทธิผล โดยสวัสดิการของข้าราชการพลเรือนสามัญทั้งที่กำหนดให้เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน และโครงการต่าง ๆ เพื่อเป็นสวัสดิการแก่ข้าราชการตำรวจอย่างเท่าเทียม เหมาะสม ได้แก่ การลา เงินสวัสดิการเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล เงินสวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาของบุตร เงินสวัสดิการสำหรับการปฏิบัติงานประจำสำนักงานในพื้นที่พิเศษ บำเหน็จบำนาญ และประโยชน์เกื้อกูล เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปราชการ ค่าเช่าบ้าน ราชการ โทรศัพทของวทางราชการที่อนุมัติให้ใช้เป็นรายบุคคล

2.6 ข้าราชการชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชนที่มีความรู้เรื่องพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 แตกต่างกัน มีการกระทำผิดแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทั้งนี้เพราะกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน

กองบัญชาการตำรวจนครบาล มีการอบรมให้ความรู้ตามนโยบายการปฏิบัติราชการ และการปฏิบัติตนในการเป็นข้าราชการตำรวจให้กับข้าราชการตำรวจชั้นประทวนที่บรรจุใหม่ และข้าราชการที่สังกัด โดยข้าราชการตำรวจชั้นประทวนมีภารกิจหน้าที่ในสายงานที่รับผิดชอบแตกต่างกัน ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 ย่อมแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ราชการโดยมิชอบเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์ที่มิควรได้ ถือเป็นความผิดวินัยร้ายแรง และข้าราชการตำรวจกระทำผิดวินัยอย่างร้ายแรง ผู้บังคับบัญชาสามารถงดโทษทางวินัย ด้วยการตักเตือนแทนได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การกระทำความผิดทางวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ซึ่งข้าราชการตำรวจเป็นอาชีพที่ต้องบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด จึงจำเป็นที่จะต้องมีการมาตรฐานเพื่อเป็นกรอบในการทำหน้าที่ และนำมาใช้ควบคุมความประพฤติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ จากผลการวิจัยพบว่าการกระทำผิดทางวินัยน้อย และการเปรียบเทียบการกระทำผิดวินัยของข้าราชการตำรวจชั้นประทวน ที่มีอายุราชการ ระดับการศึกษา รายได้ และความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 แตกต่างกัน มีการกระทำผิดทางวินัยแตกต่างกัน ดังนั้น ข้าราชการตำรวจจึงควรปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของวินัยตำรวจ เพื่อให้การทำงานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะต่อข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดกองบังคับการอารักขาและควบคุมฝูงชน กองบัญชาการตำรวจนครบาล ดังนี้ 1) ควรมีการจัดสรรงบประมาณค่าเลี้ยงชีพเพิ่มเติมจากเดิม ให้เป็นขวัญกำลังใจต่อข้าราชการตำรวจและในสังกัด 2) ควรมีจัดสรรที่พักอาศัยให้เพียงพอ ต่อจำนวนข้าราชการตำรวจในสังกัด เพื่อเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายส่วนเกินต่างๆ และ 3) ควรมีจัดทำกองทุน เพื่อช่วยเหลือบุตรและครอบครัวของข้าราชการตำรวจในสังกัด และยังสามารถนำมาเป็นงบประมาณในการจัดสรรยุทธโธปกรณ์ในการประกอบภารกิจได้อย่างคล่อง

เอกสารอ้างอิง

- กองวินัย. (2561). คู่มือการปฏิบัติงานทางวินัยของข้าราชการตำรวจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2559). การใช้ SPSS for Window ในการวิเคราะห์ข้อมูล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สามลดา, 2559.

- จำรัส ทองจินดา. (2554). สาเหตุการกระทำผิดวินัยของข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธร จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานยุติธรรม และสังคม. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธวัช ประสพพระ. (2551). วินัยกับการทำงาน. กรุงเทพมหานคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2547). พระราชบัญญัติว่าด้วยวินัยตำรวจ พ.ศ.2547. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- _____. (2562). ระเบียบกรมตำรวจว่าด้วยการกำหนดหน้าที่การงานในราชการกรมตำรวจ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- _____. (2563). รายงานวินัยในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ. กรุงเทพมหานคร: สถิตินานวินัย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.
- สำนักมาตรฐานวินัย. (2558). วินัยหลักและวิธีการรักษาวินัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานวินัย สำนักงาน ก.พ.
- อารียา แสงแก้ว. (2556). สภาพการเสริมสร้างการมีวินัยของข้าราชการตำรวจ สังกัดกองบังคับการตำรวจภูธร จังหวัดสระแก้ว. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการเมืองการปกครอง, คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale. In Reading in Fishbein, M. (Ed.), Attitude Theory and Measurement. New York: Wiley & son.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรค์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรค์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจัยหรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมี

รายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย
- 7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ ชื่อที่/ เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่นมนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากร, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมต่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากรและเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุภราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจ จ. สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวิระ. ทฤษฎี และวิธีวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่.// (ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

จิตติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, /เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุลุทธิสัง 4 ของพระอริยบุคคล.
ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาควิน. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น
ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//ชื่อผู้สัมภาษณ์

ตัวอย่าง :

วรพล ไผ่สน (พลวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง
โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุณจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ
15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป
ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้
เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57
ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.
- สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปัญญา). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.
- Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.
- Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครพนมได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่ง

เข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วย ภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิงค์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด).....

.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3 – 5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1..... (16.pt)

2..... (16.pt)

3..... (16.pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

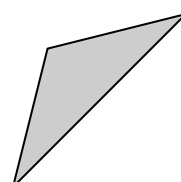
.....

.....

.....

.....

.....

(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาใน
รูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

[illegible]

....(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

[illegible]

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt).....

.....

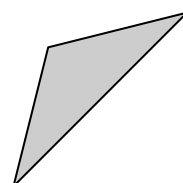
.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

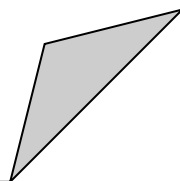
.....

Keywords: 3 – 5 words

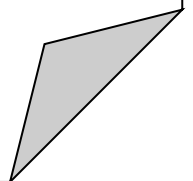

บทนำ (18 pt)

.....(16 pt).....

.....(16 pt).....

[illegible]

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

